EDUARDO MENDOZA

ADEVĂRUL despre cazul SAVOLTA

EDITURA UNIVERS

Eduardo Mendoza

ADEVĂRUL despre cazul SAVOLTA

Traducere
de
CARMEN POPESCU

EDITURA UNIVERS

București
1985

LUI DIEGO MEDINA

PRIMA PARTE

I

FACSIMIL FOTOSTATIC AL ARTICOLULUI APĂRUT ÎN ZIARUL *GLASUL JUSTIȚIEI* DIN BARCELONA ÎN ZIUA DE 6 OCTOMBRIE 1917, SEMNAT DE DOMINGO PAJARITO DE SOTO

Document probă anexă nr. 1
(Se anexează traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

AUTORUL ACESTUI ARTICOL ȘI AL ACELORA care vor urma și-a impus sarcina de a dezvălui într-un mod concis și accesibil gîndirii simple a muncitorilor, chiar și a celor analfabeți, anumite lucruri care, datorită faptului că au fost prezentate publicului în formă obscură și dispersată, camuflate de retorică și profuziune de cifre mai potrivite înțelegerii cititorului doct decît ale celui setos de adevăruri pure și nu de încîlceli aritmetice, au rămas necunoscute maselor de oameni ai muncii care sînt, de fapt, principalele victime. Pentru că numai atunci cînd adevărul va ieși la lumină și analfabeții vor avea acces la el, vom ajunge în Spania să ocupăm locul pe care îl merităm în concertul națiunilor civilizate, la al cărui progres și nivel ponderat ne-au condus garanțiile constituționale, libertatea de presă și votul universal. Și în aceste clipe în care scumpa noastră patrie străpunge tenebrele medievale și urcă pe anevoioasele piscuri ale dezvoltării moderne, devin inacceptabile metodele obscurantiste, abuzive și criminale care cufundă cetățenii în deznădejde, teamă și rușine. De aceea nu voi pierde prilejul de a denunța cu obiectivitate și în mod dezinteresat, dar cu hotărîre și veridicitate, activitatea incalificabilă și ticăloasă a unui anume sector al industriei noastre ; mai precis, a unei anumite întreprinderi de renume internațional care, departe de a

fi sămînța timpurilor noi și stupul în care se făuresc viitorul prin muncă, ordinea și dreptatea, este de fapt o pepinieră de nemernici și de ciocoi, care, nemulțumiți doar cu exploatarea muncitorilor prin mijloacele cele mai inumane și insolite, îi mai și umilesc, transformîndu-i în marionete speriate ale capriciilor lor tiranice și feudale. Mă refer, dacă nu ați descoperit încă, la întîmplările recent petrecute la fabrica Savolta, întreprindere ale cărei activități...

COPIE A STENOGRAMEI LUATE ÎN CURSUL PRIMEI DECLARAȚII PRESTATE DE JAVIER MIRANDA LUGARTE, LA 10 IANUARIE 1927, ÎN FAȚA JUDECĂTORULUI F. W. DAVIDSON ÎN TRIBUNALUL DE STAT DIN NEW YORK PRIN INTERMEDIUL INTERPRETULUI GUZMÁN HERNÁNDEZ DE FENWICK

(Paginile 21 și următoarele din dosar)

JUDECĂTORUL DAVIDSON Spuneți-vă numele și profesia.
DL. MIRANDA Javier Miranda, agent comercial.
J. D. Naționalitatea.
M. Nord-americană.
J. D. De cînd sînteți cetățean al Statelor Unite ale Americii ?
M. De la 8 martie 1922.
J. D. Care era naționalitatea dumneavoastră anterioară ?
M. Spaniolă.
J. D. Cînd și unde v-ați născut ?
M. La Valladolid, Spania, pe 9 mai 1891.
J. D. Unde v-ați desfășurat activitatea între anii 1917 și 1919 ?
M. În Barcelona, Spania.
J. D. Trebuie să înțeleg că locuiați în Valladolid și mergeați zilnic la Barcelona, unde lucrați ?
M. Nu.

J. D. Cum nu ?
M. Valladolid se află la 700 de kilometri de Barcelona...
J. D. Clarificați acest aspect.
M. ...aproximativ 400 de mile. Aproape două zile de drum.
J. D. Vreți să spuneți că v-ați mutat la Barcelona ?
M. Da.
J. D. De ce ?
M. Nu găseam de lucru la Valladolid.
J. D. De ce nu găseați de lucru ? Nu găseați la cine să vă angajați ?
M. Nu. Erau foarte puține locuri de muncă.
J. D. Și în Barcelona ?
M. Aveam mai multe posibilități.
J. D. Ce fel de posibilități ?
M. Salarii mai mari și perspective de promovare mai bune.
J. D. Ați găsit de lucru cînd v-ați mutat la Barcelona ?
M. Nu.
J. D. Atunci cum spuneți că aveați mai multe posibilități ?
M. Toată lumea știa asta.
J. D. Explicați-vă.
M. Barcelona era un oraș în plină dezvoltare industrială și comercială. Zilnic veneau oameni din toate părțile, în căutare de lucru. La fel se întîmplă și la New York.
J. D. Ce se întîmplă la New York ?
M. Nimeni nu se miră dacă cineva din Vermont, de exemplu, se mută la New York, în căutare de lucru.
J. D. De ce din Vermont ?
M. Am spus doar așa, ca exemplu.
J. D. Trebuie să înțeleg că situația din Vermont este asemănătoare cu cea din Valladolid ?
M. Nu știu. Nu cunosc orașul Vermont. Poate că exemplul nu este cel mai potrivit.
J. D. De ce l-ați menționat ?
M. Este primul oraș care mi-a venit în minte. Poate că l-am citit într-un ziar azi dimineață...
J. D. Într-un ziar ?
M. Fără să-mi dau seama.
J. D. Tot nu văd legătura.

M. Repet că, fără îndoială, exemplul nu este potrivit.
J. D. Doriți ca orașul Vermont să nu apară în declarație ?
M. Nu, nu. Îmi este indiferent.

— Credeam că nu mai veniți, spuse doamna Savolta strîngînd mîna noului sosit și sărutînd-o pe amîndoi obrajii pe soția acestuia.

— Ideile fixe ale lui Neus, răspunse domnul Claudedeu arătînd spre soția lui. De fapt, am fi putut veni de-acum o oră, dar ea a insistat să întîrziem, ca să nu fim noi primii. Nu i se parte de bon ton.

— Zău că începusem să cred că nu mai veniți, spuse doamna Savolta.

— Cel puțin, zise doamna Claudedeu, sper că n-ați început să cinați.

— Început ? exclamă doamna Savolta. Am terminat de o bună bucată de vreme. Rămîneți nemîncați.

— Bună glumă ! rîse domnul Claudedeu. Dac-am fi știut, ne-am fi adus niște gustărele.

— Niște gustărele ! protestă doamna Savolta. Ce idee, Doamne, Dumnezeule !

— Nicolás are idei de pompier, spuse doamna Claudedeu plecîndu-și privirea.

— Auzi, sper că nu e adevărat că ați terminat cina, întrebă domnul Claudedeu.

— Ba e adevărat, cum să nu. Ce credeați ? Ne era foame și cum ne-am închipuit că nu mai veniți... rosti doamna Savolta prefăcîndu-se consternată, dar zîmbetul o trădă, și-și sfîrși fraza într-un hohot.

— Culmea ar fi să fim într-adevăr primii sosiți, adăugă doamna Claudedeu.

— Fii fără grijă, Neus, o liniști doamna Savolta. Au venit cel puțin două sute de invitați. Abia mai încap, crede-mă. Nu auzi ce gălăgie fac ?

Într-adevăr, prin ușa care lega vestibulul de salonul principal se auzeau voci și sunet de vioară. Vestibulul, dimpotrivă, era gol, liniștit și abia luminat. Doar un servitor în livrea stătea de strajă lîngă ușa ce dădea spre

grădină, serios, rigid și inexpresiv de parcă nu s-ar fi aflat în prezența celor trei persoane care vorbeau chiar lîngă el, ci a unui șef invizibil și zburător. Parcurgea cu privirea ornamentele tavanului și se gîndea la ale lui, sau asculta discret conversația. O slujnică veni grăbită și luă hainele celor sosiți, pălăria și bastonul domnului, eschivînd privirea nerușinată și veselă a acestuia, mai atentă la stăpîna sa, care îi urmărea mișcările cu aparentă indiferență.

— Sper că n-ați întîrziat cina din cauza noastră, spuse doamna Claudedeu.

— Vai, Neus, o mustră doamna Savolta, ești atît de circumspectă.

Ușa de la salon se deschise și apăru domnul Savolta înconjurat de un nimb de lumină și aducînd cu el valul de zgomote din încăperea alăturată.

— Ia te uită cine a sosit ! exclamă, și adaugă pe un ton de reproș : Începusem să credem că nu mai veniți.

— Tocmai asta ne spunea soția ta, sublinie domnul Claudedeu, și în plus ne-a mai și speriat, nu ?

— Toată lumea întreabă de tine. O sărbătoare fără Claudedeu este ca o masă fără vin. Și adresîndu-se doamnei Claudedeu : Ce mai faci, Neus ? și sărută respectuos mîna doamnei.

— Bag de seamă că simțeați lipsa bufoneriilor soțului meu, spuse doamna Claudedeu.

— Te rog să nu-l complexezi pe bietul Nicolás, o mustră domnul Savolta, apoi adresîndu-se domnului Claudedeu : Am vești de prima mînă. O să mori de rîs. Și către doamne : Dacă-mi permiteți, eu vi-l răpesc.

Își luă prietenul de braț și amîndoi dispărură prin ușa salonului. Cele două doamne mai rămaseră cîteva clipe în vestibul.

— Spune-mi, cum se comportă micuța María Rosa ? întrebă doamna Claudedeu.

— Destul de bine, dar nu prea e vioaie, răspunse prietena. E mai degrabă buimăcită de toată forfota asta.

— E normal, dragă, e normal. Gîndește-te ce contrast.

— Poate că ai dreptate, Neus, dar cred că a venit vremea să se cam schimbe. Anul viitor își termină studiile și trebuie să ne gîndim la viitorul ei.

— Lasă, dragă, nu fi exagerată ! María Rosa nu are de ce să se teamă. Nici acum nici în viitor. Singurul copil, și cu situația voastră... zău așa ! Las-o să fie cum vrea. Dacă va trebui să se schimbe, se va schimba ea.

— Să nu mă înțelegi greșit, nu caracterul ei îmi displace : este dulce și blînd. Doar că e puțin cam fără vlagă. Puțin cam... cum să-ți spun ?... cam călugăriță, înțelegi ?

— Și asta te îngrijorează, nu-i așa ? Cred că înțeleg încotro bați.

— Ce vrei să spui ?

— Tu-mi ascunzi un gînd care-ți tot dă tîrcoale, să nu zici că nu.

— Un gînd ?

— Rosa, cu mîna pe inimă, spune-mi adevărul : te gîndești să-ți măriți fata.

— S-o mărit pe María Rosa ? Ce-ți trece prin minte, Neus ?

— Și nu numai atît : te-ai și gîndit cu cine. Hai, îndrăznește să spui că nu e adevărat.

Doamna Savolta roși și-și ascunse încurcătura cu un rîs molcom și prelungit.

— Vai, Neus, un candidat. Nu știi ce spui. Un candidat ! Isuse Doamne...

JUDECĂTORUL DAVIDSON Ați găsit de lucru în Barcelona ?

MIRANDA Da.

J. D. Prin ce mijloace ?

M. Aveam scrisori de recomandare.

J. D. Cine vi le-a dat ?

M. Niște prieteni ai răposatului meu tată.

J. D. Cui erau adresate aceste scrisori ?

M. Unor comercianți, avocați și unui medic.

J. D. Unul dintre destinatarii scrisorilor v-a angajat ?

M. Da.

J. D. Cine anume ?

M. Un avocat. Domnul Cortabanyes.
J. D. Vreți să spuneți cum se scrie ?
M. Ce, o, er, te, a, be, a, en, i grec, e, es. Cortabanyes.
J. D. De ce v-a angajat acest avocat ?
M. Urmasem doi ani de drept la Valladolid. Lucrul acesta îmi dădea dreptul...
J. D. În ce consta munca drumneavoastră la domnul Cortabanyes ?
M. Eram ajutorul lui.
J. D. Explicați mai pe larg.
M. Făceam comisioane la Palatul de Justiție și la tribunalele municipale, conduceam clienții să dea declarații, duceam documente la notariate, făceam demersuri de mai mică importanță la Secția Financiară, țineam arhiva în ordine și căutam citate în cărți.
J. D. Ce fel de citate ?
M. Maxime, citate doctrinale, opinii ale autorilor specialiști în probleme juridice și economice. Cîteodată, articole din ziare și reviste.
J. D. Le găseați ?
M. De cele mai multe ori da.
J. D. Și erați plătit pentru asta ?
M. Desigur.
J. D. Erați retribuit în funcție de munca prestată sau de rezultatele ei ?
M. Primeam un salariu fix.
J. D. Fără stimulente ?
M. O primă de Crăciun.
J. D. Tot fixă ?
M. Nu.
J. D. Mai precis.
M. Varia în funcție de felul cum mergeau afacerile biroului.
J. D. Și de obicei mergeau bine treburile ?
M. Nu.

Cortabanyes gîfîia întruna. Era foarte gras ; chel ca o stîncă golașă. Avea pungi vinețiii sub ochi, nas borcănat și buza inferioară groasă, atîrnîndă și umedă, care te ispitea să umezești pe ea partea lipicioasă a timbrelor.

O guşă lucioasă se unea cu marginile vestei ; avea mîinile delicate, parcă umplute cu vată, iar degetele erau formate din trei sfere rozalii ; unghiile erau înguste, întotdeauna lucioase, înfipte în mijlocul falangei. Apuca tocul sau creionul cu toate cele cinci degete, aşa cum apucă un copil biberonul. Cînd vorbea făcea băşicuţe de salivă. Era leneş, greoi şi şarlatan.

Biroul lui Cortabanyes se afla la un parter, pe strada Caspe. Se compunea dintr-un salon de primire, o săliţă, un birou, o chicinetă şi o toaletă. Celelalte încăperi ale apartamentului, Cortabanyes le cedase unui vecin contra unei anumite sume. Redusese spaţiul şi pentru ca să facă economii de mobilă şi curăţenie. În salonul de primire se aflau nişte scaune îmbrăcate în catifea de culoarea granatei şi o măsuţă neagră, cu reviste prăfuite. Săliţa era înconjurată de bibiloteca, întreruptă doar de trei uşi, dintre care una cu geamuri care dădea spre casa scării, şi o fereastră cu un singur canat, acoperită cu o draperie din aceeaşi catifea cu scaunele, şi care dădea spre stradă. La birou se ajungea prin uşa îngropată în bibliotecă ; în el se aflau masa de lucru a lui Cortabanyes, din lemn de culoare închisă cu sculpturi reprezentînd coifuri, archebuze şi spade, un scaun asemănător unui tron aflat în spatele mesei şi două fotolii din piele. Chicineta era plină de rafturi pentru arhivă şi de dulăpaşe cu uşi de jaluzea care se deschideau de sus în jos şi care căzeau de la sine scoţînd un zgomot ca o şfichiuire de bici. În chicinetă se mai aflau o măsuţă de lemn şi un scaun cu arcuri : aici lucra practicantul Serramandriles. În săliţa-bibliotecă, o masă lungă înconjurată de scaune tapiţate servea pentru întruniri care arareori aveau loc. Acesta era locul unde lucram Doloretas şi cu mine.

Strălucea un soare blînd şi terasele cafenelelor erau pline cu lume care se bucura de căldura lui. Bulevardul Ramblas era arătos : întîlneai aici bancheri ţanţoşi, militari gravi, doici scrobite care îşi croiau drum împingînd landourile lăcuite, florărese vorbăreţe, studenţi care chiuleau de la cursuri şi se încăierau în glumă, rîzînd şi intrînd în vorbă cu lumea, tipi ciudaţi, marinari abia

debarcați. Teresa mergea cu pas vioi și zîmbea, dar brusc deveni serioasă.

— Aglomerația mă ametește. Cu toate astea, cred că n-aș suporta să văd străzile pustii : orașele sînt pentru mulțime, ce zici ?

— Văd că-ți place orașul, îi spusei.

— Îl urăsc. Tu nu ?

— Dimpotrivă, n-aș ști să trăiesc în alt loc. O să te obișnuiești și vei simți la fel. E chestiune de bunăvoință și să te lași dusă fără să opui rezistență.

În Piața Cataluña, peste drum de Maisor Dorée, se afla o tribună improvizată acoperită cu steagul catalan. La tribună vorbea un orator și un grup numeros îl asculta în tăcere.

— Să mergem în altă parte, am spus.

Dar Teresa n-a vrut.

— N-am asistat niciodată la un miting. Să ne apropiem.

— Și dacă iese scandal ? am spus.

— N-o să se întîmple nimic, zise ea.

Ne-am apropiat. De la acea distanță cuvintele oratorului abia se auzeau, dar datorită poziției avantajoase pe care o ocupa la tribună cu toții îi putem urmări gesturile vehemente. Cred că am înțeles ceva despre limba catalană și despre tradiția culturală și democratică și despre neglijența voită și organizată a celor de la centru, fraze fragmentate și aplauze și, peste toate, fraze care se diluau în murmurul comentariilor, strigăte de *molt bé !* [1] și începutul estompat și aritmic al cîntecului „Els segadors" [2]. De pe strada Fontanella soseau gărzile, doi cîte doi, fiecare înarmat cu o carabină ; se aliniară lîngă trotuar, cu spatele la zidurile clădirilor, și luară poziția de repaus.

— Se îngroașă gluma, spusei.

— Nu fi sperios, îmi zise Teresa.

Cîntecele continuau și se amestecau cu strigăte subversive. Un tînăr se îndepărtă de grupul de ascultători, luă

[1] Foarte bine (în catalană).
[2] Secerătorii (în catalană).

o piatră și o aruncă furios în geamurile Cercului Ecvestru. În mișcare, îi căzu pălăria.

— Afară castilienii ! strigau acum.

O figură îmbrăcată în negru, cu barba încărunțită și fața ca de pasăre, apăru la una dintre ferestre. Desfăcu brațele și strigă : *Catalunya !* Dar se retrase văzînd că prezența lui declanșează un potop de pietre și o avalanșă de fluierături.

— Cine era ? întrebă Teresa.

— Nu l-am văzut bine, am spus. Cred că era Cambó [1].

În acest timp, gărzile rămaseseră nemișcate, în așteptarea ordinelor ofițerului care purta un pistol. Pe Rambla de Cataluña coborau în goană grupuri înarmate cu măciuci, strigînd *Spania Republicană !*, după care am dedus că erau „tinerii barbari" ai lui Lerroux [2]. Separatiștii aruncau în ei cu pietre, ofițerul cu pistol făcu un semn și sună dintr-o trompetă. S-a aruncat cu pietre în gărzi, trompeta a sunat din nou, carabinele au luat poziție de tragere. „Tinerii barbari" îi ciomăgeau pe separatiști, iar aceștia răspundeau măciucilor cu pietre, pumni și picioare : erau mai numeroși, dar printre ei zăreai femei și bătrîni ce nu-și aflau rostul în încăierare. Cîteva trupuri căzură, însîngerate, pe asfalt. Gărzile ațintau armele spre combatanți, înțepeniți stoic pe picioarele îndepărtate, suportînd pietrele ocazionale. Pe strada Pelayo apăru cavaleria. Soldații se aliniară în fața Salonului Cataluña cu săbiile scoase, apoi avansară în evantai, întîi la trap, apoi la galop și, în sfîrșit, în goana mare, ca un ciclon, printre palmieri, sărind peste bănci și peste aleile de flori, ridicînd praful și făcînd să tremure pămîntul sub tropotul copitelor. Oamenii fugeau, în afară de aceia care erau angajați în lupta corp la corp. Fugeau în toate direcțiile : pe Rambla de Cataluña, pe Ronda de San Pedro, spre Puerta del Ángel. Oratorul se topise și „tinerii barbari" sfîșiau steagul catalan. Călăreții distribuiau lovituri cu latul săbiei în capetele fu-

[1] Francisco Cambó, (1875—1941), om politic spaniol, șef al Partidului regionalist catalan.

[2] Alejandro Lerroux (1867—1949), om politic spaniol întemeietorul unui partid republican, în cîteva rînduri șef de guvern.

garilor. Cei care cădeau nu se mai ridicau pentru a nu fi călcați în picioare : își acopereau capul cu mîinile și așteptau să se îndepărteze caii. Gărzile pedestre descriseseră un cerc care închidea ieșirea spre Puerta del Ángel și trăgeau în aer focuri răzlețe. Cîțiva oameni, prinși între călăreți și pedestrași, ridicau mîinile în semn de predare.

La început, fugiserăm pînă la Ramblas, unde ne-am amestecat printre trecători. După puțină vreme, a apărut un grup de polițai care duceau între ei trei indivizi în cătușe. Oamenii aceia se adresau trecătorilor, spunînd :

— Vedeți oameni buni, tot noi plătim !

Trecătorii făceau pe surzii. Continuam să fugim ținîndu-ne de mînă. Erau zile de plenitudine iresponsabilă, de fericire imperceptibilă.

CONTINUAREA ARTICOLULUI APĂRUT ÎN ZIARUL *GLASUL JUSTIȚIEI* DIN BARCELONA ÎN ZIUA DE 6 OCTOMBRIE 1917, SUB SEMNĂTURA LUI DOMINGO PAJARITO DE SOTO

Document probă anexa nr. 1
(Se anexează traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

...Întreprinderea Savolta ale cărei activități au luat o amploare colosală și de necrezut în ultimii ani la adăpostul și pe socoteala sîngerosului război care pîrjolește Europa, așa cum musca se hrănește și se îngrașă din respingătorul hoit. Și, după cum se știe, mai sus amintita întreprindere a trecut în cîteva luni de la situația de mică industrie, care alimenta o piață redusă de nivel național și local, la situația de a-și furniza produsele națiunilor beligerante, reușind prin extorsiune și abuzînd de situația critică a acestor națiuni să obțină beneficii fabuloase și considerabile avantaje. Dar toate se află,

nimic nu scapă de-a lungul anilor conștiințelor treze și sensibile : nu se ignoră caracterul și stadiul afacerilor, nici presiunile și abuzurile la care s-a recurs și care, dacă ar fi cunoscute în întregime, scandalul și oprobriul public nu ar mai putea fi evitate. Tot de domeniu public sînt și numele acelora care au dedicat și dedică în continuare inteligența și efortul lor acestor scopuri mîrșave : domnul Savolta, fondatorul, principalul acționar și ideatorul noii orientări a întreprinderii ; Claudedeu, sinistrul șef de personal, în fața căruia tremură toți muncitorii și al cărui nume provoacă indignare și teamă în toate căminele proletare și care mai e cunoscut sub numele de „Omul cu Mîna de Fier", și, în sfîrșit, dar nu mai puțin important, cenușiul și perfidul Lepprince, despre care...

Îmi amintesc acea după-amiază rece de noiembrie și pe Pajarito de Soto țeapăn pe marginea scaunului, pierdut la celălalt capăt al mesei de întruniri din sălița-bibliotecă, cu șapca cadrilată pe genunchi, gata să-și calce în picioare fularul care alunecase și se încolăcise supus la picioarele lui, în timp ce Doloretas își aduna în grabă haina și mînecuțele și umbrela cu mîner din imitație de argint încrustat cu pietre false verzi și roșii, și îmi amintesc că Serramandriles nu contenea să facă zgomot în cămăruța cu dulăpașele rebele și cu mașina de scris și cu scaunul cu arcuri, iar Cortabanyes nu ieșea din biroul lui, cînd el ar fi fost singurul care ar fi putut să aplaneze violența întîlnirii, și poate că tocmai de aceea rămînea mut și invizibil, fără îndoială ascultînd prin ușă și privind prin gaura cheii, lucruri care acum mi se par puțin probabile, și îmi amintesc că Pajarito de Soto a închis ochii ca și cum întîlnirea i-ar fi produs efectul unei sclipiri de magneziu declanșată prin surprindere și îl costa să recunoască ceea ce deja bănuia, adică știa, pentru că eu îi sugerasem mai întîi iar mai apoi ii dezvăluisem că acel bărbat care îi zîmbea și îl privea scrutător era Lepprince, întotdeauna foarte elegant, foarte măsurat, cu un aspect foarte odihnit și foarte jovial.

JUDECĂTORUL DAVIDSON L-ați cunoscut pe domnul Lepprince datorită relațiilor dumneavoastră de serviciu sau în alte împrejurări ?
MIRANDA L-am cunoscut prin serviciul meu.
J. D. Domnul Lepprince era client al domnului Cortabanyes ?
M. Nu.
J. D. Cred că vă contraziceți.
M. Deloc.
J. D. Explicați.
M. Lepprince nu era clientul lui Cortabanyes, a venit o singură dată să-i solicite serviciile.
J. D. Eu înțeleg prin aceasta client.
M. Eu nu.
J. D. De ce nu ?
M. Client este acela care folosește serviciile unui avocat în mod frecvent și exclusiv.
J. D. Nu era acesta cazul domnului Lepprince ?
M. Nu.
J. D. Explicați-vă.

Leprince deschise o mică ascunzătoare făcută în bordul mașinii și scoase două pistoale.

— Știi să mînuiești o armă ?

— Va fi necesar ?

— Nu poți fi sigur niciodată.

— Nu știu cum funcționează.

— E ușor, vezi ? sînt încărcate dar nu poți trage. Această clapă este piedica ; o ridici și poți apăsa pe trăgaci. Desigur, nu-ți pot arăta acum, pentru că ar fi o imprudență, e de-ajuns să vezi cum se face dacă va fi cazul. Oricum, e mai bine să aibă piedica pusă ca să nu se descarce cînd îl ții la centură și glonțul să-ți pornească pe cracul pantalonului, înțelegi ? Este ușor, vezi ? Ridici percutorul și tamburul se învîrtește plasînd cartușul nou pe țeavă. Apoi trebuie doar să învîrți tamburul ca să elimini capsula consumată, dar e mai bine să faci asta din vreme. Și, în orice caz, esențial este să nu apeși pe trăgaci înainte de a acționa percutorul spre... spre poziția foc, vezi ? Așa cum fac eu. Apoi nu-ți rămîne decît să

tragi, dar cu aplomb. Şi nu trebuie s-o faci decît atunci cînd există un pericol real, fără echivoc şi imediat, înţelegi ?

Lepprince !

— Civilizaţia pretinde omului o credinţă asemănătoare aceleia pe care ţăranul medieval o avea în providenţă. Astăzi trebuie să credem că regulile sociale impuse au un sens asemănător aceluia pe care îl aveau pentru agricultor anotimpurile, norii şi soarele. Aceste revendicări muncitoreşti au ceva din procesiunile religioase care invocau ploaia... Ce zici ?... Mai vrei coniac ?... Deci, revoluţia...

Cenuşiul şi perfidul Lepprince, despre care se ştie puţin sau nimic, doar că este un tînăr francez venit în Spania în 1914, la începutul teribilei conflagraţii care a adus atîtea lacrimi şi morţi şi continuă să aducă ţării de origine a menţionatului şi necunoscutului domn Lepprince, s-a făcut curînd cunoscut în cercurile aristocratice şi financiare din oraşul nostru, devenind obiectul respectului şi admiraţiei tuturor, nu numai datorită inteligenţei şi remarcabilei sale condiţii sociale, ci şi datorită figurii sale arogante, a manierelor distinse şi a ostentativei bunăstări. Curînd acest nou venit, care s-a ivit la suprafaţă plin de el şi mulţumit de viaţă, părînd că are în seif toţi banii Republicii vecine şi s-a instalat într-unul din cele mai bune hoteluri sub numele de Paul-André Lepprince, a fost primit cu entuziasm de către înaltele sfere economice, entuziasm materializat în propuneri extrem de avantajoase. Nu s-a ştiut niciodată în ce au constat aceste propuneri, dar sigur este că la numai un an de la apariţia sa îl găsim într-o funcţie de conducere în întreprinderea cea mai importantă şi mai renumită la vremea aceea în oraş : Savolta...

În salon, o orchestră cocoţată pe o estradă îmbrăcată în catifea interpreta valsuri şi mazurci. Cîteva perechi dansau în spaţiul strîmt lăsat liber de grupurile de participanţi. Cina se terminase şi invitaţii aşteptau nerăb-

dători miezul nopții și sosirea anului nou. Tînărul Lepprince conversa cu o doamnă în vîrstă.

— Mi s-a vorbit mult despre dumneata, tinere, dar mă crezi că pînă acum n-am reușit să te văd de-adevăratelea ? Este îngrozitor, fiule, cît de izolați trăim noi, bătrînii... Îngrozitor.

— Nu vorbiți astfel, doamnă, răspunse tînărul Lepprince zîmbind. Spuneți că mai degrabă ați ales dumneavoastră un astfel de *modus vivendi.*

— Nici vorbă, fiule. Înainte, cînd trăia bietul meu soț, odihnească-se în pace, era altceva. Nu prideam cu invitațiile... Dar acum nu se mai poate. Mă amețesc aceste petreceri. Mă obosesc îngrozitor și, de cum se înserează, mi se face somn. Noi, bătrînii, trăim din amintiri, fiule. Sărbătorile și distracțiile nu mai sînt pentru noi.

Tînărul Lepprince își ascunse un căscat.

— Așadar dumneata ești francez, nu ? insistă doamna.

— Exact. Sînt din Paris.

— Nimeni n-ar spune, ascultîndu-te vorbind. Castiliana dumitale e perfectă. Unde ai învățat-o ?

— Mama mea era spaniolă. Mi-a vorbit totdeauna în spaniolă, așa că se poate spune că am învățat-o din leagăn. Chiar înaintea francezei.

— Ce bine, nu-i așa ? Mie îmi plac străinii. Sînt foarte interesanți, povestesc lucruri noi și deosebite de cele pe care le auzim în fiecare zi. Noi vorbim mereu despre aceleași lucruri. Și e normal, cred eu, nu ? Trăim în același loc, vedem aceiași oameni, citim aceleași ziare. Poate că de asta discutăm întruna : pentru că nu avem despre ce să vorbim. În schimb, cu străinii nu e necesar să discuți : ei își povestesc întîmplările lor și noi pe ale noastre. Eu mă înțeleg mai bine cu străinii decît cu cei de aici.

— Sînt sigur că dumneavoastră vă înțelegeți bine cu toată lumea.

— Să nu crezi asta, fiule. Sînt foarte ursuză. Cu vîrsta, și caracterul se deteriorează. Toate merg la vale. Dar pentru că vorbeam despre străini, spune-mi un lucru, l-ai cunoscut pe inginerul Pearson ?

— Fred Stark Pearson ? Nu, nu l-am cunoscut, cu toate că am auzit adeseori vorbindu-se despre el.

— Era o personalitate, ascultă-mă pe mine! Foarte bun prieten cu soțul meu, odihnească-se în pace. Cînd bietul Juan, soțul meu, știi? cînd soțul meu a murit, Pearson a fost primul care a venit la noi acasă. Închipuiește-ți, el, atît de important, el care luminase toată Barcelona cu invențiile lui. Ei bine, a fost primul care a dat fuga și era atît de emoționat, că rostea numai cuvinte englezești. Eu nu înțeleg englezește, dar ascultîndu-i vocea atît de suavă și de profundă, am înțeles că-mi spunea cît de mult îl apreciase pe răposatul meu soț și asta m-a făcut să plîng mai mult decît toate condoleanțele pe care le-am primit mai apoi. După cîțiva ani a murit și bietul Pearson.

— Da, știu.

JUDECĂTORUL DAVIDSON Ce fel de relații ați avut cu Lepprince?
MIRANDA Prestări de servicii.
J. D. Ce fel de servicii?
M. Tot felul de servicii legate de profesia mea.
J. D. Care profesie?
M. Juridică.
J. D. Ați spus mai devreme că nu erați avocat.
M. Bine... dar lucram cu un avocat, în probleme juridice.
J. D. Ați lucrat pentru Lepprince în numele lui Cortabanyes?
M. Da... nu.
J. D. Da sau nu?
M. La început, da.

Am uitat data exactă a întîlnirii noastre. Știu că a fost la începutul toamnei lui 1917. Tocmai se terminaseră zilele tumultuoase ale lui august: Juntele fuseseră dizolvate; subofițerii, închiși și apoi eliberați; Saborit, Anguiano, Besteiro și Largo Caballero încă arestați, Leroux și Macià, în exil; străzile, liniștite. De pe ziduri atîrnau afișele muiate de ploaie. Lepprince și-a făcut apariția pe înserat, a cerut să-l vadă pe Cortabanyes, a fost introdus în birou și au vorbit amîndoi o jumătate

de oră. Apoi Cortabanyes m-a chemat, m-a prezentat lui Lepprince și m-a întrebat dacă eram liber în noaptea aceea. I-am spus că da, ceea ce era adevărat. Mi-a cerut să-l însoțesc pe francez și să-l ajut, considerîndu-mă, pentru o noapte, „un fel de secretar particular". În timp ce Cortabanyes vorbea, Lepprince își unise vîrfurile degetelor și privea fix în podea, zîmbind și însoțind cuvintele avocatului cu ușoare înclinări din cap. Apoi am ieșit în stradă și m-a condus la mașina lui, un Fiat model *conduite-cabriolet* de două locuri, cu caroserie roșie, capotă neagră și părțile din metal, aurite. M-a întrebat dacă-mi e frică în automobil și i-am spus că nu. Am cinat la un restaurant de lux unde era cunoscut. Am ieșit în stradă și Lepprince a deschis o mică ascunzătoare de la bordul mașinii și a scos două pistoale.

— Știi să mînuiești o armă ? mi-a spus.

— Va fi necesar ? l-am întrebat.

JUDECĂTORUL DAVIDSON L-ați cunoscut, cam în aceeași perioadă, pe Domingo Pajarito de Soto ?

MIRANDA Da.

J. D. Recunoașteți că-i aparțin, adică lui Domingo Pajarito de Soto, articolele depuse în fața Tribunalului și care figurează ca documente de probă numărul 1 ?

M. Da.

J. D. Aveați legături personale cu Domingo Pajarito de Soto ?

M. Da.

J. D. În mod frecvent ?

M. Da.

J. D. După părerea dumneavoastră, persoana menționată aparținea partidului anarhist sau uneia dintre ramificațiile sale ?

M. Nu.

J. D. Sînteți sigur ?

M. Da.

J. D. V-a spus el însuși că nu aparținea ?

M. Nu.

J. D. Atunci cum puteți fi atît de sigur ?

Cîrciuma lui Pepín Matacríos se afla pe o ulicioară care dădea în strada Avinó. N-am reușit niciodată să reţin numele ulicioarei, dar aș nimeri și cu ochii legaţi dacă ar mai exista și-acum. Cîteodată, cîrciuma era vizitată de conspiratori și artiști. Dar clienţii cei mai frecvenţi erau imigranţii galicieni stabiliţi în Barcelona precum și cei îmbrăcaţi în uniforme, după meseria pe care-o aveau : paznici, controlori de bilete, supraveghetori de parcuri și grădini, pompieri, gunoieri, ușieri, lachei, hamali, plasatori de teatru și cinematograf, poliţiști și alţii. Nu lipsea niciodată un acordeonist și, din cînd în cînd, venea o oarbă care cînta cuplete stridente din ale căror cuvinte suprimase consoanele : e-u e-u-o u-e-a-i-o-o-o. Pepín Matacríos era un omuleţ sfrijit și pămîntiu, cu trupul pipernicit și capul enorm pe care nu se vedea nici un fir de păr în afară de mustaţa-i deasă, cu vîrfurile răsucite în sus. Făcuse parte dintr-un fel de mafie locală care în vremea aceea se aduna în cîrciuma lui și pe care o controla din spatele tejghelei.

— Eu nu sînt totalmente împotriva ideii de morală, îmi spunea Pajarito de Soto în timp ce terminam a doua sticlă. Și, în acest sens, admit atît morala tradiţională cît și ideile noi și revoluţionare care în ziua de azi ţîșnesc din orice cap care gîndește. Și dacă eşti atent, vezi că ambele conduc spre aceeași ţintă : să îndrume și să dea sens comportării omului în cadrul societăţii ; și au un element comun : vocaţia de umanitate. Noua morală o înlocuiește pe cea tradiţională, dar nici una nu-și pune problema posibilităţii de convieţuire și ambele neagă individului facultatea de a alege. Aceasta justifică, într-un anume fel, faimoasa negare a democraţiei de către autocraţi : „vor să impună democraţia chiar și acelora care o respîng", cred că ai auzit această frază de o mie de ori, nu ? Ei bine, cu acest paradox, și la limita intenţiei lor caustice, descoperă un mare adevăr, și anume că ideile politice, morale și religioase sînt în sine autoritare, pentru că orice idee, pentru a rezista în lumea logicii, care trebuie să fie la fel de sălbatică și de zbuciumată ca aceea a fiinţelor vii, trebuie să ducă o bătălie continuă cu cei ce se opun, pentru a putea triumfa. Aceasta este marea dilemă : dacă un singur membru al comuni-

tăţii nu respectă ideea şi morala, ambele se dezintegrează, nu servesc la nimic, şi în loc să întărească pe cei care le adoptă, îi slăbesc şi-i abandonează în mîna duşmanului.

Şi, în altă împrejurare, plimbîndu-ne în zorii zilei prin port :

— Îţi mărturisesc că mă îngrijorează mai mult individul decît societatea şi deplîng mai mult dezumanizarea muncitorului decît condiţiile lui de viaţă.

— Nu ştiu ce să-ţi spun. Oare nu sînt foarte legate una de alta ?

— Nicidecum. Ţăranul trăieşte în contact direct cu natura. Muncitorul din industrie nu mai vede soarele, stelele, munţii şi vegetaţia. Cu toate că vieţile lor se întîlnesc în sărăcia materială, sărăcia spirituală a muncitorului este superioară celui dintîi.

— Ceea ce spui mi se pare o prostie. Dacă ar fi aşa, ţăranii n-ar mai emigra la oraş, cum fac.

Într-o zi în care îi vorbeam în termeni elogioşi despre automobil, a clătinat din cap cu nelinişte.

— Curînd vor dispărea caii, alungaţi de maşini, şi-i vom vedea doar la circ, la parade militare şi coride.

— Şi asta te îngrijorează, l-am întrebat, dispariţia cailor alungaţi de progres ?

— De multe ori gîndesc că progresul ia cu o mînă ceea ce dă cu cealaltă. Azi e rîndul cailor, mîine al nostru.

DECLARAȚIA PRESTATĂ ÎN FAȚA CONSULULUI STATELOR UNITE ALE AMERICII ÎN BARCELONA DE CĂTRE FOSTUL COMISAR DE POLIȚIE DON ALEJANDRO VÁZQUEZ RÍOS LA 21 NOIEMBRIE 1926

Document probă anexa nr. 2
(Se anexează traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Eu, Alejandro Vázquez Ríos, declar sub jurămînt cele ce urmează : Că m-am născut la Antequera (Málaga) la 1 februarie 1872, că am intrat în corpul de poliție în 1891, desfășurîndu-mi activitatea în Valladolid, fiind înaintat în grad și mutat la Zaragoza, din nou avansat și mutat în 1910 la Barcelona, unde locuiesc și în prezent. Că am părăsit corpul de poliție în 1920 ocupînd un post în departamentul comercial al unei întreprinderi alimentare. Că în timpul exercitării profesiei de polițist am avut ocazia să urmăresc de aproape faptele care azi sînt cunoscute sub numele de „Cazul Savolta". Că încă înainte de a fi însărcinat cu cercetarea faptelor menționate, aflasem de existența lui Domingo Pajarito de Soto ale cărui articole apărute în ziarul muncitoresc *Glasul Justiției* avînd un pronunțat caracter infamant, vexatoriu și subversiv, erau cunoscute. Că în legătură cu individul amintit nu se cunoștea afilierea lui politică ; se știa că vine din Galicia, că nu avea ocupație și domiciliu declarate, că trăia cu o femeie de la care avea un copil, ignorîndu-se dacă această legătură se făcuse în conformitate cu Biserica Catolică ; că, printre lecturile lui, figurau următorii scriitori : Robert Owen, Bakunin, Enrico Malatesta, Anselmo Lorenzo, Karl Marx, Emile Zola, Fermín Salvoches, Francisco Ferrer y Guardia, Federico Urales și Francisco Giner de los Ríos, între cei mai reprezentativi, precum și broșuri de Ángel Pestaña, Juan García Oliver, Salvador Seguí și Andrés Nin, între alții, și publicații antiguvernamentale ca *Revista Albă, Glasul Muncii, Osînditul,* între altele, precum și *Glasul Justiției* de care am mai pomenit și la care colabora. Că,

după cum se pare, a avut legături cu sus amintitul Andrés Nin (a se vedea fișa anexată) și probabil cu alți conducători de aceeași orientare, fără a se ști cu certitudine în ce măsură...

JUDECĂTORUL DAVIDSON Cînd l-ați cunoscut pe Lepprince ?
MIRANDA Am uitat data exactă a întîlnirii noastre. Știu că a fost la începutul toamnei lui 1917. Abia se terminaseră zilele agitate ale lui august.
J. D. Povestiți pe scurt întîlnirea.
M. Lepprince a venit la biroul lui Cortabanyes și acesta, după ce a discutat cu el, mi-a ordonat să-i stau la dispoziție. Lepprince m-a condus la mașina lui, ne-am dus la restaurant și apoi la cabaret.
J. D. Unde spuneți că ați fost ?
M. La un cabaret. Un local de noapte unde...
J. D. Știu perfect ce este un cabaret. Exclamația mea a fost de uimire, nu de ignoranță. Continuați.

Consta dintr-o sală nu prea mare unde se aliniau douăsprezece mese formînd un spațiu gol, dreptunghiular, într-unul din colțurile căruia se aflau un pian și două scaune. Pe scaune erau așezate un saxofon și un violoncel. La pian stătea o femeie strident machiată și îmbrăcată cu o rochie strîmtă, lungă și despicată într-o parte. Femeia interpreta o polcă în ritm de nocturnă pe care a întrerupt-o cînd am intrat noi.

— Eram sigură că n-o să lipsiți, spuse enigmatic, se ridică și veni în întîmpinarea noastră zîmbind, întinzînd piciorul de parcă ar fi încercat temperatura apei cu vîrful degetelor, și atunci prin despicătura rochiei îi apărea ciorapul de plasă cu reflexe sticloase. Lepprince o sărută pe amîndoi obrajii iar eu i-am întins mîna, pe care femeia mi-o reținu în timp ce zicea :

— O să vă dau masa cea mai bună, lîngă orchestră.

— Mai bine mai departe, dacă se poate, madame.

Conversația era puțin absurdă, căci numai una dintre mese era ocupată de un marinar bărbos și zdravăn ce-și

îngropase fața într-o stacană cu rachiu, de unde și-o ridica doar ca să respire aerul prăfuros al localului. Apoi veni un bătrînel cît se poate de fin, cu fața unsă cu cremă și părul vopsit în blond-arămiu. Ceru un păhăruț cu lichior pe care îl degustă în timp ce se desfășura spectacolul ; apăru mai apoi un tip ursuz, cu ochelari groși și inconfundabile trăsături de conțopist, care întrebă toate prețurile înainte de a cere ceva și făcu, fără succes, propuneri meschine tuturor femeilor din local. Printre clienți rătăceau patru femei aproape goale, durdulii, care mergeau de la masă la masă împiedicîndu-se una de alta, adoptînd pentru o clipă posturi statice, de parcă fuseseră lovite de un fulger paralizator. Cea care ne vizita cel mai asiduu masa se numea Remedios, „Lupoaica din Murcia". Cerurăm lui Remedios cîte o cană cu rachiu, cum văzusem la marinar, și așteptarăm.

— Nemții au bombardat vaporul în care călătoream. Și doar era un vas de pasageri, vă rog să notați. Pînă în clipa aceea eu simpatizam cu nemții, fiule, pentru că mi se păreau un popor nobil și războinic, dar din clipa aceea le doresc din toată inima să piardă războiul.

— E natural, spuse Lepprince, făcu o reverență și se retrase. Un chelner veni cu o tavă de pe care luă o cupă cu șampanie. Bău pentru a putea merge fără să verse din pahar și în acea clipă surprinse privirile doamnei Savolta și ale prietenei sale, doamna Claudedeu, ațintite asupra lui. Le zîmbi și se înclină din nou. Atunci observă lîngă ele o tînără, și deduse că era María Rosa Savolta. Era aproape o copilă cu părul blond și lung. Purta o rochie de seară de fai gri cu o tunică de crep albă, încrețită, și un bolerou de mătase neagră împodobit cu blană. Lepprince observă ochii mari și luminoși ai tinerei Savolta care erau puși în valoare de paloarea feței. Îi adresă un zîmbet mai deschis decît cele dinainte și tînăra îi evită privirea. Un bărbat scund și solid, cu o chelie strălucitoare, se apropie de el.

— Bună seara, domnule Lepprince, vă amuzați ?

— Da, desigur, dar dumneavoastră ? răspunse francezul, care nu-l recunoscuse pe interlocutorul său.

— Și eu, dar nu despre asta am venit să vă vorbesc.

— Ah, nu ?

— Nu. Voiam să vă cer scuze pentru întîlnirea noastră nefericită.

Lepprince îl privi cu mai multă atenție : era îmbrăcat cu o anume lipsă de eleganță, tipic țărănească și transpira. Îl impresionară ochii gri, reci, ascunși sub niște sprîncene dese ce păreau mustățile unui ofițer prusac. Își spuse că îi era imposibil să recunoască acele trăsături în ciuda faptului că în seara aceea se simțea într-o dispoziție neobișnuită de a capta spiritul ochilor celor ce-l înconjurau. Acest lucru era prevestitor de evenimente.

— Îmi pare rău... nu-mi amintesc unde ne-am mai văzut, domnule...

— Turull. Josep Turull, agent imobiliar, la dispoziția dumneavoastră. Ne-am văzut de curînd la...

— A, îmi amintesc, desigur... Turrull, ați spus ?

— Turull, cu un singur er.

Strînse mîna necunoscutului și-și continuă plimbarea prin salon trecînd printre grupuri de doamne împodobite cu bijuterii, mătăsuri și parfumuri, care-i amețeau pe bărbați. În biblioteca de lîngă salon se respira un fum acru de havane și se amestecau hohotele de rîs și zîmbetele reținute cu rostirea în surdină a ultimului banc sau anecdote făcute pe seama unui personaj cunoscut.

— Au aruncat în el cu roșii și ouă clocite ?

— Cu pietre, o ploaie de pietre. Nu l-a nimerit nici una, dar gestul contează.

— Nu se poate striga „Trăiască Catalonia“ de la fereastra Cercului Ecvestru, nu-i așa ?

— Vorbeam despre prietenul nostru...

— Știu despre cine vorbeați. Am auzit povestea.

— În orice caz, spuse, trebuie să ai inteligența drăcească a acestui om ca să te joci cu Madridul, cu catalanii, și, ca și cum asta n-ar fi de-ajuns, cu ofițerașii ăștia nemulțumiți.

— Puțin a lipsit să nu-l bage la Montjuïc. [1]

---

[1] Fortăreață construită în Barcelona în anul 1640 și în care se află închisoarea orașului.

— Ar fi ieșit în douăzeci și patru de ore aureolat de fervoarea populară : un Maura [1] cu nimbul lui Ferrer.

— Nu fiți cinic.

— Nu îl apăr ca persoană, dar recunosc că o jumătate de duzină de politicieni ca el ar schimba țara.

— Rămîne de văzut ce fel de schimbare ar fi. Pentru mine nu e o mare diferență între el și Lerroux.

— La naiba, Claudedeu, să nu exagerăm, spuse Savolta.

Claudedeu se congestionă.

— Toți sînt la fel : ar trăda Catalonia pentru Spania și Spania pentru Catalonia, dacă asta le-ar aduce un profit personal.

— Cine n-ar face la fel ? spuse Lepprince.

— Tăceți, îi întrerupse Savolta, iată-l că vine.

Privirăspre salon și-l văzură traversînd către bibliotecă, salutînd în stînga și-n dreapta, cu un zîmbet zgîrcit și sprîncenele încruntate.

Eram de multă vreme în cabaret cînd începu spectacolul. Întîi a venit un bărbat întîmpinat de rîgîiala marinarului și care s-a dovedit a fi instrumentistul, adică cel însărcinat cu saxofonul și violoncelul. Apucă acest din urmă instrument și-i smulse niște note lugubre, acompaniat de pian. Apoi femeia de la pian se ridică și rosti cîteva cuvinte de bun venit. Marinarul își scoase dintr-o pungă de mușama o gustare rău mirositoare și muscă din ea împrăștiind firimituri pe masă. Contopistul ursuz, cel cu ochelarii mari, își scoase pantofii. Bătrînelul ne făcea cu ochiul. Femeia îl anunță pe chinezul Li Wong, despre care spuse :

— Vă va purta de mînă, în lumea fanteziei.

Eu mă agitam jenat de pistolul pe care îl simțeam înfipt în mușchi.

---

[1] Antonio Maura (1853—1925), om politic spaniol, conservator, răspunzător de sîngeroasa represiune din „săptămîna tragică" (iulie 1909) de la Barcelona, reacție sîngeroasă a autorităților la mișcarea de protest împotriva trimiterii unor contingente în Maroc, și de execuția lui Francisco Ferrer, acuzat, fără probe, de a fi fost responsabil pentru declanșarea evenimentelor.

— Sper ca magia lui să nu-i permită să descopere că sîntem înarmați, am șoptit.

— Ar face o impresie foarte proastă, fu de acord francezul.

Chinezul amestecă niște eșarfe din care apăru un porumbel. Acesta zbură în jurul pistei și se așeză pe masa marinarului, ciugulind firimiturile. Marinarul îi suci gîtul și se apucă să-i smulgă penele.

— Ho, ho, spuse chinezul, cluzimea omenească.

Conțopistul se apropie de marinar cu pantofii în mînă și îl insultă.

— Fii bun și înapoiază această pasăre stăpînului ei, nerușinatule !

Marinarul apucă porumbelul de cap și îl agită în fața ochilor conțopistului.

— Ai noroc că ești chior, altfel îți dădeam...

Conțopistul își scoase ochelarii și marinarul îl lovi cu porumbelul peste amîndoi obrajii. Îi zburară pantofii și conțopistul se apucă de marginile mesei pentru a nu cădea.

— Sînt un om instruit, exclamă, și ia priviți unde am ajuns.

— Care este păcatul tău, fiule ? întrebă bătrînelul care strînsese cei doi pantofi și-l sprijinea cu blîndețe pe conțopist.

— Am nevastă și doi copii și priviți unde mă aflu, în ce cloacă !

Cu toții eram atenți la conțopist în timp ce chinezul, uitat, făcea volte cu niște panglici colorate. Remedios, „Lupoaica din Murcia", șoptea :

— Săptămîna trecută ni s-a sinucis un enoriaș.

— În bordele ies la suprafață marile adevăruri, conchise Lepprince.

...Oare angajarea înfumuratului și sclivisitului Lepprince sau doar nefericitele întîmplări au fost cele care au făcut posibilă împlinirea vechiului proverb „rîurile învolburate sînt mama pescarilor" (și eu aș adăuga : „a pescarilor mai puțin scrupuloși") ? Scopul meu nu e să dezleg această necunoscută. Adevărul este simplu : puțin după „achiziționarea" strălucitului francez, întreprin-

derea și-a dublat, triplat și iar dublat beneficiile. Se va spune : ce bine, cît trebuie să fi beneficiat bieții și devotații muncitori, mai ales cînd pentru o astfel de creștere a producției au muncit cîte două sau trei ore în plus pe zi, renunțînd la cele mai elementare măsuri de protecție și la orice clipă de odihnă. Ce bine, vor gîndi cititorii care nu știu, cum se spune, decît slujba pe jumătate ; și să mă ierte autoritățile bisericești pentru că am comparat slujba cu acest infern care este viața muncitorilor...

— Sarcina noastră nu este ușoară, spuse comisarul Vázquez.

Lepprince îi oferi o cutie cu havane din care comisarul luă una.

— Grozavă havană, comentă ; transpira. E cam cald aici, nu-i așa ?

— Scoateți-vă haina, sînteți la dumneavoastră acasă.

Comisarul își scoase haina și o agăță pe speteaza scaunului său. Își aprinse havana cu pufăituri zgomotoase și trase un fum după care plescăi aprobator.

— Cum am spus : o havană grozavă. Zău așa.

Lepprince îi indică o scrumieră unde să arunce celofanul în care fusese învelită havana.

— Dacă nu aveți nimic împotrivă, spuse Lepprince, am putea trece la problema care ne interesează.

— O, desigur, domnule Lepprince, desigur.

Îmi amintesc că, la început, mi-a fost antipatic comisarul Vázquez, cu privirea lui rece și zîmbetul ironic și cu acea tărăgăneală profesională pe care o punea în cuvinte și mișcări, cu scopul neîndoielnic de a-și exaspera și neliniști interlocutorul provocîndu-i astfel o irezistibilă pornire de a-și mărturisi vinovăția. Afectarea lui premeditată îmi sugera un șarpe hipnotizînd un mic rozător. Prima dată cînd l-am văzut l-am considerat de o pedanterie infantilă, aproape patetică. Apoi am constatat că mă călca pe nervi. În sfîrșit am înțeles că sub acea poză oficială se ascundea o metodă tenace și o vocație neclintită de a afla adevărul cu orice preț. Era neobosit, răbdător și perspicace la superlativ. Știu că a abandonat corpul de poliție în 1920, adică, după calcu-

lele mele, cînd cercetările lui se apropiau de sfîrșit. Era ceva misterios în toată povestea. Dar nu se va ști niciodată, pentru că acum cîteva luni a fost omorît de cineva implicat în acest caz. Și nu mă mir : mulți au căzut în acei ani tulburi, iar Vázquez avea să fie unul în plus, și poate că nu ultimul.

— Orice morală nu e decît justificarea unei necesități, înțelegînd prin necesitate exponentul maxim al realității, pentru că realitatea devine evidentă omului cînd depășește fazele elucubrației și devine necesitate arzătoare ; necesitatea, așadar, a unei atitudini unanime a făcut să izvorască din mintea omenească ideea de morală.

Astfel îmi vorbea Domingo Pajarito de Soto într-o după-amiază cînd ieșiserăm să ne plimbăm, după lucru, pe strada Caspe și pe Gran Vía. Stăteam pe o bancă de piatră în grădinile Reginei Victoria Eugenia, pustii din cauza vîntului rece care sufla. Cînd Pajarito de Soto a tăcut, am rămas o clipă contemplînd fîntîna arteziană.

— Libertatea, a continuat, este posibilitatea de a trăi în acord cu morala impusă de condițiile concrete de viață ale fiecărui individ în fiecare epocă și împrejurare. De aici caracterul ei variabil, relativ și imposibil de delimitat. În privința asta, cum vezi, sînt anarhist. Și nu sînt, în schimb, atunci cînd cred că libertatea, ca mijloc de existență, e legată de supunerea în fața legilor și îndeplinirea strictă a datoriei. Contestatarii, în acest sens, au dreptate, pentru că ideea lor provine din necesitatea reală, dar o trădează atunci cînd nu țin seama de realitate pentru a-și consolida teza.

— Nu cunosc atît de bine anarhismul pentru a fi în măsură să le dau dreptate sau să le combat argumentele, am replicat.

— Te interesează problema ?

— Da, desigur, am spus mai mult ca să-i fiu pe plac decît din sinceritate.

— Atunci, vino cu mine. Te voi conduce într-un loc interesant.

— Nu-i periculos ? am întrebat îngrijorat.

— Nu te teme. Vino, mi-a spus.

Teresa și cu mine ne duserăm în acea după-amiază într-un salon de dans situat în partea de sus a orașului, de unde începea tîrgușorul Gracia. Se numea „Regina Primăverii". Înăuntru se afla mult mai multă lume decît permitea capacitatea sălii, și așa destul de mare, dar ambianța era veselă și plăcută. Pe pereți se aflau lămpi de gaz ascunse după sticle colorate, care aruncau raze palide de lumină peste tinerele perechi, peste mesele la care se înghesuiau familii transpirate, peste orchestra gălăgioasă, peste chelneriței și oamenii de ordine care străbăteau pista și scotoceau prin unghere cu bastoane în mînă. Baloane colorate urcau prin valurile de fum spre tavanul scorojit de care atîrnau ghirlande și spirale de hîrtie de unde, izbindu-se, își reîncepeau coborîrea lenește spre capetele unse cu briantină ale dansatorilor. Ne simțeam bine, cînd Teresa îmi spuse brusc :

— Sînt o floare ruptă, fără pămînt sub picioare. Mă usuc, hai să mergem !

Am privit de aproape fața femeii care se legăna între brațele mele și am observat că pielea ei netedă are o nuanță palidă, o rețea de vinișoare gri și un început de riduri în jurul ochilor și al gurii. Sub pleoapele plecate am ghicit țărmurile pînă la care coborau pășunile verzi, briza molcomă a pădurilor, susurul izvoarelor și șoaptele frunzelor și ale lucrurilor în mișcare care constituie limbajul secret al copilăriei. N-o voi uita niciodată pe Teresa.

JUDECĂTORUL DAVIDSON Domnul Lepprince frecventa cabaretele ?

MIRANDA Nu

J. D. Bea ?

M. Moderat.

J. D. Vă amintiți să-l fi văzut vreodată beat ?

M. Aș spune mai degrabă vesel.

J. D. Recunoașteți că l-ați văzut vesel ?

M. Cîteodată. Oricine...

J. D. Și-a pierdut vreodată controlul ?

M. Nu.

J. D. Își recăpăta luciditatea dacă împrejurările o cereau ?

M. Da.

J. D. Credeți că folosea produse toxice ?

M. Nu.

J. D. Vi s-a părut în vreo ocazie nebun sau bizar ?

M. Nu.

J. D. În concluzie, îl considerați pe Lepprince un om perfect normal ?

M. Da.

...Doar ipocrizia fariseică și sălbatică a spiritelor de ordine care subordonează mersul omenirii apărării privilegiilor bastarde cu prețul oricărei nedreptăți și oricărei suferințe s-ar putea scandaliza sau surprinde în fața faptelor. Căci ce altceva s-a întîmplat, dacă nu faptul că prosperitatea nemeritată a cămătarilor, traficanților, acaparatorilor, falsificatorilor de mărfuri, a plutocraților în general a produs o previzibilă și întotdeauna rău primită creștere a prețurilor care nu s-a văzut compensată cu o justă și necesară creștere a salariilor ? Și astfel s-a întîmplat ceea ce se întîmplă din timpuri imemoriale : bogații au devenit din ce în ce mai bogați, iar săracii tot mai săraci și mai nenorociți. Este, așadar, de condamnat, așa cum pretind unii, faptul că dezmoșteniții, cei slabi, rudele sărace ale inumanei și insensibilei familii sociale, recurg la un singur drum, la un singur mijloc pe care condiția lor li-l permite ? Nu, numai un nebun, un prost, un orb ar putea găsi ceva cenzurabil într-o astfel de atitudine. În întreprinderea Savolta, trebuie s-o spun, domnilor, și astfel ajung la unul dintre cele mai obscure și mai penibile pasaje ale articolului meu și al realității sociale, s-a gîndit, s-a planificat și s-a întreprins singurul lucru care se putea gîndi, planifica și întreprinde. Da, domnilor, greva. Dar dezmoșteniții muncitori n-au ținut seama de (voi îndrăzni să-i pronunț numele ?) de acest cerber al capitalului, această umbră de temut la amintirea căruia tremură familiile proletare...

— Vin din partea „Omului cu Mîna de Fier", spuse Lepprince. Aţi auzit de el ?

— Cine n-a auzit, domnule ? Toată Barcelona...

— Să trecem la subiect, spuse Lepprince.

Încăperea în care se încheia contractul nu era prea mare, dar era îndeajuns pentru ca cinci persoane să poată discuta destul de comod. Pereţii erau tapetaţi cu zdrenţe şi singurele mobile erau o masă mîncată de cari, după scaune şi o sofa. De tavan atîrna o lampă cu petrol care pîlpîia şi nu existau ferestre sau vreun orificiu de ventilaţie. Cei doi bărbaţi ocupau scaunele ; Lepprince şi cu mine stăteam pe sofa, iar ea, ascunsă în capa împodobită cu pietre false, se ghemuise pe masă cu picioarele încrucişate.

Îmi amintesc extrem de viu profunda impresie pe care mi-a produs-o María Coral prima dată cînd am văzut-o. Aveam păr negru şi des care-i cădea în bucle cuminţi pe spate, ochii la fel de negri şi foarte mari, gura mică, cu buze groase, nasul drept, faţa rotundă. Era exagerat de machiată şi mai avea încă pe umeri capa de catifea şi pietre false în care se înfăşurase după spectacol. Urmărisem cu inima strînsă evoluţia ei în aer, aruncată şi prinsă de acei malaci greoi, idioţi şi bestiali care o mînuiau cu gestul autoritar al taurului de prăsilă. De fiecare dată cînd o vedeam rostogolindu-se în gol, pe punctul de a cădea şi a se zdrobi de podeaua murdară a acelui păcătos cabaret, îmi opream un geamăt în gît şi blestemam obscurele cărări care o conduseseră spre acea meserie periculoasă de saltimbanc într-un local obscen şi viciat de toată scursura acestei lumi. Poate că presimţeam viitoarele suferinţe. Îmi amintesc că l-am urît fără să-l cunosc pe „Omul cu Mîna de Fier" şi am urît toate împrejurările care au amestecat în pînza de păianjen veninos destinul acestei copile cu soarta fatidică a drojdiei societăţii şi a labirintului dramatic al crimei ; fără ieşire. Am urît sărăcia, m-am urît pe mine însumi, pe Cortabanyes care mă făcuse să particip la acest contract, întreprinderea Savolta şi pe ea, în mod special.

CONTINUAREA DECLARAȚIEI PRESTATE ÎN FAȚA CONSULULUI STATELOR UNITE ALE AMERICII ÎN BARCELONA DE CĂTRE FOSTUL COMISAR DE POLIȚIE DON ALEJANDRO VÁZQUEZ RÍOS LA 12 NOIEMBRIE 1926

Document de probă anexa nr. 2

(Se anexează traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

...Că am aflat mai tîrziu de existența unei femei numite María Coral, o tînără se pare frumoasă, de profesie artistă și amestecată în faptele care fac obiectul declarației mele. Că numita María Coral, al cărei nume de familie și origine sînt necunoscute, țigancă (după cum am dedus din trăsăturile ei și culoarea pielii), a venit la Barcelona în septembrie sau octombrie 1917, în compania a doi uriași neidentificați, împreună cu care executa numere acrobatice într-un cabaret de proastă calitate, din acest oraș. Că cei doi uriași, după cum am aflat din rapoartele primite din alte orașe pe unde au dat reprezentații, camuflau sub activitatea artistică cea mai rentabilă profesie, aceea de ucigași plătiți, profesie favorizată de aspectul lor fizic și de marea abilitate pe de o parte și, pe de alta, de faptul că se deplasau continuu dintr-o localitate în alta și chiar în străinătate. Că, pe baza ipotezelor mele, imposibil de demonstrat, sus-numita María Carol s-a despărțit de cei doi uriași care au plecat și au lăsat-o pe ea în Barcelona. Că această separare s-a datorat (este o ipoteză) intervenției unui personaj important (Lepprince ? Savolta ? „Omul cu Mîna de Fier" ?) care și-a făcut-o amantă. Că după o anumită perioadă de timp a dispărut din nou fără urmă. Că a reapărut în împrejurări ciudate în 1919...

— Vai, Rosa, spuse doamna Claudedeu, cam bănuiesc cine e pretendentul tău.

— Neus, vrei să încetezi cu prostiile astea ? o certă doamna Savolta. Ţi-am spus că e prea tînără ca să ne gîndim la astfel de lucruri.

María Rosa Savolta se despărţise de mama ei pentru cîteva clipe ca să se ducă să-şi ia o răcoritoare şi reveni la timp, pentru a auzi ultima frază.

— Despre ce vorbiţi ?

— Despre nimic, fetiţo, despre nimic. Prostii care-i trec lui Neus prin cap.

— Vorbeam despre tine, floricico, rectifică doamna Claudedeu.

— Ah, despre mine...

— Bineînţeles, eşti persoana cea mai importantă din seara asta. Îi spuneam mamei tale, cu dreptul pe care mi-l dă faptul de a te fi văzut născîndu-te, că te-ai făcut de-acum femeie, şi foarte frumoasă pe deasupra, şi n-o spun doar ca să-ţi fac plăcere.

Tînăra María Rosa Savolta se înroşise şi avea privirea aţintită în paharul pe care-l ţinea cu amîndouă mîinile.

— Şi-i spuneam mamei tale că a venit vremea să te gîndeşti la viitorul tău. Adică la ceea ce vei face cînd vei termina studiile. Înţelegi ce vreau să spun cu asta.

— Nu doamnă, nu înţeleg, răspunse María Rosa Savolta.

— Ascultă, fetiţo, încetează să-mi mai spui doamnă şi fă-mi plăcerea să mă tutuieşti şi să-mi spui pe nume. Şi nu crede că făcînd figura asta prefăcută o să mă schimb, arătîndu-mă mai puţin curioasă.

— O, nu, Neus. Eu nu...

— Lasă, ştiu eu că da, crezi că n-am fost şi eu tînără şi nu recurgeam la aceleaşi trucuri ? Haide, prostuţo, să fim prietene, şi spune-mi adevărul. Eşti îndrăgostită ?

— Eu ? Ce glumă, Neus... de cine era să mă îndrăgostesc închisă toată ziua la internat ?

— Ce ştiu eu ! Asta o ai în sînge. Dacă nu vezi bărbaţi, îi inventezi, îi visezi... Că doar de asta sînt bune femeile ! Mai ales la vîrsta ta.

Intervenţia doamnei Parells o salvă din încurcătură pe tînăra María Rosa Savolta.

— Pariez că nu știți ce-am aflat, spuse alăturîndu-se grupului lor.

— Bineînțeles că nu știm. E important ?

— O să vedeți după ce vă povestesc. Fetițo, frumușico, de ce nu te duci tu să te plimbi puțin ?

— Să fii discretă, îngeraș, o avertiză doamna Claudedeu pe María Rosa Savolta.

— Du-te să-i vezi pe bărbați în bibliotecă, María Rosa, spuse doamna Savolta. Sînt sigură că încă n-ai salutat pe nimeni.

— Nu mă duc în bibliotecă, mamă, imploră María Rosa Savolta.

— Fă ce-ți spun și nu mă contrazice. Trebuie să te dezbari de timiditatea asta prostească. Hai, du-te !

Bătrînelul îl mîngîia pe contopistul care bîjbîia după ochelarii pierduți. Marinarul termină de jumulit porumbelul și și-l băgă în buzunar.

— Pentru micul dejun, spuse răgușit.

— Ce căpcăun, vociferă bătrînelul.

După ce-l liniștiră pe contopist, acesta rămase mut și amorțit în remușcările lui, ghemuit lîngă bătrînel. Chinezul dispăruse.

— Cum s-a sinucis enoriașul vostru ? am întrebat-o pe Remedios.

— Cu pistolul. Nebunul a vrut să fie teatral și ne-a ruinat. Acum așteptăm decizia poliției, să vedem dacă ne închid localul.

— Și ce-o să faceți în situația asta ?

— Trotuarul, ce altceva ne sugerați ? Nu ne mai angajează nimeni, nu mai sîntem tinere, apropo, cîți ani îmi dați ?

O femeie obeză, de vreo cincizeci de ani, îmbrăcată precum Manon Lescaut, ocupa locul chinezului. Începu să cînte cu voce de contralto un cîntecel cu dublu înțeles.

— Maximum treizeci, spuse Lepprince, luînd o figură ironică.

— Patruzeci și șapte, cavalerule, și nu glumi.

— Atunci te știi destul de bine.

— Pune mîna și-ncearcă, nu te teme.

Marinarul aruncă sandvișul spre cîntăreață și conțopistul începu să plîngă. Cîntăreața, roșie de furie, își scutură pîinea de pe rochie.

— Sînteți niște nenorociți, lua-v-ar toți dracii ! urla cu vocea ei puternică.

— Pot să-mi cînt și singur, spuse marinarul și începu să îngîne cu o voce aspră o baladă în care era vorba despre rom și pirați.

— Golanilor ! tuna cîntăreața. Aș vrea să vă văd eu făcînd porcăriile astea în alt loc, la teatrul Liceo.

— Acolo mi-ar plăcea să te văd pe tine cîntînd, spuse bătrînelul care se depărtase de conțopist și gesticula, în picioare.

— Sînt prea bună ca să cînt la Liceo, spurcăciune !

— Și prea fină, destrăbălato ! urlă bătrînelul.

— Multe ar vrea să fie ca mine, țipă cîntăreața și-și scoase prin deschizătura decolteului niște sîni cît hîrdaiele. Apoi făcu stînga-mprejur și se retrase demn, fără să aștepte aplauze. Ajungînd la cortină, dincolo de pian, se întoarse brusc și spuse solemn :

— Te-ai născut într-o scuipătoare, scîrbă !

Bătrînelul se întoarse spre conțopist și-i șopti :

— Lasă-i să vorbească, îngeraș.

Remedios se așeză pe scaunul meu. Era să cad în patru labe dacă nu m-ar fi prins în brațele ei titanice.

— A devenit o hazna localul ăsta, comentă, dar pe vremuri era cu totul altceva.

Eram pe jumătate sufocat și cerui din ochi ajutorul lui Lepprince, dar acesta își băuse toată cana cu rachiu și răspunse privirii mele cu niște pupile sticloase și colțurile gurii căzute, ca la pește.

— A fost un local select, spuse Remedios. Da, chiar ăsta pe care-l vezi acum transformat într-un muzeu de vulgarități. Și nu cu prea mulți ani în urmă, doar trei sau patru, cînd războiul nu era o farsă, ca acum.

Femeia de la pian, cea cu rochia strîmtă și crăpată, ruga să fie respectați artiștii care își cîștigă pîinea cinstit și publicul care dorea să urmărească spectacolul în tihnă. Conțopistul înaintă pînă în mijlocul localului cu ochii înroșiți de lacrimi.

— E numai vina mea, doamnă. Eu am fost pricina scandalului și cer să fiu pedepsit cît se poate de aspru.

— N-o pune chiar așa la suflet, tinere, spuse pianista, așază-te la locul dumitale și distrează-te ca ceilalți.

— Veneau spioni și traficanți din toate țările, spuse Remedios, porniți să se distreze și să uite de război. Guvernele lor îi trimiteau să îndeplinească Dumnezeu știe ce misiuni, dar lor nu le era mintea la asta.

Conțopistul căzuse în genunchi cu brațele pe piept.

— N-am să plec de-aici pînă nu-mi mărturisesc public păcatele.

Pianista dădu semne de neliniște, temîndu-se, fără îndoială, de o nouă tragedie, fatală pentru local.

— Veneau în grupuri și-și băteau joc de război, de țările din care veneau și de mamele care-i născuseră. De cum îi zărea, patroana ne zicea : Fetelor, pregătiți-vă că vin spionii. Începuserăm să le cunoaștem gusturile ; veneau din toate țările, chiar și din cele dușmane, dar se înțelegeau, și încă cum, și ce capricioși erau !

— Puțină distracție nu strică niciodată, spunea pianista. Cu toții sîntem oameni de treabă, nu-i așa ? Ce rău poate face o ghidușie din cînd în cînd ?

— Nu prea-i din cînd în cînd, doamnă, spuse conțopistul.

— Mulți s-au depravat la noi, îmi zise Remedios. Spioni, vreau să spun.

Într-o clipă totul se schimbă.

— Gata cu mascarada ! Să continue petrecerea !

Cel care strigase era Lepprince. Am tresărit și aș fi căzut de pe scaun dacă nu m-ar fi ținut brațele lui Remedios. Francezul se ridicase în picioare cu fața aprinsă, cu părul zbîrlit, cămașa descheiată și ochii strălucind.

— N-ați auzit ? Să continue petrecerea, am spus ! Dumneata ! se adresă conțopistului, întoarce-te la locul dumitale și nu ne mai plictisi cu văicăreala ! Și tu, zise pianistei, cîntă la pian, că pentru asta ești plătită. Ce-i cu voi ? N-ați auzit ?

Îl înșfăcă pe conțopist de gulerul hainei uzate și-l duse aproape pe sus, traversînd pista de dans și depunîndu-l în brațele bătrînelului. Apoi, fără să se oprească

o clipă pentru a-și recăpăta răsuflarea, izbi cu piciorul în scaunul marinarului. Acesta se trezi furios.

— Ce dracul se întîmplă aici ? tună.

— Mă deranjează zgomotele dumitale, în general, și sforăitul în special, e clar ?

— E clar c-o să-ți crăp botul, spuse marinarul scoțînd o ghioagă, dar o lăsă în jos cînd văzu că Lepprince ațintea asupra lui un pistol.

— Dacă vrei scandal, te alegi cu un glonte-ntre ochi !

Marinarul zîmbi strîmb.

— Asta îmi amintește de o aventură pe care am avut-o în Hong Kong, spuse, și-și suflecă pantalonul arătîndu-și piciorul de lemn. S-a terminat urît.

Pianista își reluă treaba și bărbatul de la violoncel, care urmărise impasibil desfășurarea evenimentelor, luă saxofonul și interpretă o bucată veselă. Cortina se dădu la o parte și apărură doi bărbați deosebit de mari și o țigăncușă înfășurată într-o capă împodobită cu pietre false.

...Nefericiții muncitori ajunseseră la o înțelegere, își adunaseră tot curajul, inimile le băteau în același ritm și în creierele lor abrutizate stăruia un singur gînd. Greva ! În cîteva zile, poate chiar în cîteva ore, își spuneau entuziasmați, nenorocirea noastră se va preschimba în victorie, suferințele noastre se vor destrăma așa cum se destramă și dispare coșmarul reintegrîndu-se în lumea nopții, de unde s-a născut. Nervozitatea îi făcea să asude, nu efortul fizic, pentru că muncitorii aceștia aspri și iscusiți de mult nu mai asudau de oboseală, nici chiar în cele mai dogoritoare zile de vară. Dar, vai, nu țineau cont de puterea omniprezentă a „Omului cu Mîna de Fier", și nici de creierul rece și calculat al enigmaticului Lepprince...

— Sînt Lepprince. Vin din partea „Omului cu Mîna de Fier".

Am văzut cum Pajarito de Soto a devenit livid. Mă privea așa cum poate victima își privește călăul care ridică securea. I-am zîmbit, am făcut un gest liniștitor.

— V-am citit articolele din *Glasul Justiției*. Mi s-au părut strălucite, dar puțin, cum să spun, puțin cam prea pasionate. Pasiunea stă bine unui tînăr, nu neg asta. Dar nu credeți că afirmațiile dumneavoastră sînt exagerate ? Ați putea dovedi ceea ce relatați în culori atît de vii ? Nu, bineînțeles că nu. Dumneavoastră, prietene, ați adunat doar zvonuri, versiuni unilaterale, exagerate și deformate de punctul de vedere al celui care participă, al celui care are propriile lui interese în joc. Spuneți-mi, don Pajarito, ați fi de acord cu versiunea pe care v-aș putea-o da eu asupra faptelor ? Așa-i că nu ? Desigur, desigur.

JUDECĂTORUL DAVIDSON V-ați dus la cabaret în căutare de distracție ?

MIRANDA O, nu.

J. D. De ce spuneți „O, nu" ?

M. Nu era tocmai un cabaret.

J. D. Ce vreți să spuneți ?

M. Era o vizuină scîrboasă. O cloacă.

J. D. Atunci de ce v-ați dus ?

M. Lepprince trebuia să se întîlnească cu cineva.

J. D. Tocmai acolo, în vizuina aceea ?

M. Da.

J. D. De ce ?

M. Persoanele cu care trebuia să se întîlnească lucrau acolo.

J. D. Ce lucrau ?

M. Erau acrobați, aveau un număr de circ.

J. D. Și de ce vroia să-i vadă Lepprince ?

M. Ca să-i angajeze.

J. D. Lepprince avea interese la vreun circ ?

M. Nu.

J. D. Explicați-vă.

M. Acrobații erau ucigași plătiți, în timpul lor liber.

J. D. Așadar Lepprince și dumneavoastră v-ați dus acolo ca să tocmiți ucigași ?

M. Da.

— Presupun, începu să spună Lepprince, că nu trebuie să dezvălui în ce fel am aflat despre existența voastră.

Uriașii se priviră.

— Desigur, spuse unul dintre uriași, sîntem destul de cunoscuți.

— Și nici să insist asupra propunerii pe care am venit să v-o fac.

— O propunere ? spuse celălalt uriaș. Ce propunere ?

Francezul păru descumpănit, dar reacționă.

— O treabă pe care trebuie s-o faceți pentru mine... pentru noi, am vrut să spun. Am auzit că vă ocupați cu astfel de treburi... pe lîngă activitatea voastră artistică.

— Artistică ? întrebă primul uriaș. A, da : activitate artistică, numerele noastre. V-au plăcut ?

— Mult, răspunse Lepprince, sînt foarte bune.

— Mai avem și altele, credeți-ne ; multe altele, care v-ar plăcea tot atît de mult. Partenerul meu le inventează și cîteodată și eu. Astfel ne ies mai variate, pentru că le inventăm amîndoi. Înțelegeți ?

— Înțeleg, îl întrerupse Lepprince, dar m-ar interesa mai întîi cealaltă problemă : treaba pe care vreau să v-o propun.

— E normal să vă intereseze treburile astea, spuse primul uriaș.

— Partenerul meu și cu mine, continuă celălalt uriaș, inventăm mereu numere noi ca să nu plictisim publicul. Ceea ce ați văzut sînt numere vechi, pentru că sîntem de curînd în acest oraș. Cînd ajungem într-un oraș, facem numerele vechi, pentru că la început nu ne cunoaște nimeni, asta dacă nu cumva ne-au văzut mai înainte, în alt loc. Dar cînd plecăm în alt oraș... Da, da, cînd schimbăm orașul le facem pe cele vechi, înțelegeți ? pentru că nu le știe nimeni.

Francezul se întoarse spre mine profitînd de faptul că uriașii se înfierbîntaseră în discutarea unui număr nou.

— Fă ceva, îmi șopti.

— Aș vrea să-mi explicați aceste numere noi, spusei colosilor. Ce-ar fi să terminați treaba cu acest domn și apoi să vorbim în liniște despre numerele noi ?

Uriașii se întoarseră surprinși spre mine.

— Pài tocmai despre numerele noi vorbim.

În tăcerea care se produse, răsună vocea Maríei Coral :

— E-n regulă, domnilor, cine trebuie caftit ?

Lepprince se înroși.

— Să vedeți... adică... se bîlbîi.

— E bine ca lucrurile să fie clare. E vorba de oameni importanți ?

— Nu, spuse francezul, oameni neînsemnați.

— Umblă înarmați ?

— Nici vorbă, nu...

— Riscul mărește tariful.

— Nu e nici un risc în cazul acesta, și nici nu mă interesează tariful.

— Dați-ne amănunte, dacă sînteți bun, îl întrerupse țiganca.

— Reprezint pe conducătorul unei întreprinderi, spuse Lepprince. Presupun că pot păstra secret numele.

— Bineînțeles.

— De curînd au pătruns printre muncitori elemente care tulbură... ordinea întreprinderii. I-am identificat prin intermediul unor persoane de încredere, știți la ce mă refer.

— Cred că da, răspunse María Coral.

— Intenția noastră... a patronilor mei este, desigur, să descurajăm aceste elemente perturbatoare. Deocamdată nu constituie un pericol serios pentru întreprindere, dar se apropie criza și sămînța lor ar putea încolți în sufletele muncitorilor. Am considerat că e preferabil să distrugem răul de la rădăcină, pentru binele tuturor, cu toate că sîntem, din principiu, împotriva acestor metode.

— Treaba presupune localizarea și urmărirea persoanelor, sau ne veți da dumneavoastră toate amănuntele ?

— Noi... secretarul meu, mai precis — mă indică pe mine —, vă va da lista persoanelor în chestiune, precum și locul și momentul în care, după părerea noastră, trebuie să se îndeplinească misiunea. Nu e necesar să vă spun că orice inițiativă din partea dumneavoastră, dincolo de instrucțiunile noastre precise, ne-ar putea aduce serioase prejudicii și că...

— Noi ne cunoaștem obligațiile, domnule...

— Permiteți-mi să nu-mi spun numele, María Coral.

Țiganca începu să rîdă.

— În ceea ce privește modalitatea de plată... zise.

— Secretarul meu, spuse Lepprince, va veni peste cîteva zile cu lista de care v-am vorbit și o parte din suma pe care o vom stabili. Cînd veți termina prima misiune vi se va da restul de bani și veți trece la a doua, de-acord ?

María Coral medită puțin și apoi consimți.

— Nu e nevoie ca... secretarul dumneavoastră să vină din nou în această cocină. Obișnuim să cinăm într-o cîrciumioară, în apropiere. Îi zice casa Alfonso, o s-o vedeți cînd ieșiți. Între nouă și nouă jumătate ne găsiți întotdeauna acolo. Pe cînd prima vizită ?

— Curînd, spuse francezul. Nu mai faceți nici un angajament cu nimeni. Mai e ceva ?

Țiganca adoptă o atitudine provocatoare.

— Dinspre partea mea...

— Aș dori, pe cît posibil, spuse Lepprince evident tulburat, ca relațiile noastre să se limiteze la o simplă prestare de servicii plătite. Orice contact urmează a fi făcut prin intermediul secretarului meu și, bineînțeles, în caz că veți avea complicații cu autoritățile, veți uita numele meu și pe acela al patronilor mei, în cazul în care veți reuși să le aflați. De asemenea, odată treaba terminată, veți părăsi, ca de obicei, orașul.

— Mai aveți ceva ? întrebă María Coral.

— Da, un avertisment : nu încercați să ne trageți pe sfoară !

Țiganca rîse din nou. Cînd am ieșit în stradă se crăpa de ziuă și bătea un vînt înghețat. Ne-am ridicat gulerele și ne-am îndreptat în pas grăbit spre automobil, care a pornit cu mare greutate pentru că îi înghețase apa din motor. Am străbătut un oraș pustiu pînă am ajuns la locuința mea, în fața căreia Lepprince a oprit mașina dar fără să oprească și motorul.

— Fascinantă femeie, nu-i așa ? zise Lepprince.

— Țiganca ? Da, cred și eu.

— Misterioasă, aș îndrăzni să spun : ca mormîntul unui faraon în care n-a pătruns nimeni. Înăuntru poți

afla frumusețe fără margini, mistere de nepătruns, dar și moarte, ruină, blesteme de secole. Îți par prea literar ? Nu-mi da importanță. Duc o viață obișnuită, ca orice funcționar care se respectă. Aceste mici aventuri mă înnebunesc. De-atîția ani nu m-au mai prins zorile la un chef. La naiba ! Ce bine ne-am distrat ! Hei, ai adormit ?

— Nu, cum o să adorm ? Am închis ochii pentru că mă simt obosit, dar nu dormeam.

— Hai, du-te și te culcă ; e foarte tîrziu și poate că trebuie să te scoli devreme. Somn ușor !

— Cum o să facem cu listele, cu plata și cu tot restul ? am întrebat.

— Nu-ți face nici o grijă. Vei primi veşti de la mine. Acum du-te și te odihnește.

— Noapte bună.

— Noapte bună.

Am coborît din mașină și mi-am dat seama ca prin vis că Lepprince n-a pornit pînă ce n-am încuiat ușa pe dinăuntru.

După plecarea tinerei María Rosa, cele trei doamne și-au apropiat capetele. Doamna Parells, uscățivă, pistruiată, cu gîtul brăzdat de riduri și nasul osos și proeminent, spuse în șoaptă :

— Nu știați ? Acum o săptămînă poliția a prins-o pe Rocagrossa într-un hotel de mîna a treia cu un marinar englez.

— Nu mai spune ! exclamă Claudedeu.

— Nu cred, adăugă doamna Savolta.

— Așa cum vă spun ! Căutau un răufăcător sau un anarhist și au percheziționat toate camerele. Cînd îi duceau spre comisariat, Rocagrossa a spus cine e și a cerut să vorbească la telefon cu soțul ei.

— Ce figură ! Să nu-ți vină să crezi ! spuse doamna Claudedeu. Și el ce-a zis ?

— Nimic, o să vedeți. Rocagrossa a fost foarte șmecheră. În loc să-și cheme bărbatul, l-a chemat pe Cortabanyes și el a scos-o din încurcătură.

— Și tu cum ai aflat ? întrebă doamna Savolta. Ți-a povestit Cortabanyes ?

— Nu, el n-ar povesti lucruri din astea. Sînt secret profesional. Am aflat pe altă cale, dar e absolut sigur, afirmă doamna Parells.

— E un scandal în toată regula, spuse doamna Claudedeu.

— Și englezul ? întrebă doamna Savolta.

— Nu se știe nimic. L-au lăsat și pe el să plece și s-a întors la vaporul lui, ca o pisică opărită, pierindu-i pofta de distracții. Era un tip fără importanță, fochist sau cam așa...

— De ce să fi făcut femeia asta așa ceva ? căzu pe gînduri doamna Savolta.

— Meandrele vieții, dragă, zise doamna Claudedeu. E tînără și pe jumătate străină. Au alt fel de a fi.

— În plus, adăugă doamna Parells, mai e și problema cu bărbatul ei, nu știu dacă știți.

— Rocagrossa ? Lluís Rocagrossa ? Ce-i cu el ?

— Cum ? N-ați aflat ? Se spune că... în sfîrșit, că-i plac bărbații...

— Dragă ! spuse doamna Claudedeu. În fiecare zi se mai adaugă unul pe lista ta.

— Ce pot eu să fac ? Sînt prima care aflu.

— Vai, fetelor, zise doamna Savolta, nu înțeleg cum de vă place să vorbiți de lucruri atît de scabroase. Mie mi se face silă. Zău așa !

— Nici mie nu-mi plac, Rosa, protestă doamna Parells. Vi le povestesc pentru că tocmai le-am aflat, dar nu pentru că mi-ar face plăcere porcăriile astea.

— E din ce în ce mai rău, spuse doamna Claudedeu.

...Și acum trebuie să-mi stăpînesc tremurul degetelor, să-mi înfrînez indignarea și zăduful pe care le simt în suflet pentru ca să pot relata în modul cel mai simplu și obiectiv faptele, faptele reale care s-au petrecut în noaptea aceea fatidică, cu puține zile înaintea datei prevăzute și dorite pentru a declara atît de așteptata, necesara și justa grevă.

În cursul conflictului pe care îl descriu se evidențiase între muncitori un bărbat numit Vicente Puentegarcía García, un om de caracter, auster, echilibrat și energic, cu intenții cinstite și o inteligență vie, un om de o pro-

oitate neîndoielnică. Ei bine, în jurul orei unu în noaptea de 27 septembrie a anului curent, sus-numitul Vicente Puentegarcía García se întorcea la el acasă, în strada Independencia, în cartierul San Martín, loc liniștit și foarte străin de îngrozitorul atentat al cărui obiect avea să fie cu puține minute mai tîrziu. Noaptea era frumoasă, calmă. Pe cerul senin și albastru străluceau timid cîteva stele, iar democratica stradă Independencia era solitară, liniștită și tăcută.

Liniștea și tihna acelui cartier erau tulburate din cînd în cînd de pașii răsunători ai modestului paznic de noapte, Ángel Peceira, ce străbătea zona pe care o avea în supraveghere, fără ca el sau altcineva să poată bănui tragedia ce se punea la cale în liniștea plină de mister, și care avea să se desfășoare în cea mai sigură impunitate.

Curînd apare un tînăr muncitor, robust, puternic, cu trăsături ascuțite și plin de viață și de iluzii. Acest tînăr muncitor este Vicente Puentegarcía García, care după ce a participat la o adunare a greviștilor, se îndrepta spre casă vesel, încrezător. Ajungînd la încrucișarea străzii sale cu strada Mallorca, Puentegarcía se oprește să stea o clipă de vorbă și să fumeze o țigară cu paznicul de care se desparte prietenește puțin după aceea.

La cîțiva metri de poarta casei sale, doi bărbați vînjoși, cu ochi amenințători, se desprind din întuneric și înaintează spre el. Puentegarcía pornește neînarmat în întîmpinarea celor doi, liniștit, cu pasul măsurat.

— Oprește-te ! exclamă unul dintre ei, cel care părea să aibă mai multă autoritate și o figură mai necioplită, de canalie, de bandit.

Muncitorul se oprește. Unul dintre bărbați consultă o listă fără îndoială procurată de la lașii instigatori ai acelui act ticălos.

— Tu ești Vicente Puentegarcía García ?

— Da, eu sînt, răspunde Puentegarcía.

— Atunci, urmează-ne, porunciră zbirii. Și, apucîndu-l cu mîini de fier, îl duseră într-un colț mai retras și întunecat.

— De ce vă purtați așa, imploră Puentegarcía, doar nu sînt un criminal, ci un biet muncitor !

Dar unul dintre zbiri îi și dăduse nefericitului o lovitură puternică în plină față. Omul se chircește, cu fața schimonosită de durere.

— Lovește-l zdravăn ! exclamă cel care părea să conducă ostilitățile. Așa o să se învețe minte o dată pentru totdeauna.

Nenorocitul imploră cu ochii împăienjeniți de lacrimi, dar brutala tortură nu încetează. Plouă cu lovituri și Puentegarcía se clatină, martir al teribilului supliciu, cade la pămînt plin de sînge și aproape inconștient. Chiar și acum cei doi asasini continuă să-l izbească cu picioarele și pumnii. Bietul Puentegarcía, întins la picioarele acelor bandiți, fu cuprins de convulsii și în fața ochilor îi apărură rafale de lumină, cercuri incandescente și săbii de foc.

Nefericita lui nevastă, văzînd că bărbatul ei întîrzie atîta, iese neliniștită în balcon și, auzind zgomote, se repede în stradă ca o nebună, plîngînd în hohote și sfîșiind noaptea cu strigăte ascuțite de durere, de consternare îngrozitoare. Cînd o văd venind, călăii cei lași o rup la fugă. Atras de zgomote apare și paznicul cel cinstit. Amîndoi transportă în casă trupul schilodit al muncitorului, care, zvîrcolindu-se într-o baltă de sînge, abia mai poate bolborosi disprețuitor : „Mizerabilii ! Canaliile !"

A doua zi, Vicente Puentegarcía García nu se prezintă la lucru, el, care fusese întotdeauna atît de punctual, de corect, de ireproșabil. Starea gravă în care se află îl împiedică să-și avertizeze tovarășii de pericolul care îi pîndește. Astfel cad, în nopțile următoare, Segismundo Dalmau Martí, Miguel Gallifa Rius, Mariano López Ortega, José Limó Rovira, José Olivares Castro, Agustin García Guardia, Patricio Rives Escuder, J. Monfort și Saturnino Monje Hogaza. Informată despre aceste atentate, poliția a făcut cercetări, dar bandiții dispăruseră ca prin farmec și nici una din pistele furnizate de victime nu a dus la identificarea autorilor. Cu toate că numele celor care trăgeau sforile acestui sîngeros și infam teatru de marionete erau în mintea tuturor, nimic nu s-a putut

proba împotriva lor. Greva n-a mai avut loc și astfel s-a încheiat unul dintre cele mai rușinoase și respingătoare capitole din istoria iubitului nostru oraș.

Rătăceam cu plicurile sub braț prin ceața portului în acel septembrie monoton și neguros. Prima noapte mi-a fost greu să nimeresc spelunca pentru că întîia oară fusesem cu mașina și nu prea țineam bine minte drumul făcut. I-am găsit pe cei doi uriași și pe țigancă tocmai cînd își terminau cina. M-au salutat plini de bucurie. Am constatat că María Coral, nefardată, cu o rochie simplă și ieșită din atmosfera lubrică de cabaret, era departe de a produce efectul subjugător care mă stimulase de atîtea ori. Fără îndoială, recunosc, zîmbetul și felul de a vorbi al țigăncii păstrau aceeași vioiciune care mă tulbura.

— Știi ? mi-ai plăcut noaptea trecută, îmi spuse María Coral.

Venisem cu o misiune și am pus plicul în mîinile țigăncii.

— Stăpînul tău nu vine ? mă întrebă vicleană.

— Nu. Doar așa ne-am înțeles, dacă țin bine minte.

— Așa ne-am înțeles, dar mi-ar fi plăcut să-l văd. Să-i spui mîine, ai să-ți amintești ?

— Desigur.

Cînd m-am dus a doua oară la casa Alfonso nu mai aveam un plic, ci două. María Coral a rîs, dar n-a făcut nici un comentariu.

Și din ușă mi-a trimis o bezea care a stîrnit murmure printre comeseni. A treia oară i-am găsit pe uriași înfulecînd pe rupte, iar María Coral nu era cu ei.

— A fugit, ingrata, mărturisi unul dintre coloși. Ne-a părăsit acum două zile.

— N-are decît de pierdut, îl consolă celălalt uriaș. S-o văd cum o să-și facă numărul fără noi.

— Nouă puțin ne pasă, știți ? îmi spuseră, pentru că putem lucra și fără ea. Publicul vine pentru noi. Dar sîntem supărați că a plecat, după tot ce am făcut noi pentru ea.

— După cît am ajutat-o, întări celălalt uriaș.

— Am găsit-o moartă de foame într-un sat în care dădeam spectacol, știți ? Și-am luat-o cu noi de milă.

— Dar cînd s-o întoarce o să vadă ea...

— N-o s-o mai primim în numărul nostru.

— Sigur că n-o s-o primim.

— Era cumva... ? am întrebat. Ce fel de relatii avea cu dumneavoastră ?

— Relații de nerecunoștință, spuse unul dintre uriași.

— Relații de părăsire, după toate cîte le-am făcut pentru ea, încheie al doilea.

Am renunțat să-i mai descos despre țigancă și i-am întrebat de munca lor, nu despre cea de la cabaret, ci despre aceea plătită de Lepprince.

— Oo, merge bine. Îl căutăm pe tipul de pe listă și-i tragem o mardeală. Cînd e la pămînt, îi spunem : „Ca să înveți să nu te mai bagi unde nu-ți fierbe oala !“ Asta ea ne-a învățat, ce să spunem : „Unde nu-ți fierbe oala“. Și-o rupem la fugă să nu vină poliția.

— Era cît pe ce să ne înhațe ultima dată. Am fugit pînă n-am mai putut și a trebuit să intrăm într-o cîrciumă și să bem o bere ca să ne revenim. Și să vezi întîmplare : în cîrciumă se afla tipul pe care-l ciomăgisem ultima dată. Cum ne-a văzut, a căscat gura de groază : îi lipseau doi dinți pe care-i rupsese ăsta. I-am strigat : „Ca să nu te bagi unde nu-ți fierbe oala !“, și el a ieșit mîncînd pămîntul. Am plecat și noi, din prudență.

A fost ultima dată cînd am dus plicuri la casa Alfonso.

— Stînd și judecînd bine, am spus, teoria te duce inevitabil spre fatalism și ideea ta despre libertate nu este decît o sumă de limite marcate de consecința unor fapte care sînt, la rîndul lor, consecința altora anterioare.

— Înțeleg ce vrei să spui, replică Pajarito de Soto, dar cred că greșești. Dacă libertatea nu există în afara cadrului realității (ca libertatea de a zbura, care depășește limitele fizice ale omului), nu e mai puțin adevărat că în cadrul acestor limite libertatea este completă și, în funcție de cum e folosită, se vor configura condițiile subsecvente. Să luăm, de exemplu, protestul muncitoresc din zilele noastre. O să-mi spui că nu este un fapt condiționat de împrejurări ? Nu. Nimic mai evident : condițiile de salarizare, dezechilibrul dintre prețuri și salarii, condi-

țiile de muncă, în sfîrșit, nu puteau produce decît această reacție. Ei bine, care va fi rezultatul ? Nu știm. Va reuși clasa muncitoare să-și cîștige drepturile ? Nimeni nu poate să prevadă. De ce ? Pentru că înfrîngerea sau victoria depind de *alegerea* mijloacelor. De aceea, concluzia mea este că misiunea fiecăruia dintre noi nu este să lupte pentru libertate sau progres, în mod abstract, pentru că acestea ar fi cuvinte goale, ci să contribuie la crearea unor condiții viitoare care să ofere umanității o viață mai bună într-o lume cu orizonturi mai largi și mai clare.

CONTINUAREA DEPOZIȚIEI PRESTATE ÎN FAȚA CONSULULUI STATELOR UNITE ALE AMERICII DE CĂTRE FOSTUL COMISAR DE POLIȚIE DON ALEJANDRO VÁZQUEZ RÍOS LA 21 NOIEMBRIE 1926

Document probă anexa nr. 2

(Se alătură traducerea în engleză a traducătorului Guzmán Hernández de Fenwick)

...Că înainte de a participa direct și personal în azinumitul „Caz Savolta" am avut cunoștință de niște presupuse atentate săvîrșite împotriva a zece muncitori de la această întreprindere. Că s-a spus că aceste atentate (dintre care nici unul nu a depășit o simplă bătaie, fără consecințe) erau puse la cale de către direcțiunea întreprinderii prin intermediul unor bătăuși plătiți, cu scopul de a împiedica o presupusă grevă. Că din cercetările care s-au efectuat (și în care nu am avut nici un amestec) s-a dedus că nu existau nici un fel de probe care să demonstreze aceasta. Că se bănuia că atentatele proveneau chiar din mediul muncitoresc și se datorau unor disensiuni interne sau unei presupuse lupte pentru putere între doi cunoscuți agitatori, un oarecare Vicente Puentegarcía García și un oarecare J. Monfort, primul fiind un cunoscut anarhist andaluz și al doilea un periculos comunist catalan și prieten cu Joaquin Maurín (a se vedea fișa alăturată). Că în urma denunțului înaintat de unul

din presupușii atacați (dacă îmi amintesc bine, un oarecare Simó) și ca urmare a cercetărilor amintite, s-au făcut cîteva arestări, printre care ale sus-numiților Vicente Puentegarcía și J. Monfort, ale unor oarecari Saturnino Monje Hogaza (comunist), José Olivarez Castro (anarho-sindicalist), Gallifa (anarho-sindicalist) și José Simó Rovira (socialist). Că toți sau aproape toți cei susmenționați au fost puși imediat în libertate și că nici unul nu mai era închis cînd eu am preluat cazul în chestiune.

II

COPIE A NOTELOR STENOGRAFIATE ÎN CURSUL CELEI DE A DOUA DECLARAȚII PRESTATE DE JAVIER MIRANDA LUGARTE LA 11 IANUARIE 1927 ÎN FAȚA JUDECĂTORULUI F. W. DAVIDSON DE LA TRIBUNALUL DE STAT DIN NEW YORK PRIN INTERMEDIUL INTERPRETULUI GUZMÁN HERNÁNDEZ DE FENWICK

(Foile 70 și următoarele din dosar)

JUDECĂTORUL DAVIDSON EXPLICAȚI ÎN MOD concis și clar cum l-ați cunoscut pe Domingo Pajarito de Soto.

MIRANDA Într-o zi mă aflam în biroul lui Cortabanyes cînd a venit Lepprince...

J. D. Cînd a fost asta ?

M. Nu-mi amintesc data exactă. Trebuie să fi fost pe la jumătatea lui octombrie 1917.

J. D. Era prima dată cînd Lepprince venea la birou ?

M. Nu. A doua oară, după cîte știu.

J. D. Cînd a fost prima dată ?

M. Cu o lună înainte, cu aproximație.

J. D. Informați-ne despre această primă vizită.

M. Am făcut-o în ședința de ieri. La prima lui vizită Lepprince mi-a solicitat serviciile și l-am însoțit într-un cabaret.

J. D. Bine. Continuați cu cea de-a doua vizită.

M. Lepprince avea în mînă o servietă. A intrat în biroul lui Cortabanyes și au discutat. Apoi am fost chemat și eu.

J. D. Cine mai era de față în afară de dumneavoastră ?

M. Lepprince și Cortabanyes.

J. D. Continuați.

M. Lepprince întinsese pe birou conținutul servietei.

J. D. Descrieți-l.

M. Erau trei exemplare din *Glasul Justiției*, ziar necunoscut mie, pentru că apărea în tiraj mic și în mod neregulat. Unul dintre ziare era deschis la pagina de mijloc. Un articol era marcat cu creion roșu, semnătura încercuită tot cu roșu.
J. D. A cui era semnătura ?
M. A lui Domingo Pajarito de Soto.
J. D. Este vorba despre articolele care figurează ca documente de probă 1-a, 1-b și 1-c în acest dosar ?
M. Da.
J. D. Continuați.
M. Cortabanyes mi-a poruncit să-l găsesc pe autorul acestor articole.
J. D. Pentru ce ?
M. Atunci nu știam.
J. D. Ați acceptat acel ordin ?
M. La început, nu.
J. D. De ce ?
M. Auzisem ce se vorbea despre atentatele împotriva muncitorilor și mă temeam de complicații...
J. D. I-ați explicat lui Lepprince aceste motive ?
M. Da.
J. D. Chiar cu aceleași cuvinte ?
M. Nu.
J. D. Care au fost, exact, cuvintele dumneavoastră ?
M. Nu-mi amintesc.
J. D. Faceți un efort.
M. L-am întrebat... l-am întrebat dacă era o treabă asemănătoare cu cea anterioară.
J. D. Lepprince a înțeles la ce vă refereați ?
M. Da.
J. D. După ce v-ați dat seama ?
M. A început să rîdă și mi-a spus să n-am nici o teamă, că puteam să fiu de față la toate fazele operațiunii pe care o proiecta și să intervin în orice clipă și în orice împrejurare ; ori cînd ceva mi se va părea neclar.
J. D. Și așa a făcut ?
M. Da.
J. D. L-ați găsit cu ușurință pe Pajarito de Soto ?
M. L-am găsit, dar nu cu ușurință.
J. D. Povestiți cum ați făcut.

De ce ? Au fost zile lungi de drumuri obositoare, de conversații cu oameni puțin amabili, de bacșișuri inutile, de așteptări epuizante, de urmăriri nesfîrșite și sterile pînă ce am dat de calea cea bună. Eu căutam succesul cu orice preț, nu atît pentru a-i face impresie bună lui Cortabanyes ci pentru a-i fi pe plac lui Lepprince, al cărui interes față de mine îmi deschidea uși și perspective neprevăzute, spre cele mai nesăbuite speranțe. Vedeam în el o posibilă cale de evadare din marasmul biroului lui Cortabanyes, din lungile după-amieze monotone și neproductive și din viitorul meschin și nesigur. Serramadriles era conștiința mea, glasul de alertă dacă moralul îmi scădea sau mă lăsam copleșit de abulie și de deznădejde. Spunea că Lepprince era „loteria noastră", clientul pe care trebuia să-l alinți și să-l asculți, cu care trebuia să fii cît se poate de îndatoritor și util, eficace în aparență și credincios din interes, cu orice preț. Îmi zugrăvea un viitor sordid și odios în subordinea unui Cortabanyes din ce în ce mai bătrîn, mai iritabil și mai lipsit de noroc. Îmi descria, în schimb, un tablou plin de lumină alături de Lepprince, în înaltele cercuri barceloneze ale finanței și comerțului, în lumea bună, cu automobilele, petrecerile, călătoriile, îmbrăcămintea și femeile ei, ca niște zîne, și o avere întreagă, în monede strălucitoare, zornăitoare, ce țîșneau din porii acestei bestii care era oligarhia catalană. În acest păienjeniș, sătul de ore pierdute fără rost dar însuflețit de dorința de a reuși, l-am găsit pe Pajarito de Soto într-o noapte, pe la mijlocul sau sfîrșitul lui octombrie, într-o casă seniorială și năruită din strada Unión, unde avea un apartament subînchiriat. Sunasem la multe uși și multe mi se trîntiseră în nas, de aceea vocea mea era obosită cînd am întrebat dacă acolo locuia ziaristul. Îmi deschise o femeie tînără, cu un zîmbet frumos. Încă nu știam că se numea Teresa și nici că peste un timp avea să fie prima mare dragoste din viața mea. Imaginea acelei clipe revine în mintea mea ca resturile unui naufragiu pe care valurile le aruncă la mal. Era o cameră dreptunghiulară, foarte mare și îmbîcsită, cu un labirint de mobile eterogene care transforma încăperea într-un fel de apartament fără pereți despărțitori. Mobilele se grupau în jurul unor

centre create de necesitate (din nou teoria necesității) : într-un colț se afla un pat matrimonial în dezordine, două noptiere, un lampadar și un mic leagăn în care dormea un copil ; în colțul opus, o masă înconjurată de scaune desperecheate ; în neorînduială, două fotolii cu tapițeria ruptă și arcurile sărite, o bibliotecă cu rafturi strîmbe, un dulap întredeschis, o consolă șchioapă pe colț și un bufet burtos. Camera era semănată cu grămezi de ziare și cărți care invadaseră mai mult sau mai puțin suprafețele tuturor mobilelor. Domina încăperea o sobă burduhănoasă care răspîndea o căldură înăbușitoare, „ca să nu răcească copilul". Într-unul din fotolii dormita Domingo Pajarito de Soto. Părea mic de statură, și chiar era, cu un cap mare și fața măslinie, cu părul negru și lucios ca cerneala chinezească proaspăt vărsată, mîini fine și brațe excesiv de scurte chiar și pentru persoana lui mărunțică, ochi bulbucați și gura mare și cărnoasă, nas cîrn și gît scurt : un broscoi. A fost surprins văzîndu-mă, și s-a mirat și mai mult cînd i-am spus că i-am citit articolele în *Glasul Justiției* și că persoane importante, al căror nume nu eram autorizat să-l divulg, se interesau de el. La început a crezut că era vorba despre directorii unor ziare sau organizatorii vreunui partid politic. Văzîndu-l atît de nevinovat și plin de speranțe, i-am spus pînă la urmă jumătate din adevăr. N-a înțeles, era orbit de ambițiile lui romantice. Îmi amintesc acea înserare rece de noiembrie și pe Pajarito de Soto așezat pe marginea scaunului, pierdut la capătul mesei de ședințe din sala-bibliotecă. Lepprince s-a arătat cordial și respectuos, i-a lăudat „stilul incisiv" și curajul ; a respins versiunea lui asupra faptelor și i-a făcut o propunere surprinzătoare : să elaboreze un studiu complet despre întreprinderea Savolta din punctul de vedere al muncitorilor : condiții de muncă, producție, salarii, criza și greva. I-a oferit accesul la toate documentele și birourile fabricii, precum și orice fel de alte informații și ajutoare ; exact, îl asigură, „ca lui Savolta în persoană". I-a garantat impunitatea și libertatea publicării oricărui articol în această privință. I-a cerut, în schimb, să nu-și facă publice concluziile pînă ce nu va oferi conducerii întreprinderii „posibilitatea de a-și îndrepta greșelile". I-a

comunicat că la terminarea acestui studiu, va convoca o adunare mixtă, a conducătorilor fabricii și a muncitorilor, în care se vor discuta „în prezența lui" toate problemele ridicate de el. I-a promis, în schimbul acestor servicii, „suma de patruzeci de duros". În concluzie, era mai mult decît putea spera Pajarito de Soto, și a acceptat emoționat. Mărturisesc că la început m-am temut pentru el. Dar Lepprince a repetat promisiunea de a nu face nici un fel de presiuni asupra ziaristului. Am avut încredere în cuvîntul lui de cavaler și nu m-am opus tranzacției. Și nici nu cred că Pajarito de Soto ar fi acceptat în acele clipe vreun fel de avertizare. Cînd am început să ne împrietenim, în timpul deselor discuții și plimbări, i-am amintit cît era de instabilă poziția lui, între două focuri. O făceam pe de o parte din afecțiune, pe de alta împărtășind temerile pe care mi le mărturisea Teresa, cînd eram singuri. Dar nu-mi dădea atenție : dorea să realizeze o lucrare folositoare și adevărată ; avea un suflet și intenții simple, dorea un viitor limpede pentru copilul lui, un orizont încununat de muncă, prosperitate și împliniri. Împreună făceam și refăceam planuri de viitor, nu numai individuale. Discutam tot felul de nimicuri pînă în zori, străbăteam fiecare colțișor al orașului adormit, populat de magice palpitații. Dacă găseam vreo ușă deschisă, pătrundeam în holul întunecos la lumina unui chibrit și urcam scările pînă pe acoperiș de unde contemplam Barcelona la picioarele noastre. Domingo Pajarito de Soto se simțea a fi, și ideea lui nu mi se părea exagerată, „el diablo cojuelo" [1] al secolului nostru. Arăta cu degetul spre balustradele teraselor din zonele rezidențiale, conglomeratele proletare, cartierele pașnice și virtuoase ale clasei mijlocii : comercianți, negustori și meșteșugari. Am golit împreună multe sticle cu vin, dătător de viață în timpul nopții și răzbunător cînd ne trezeam ; am asistat la reuniuni politice, am apărat împreună ideologii comune, totdeauna altele, mai mult din prietenie decît din convingere. N-am știut nici înainte și nici după aceea adevăratul înțeles al cuvîntu-

[1] Eroul romanului cu același nume, *Diavolul șchiop*, de Luis Vélez de Guevarra, publicat în 1641.

lui prieten. Cit despre Teresa, am mai spus că a fost marea mea dragoste. Ne vedem zilnic, folosind orice pretext pentru a ieși glonț de la birou și a mă întoarce după vreo două ore. Prima dată cînd m-a chemat a făcut-o ca prietenă și pe acest ton s-a desfășurat întrevederea. O vecină cumsecade se oferise să aibă grijă de copil. Mi-a dat întîlnire într-o lăptărie de lîngă casa ei, un local lung și îngust, împărțit în două jumătăți de un paravan de lemn. Prima jumătate avea o tejghea de marmură cioplită unde o femeie grasă înfășurată într-un șorț de mușama gălbuie vindea lapte, brînză, unt și alte produse. După paravan se aflau patru măsuțe lipite de peretele de-a lungul căruia se afla o bancă. Mesele erau ocupate de perechi tinere : studenți, meșteșugari, calfe și ucenici însoțiți de chelnerițe, servitoare, dactilografe, infirmiere și muncitoare. Vorbeau în șoaptă, îmbrățișați, sau se sărutau și se mîngîiau protejați de lumina slabă care ajungea pînă la separeu și de o complicitate împărtășită de toți. Teresa m-a întîmpinat cu o discretă afabilitate, mi-a cerut scuze pentru acel loc adăugînd că îi promisese vecinei cumsecade să nu se îndepărteze, ceea ce justifica alegerea lăptăriei, ca fiind cea mai apropiată de casă. În timpul discuției, care a durat mai bine de o oră, mi-a mărturisit temerile pe care le avea în legătură cu activitatea bărbatului ei și încăpățînarea lui Domingo de a nu ține seama de nici un avertisment. I-am spus că nu vedeam nici un pericol atîta timp cît Pajarito nu comitea vreo imprudență gravă. S-a arătat ușurată la auzul cuvintelor mele și conversația a căpătat un caracter mai general : am vorbit despre viața dură de la oraș, de cît de greu îți croiești un drum, de responsabilitatea de a avea un fiu și de viitorul sumbru al societății noastre. La sfîrșitul dialogului mi-a cerut să nu insist s-o însoțesc și să plec primul din lăptărie, fără s-o aștept afară sau s-o urmăresc. I-am spus că așa voi face și i-am întins mîna, dar ea s-a apropiat de mine și m-a sărutat pe gură așa cum numai în visele singuraticilor lipsiți de dragoste se dau și se primesc sărutările. Astfel a început un lung șir de ieșiri și plimbări, ocrotiți de vecina cumsecade, de neglijența disciplinară a lui Cortabanyes și de absențele prelungite ale lui **Pajarito** de Soto, cufundat

în munca lui, preocupat de fabrica lui și de teoriile lui nebune. Teresa își iubea soțul din tot sufletul, dar convieţuirea cu el era grea : era un om bun dar inconsecvent, nervos și iresponsabil, orb față de tot ce exista în afara idealurilor lui reformiste, absorbit în meditarea și elaborarea proclamațiilor, denunțurilor și revendicărilor ; oscila între violente stări de copleșitoare energie creatoare și bruște depresiuni care îl cufundau în indispoziție și muțenie. Teresa suporta în tăcere această abandonare și, într-o anumită măsură, o înspăimîntau reacțiile bruște și despotice ale soțului ei, se simțea nesigură și fără apărare. Pe de altă parte și eu sufeream. Experiențele mele anterioare în domeniul dragostei erau nule : cîte-o incursiune nocturnă și ceasuri nesfîrșite de imaginație febrilă. Într-o anumită ocazie, încercînd să înțeleg stîngăcia soțului ei, i-am vorbit despre greutatea de a iubi, despre limbajul imposibil și gesturile nehotărîte și cuvintele care vor să spună și nu spun și privirile care vor să exprime și nu exprimă. În realitate, vorbeam despre mine, despre nesiguranța mea în fața vieții și despre bîjbîielile mele disperate în fața tuturor răscrucilor lumii. Și în felul acesta, îndoit și torturat, au trecut săptămîni de neuitat : mă plimbam zile întregi cu Teresa sau mergeam să dansăm la lăptăria care a fost martora începutului dialogului nostru, iar nopțile discutam și mă îmbătam cu Pajarito de Soto în taverna lui Pepín Matacríos. Trebuie să subliniez că relațiile mele cu Teresa în timpul acelor săptămîni nu au fost adultere nici în faptă nici în gînd. Dacă a existat o iubire conștientă, nu a ieșit deloc la suprafață. Eram două suflete unite de nevoia reciprocă de companie și, dacă imitam săruturile și gesturile amanților, o făceam pentru a crea o lume fictivă de afecțiune care să ne materializeze visurile, ca puștiul care călărește pe brațul unui fotoliu în căutarea aventurilor, cu un coif de hîrtie pe cap și coada unei mături ca stindard. În puținele ocazii cînd ne-am întîlnit toți trei, Pajarito de Soto, Teresa și eu, nu ne copleșea vinovăția. Roșeam totuși de teama subită de a ni se descoperi secretul și mă arătam ursuz și distrat cu Teresa, atitudine care lui Pajarito de Soto îi producea o paradoxală îngrijorare. Îi părea rău că nevasta lui și cu mine nu ne înțelegem

și de multe ori m-a pus să jur că dacă lui i s-ar fi întîmplat ceva eu aș fi avut grijă de Teresa și de copil. Ea rîdea și-și bătea joc de noi, cu un curaj nu lipsit de maliţiozitate. Dar conștiințele noastre erau liniștite. Pînă ce s-a produs deznodămîntul ca lovitura unui trăsnet sau ca precizia unei mișcări de șah. S-a întîmplat cu puține zile înainte de Crăciun. Eu lucram și încercam să ies din mahmureala pe care mi-o lăsase noaptea ce abia trecuse, cînd a sunat telefonul. Serramadriles mi-a întins receptorul, pe care l-am apucat cu o agitație încărcată de presimțiri. Era Teresa. Îmi cerea să merg urgent la ei acasă. Nu mi-a dat nici o explicație, era doar o rugăminte disperată. Am ieșit în goană. Încă de pe atunci cunoșteam felinarele, clădirile și pavajul străzii Unión ca pe propria mea casă. Am bătut la ușă și vocea ei mi-a spus să intru. Încăperea era în penumbră, luminată doar de slabele reflexe ale cărbunilor care ardeau în sobă. Înainte ca ochii să mi se obișnuiască cu lumina slabă, Teresa mi s-a aruncat în brațe și m-a acoperit cu sărutări și mîngîieri, murmurînd cuvinte fierbinți și nebune, smulgîndu-mi hainele, descheindu-și-le pe ale ei, pînă ce piepturile noastre s-au întîlnit cutremurate și înspăimîntate. Fără să spunem un cuvînt, ne-am îndreptat spre pat. În leagăn, copilul dormea. Am pătruns într-o clipă în întuneric, torturînd și suferind în același timp, identificînd victima și călăul, ca vîrtejul de foc ce a fost universul la începuturile lui, pînă ce o mînă uriașă și invizibilă ne-a despărțit cu forța cu care se crăpa pămîntul la sfîrșitul lumii și am rămas întinși pe pat cu picioarele încă înlănțuite, înotînd spre malul conștiinței, în căutarea răsuflării pierdute și a unui fir de rațiune. Am auzit vag o voce în care am recunoscut-o pe cea a Teresei, o altă Teresă, care îmi spunea că mă iubește, că dorește să o iau cu mine, departe de casa aceea, departe de Barcelona, că pentru mine și-ar părăsi bărbatul și copilul, că ar deveni sclava mea. Am simțit o împunsătură în inimă. Pentru prima dată mi-a fost frică să nu fiu descoperit, și brusc pielea mi-a devenit uscată și aspră. Era tîrziu și am întrebat-o de ce întîrzia. Mi-a spus că întreprinderea pentru care lucra, adică Savolta, sau mai degrabă Lepprince, convocase faimoasa adunare

la ora șapte. Ascultînd-o, am înțeles amploarea trădării mele și mi l-am imaginat pe prietenul meu de două ori abandonat. M-am îmbrăcat, am ieșit fără să aud strigătele și rugămințile Teresei, și am chemat o birjă. Înainte de a părăsi casa am auzit plînsul copilului. Era întunericbeznă și ceasul arăta opt și jumătate. Birja m-a condus la gară. Acolo a trebuit să aștept douăzeci de minute pînă să plece trenul. Curînd, acesta căpătă viteză și, după ce ieși din gară, pătrunse în cartierele mărginașe, înspre zona industrială Hospitalet. Contemplam peisajul plin de neliniște, ghemuit în fundul vagonului aproape gol, încercînd să mă adăpostesc de curenții de aer care mă pătrundeau pînă la oase. Probabil că afară era foarte frig pentru că mă vedeam obligat să șterg geamul cu mîna, înlăturînd aburii care se condensau și care împreună cu funinginea formau o perdea mocirloasă și slinoasă. Încercam fără succes să-mi ordonez gîndurile. Suburbiile pe care le traversam și pe care nu le cunoșteam mă deprimau profund. Lîngă calea ferată, cît cuprindeam cu privirea, se înghesuiau barăcile fără lumină, pe un pămînt cenușiu, prăfos și fără vegetație. Printre barăci, șiruri de imigranți, veniți în Barcelona din toate colțurile țării. Nu reușiseră să intre în oraș : munceau în zona industrială și locuiau în cîmp, în anticamera prosperității care îi atrăsese. Abrutizați și înfometați așteptau și tăceau, lipiți de oraș ca iedera de zid. Asta îmi amintesc din acea călătorie și faptul că, ajuns la destinație, un peron înghețat și măturat de vînt, am luat o trăsură prăpădită care m-a dus la fabrica Savolta. Plescăind prin băltoace pestilente, pe străzi întunecoase, tristul vehicul de pe celălalt tărîm își inventa drumul cu un pas imperturbabil și lent. Aerul rărit de emanații vicioase îmi zgîria gîtlejul. Nu știu ce gîndeam și nici cît timp a trecut. Știu doar că am ajuns la o clădire enormă, asemănătoare unui circ metalic, că trăsura m-a lăsat acolo și că am dat un ocol căutînd intrarea. Am văzut automobilul roșu al lui Lepprince lîngă poarta pe care am pătruns : era iluminată cu petrol. Mi-a ieșit în întîmpinare un paznic de noapte căruia i-am spus cine sînt și ce caut. Am traversat o încăpere liniștită în care erau răspîndite un fel de glugi

de pînză care am presupus că acopereau mașinile de scris. Pătrunzînd pe o altă ușă am simțit sub picioare moliciunea unui covor. Portarul m-a salutat și a dispărut. Eu am înaintat prin coridorul acoperit de covor pînă la o altă ușă mai mare, din lemn. Am împins ușa și lumina m-a orbit. Mă aflam într-o sală luminată, pe ai cărei pereți atîrnau tablouri. La mijloc se afla o masă lungă, mult mai lungă decît masa de reuniuni unde lucram Doloretas și cu mine, și în jurul mesei ședeau vreo treizeci de persoane, dintre care jumătate păreau muncitori, cealaltă jumătate, patroni. Printre aceștia din urmă l-am recunoscut pe Lepprince, iar printre muncitori, pe Pajarito de Soto. Reuniunea era pe sfîrșite cînd am ajuns ; spiritele erau încinse. Un bărbat solid care ocupa locul de lîngă președinte lovea cu mîna în masă producînd un sunet sec, ca și cum mîna i-ar fi fost de fier. Am știut astfel cine era. Cel care prezida trebuia să fie Savolta. Cu toții țipau și se întrerupeau și dintre toate vocile se distingea glasul lui Pajarito de Soto, insultînd, acuzînd, proferînd amenințări împotriva direcției și a societății. Am înțeles ceea ce știam deja, ceea ce am înțeles cînd Teresa mi-a spus unde se afla bărbatul ei : că totul a fost o înșelăciune, că Lepprince se jucase cu Pajarito de Soto din motive necunoscute și că acesta, în ultima clipă, își dăduse seama de șarlatanie și reacționase cu una din acele crize violente care o înspăimîntau atît de tare pe Teresa. Și am înțeles că dacă eu aș fi fost de la început acolo, nu s-ar fi întîmplat toate acestea și că trădarea mea fusese totală și ireversibilă. N-am priceput nimic din ce discutaseră. Cred chiar că ceea ce era important fusese spus cînd am ajuns eu. A domnit dezordinea pînă ce un muncitor l-a rugat pe Pajarito de Soto să tacă și să nu-și complice mai mult situația ; se săturaseră de el și doreau să-i lase să-și rezolve singuri problemele. Patroni și muncitori îl huiduiră pe Pajarito de Soto, care părăsi încăperea. Doar Lepprince își păstra calmul și zîmbetul. L-am urmat pe prietenul meu prin coridoare și încăperi fără să-l ajung. L-am strigat. A fost inutil și am reușit doar să mă rătăcesc. M-am așezat lîngă o husă de pînză și am izbucnit în plîns. Mîna lui Lepprince pe umărul meu m-a

adus la realitate. Era tîrziu, trebuia să plecăm, adunarea fusese amînată. M-a condus acasă cu mașina lui. A doua zi nu m-am dus la lucru ; apoi a urmat duminica și am rămas în casă, fără să ies să mănînc. Luni am hotărît să mă înfrunt din nou cu faptele. Pajarito de Soto murise sîmbătă, în zori, cînd se întorcea, pe jumătate beat, la el acasă. Se vorbea de un accident, de o lovitură, de doi bărbați cu gulerele ridicate văzuți la miezul nopții de cineva care-i spusese în treacăt unui paznic de noapte, de o misterioasă scrisoare pe care Pajarito de Soto se dusese s-o pună la poștă, de faptul că soția și copilul fugiseră în grabă fără să lase adresa sau vreun mesaj. Am fost interogat de poliție. Le-am spus că nu știam nimic, că nu bănuiseim ce avea să se întîmple. Mi-am dat seama, în toată confuzia în care mă aflam, că ar fi fost inutil să fac presupuneri nefondate. Nu eram [redacted]r nici că Lepprince se făcea responsabil de acea [redacted]te. Înainte de a vorbi trebuia să fac eu însumi cer[redacted]i. Bineînțeles că n-am făcut nici o încercare de a [redacted]găsi pe Teresa. Nu era nimic mai clar decît dorința ei de a nu mă mai vedea niciodată. Pe de altă parte, chiar presupunînd că aș fi întîlnit-o, că m-ar fi iertat și că am fi reușit să ne ștergem din memorie acele întîmplări dramatice, ce-aș fi putut eu să-i ofer ? Eram doar un salariat al cărui unică speranță de subzistență era Lepprince.

III

MARÍA ROSA SAVOLTA STĂTEA NEHOTĂRÎTĂ în ușa bibliotecii, cu privirea pierdută în gol. Lîngă ea, un bărbat elegant și un bătrîn cu barba albă discutau.

— Așa cum am zis întotdeauna, prietene Turull, spunea bătrînul cu barba albă, urcă prețurile, scade consumul, scad vînzările ; scad vînzările, urcă prețurile. Cum ai numi dumneata situația asta ?

— Un infern, spunea numitul Turull.

— În mai puțin de un an, continuă cel cu barbă albă, vom fi cu toții în mizerie. Știi ce se vorbește prin Madrid ?

— Spuneți-mi. Mă țineți pe jeratic, cum se zice în popor.

Bătrînul rosti în șoaptă :

— Că pînă la primăvară cade cabinetul lui G[redacted] Prieto.

— A, da... înțeleg. Care va să zică García Prieto a format un nou guvern, nu ?

— L-a făcut de acum două luni.

— La naiba ! Și cine-i acest García Prieto ?

— Asta-i bună, dumneata nu citești ziarele ?

Niște brațe puternice o apucară pe María Rosa Savolta de subsuori și o ridicară deasupra capetelor. Tînăra se sperie.

— Ia priviți cine a venit în vizită, fir-ar să fie ! strigă autorul întîmplării. După voce, María Rosa Savolta îl recunoscu pe don Nicolás Claudedeu.

— Nu-ți mai amintești de mine, strengăriță ?

— Cum să nu, unchiule.

— Mincinoaso ! exclamă don Nicolás Claudedeu depunînd-o din nou pe podea. Acum cîțiva ani te așezai pe genunchii mei și trebuia să fac pe calul o oră întreagă. Și-acum, vezi bine : la naiba cu unchiul Nicolás !

— Nu vorbi așa, unchiule Nicolás. M-am gîndit întotdeauna la tine cu drag.

— La gunoi cu bătrînii, zi că nu. Știu eu la ce te gîndeai tu, strengărițo. Cu mutricica asta, Isuse Cristoase, și cu sînișorii ăștia...

— Pentru Dumnezeu, unchiule... îl imploră tînăra.

Cu toții contemplau scena zîmbind. Toți, în afară de tînărul elegant a cărui privire o surprinsese cu cîteva minute în urmă și în fața căreia fata își plecase roșind ochii. Cu o cupă în mînă, elegantul tînăr tăcea și medita, cu spatele sprijinit de ușa bibliotecii de unde domina și biblioteca și salonul.

Ușa biroului se deschise iar Doloretas și cu mine ne prefăceam că muncim cu sîrg. Cortabanyes a trebuit să ne cheme de cîteva ori, pentru că ne făceam că nu-i observăm prezența, absorbiți de lucrările noastre. Ne-a cerut să-l convocăm pe Serramadriles. Acesta a întîrzi[illegible] cu răspunsul, cu toate că precis asculta de după ușa [illegible]ruței lui. Toți trei așteptam în picioare cuvintele [illegible]lui.

— Mîine este Crăciunul, spuse Cortabanyes, și se opri gîfîind.

— Mîine este Crăciunul, continuă, și nu vreau... să las să treacă această sărbătoare fără... hm... să vă împărtășesc afecțiunea mea și... mulțumirile mele. Ați fost cu toții niște colaboratori leali și... hm... eficienți, fără de care bunul mers al... al biroului nu ar fi fost... asta... posibil.

Făcu o pauză și ne privi pe fiecare în parte, cu ochișorii lui ironici.

— Cu toate acestea, nu a fost un an bun... Dar n-o să ne pierdem cu firea pentru atît. Am supraviețuit, și cît sîntem încă... hm... gata la datorie, șansa poate intra pe această ușă în orice clipă.

Arătă spre ușă și cu toții ne întoarserăm privirile.

— Să sperăm că, fără îndoială... ăsta... care vine va fi mai bun. Pe primul plan stau... stau... munca și interesul. Norocul vine doar atunci cînd... cînd se... Ei bine, știți ceva ? Am obosit vorbind. Luați plicurile.

Scoase din buzunar trei plicuri închise, cu numele noastre pe ele, și-i întinse unul lui Serramadriles, unul lui Doloretas și altul mie. Le privirăm fără să le deschi-

dem, zîmbind și mulțumindu-i. Pe cînd se retrăgea, m-am repezit spre biroul lui.

— Domnule Cortabanyes, vreau să vă vorbesc. E urgent.

Mă privi surprins și apoi ridică din umeri.

— Bine, intră.

Intrarăm în birou. Se așeză și mă privi de sus în jos. Stăteam în picioare în fața lui. Am pus mîinile pe masă și mi-am înclinat trupul spre el.

— Domnule Cortabanyes, am spus, cine l-a omorît pe Pajarito de Soto ?

COPIA NOTELOR DACTILOGRAFIATE LUATE ÎN CURSUL CELEI DE A TREIA DECLARAȚII PRESTATE DE JAVIER MIRANDA LUGARTE LA 12 IANUARIE 1927 ÎN FAȚA JUDECĂTORULUI F. W. DAVIDSON DE LA TRIBUNALUL DE STAT DIN NEW YORK PRIN INTERMEDIUL INTERPRETULUI GUZMÁN HERNÁNDEZ DE FENWICK

(Pagina 92 și următoarele din dosar)

JUDECĂTORUL DAVIDSON În rapoartele despre moartea lui Pajarito de Soto se menționează existența unei scrisori, știați ?

MIRANDA Da.

[redacted] D. Știați despre această scrisoare încă de pe atunci ?

[redacted] Da.

[redacted] V-a spus despre existența scrisorii Pajarito de Soto [redacted]nte de a muri ?

[redacted] Nu.

J. D. Atunci cum ați aflat despre existența ei ?

M. Mi-a vorbit comisarul Vázquez.

J. D. După cîte știu și comisarul Vázquez a murit.

M. Da.

J. D. Asasinat ?

M. Așa cred.

J. D. Doar credeți ?

M. Moartea lui s-a produs după ce am părăsit eu Spania. Deci fac doar ipoteze, în funcție de ce mi s-a relatat.

J. D. După ipotezele dumneavoastră, moartea comisarului Vázquez a avut vreo legătură cu cazul pe care îl cerceta și care face obiectul acestui interogatoriu ?

M. Nu știu.

J. D. Sînteți sigur ?

M. Nu știu nimic despre moartea lui Vázquez. Doar ceea ce s-a scris în ziare.

J. D. Eu cred că totuși ceva știți...

M. Nu.

J. D. ...că ascundeți fapte care interesează acest tribunal.
M. Nu.
J. D. Vă reamintesc, domnule Miranda, că puteți refuza să răspundeți la întrebări, dar dacă răspundeți, aflîndu-vă sub jurămînt, răspunsurile dumneavoastră trebuie să corespundă adevărului și numai adevărului.
M. Nimeni nu este mai interesat decît mine în clarificarea acestui caz.
J. D. Insistați să susțineți că nu cunoașteți împrejurările morții comisarului Vázquez ?
M. Da.

...Că am știut de moartea lui Domingo Pajarito de Soto puțin după ce s-a produs, cu toate că nu am luat direct parte la clarificarea faptelor. Că inspectorul [redacted] sărcinat cu acest caz a declarat cercetările încheiate, [redacted] ționînd că moartea a survenit din cauze naturale, [redacted] tima lovindu-se la cap de marginea trotuarului. Că [redacted] victima prezenta și alte contuzii, acestea se datorau [redacted] tului că fusese lovită de o mașină neidentificată, ca[redacted] a dispărut. Că nimic nu făcea să se presupună premeditare în desfășurarea întîmplărilor care au dus la moartea numitului Domingo Pajarito de Soto. Că în ceea ce privește presupusa scrisoare dispărută, nu există nici un indiciu. Că persoanele apropiate defunctului au fost interogate și nu s-a putut deduce nimic din declarațiile lor, neexistînd nici o contradicție care să modifice părerea agentului ce a dus la capăt cercetările. Că femeia cu care trăia defunctul a dispărut, adresa ei rămînînd încă necunoscută. Că mai tîrziu am avut ocazia să revizuiesc eu însumi dosarul...

— Mi se pare o nebunie să vrei să... cercetezi tu însuți cazul, spuse Cortabanyes. Poliția a făcut... ce-a putut. Nu crezi la fel ? Las-o baltă... fiule, las-o baltă. Eu zic așa... doar spre binele tău. Îți vei pierde... timpul. Și nu-i ăsta... lucrul cel mai rău : voi, tinerii, nu aveți motive să fiți zgîrciți... cu timpul. Ce-i mai rău e că vei intra... în încurcătură și nu vei scoate... nimic la lumină.

Oamenilor nu le place... ca cineva să-și bage nasul în treburile lor, și... bine fac. Fiecare.. e liber să trăiască liniștit... cum poftește. Nimănui nu-i place... să i se miroasă... sub fund. Știu că n-o să te... conving. Sînt ani buni de cînd... nu mai reușesc să conving pe nimeni... Consideră că nu vorbesc în numele... înțelepciunii, ci al afecțiunii... pe care ți-o port... fiule.

Vorbea cu propoziții scurte și împiedicate, ca și cum i-ar fi fost frică să nu-și piardă răsuflarea și să se sufoce la jumătatea drumului.

— Am fost și eu tînăr și încăpățînat... și nu-mi plăcea lumea, la fel ca și ție... dar nu făceam nimic ca s-o schimb, nu... nici ca să mă adaptez ei, ca tine... ca toți ceilalți. Am început ca practicant la... un avocat bătrîn, care îmi... care îmi dădea puțin de lucru, foarte puțini [redacted] și... nici un pic de experiență. Apoi... am cunoscut-o [redacted]luïsa, cea care... cea care avea să-mi devină soție, [redacted]am... și ne-am... căsătorit. Biata Lluïsa mă... admira [redacted]-a ac... acordat, din dragoste, o încredere pe care [redacted]idența mi-o... refuzase pe bună dreptate. Datorită ei m-am instalat pe cont propriu ; a fost o aven... aventură... emoționantă... Singura aventură... Mobilele le-am cumpărat de ocazie... și am atîrnat o placă... o placă... la intrare... N-a venit nimeni... n-a venit nimeni și Lluïsa zicea... să nu mă îngrijorez, că va sosi curînd un... un client și apoi, ceilalți în... în șir, dar a sosit... primul și am pierdut... am pierdut procesul, și nu m-a plătit... și n-au venit... ceilalți n-au venit... Așa s-a întîmplat cu toți... Întotdeauna semănau cu... primul. N-am avut copii și Lluïsa mi-a murit.

— Cortabanyes este un om mare, spuse Lepprince într-o anumită împrejurare, dar are un mare defect : îi este milă de el însuși, și această milă naște în el o eroică pudoare care îl face să-și bată joc de orice, începînd cu propria-i persoană. La el, simțul umorului este agresiv : alungă în loc să atragă. Niciodată nu va inspira încredere și arareori afecțiune. În viață poți fi oricum, dar nu un plîngăreț.

— Cum de-l cunoașteți atît de bine pe Cortabanyes ? am întrebat.

— Nu-l cunosc pe el, ci masca lui. Natura creează o infinitate de tipuri umane, dar omul, de la origini, a inventat doar o jumătate de duzină de măști.

Din teii de pe Rambla de Cataluña atîrnau ghirlande colorate, formînd lanțuri, coroniță, steluțe și alte motive tradiționale. Oamenii se adunau cu discreție ca să petreacă noaptea de Crăciun în intimitate. Circulau puține trăsuri, și ele mai mult se retrăgeau. Dacă Cortabanyes nu mi-ar fi dat adresa lui Lepprince, dacă ceva m-ar fi împiedicat în hotărîrea mea, aș fi renunțat. Nu m-am gîndit că, dată fiind împrejurarea, Lepprince ar fi putut avea oaspeți la cină sau ar fi putut fi el invitat. În vestibul m-a întîmpinat un portar în uniformă, cu favoriți stufoși și albi. I-am spus unde merg și m-a întrebat motivul.

— Sînt prieten cu Lepprince, i-am răspuns.

A deschis ușile ascensorului și a tras de șnur[illegible] pornire. În timp ce urcam, l-am văzut suflînd în[illegible] tub metalic și vorbind cu cineva. Probabil că îmi anunța vizita, pentru că un servitor mă aștepta în fața ușilor ascensorului cînd acesta s-a oprit la etajul patru. M-a poftit să intru într-un vestibul sobru. În casă se simțea o căldură difuză și constantă și aerul era impregnat de parfumul lui Lepprince. Servitorul m-a rugat să am bunătatea să aștept cîteva clipe. Ajuns în caldul și austerul vestibul, voința a început să mi se clatine. S-au auzit pași și a apărut Lepprince. Purta un costum elegant de culoare închisă, dar nu era îmbrăcat de gală. Poate că nu intenționa să iasă. Mă salută cu afabilitate, fără să pară surprins, și mă întrebă motivul vizitei mele neașteptate.

— Trebuie să mă scuz pentru ora nepotrivită și pentru împrejurarea inadecvată, i-am spus.

— Dimpotrivă, a replicat. Mă bucură întotdeauna vizitele prietenilor. De ce stai acolo, intră, sau te grăbești ? Sper, cel puțin, că ai să accepți să bei un pahar cu mine ?

Printr-un coridor m-a condus într-un salon unde, într-un colț, se afla un cămin în care ardeau niște buturugi. Deasupra era un tablou. Lepprince m-a avertizat că era o reproducere reușită după un Monet. Reprezenta

un pod de lemn acoperit cu iederă deasupra unui pîrîiaș plin cu nuferi. Podul unea două laturi ale unei păduri umbroase, pîrîiașul alunecînd printr-un tunel de verdeață. Lepprince arătă spre o măsuță din metal și cristal pe care se aflau mai multe sticle și pahare. Am acceptat un pahar de coniac și o țigară. Fumînd și bînd, extaziat în fața jeraticului din cămin, m-am șimțit toropit și obosit.

— Lepprince, m-am auzit spunînd, cine l-a omorît pe Pajarito de Soto ?

JUDECĂTORUL DAVIDSON Am în față declarațiile date de dumneavoastră la poliție în legătură cu moartea lui Domingo Pajarito de Soto. Le recunoașteți ?

MIRANDA Da.

J. D. Nu s-a scos și nu s-a adăugat nimic ?

M. Cred că nu.

J. D. Credeți doar ?

M. Nu. Sînt sigur.

J. D. Vreau să vă citesc un paragraf. Spune așa : „întrebat declarantul dacă crede că moartea numitului Pajarito de Soto s-ar fi putut datora unui atentat criminal, a răspuns că nu are nici o bănuială..." Este corect acest paragraf ?

M. Da.

J. D. Cu toate acestea, dumneavoastră ați început cercetări personale pentru a elucida moartea prietenului dumneavoastră.

M. Da.

J. D. Mințeați la poliție cînd ați afirmat „că nu aveați nici o bănuială" ?

M. Nu mințeam.

J. D. Explicați-vă.

M. Nu aveam nici un indiciu care să-mi permită să afirm că moartea lui Pajarito de Soto a fost provocată. De aceea am declarat la poliție întocmai cum este scris acolo.

J. D. Și totuși ați făcut cercetări, de ce ?

M. Vroiam să cunosc împrejurările acestei morți.
J. D. Insist, de ce ?
M. Una e bănuiala și alta e îndoiala.
J. D. Vă îndoiați că moartea lui Pajarito de Soto ar fi fost accidentală ?
M. Da.

— Mi s-a spus că... si...mulez prestigiul... Eu nu voiam, eu... care în viață eșuasem... și înșelasem speranțele... bietei Lluïsa... Dar am făcut-o... Am simulat fără rezultat ; a fost o reprezentație co...mică, grotească obligam pe clienți să... aștepte ore în... anticamer și cum... aș fi fost foarte ocupat... Plecau fără să ul de nici cîteva... minute... Nu știu... nu știu de ce nu s tr-un păcăliți... de prestigiu. Alții... practicau trucul cu ...es. Am încercat și alte... cu rezultat identic... de acum fără scop... de cînd am pierdut-o... pe biata Lluïsa. O făceam ca să... demonstrez că încrederea ei... că încrederea ei era justificată și că... dacă ar fi trăit, eu i-aș fi... dat tot ce... merita. Dar viața... viața este un carusel, care se-nvîrte... și se-nvîrte pînă ce amețești și apoi... și apoi... te coboară în același loc în care... ai urcat... Eu în toți acești ani nu...

Comisarul Vázquez mai trase de cîteva ori din trabuc înainte de a începe să vorbească și, cînd o făcu, adoptă un ton apăsat și didactic. Gesticula puțin, subliniind cu degetul arătător cîte o frază, un lucru important sau sfîrșitul unui paragraf deosebit de tragic. Dar se arăta a fi un profund cunoscător al problemei și a avea o memorie deosebită pentru date, cifre și statistici.

— În a doua jumătate a secolului trecut, spuse, ideile anarhiste care circulau prin Europa au pătruns și în Spania. Și au prins ca focul în paie ; vom vedea îndată de ce. Sînt de menționat două focare principale de contaminare : cîmpia andaluză și Barcelona. În cîmpia andaluză ideile s-au răspîndit în forma primitivă : pseudocucernici, mai degrabă nebuni decît șmecheri, străbăteau regiunea, din sat în sat și din casă în casă, predicînd ideile lor nefaste. Țăranii ignoranți îi acceptau și le dădeau mîncare și îmbrăcăminte. Mulți au fost prostiți de

acei colportori ce făceau pe sfinții. Asta era : o nouă religie. Sau, mai bine spus, și asta pentru că sîntem oameni instruiți, o nouă superstiție. În Barcelona, dimpotrivă, predica a căpătat o tentă politică și declarat subversivă încă de la început.

— Știm toate astea, domnule comisar, întrerupse Lepprince.

— Se prea poate, spuse comisarul Vázquez, dar pentru explicația mea e mai bine să plecăm de la o bază de cunoaștere comună și clară.

Tuși, puse trabucul pe marginea scrumierei și se concentră din nou mijindu-și ochii.

— Așadar, continuă, trebuie să stabilim o deosebire fundamentală. Și anume că în Catalonia există un amestec care nu trebuie să ne inducă în eroare. Pe de o parte, există anarhistul teoretician, chiar fanatic, care acționează în scopuri subversive cu o motivație evidentă și pe care l-am putea numi autohton. Ne privi printre pleoapele întredeschise, ca și cum ne-ar fi întrebat și s-ar fi întrebat dacă am asimilat contribuția lui terminologică. — Sînt faimoșii Paulino Pallás, Santiago Salvador, Ramón Sempau, Francisco Ferrer Guardia, între alții, și, în prezent, Angel Pestaña, Salvador Seguí, Andrés Nin... și lista ar putea continua la nesfîrșit. Apoi sînt ceilalți, masa... înțelegeți ce vreau să spun ? Masa. Compusă în majoritate din imigranți din alte regiuni, recent sosiți. Știți doar cum vin oamenii aceștia : într-o bună zi își aruncă uneltele de lucrat pămîntul, se agață de tampoanele unui tren și se înființează în Barcelona. Vin fără bani, fără angajament de lucru și nu cunosc pe nimeni. În cîteva zile mor de foame și se simt dezamăgiți. Credeau că o dată sosiți li se rezolvă ca prin minune toate problemele și, cînd înțeleg că realitatea nu este așa cum o visaseră ei, dau vina pe oricine și orice, în afară de propria lor persoană. Îi văd pe oamenii care au reușit să-și croiască drumul prin propriul lor efort, și asta li se pare o nedreptate îndreptată exclusiv împotriva lor. Pentru cîțiva bănuți, pentru o bucată de pîine sau chiar pentru nimic ar fi în stare de orice. Cei care au nevastă și copii, sau o vîrstă înaintată, sînt mai

adaptabili, chibzuiesc și iau lucrurile cu mai mult calm, dar tinerii, mă înțelegeți ? obișnuiesc să adopte o atitudine violentă și antisocială. Se adună cu alții de aceeași teapă și stare, se țin de discursuri și se înfierbîntă. Delincvența profită de ei pentru a-și atinge scopurile : îi înșală, îi amețește și le seamănă în inimi speranțe deșarte. Într-o bună zi săvîrșesc o crimă. Nu au nici o legătură cu victima ; în multe situații nici măcar n-o cunosc. Ascultă de ordinul celor care operează din umbră. Apoi, dacă ne cad în mînă, nimeni nu se interesează de ei, nu se știe de unde provin, nu muncesc în nici un loc și dacă pot vorbi, nu-și dau seama ce au făcut, nici împotriva cui, nici de ce, nici numele celor care i-au tocmit. Veți înțelege, domnule Lepprince, că problema pusă în felul acesta...

— Nu este ușoară sarcina dumneavoastră, zise Lepprince. Înțeleg bine, dar ce ne puteți spune despre cazul care ne interesează ?

Îmi amintesc de după-amiaza aceea. Pajarito de Soto venise să mă aștepte la ieșirea de la birou. Doloretas și Serramadriles ne-au salutat de departe și s-au îndreptat spre stația de tramvai. Pajarito de Soto tremura cu mîinile în buzunare, pe cap cu pălăria cadrilată și fularul gri cu franjuri rare la gît. Nu purta pardesiu, pentru că nu avea. Nu trecuseră nici două ore de cînd o lăsasem pe Teresa acasă la ea. Viața era un carusel nebun, cum obișnuia să spună Cortabanyes. Mergeam discutînd pe Gran Vía și ne-am așezat în grădinile reginei Victoria Eugenia. Pajarito de Soto mi-a vorbit despre anarhiști și eu i-am răspuns că nu știam nimic despre ei.

— Te interesează subiectul ?

— Da, bineînțeles, i-am spus mai mult ca să-i fiu pe plac decît din sinceritate.

— Atunci, vino. Te voi duce într-un loc interesant.

— Nu e periculos ? am întrebat alarmat.

— Nu te teme, vino.

Ne-am ridicat și am pornit pe Gran Vía și pe Arribau, în sus. Pajarito de Soto m-a condus într-o librărie.

Nu era nimeni în afară de o vînzătoare tinerică, care citea o carte după tejghea. Am trecut pe lîngă ea fără să salutăm și ne-am strecurat printr-un spațiu liber dintre două rafturi. Încăperea în care am pătruns avea o mulțime de rafturi pline de cărți vechi, jerpelite și îngălbenite. În mijloc, niște scaune erau așezate în semicerc în jurul unui fotoliu. În fotoliu stătea un bătrîn cu barba albă și lungă, îmbrăcat cu o haină neagră foarte uzată, plină de pete și lucioasă la coate și la genunchi, care dizerta. În scaunele din semicerc ședeau bărbați de toate vîrstele, de condiție umilă, judecînd după aspectul lor, și o femeie matură, cu părul roșu și fața palidă, acoperită cu pistrui. Pajarito de Soto și cu mine am rămas în spatele scaunelor și am ascultat explicațiile bătrînului.

— Eu n-am crezut, spunea, și trebuie să vă mărturisesc greșeala mea, că tema pe care am discutat-o alaltăieri avea să provoace o atît de aprinsă polemică și atîta contradicție nu numai aici, ci și în afară. Era o temă pe care eu doream s-o dezbat, dar numai în familie, ca pe ceva intim, ca pe ceva intern, nu al componenților Partidului, ci al tuturor acelora care au urmărit îndeaproape, cu mai mult sau mai puțin interes, poziția noastră și care puteau, la un moment dat, împărtăși neliniștile și orientările Partidului. Poate o să-mi spuneți, sau cineva o va spune în alt loc, că dovezile de interes suscitate de tema discursului meu și nu de discurs în sine, care era destul de deficient, demonstrează în mod irefutabil greșeala mea. Eu nu văd lucrurile astfel, cu toate că mă declar dispus să-mi recunosc greșelile, care fără îndoială sînt numeroase, și dacă vorbesc pe tonul acesta care ar putea fi considerat pretențios, o fac numai cu intenția de a scoate la lumină problemele esențiale și acest lucru este mai important decît greșelile pe care le-aș putea comite în afirmațiile mele îndrăznețe, nu o neg, dar pline de bună intenție.

Lepprince, cu o cupă în mînă, tăcea și privea, cu spatele sprijinit de ușorul ușii de la bibliotecă. Invitații nu mai încăpeau în salonul principal și se auzeau voci și rîsete și din vestibul. Niște servitori deschiseseră ușile glisante dintre vestibul și salon, transformîndu-le într-o

singură cameră imensă. Se aprinseseră luminile și în vestibul.

— Cred că sînt aici vreo două sute de persoane, ce zici ? spuse Lepprince.

— Da, cel puțin.

— Există o artă, continuă, cu toate că ar putea fi și o știință, care se numește „selecția perceptivă". Înțelegi la ce mă refer ?

— Nu.

— Să vezi între multe lucruri numai ceea ce te interesează, pricepi ?

— În mod voluntar ?

— Conștient și instinctiv în părți egale. Eu l-aș numi un simț perceptiv ambiguu. De exemplu, aruncă o privire rapidă și spune-mi ce-ai văzut : primul lucru care-ți vine în minte.

— Pe Claudedeu.

— Ei, vezi ? În condiții egale, acesta a fost primul. Și de ce ? Din cauza staturii sale, ceea ce indică participarea simțului vizual. Dar numai de asta ? Nu, mai e ceva. Tu îl urmărești de mai multă vreme, nu-i așa ?

— Cam așa ceva, am răspuns.

— Doar nu ai crezut legenda.

— A „Omului cu Mîna de Fier" ?

— Porecla face parte din legendă.

— Poate că și faptele fac parte, și în cazul acesta...

— Să continuăm experimentul perceptiv, spuse Lepprince.

JUDECĂTORUL DAVIDSON În ședința de ieri ați recunoscut că ați efectuat cercetări pe cont propriu. Mențineți afirmația ?

MIRANDA Da.

J. D. Spuneți în ce constau aceste cercetări.

M. M-am dus să-l văd pe Lepprince...

J. D. La el acasă ?

M. Da.

J. D. Unde locuia Lepprince ?
M. Pe Rambla de Cataluña, numărul 2, etajul 4.
J. D. În ce zi v-ați dus să-l vedeți, cu aproximație.
M. Pe 24 decembrie 1917.
J. D. Cum de vă amintiți data cu atîta precizie ?
M. Era ajunul Crăciunului.
J. D. Lepprince v-a primit ?
M. Da.
J D. Și ce ați făcut după aceea ?
M L-am întrebat cine îl omorîse pe Pajarito de Soto.
J. D. V-a spus ?
M. Nu.
J. D. Ați descoperit dumneavoastră ceva ?
M. Nimic concret.
J. D. V-a dezvăluit Lepprince vreun fapt pe care dumneavoastră nu îl știați și pe care îl considerați interesant pentru acest proces ?
M. Nu... adică, da.
J. D Hotărîți-vă.
M. A existat un fapt marginal.
J. D. Ce anume ?
M. Eu nu știam că Lepprince fusese amantul Mariei Coral.

— Era suavă, fragilă și senzuală ca o pisică ; și în același timp capricioasă, egoistă și deconcertantă. Nu știu cum am făcut, ce m-a împins să comit acea nebunie. M-am simțit subjugat de cum am văzut-o, în cabaretul acela, îți amintești ? Mi-a anihilat voința. O priveam mișcîndu-se, așezîndu-se și mergînd și nu mai eram stăpîn pe mine. Mă mîngîia și aș fi dat tot ce am ca să n-o pierd. Ea știa lucrul acesta și abuza ; mi s-a dăruit tîrziu, înțelegi ce vreau să spun ? Și cînd a făcut-o, a fost și mai rău. Ți-am mai spus, părea o pisică ce se joacă cu șoarecele. Nu mi s-a dăruit niciodată în întregime. Părea mereu pe punctul de a întrerupe... orice și a dispărea o dată pentru totdeauna.

— Și asta a și făcut, nu ?

— Nu. Eu am fost acela care i-a poruncit să plece. Am alungat-o. Îmi era frică... nu știu dacă sînt destul de clar. Un bărbat ca mine, cu poziția mea...

— Locuia în casa asta ?

— Practic, da. Am făcut-o să-i părăsească pe cei doi fanfaroni cu care dădea spectacole și am instalat-o într-un mic hotel. Dar ea voia să vină aici. Nu știu cum a aflat adresa mea ; apărea în clipele cele mai neașteptate : cînd eram ocupat cu o vizită, cînd aveam invitați importanți. Un adevărat scandal. Îți poți închipui. Își petrecea ziua întreagă... Nu, ce-ți spun eu, zile întregi ! acolo, în fotoliul acela în care stai tu. Fuma, dormea, citea reviste ilustrate și mînca fără încetare. Apoi, dintr-o dată, chiar dacă eu aveam nevoie de ea, pleca pretextînd că avea nevoie de mișcare. Nu se întorcea decît după două sau trei, patru zile. Eu mă temeam și doream să nu se mai întoarcă, amîndouă lucrurile în același timp. Am suferit mult. Pînă ce, într-o zi, săptămîna trecută, mi-am adunat tot curajul și am pus-o acolo de unde o luasem : în stradă.

— Vă pare rău de această hotărîre ?

— Nu, dar trăiesc singur și trist de cînd a plecat. De aceea m-ai găsit acasă ; pentru că nu am vrut să accept nici o invitație și nici să văd pe cineva în această noapte.

— În cazul acesta, ar fi mai bine să plec.

— Nu, pentru Dumnezeu, tu ești altceva. Mă bucur că ai venit. Într-un anume fel, pentru mine faci parte din lumea ei. Imaginea ta și a ei sînt unite în amintirea mea. Tu ai tratat cu ea, ai făcut pe intermediarul. Într-o noapte ai dus două plicuri în loc de unul, îți amintești ? În celălalt era o scrisoare în care îi spuneam că aveam nevoie s-o văd și deci să vină într-un anume loc și la o oră anumită.

— Da, am observat că există o duplicitate ilogică. Și că cealaltă scrisoare i-a produs un efect ciudat.

Lepprince rămase tăcut, cu privirea ațintită la fumul țigării care urca dens în aerul călduț al salonașului.

— Rămîi la cină, vrei ? Am nevoie de un prieten, spuse aproape în șoaptă.

JUDECĂTORUL DAVIDSON Nu e ciudat că un om care cercetează moartea prietenului său acceptă invitația presupusului asasin ?

MIRANDA Nu e întotdeauna ușor să explici lucrurile care se petrec în viață.

J. D. Vă rog să faceți un efort.

M. Pajarito de Soto îmi inspira un sentiment de afecțiune, iar Lepprince... nu știu cum să spun...

J. D. De admirație ?

M. Nu știu... nu știu.

J. D. Poate invidie ?

M. Mai degrabă... fascinație.

J. D. Vă fascina bogăția lui Lepprince ?

M. Nu numai asta.

J. D. Poziția lui socială ?

M. Da, și asta...

J. D. Eleganța lui ? Educația lui ?

M. Personalitatea lui în general. Cultura, gustul, limbajul, conversația lui.

J. D. Cu toate acestea, în ședințele anterioare l-ați prezentat ca pe un om frivol, ambițios, insensibil la altceva în afară de mersul afacerilor lui, și egocentric în cel mai înalt grad.

M. Așa am crezut la început.

J. D. Cînd v-ați modificat impresia ?

M. În noaptea aceea, pe măsură ce vorbea.

J. D. Despre ce ați vorbit ?

M. Teme diverse.

J. D. Încercați să vă amintiți și să exemplificați.

Va exista oare cineva dispus să mă asculte altfel decît cu urechea rațiunii reci ? Da, știu, știu. Din demnitate ar fi trebuit să disprețuiesc lingușelile celor care au provocat direct sau indirect moartea lui Pajarito de Soto. Dar eu nu puteam plăti prețul demnității. Cînd trăiești într-un oraș imens și ostil ; cînd nu ai prieteni nici mijloace să-i capeți ; cînd ești sărac și trăiești speriat și nesigur, sătul să vorbești cu propria-ți umbră ;

cînd dejunezi și cinezi în cinci minute și în tăcere, făcînd cocoloașe cu miezul de pîine și părăsești restaurantul îndată după ultima îmbucătură ; cînd dorești să treacă mai repede duminica și să te întorci la muncă și la chipurile cunoscute ; cînd zîmbești taxatorilor și înfiripi o conversație neînsemnată ; în aceste situații te vinzi pe un blid de linte și o jumătate de oră de conversație. Catalanii au spirit de clan, Barcelona este o comunitate închisă, Lepprince și cu mine eram străini, într-o mai mică sau mai mare măsură, și ambii eram tineri. În plus, cu el mă simțeam protejat : de inteligența lui, de experiența lui, de banii și de situația lui privilegiată. Nu exista între noi ceea ce s-ar putea numi camaraderie. Au trecut ani pînă i-am spus pe nume, și cînd am început să-l tutuiesc am făcut-o la porunca lui și pentru că o cereau împrejurările, așa cum se va vedea. Nici discuțiile noastre nu s-au transformat în polemici pasionate, cum se întîmplase cu Pajarito de Soto îndată ce ne-am cunoscut : acele discuții aprinse care acum, în amintire, își măresc importanța și se transformă în simbolul nostalgic al vieții mele din Barcelona. Cu Lepprince conversația era calmă și intimă, un schimb liniștitor și nu o bătălie constructivă. Lepprince asculta și înțelegea și eu apreciam această calitate mai mult ca orice. Nu este ușor să întîlnești pe cineva care să știe să asculte și să înțeleagă. Serramadriles însuși, care ar fi putut fi tovarășul cel mai potrivit, era prea simplu, prea gol : un bun tovarăș de chiolhanuri, dar un prost interlocutor. La un moment dat, comentînd problema muncitorească, l-am auzit spunînd :

— Muncitorii nu știu altceva decît să facă greve și să pună petarde, și cu toate astea pretind să li se facă dreptate !

Începînd din clipa aceea nu mi-am mai exprimat părerile în fața lui. În schimb, Lepprince, în pofida faptului că ocupa o poziție mai puțin angajată decît Serramadriles, era mai reflexiv în gîndire. O dată, divagînd despre aceeași temă, mi-a spus :

— Greva este un atentat împotriva muncii, funcție primordială a omului pe pămînt ; și un prejudiciu adus societății. Cu toate acestea, mulți o consideră un mijloc de luptă pentru progres.

Și adăugă :

— Ce elemente ciudate se interpun în relația omului cu lucrurile ?

Desigur nu simpatiza cu mișcarea proletară, nici cu vreo teorie muncitorească subversivă, dar avea, față de atitudinea revoluționară, o viziune mai amplă și mai pătrunzătoare decît ceilalți din clasa lui socială.

— În această lume modernă în care ne-a fost dat să trăim, unde activitățile omenești au devenit multiple, ca munca, arta, locuința ba chiar și războiul, și unde fiecare individ este o piesă a unui gigant mecanism al cărui sens și funcționare nu le cunoaștem, oare ce rațiune se poate găsi normelor de comportare ?

Era individualist sută la sută și admitea că și ceilalți erau la fel și că nu căutau decît să obțină maximum de profit prin toate mijloacele pe care le aveau la îndemînă. Nu făcea concesii celor care i se puneau de-a curmezișul, dar nu-și disprețuia dușmanul și nu vedea în el materializarea răului, nici nu invoca drepturi sacre sau principii rigide pentru a-și justifica acțiunile.

În ce-l privea pe Pajarito de Soto, a recunoscut că a tergiversat memorandumul. A afirmat-o cu cea mai mare naturalețe.

— De ce l-ați angajat, dacă aveați intenția să-l înșelați ? l-am întrebat.

— Asta se întîmplă adeseori. Eu nu aveam intenția să-l înșel pe Pajarito de Soto *a priori*. Nimeni nu plătește o treabă pentru a o falsifica și a irita pe autorul ei. Gîndeam că poate ne-ar fi fost util. Apoi am văzut că nu era și m-am răzgîndit. O dată plătit, memorandumul era al meu și puteam să-i dau întrebuințarea pe care o credeam mai convenabilă, nu ? Așa a fost întotdeauna. Prietenul tău se credea un artist și nu era decît un slujbaș. Cu toate acestea, trebuie să-ți mărturisesc că nutresc o anumită simpatie pentru aceste personaje de roman, nu foarte deștepte, dar pline de avînt. Cîteodată îi invidiez : se bucură mai mult de viață.

Și în legătură cu moartea prietenului meu :

— Nu eu am făcut-o, bineînțeles. Și nici nu cred că ideea a plecat de la Savolta sau Claudedeu. Savolta e prea bătrîn pentru astfel de lucruri, nu vrea complicații

și aproape că nu intervine în treburile... executive. Este un vanitos. Cît despre Claudedeu, în ciuda legendei lui, este un om bun, puțin cam grosolan în gesturi și gîndire, dar nu e lipsit de simț practic. Moartea lui Pajarito nu ne aducea nici un profit, ba chiar ne pricinuiește o mulțime de neplăceri. Asta fără să mai punem la socoteală atmosfera pe care ne-a creat-o printre muncitori. Pe de altă parte, dacă am fi vrut să-i facem vreun rău, ne-ar fi fost suficient să-l dăm în judecată pentru injuriile pe care ni le-a adus în articolele sale. El nu ar fi putut plăti un avocat și ar fi ajuns la închisoare.

Într-o zi cînd stăteam de vorbă, mi s-a năzărit să-l întreb :

— Cum și-a pierdut Claudedeu mîna care îi lipsește ?

Lepprince a izbucnit în rîs.

— Se afla la Ateneu în ziua în care Santiago Salvador a aruncat bombele. Mitraliera i-a smuls mîna din încheietură de parcă ar fi fost o păpușă de lut. Înțelegi de ce nu-i apreciază pe anarhiști. Cere-i să-ți povestească. Va fi încîntat s-o facă. Ba chiar o va face fără să i-o ceri. Îți va spune că soția lui nu a mai vrut să pună piciorul la Ateneu din noaptea aceea tragică și asta îl compensează de pierderea mîinii. Că și-ar fi dat chiar tot brațul doar să nu mai trebuiască să suporte opera.

Și despre situația politică spaniolă avea idei clare :

— Țara asta nu are leac, o spun cu toate că nu se cuvine în calitatea mea de străin. Există două mari partide, în sensul clasic al termenului, cel conservator și cel liberal, ambele monarhice și care se rotesc cu abilă regularitate la putere. Nici unul dintre ele nu demonstrează să aibă un program clar, ci mai degrabă niște trăsături generale vagi. Și chiar și aceste patru ambiguități care formează scheletul ideologic variază în funcție de evenimente și de necesități. Aș spune că se limitează să aducă soluții concrete pentru problemele existente, probleme care, o dată ce ei au ajuns în guvern, le sufocă fără a le rezolva. După cîțiva ani sau cîteva luni vechea problemă erupe, provoacă o criză și partidul e înlocuit exact de cel pe care îl înlocuise. Și pe același motiv. Nu am aflat de nici un guvern care să fi rezolvat o problemă serioasă : întotdeauna cade, dar

asta nu-l îngrijorează pentru că succesorii lui vor cădea și ei.

În ce-i privește pe politicieni, odată Cánovas del Castillo [1] și Sagasta [2] dispăruți, nimeni nu le-a luat locul. Dintre conservatori, Maura este singurul inteligent și cu har, în stare să-și disciplineze partidul și să atragă de partea lui opinia publică, cel puțin din punct de vedere sentimental. Dar orgoliul lui e fără limite și încăpățînarea îl orbește. Cu timpul creează disensiuni interne și înfurie poporul. Cît despre Dato [3], omul de schimb al partidului, este lipsit de energia necesară și i se potrivește porecla pe care i-o dau mauriștii ciudoși : „Omul de Vaselină".

Liberalii nu au pe nimeni. Canalejas [4] s-a compromis cu jurăminte care au decepționat pe toată lumea pînă ce un anarhist i-a zburat creierii în fața vitrinei unei librării. Liberalii, în esență, se mențin pe unica bază a anticlericalismului, mijloc care produce un anume efect popular, facil, inutil și de scurtă durată. Conservatorii, dimpotrivă, par să fie evlavioși și bisericoși. Astfel, ambele măgulesc instinctele josnice ale poporului : unii, sensibila blîndețe catolică ; ceilalți, libertinajul anarhizant.

În interiorul partidelor, disciplina este inexistentă. Membrii se ceartă între ei, se trădează și se insultă într-o cursă nesăbuită pentru putere care dăunează tuturor și nu aduce nici un avantaj.

Aceste două partide, fără o bază populară și fără sprijinul clasei medii moderate, sînt condamnate la pierzanie și vor duce țara la ruină.

Lui Lepprince i-am povestit viața mea solitară, proiectele și iluziile mele.

---

[1] Antonio Cánovas del Castillo (1828—1897), om politic, șef al Partidului Conservator, președinte, în cîteva rînduri, al Consiliului de miniștri.

[2] Práxedes Mateo Sagasta (1827—1903), șef al Partidului Liberal.

[3] Eduardo Dato Iradier (1856—1921) șef al Partidului Conservator.

[4] José Canalejasy Casas (1854—1921), om politic spaniol.

I-am făcut semn lui Pajarito de Soto și ne-am retras într-un colț al librăriei.

— Cine e ? am întrebat în șoaptă.

— *Maestrul* Roca, învățător la școală. Predă geografia, istoria și franceza. Trăiește singur și-și dedică viața răspîndirii Ideii. Cînd își termină orele la școală, vine aici și vorbește despre anarhism și anarhiști. La nouă fix se retrage, își pregătește singur cina și se culcă.

— Ce viață tristă ! am spus fără să-mi pot împiedica un fior.

— Este un apostol. Sînt mulți ca el. Să ne apropiem.

Maestrul Roca a fost unul din puținii anarhiști pe care am apucat să-i văd înainte de izbucnirea violențelor din 1919. Anarhismul era ceva, iar anarhiștii, altceva foarte diferit. Trăiam în plină anarhie, dar nu aveam contacte cu anarhiștii. În vremea aceea, și mulți ani după, eu aveam o viziune foarte pitorească despre anarhiști : bărbați gravi cu bărbi și sprîncene stufoase împodobiți cu eșarfă, bluzon și chipiu, deprinși să stea tăcuți după o baricadă din mobile de tot felul, după gratiile unei celule de la Montjuïc, pe la colțurile întunecoase ale unor străzi încîlcite, în colibe, așteptînd să le sosească clipa cea bună sau cea rea. Bărbați care așteptau ascunzindu-se, care se înfuriau ușor și erau executați în zori.

FIȘA DE POLIȚIE A LUI ANDRÉS NIN PÉREZ, REVOLUȚIONAR SPANIOL DESPRE CARE SE BĂNUIEȘTE CĂ AR PUTEA AVEA LEGĂTURĂ DIRECTĂ CU CAZUL CE FORMEAZĂ OBIECTUL PREZENTULUI PROCES

Document probă anexa nr. 3 i

(Se anexează traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

În partea superioară a fișei, în colțurile din stînga și din dreapta, se află fotografiile individului. Fotografiile sînt aproape identice. În ambele, individul apare din

față. Fotografia din stînga îl arată cu capul descoperit. În cea din dreapta, poartă o pălărie cu boruri largi. Cravata și cămașa sînt identice, iar expresia și umbrele atît de asemănătoare, încît se poate crede că e o singură fotografie, pălăria fiind un abil retuș de laborator. Un examen mai detaliat permite să se observe că în a doua fotografie (cea din dreapta) individul poartă pardesiu, greu de deosebit de haina pe care o poartă în prima fotografie (cea din stînga), pentru că atît culoarea cît și reverele (singura parte vizibilă în amîndouă) sînt foarte asemănătoare. E posibil să fie două fotografii făcute în aceeași zi și în același loc (cu siguranță la poliție). În acest caz, probabil că l-au pus pe individ să-și îmbrace hainele groase (pardesiul și pălăria) pentru a facilita identificarea lui în stradă. Individul este un bărbat tînăr, slab, cu fața lată, barba proeminentă, nasul acvilin, ochii de culoare închisă mijiți (probabil miop), păr negru și lins. Poartă ochelari ovali, fără ramă, cu brațe flexibile.

(Date furnizate de către Departamentul de Analiză Fotografică al Biroului Federal de Investigații din Washington, D.C.)

Fișa alăturată spune :

ANDRÉS NIN PÉREZ
Propagandist periculos
Învățător
Născut în Tarragona în 1890

A făcut parte din Tineretul Socialist din Barcelona, de unde a plecat (sic) pentru a intra în Sindicalism, fiind alături de Antonio AMADOR OBÓN și alții, organizatorii Sindicatului Unic Liberal.

A asistat ca delegat la cel de-al doilea Congres Sindicalist care s-a ținut la Madrid în decembrie 1919.

A fost arestat în ziua de 12 ianuarie 1920 în Centrul Republican Catalan din strada Peu de la Creu, în timpul unei ședințe clandestine a delegaților Comitetului Executiv, care promova greva generală revoluționară, fiind condus la închisoarea Montjuïc.

A fost eliberat în ziua de 29 iunie 1920.

În martie 1921 cînd Evelio BOAL LÓPEZ a fost arestat, a ocupat funcția de secretar general al Confederației Naționale a Muncii, dar, în urma prigoanei la care l-a supus poliția din Barcelona, a fugit la Berlin, unde a fost arestat de poliția germană în luna octombrie a aceluiași an.

— Să ne continuăm experimentul perceptiv, spuse Lepprince.

Mă invitase la petrecerea de sfîrșit de an, care se sărbătorea, ca de obicei, la reședința familiei Savolta. Aceasta era o casă-cetate situată în Sarriá.

M-am dus să-l iau pe Lepprince de la el de acasă. Tocmai terminase să se îmbrace și, văzîndu-l, am înțeles ceea ce voise să spună Cortabanyes cînd m-a avertizat că bogații aparțineau altei lumi și că noi nu aveam să semănăm niciodată cu ei, nici să-i înțelegem, nici să-i imităm.

Lepprince m-a anunțat că vor veni la petrecere toți membrii consiliului de administrație ai întreprinderii Savolta.

— Să nu-ți treacă prin minte să-i sîcîi cu povestea morții lui Pajarito de Soto, mă mustră în glumă.

I-am promis să mă port înțelept. Ne-am dus cu mașina lui. Lepprince m-a prezentat lui Savolta, pe care eu deja îl cunoșteam pentru că îl văzusem în noaptea în care m-am dus la fabrică după Pajarito de Soto. Era un bărbat destul de în vîrstă, dar nu bătrîn. Cu toate acestea, avea o privire tristă, o culoare bolnăvicioasă și gesturile și vocea tremurătoare. Am presupus că îl rodea o boală. Claudedeu, în schimb, plesnea de vitalitate ; se auzea în toate părțile vocea lui puternică și peste tot se vedea trupul lui de uriaș ca dintr-o poveste pentru copii. Avea darul rîsului contagios. M-am uitat la mîna cu mănușă și mi-am amintit zgomotul metalic pe care îl producea cînd lovea un obiect. Mi-a revenit imaginea colericului Claudedeu apostrofîndu-l pe Pajarito de Soto și izbind în masa de ședințe. L-am recunoscut și pe Parells, care în acea noapte funestă stătea alături de Savolta. M-a impresionat expresia inteligentă pe care o

avea, nu numai în privire ci pe fiecare trăsătură a feței lui de babă. Lepprince îmi explicase că îndeplinea funcția de asesor financiar și fiscal al întreprinderii. Tatăl lui fusese împușcat de carliști la Lérida în timpul ultimului război și Pere Parells moștenise de la defunct o profundă devoțiune pentru liberalism. Se făIea că este liber cugetător și ateu, dar o însoțea în fiecare duminică pe soția lui la biserică pentru că, „prin faptul că s-a căsătorit, ea își cîștigase dreptul social de a fi însoțită". Aș mai putea spune că soțiile acestor domni și ale altora cărora le-am fost prezentat mi s-au părut toate croite după același tipar și că le-am confundat numele și fizionomiile îndată ce le-am sărutat convențional mîinile.

Petrecerea s-a desfășurat în prima parte într-o atmosferă de pașnică cleveteală. Bărbații fumau în bibliotecă ; se vorbea în fraze scurte, mușcătoare și se rîdea de sensuri ascunse și de aluzii malițioase. Femeile, în salon, comentau întîmplări, cu aer grav și pesimist, rîdeau rar și conversația lor era formată din monoloage alternative la care ascultătoarele încuviințau dînd din cap și noi monoloage care întăreau sau repetau ceea ce se spusese. Cîțiva bărbați tineri se alăturaseră grupului de femei. Și ei adoptaseră un aer circumspect și se limitau să-și manifeste acordul fără să intervină.

Într-un colț am distins o frumoasă copilă, singura tînără din adunare, care discuta cu Cortabanyes. Apoi mi-au prezentat-o și am aflat că era fata lui Savolta, care stătea la internat într-un colegiu și care venise la Barcelona să petreacă sărbătorile cu părinții. Părea foarte speriată și mi-a mărturisit nerăbdarea ei de a se întoarce la călugărițele pe care le iubea atît de mult. M-a întrebat cine eram eu și Cortabanyes a spus :

— Un tînăr și valoros avocat.

— Lucrați cu el ? mă întrebă María Rosa Savolta arătînd spre șeful meu.

— La ordinele lui, ca să fiu mai exact, am replicat.

— Aveți noroc. Nu există om mai bun ca domnul Cortabanyes, nu-i așa ?

— E adevărat, am răspuns nu prea prompt.

— Dar domnul acela care vorbea cu dumneavoastră cine este ?

— Lepprince ? Nu v-a fost prezentat ? Veniți, este asociatul tatălui dumneavoastră.

— Atît de tînăr și este asociat ? spuse și roși intens.

L-am prezentat pe Lepprince Mariei Rosa Savolta pentru că am intuit dorința ei de a-l cunoaște. Cînd amîndoi schimbau formule de politețe m-am retras, oarecum necăjit de evidenta preferință a fiicei magnatului, și puțin sătul de a mai fi marionetă.

JUDECĂTORUL DAVIDSON Descrieți în mod sumar situația din casa domnului Savolta.

MIRANDA Se află așezată în cartierul rezidențial Sarriá. Pe o colină care domină Barcelona și marea. Casele erau de tipul numit „cetățuie", adică niște case cu unul sau două etaje înconjurate de grădini.

J. D. Unde avea loc petrecerea ?

M. La parter.

J. D. Toate camerele de la parter comunicau cu exteriorul ?

M. Cele pe care le-am văzut eu, da.

J. D. Dădeau în grădină sau în stradă ?

M. În grădină. Casa se afla în mijlocul grădinii. Trebuia să traversezi o bună bucată de grădină ca să ajungi la ușă.

J. D. De la ușă se intra direct în salon ?

M. Da și nu. Se intra într-un vestibul unde se afla o scară care ducea la etajul de sus. Prin alunecarea unor panele de lemn, salonul și vestibulul formau o singură cameră.

J. D. Panelele de lemn erau deschise ?

M. Da. S-au deschis puțin după miezul nopții pentru ca să încapă numărul tot mai mare de invitați.

J. D. Descrieți acum poziția bibliotecii.

M. Biblioteca era o incăpere separată. Se intra în ea prin salon, nu prin vestibul.

J. D. Ce distanță era între bibliotecă și scara din vestibul ?

M. Vreo doisprezece metri... aproximativ patruzeci de picioare.

J. D. Unde vă aflați dumneavoastră cînd au răsunat împușcăturile ?

M. Lîngă ușa bibliotecii.

J. D. Înăuntru sau în afară ?

M. Afară, adică în salon.

J. D. Lepprince era cu dumneavoastră ?

M. Nu.

J. D. Dar puteați să-l vedeți din locul în care vă aflați ?

M. Nu. Era chiar în spatele meu.

J. D. În bibliotecă ?

M. Da.

Lepprince și fata magnatului vorbeau de vreo jumătate de oră. Începusem să mă impacientez pentru că voiam să-l lase odată, dar Lepprince nu mai contenea cu întrebările și cu zîmbetele, ca o mașinărie. Și ea asculta încîntată și zîmbea. Mă enervau amîndoi, privindu-se și zîmbind ca și cum ar fi pozat pentru o fotografie, ținînd fiecare în mîini ciorchinele de strugure [1] și cupa cu șampanie.

Că nu am participat personal la petrecere. Că am aflat despre cele întîmplate la cîteva minute după aceea și că, o jumătate de oră mai tîrziu, m-am prezentat la reședința domnului Savolta. Că, așa cum mi s-a spus, nimeni nu părăsise casa după cele întîmplate, în afară de persoana sau persoanele autoare ale împușcăturilor. Că acestea au venit dinspre grădină și provin de la o armă mare. Că împușcăturile au pătruns prin ferestrele de la salon, în unghiul pe care îl formează acestea cu ușa de intrare în bibliotecă...

[1] În Spania se obișnuiește ca în noaptea de Anul Nou, pentru fiecare din cele douăsprezece bătăi ale ceasului să se mănînce cîte o boabă de strugure.

JUDECĂTORUL DAVIDSON Sînteţi sigur că împuşcăturile veneau dinspre grădină şi nu dinspre bibliotecă ?

MIRANDA Da.

J. D. Cu toate acestea, dumneavoastră vă aflaţi la egală distanţă de aceste două puncte.

M. Da.

J. D. Cu spatele la locul de unde au venit împuşcăturile.

M. Da.

J. D. Vreţi să repetaţi descrierea încăperilor ?

M. Am mai făcut-o. Puteţi s-o citiţi în notele stenografiate.

J. D. Ştiu că pot să citesc stenograma. Dar ceea ce doresc este ca dumneavoastră să repetaţi descrierea pentru a vedea dacă nu vă contraziceţi.

M. Casa se afla în zona rezidenţială Sarriá, înconjurată de grădină. Trebuia să traversezi o bună bucată...

La miezul nopţii Savolta s-a urcat pe scara din vestibul şi a cerut să se facă tăcere. Cîţiva servitori au redus din lumini în afară de acelea care îl luminau direct pe magnat. Fără alt punct care să le atragă atenţia, invitaţii şi-au concentrat privirile asupra lui Savolta.

— Iubiţi prieteni, spuse acesta, am din nou plăcerea să vă văd adunaţi în această casă care este şi a voastră. Peste cîteva minute, anul 1917 va înceta să existe şi un nou an îşi va începe drumul. Plăcerea de a ne aduna în aceste clipe memorabile...

Atunci, sau poate mai tîrziu, au răsunat împuşcăturile. Cînd spunea ceva despre schimbarea anului şi să trecem puntea cu toţii, uniţi.

LA ÎNCEPUT A FOST DOAR O EXPLOZIE

La început a fost doar o explozie şi un zgomot de geamuri sparte. Apoi ţipete şi încă o explozie. Am auzit gloanţele şuierînd deasupra capului meu, dar nu m-am mişcat, paralizat cum eram de uimire. Mai mulţi invitaţi se pitiseră, aruncîndu-se pe podea sau refugiindu-se după

vecinul cel mai apropiat. Totul a fost foarte rapid, nu-mi amintesc cîte împușcături au urmat celor două de la început, dar au fost multe și foarte dese. Cred că i-am văzut pe Lepprince și pe María Rosa Savolta cu fața la podea și m-am gîndit că au fost uciși. Și pe Claudedeu care ordona să se stingă luminile și toată lumea să se adăpostească. Unii țipau „Lumina ! Lumina !", iar alții de parcă ar fi fost răniți. Împușcăturile au încetat brusc.

NU DURASERĂ DECÎT CÎTEVA CLIPE

Nu duraseră decît cîteva clipe. În schimb, țipetele se prelungiră și întunericul de asemenea. La urmă, văzînd că nu se mai trăgea, un servitor aprinse luminile care ne-au orbit. În jurul meu se auzeau plînsete și crize de nervi și unii spuneau că trebuia chemată poliția iar alții că trebuiau închise ușile și ferestrele și că să nu se miște nimeni. Cea mai mare parte din invitați continua să stea pe podele, dar nu păreau răniți, pentru că priveau în toate părțile cu ochii măriți de spaimă. Atunci s-a auzit un țipăt sfîșietor în spatele meu și era María Rosa Savolta care își striga tatăl : „Papá !", și cu toții l-am văzut pe magnat mort. Balustrada scării se făcuse țăndări, covorul se făcuse praf și scările de marmoră, scrijelite, păreau că sînt făcute din nisip.

Maestrul Roca plescăi și spuse cu voce tremurătoare și molcomă :

— Și astfel ajungem, cum probabil vă amintiți, la ceea ce am numit, poate neprevăzînd consecințele, „moartea și testamentul Anarhismului", frază care, după cît se pare, a provocat scandal în rîndul multor adepți ai Ideii și reproșuri la adresa mea, care nu m-au durut, deoarece conțineau mai multă credință în Idee decît ranchiună împotriva aparenților ei detractori. Cu toate acestea, interesul și polemica nu au nimic comun cu „moartea" sau „viața" temei dezbătute. În Italia secolului XV s-au născut pasionate interese și polemici fructuoase în jurul culturii clasice a Greciei și a Romei, dar, spuneți-mi, prin asta au reînviat acele culturi ? Se va obiecta probabil că acele culturi erau vii, deoarece au promovat un interes

„viu", și că doar izvoarele lor erau moarte. Dar, în realitate, ceea ce se întîmplă este că ni se pare greu să înțelegem, nouă, muritorilor, adevăratul sens al cuvîntului „moarte" și și mai mult realitatea lui, faptul esențial care îl constituie.

Permiteți-mi, deci, ca, în mod umil, să mă ratific : fără înfumurare, dar cu hotărîre : anarhismul a murit așa cum moare sămînța. Ar mai trebui să știm totuși, dacă a murit uscat într-un pămînt steril sau dacă, precum în parabola evanghelică, s-a transformat în floare, în fruct și în arbore ; în noi semințe. Și afirm, și vă rog să mă iertați că sînt atît de categoric, dar o consider necesar pentru a nu cădea într-o discuție amabilă și goală, de salon, afirm deci, că orice idee politică, socială și filozofică, moare la fel de repede cum se naște și se transformă, ca o crisalidă, în acțiune. Aceasta este misiunea ideii : de a dezlănțui evenimentele, de a se transmuta, și de aici grandoarea ei : din domeniul eteric al gîndirii imateriale la domeniul material ; de a urni munții din loc, după litera Bibliei, această frumoasă carte atît de rău folosită. Și pentru asta, pentru că ideea devine un fapt și faptele schimbă cursul Istoriei, ideile trebuie să moară și să renască, nu să rămînă pietrificate, fosilizate, păstrate ca piese de muzeu, ca podoabe frumoase, dacă vreți, dar folositoare doar pentru strălucirea eruditului și a criticului subtil și imaginativ.

Acesta este adevărul, o spun fără îngîmfare, și adevărul supără ; este ca lumina care rănește ochiul celui obișnuit să trăiască în întuneric. Și acesta este mesajul meu, prieteni. Să ieșiți de aici meditînd, nu asupra ideii ci a acțiunii. A acțiunii infinite, fără limite, fără obstacole și fără scop. Ideile sînt trecutul, acțiunea este viitorul, noul, ceea ce va să vină, speranța, fericirea.

IV

AMINTIRILE DIN ACEA VREME, PRIN ACȚIUnea timpului, s-au uniformizat și s-au transformat în detaliile unui singur tablou. Odată dispărută impresia pe care mi-au produs-o în momentul respectiv, odată lustruite asperitățile cu glaspapirul noilor suferințe, imaginile se amestecă, fericite sau triste, într-o suprafață netedă, fără relief. Ca un dans languros văzut în oglinda unui salon provincial din secolul al VIII-lea, amintirile capătă o aureolă de sfinți care le transfigurează și le estompează.

Casa era închisă și în fața ușii un servitor împiedica vizitatorii să intre. Așteptam sub cerul liber, înghesuiți în partea din față a grădinii. Din cînd în cînd distingeam siluete trecînd prin fața unei ferestre. Dincolo de zid, în stradă, se adunase mulțimea pentru a aduce ultimul omagiu magnatului. Un frig uscat și un aer luminos și senin făceau să se audă clar dangătele îndepărtate ale clopotelor. Se auzeau tropotele cailor în stradă. Ușa casei fu deschisă. Servitorul se dădu la o parte și lăsă să treacă un preot îmbrăcat în veșminte funerare. Ieșiră doi călugări și alergară să formeze cortegiul. Primul ducea un par lung la capăt cu un crucifix de metal. Cel de-al doilea balansa o cădelniță din care ieșeau valuri parfumate. Călugărul ținea ochii ațintiți în cartea de rugăciuni și intona un cîntec sfînt, la care îi răspundea din interiorul casei un cor de voci profunde. Începu procesiunea ; în spatele preotului mergeau patru parohi în șir dublu. Apoi apărură oamenii din ceremonialul primăriei îmbrăcați în costume medievale, cu peruci și bastoane aurite. La urmă, sicriul cu dantele și brocarturi în care era așezat Savolta. Îl purtau Lepprince, Claudedeu, Pareils și alți trei bărbați ale căror nume nu le cunoșteam. În balconașul de la primul etaj am văzut-o pe doamna Savolta, alte doamne, și pe María Rosa Savolta îmbrăcate în doliu, în mîini cu batiste care erau mereu duse la ochi pentru a opri lacrimile vărsate pentru magnat.

În spatele sicriului mergea un necunoscut îmbrăcat într-un pardesiu lung și negru și cu gambeta de aceeași

culoare de sub care ieșea un păr blond, aproape albin. Ținea mîinile înfundate în buzunare și-și răsucea capul în toate părțile, privind cu atenție pe cei din jur cu niște ochi albaștri puși în evidență de fața ca ceara.

Comisarul Vázquez intră în biroul său. Secretarul aruncă niște hîrtii pe masă ca să ascundă ziarul pe care îl citea.

— Citește-ți ziarul și lasă-te de prostii, mormăi comisarul Vázquez.

— A telefonat don Severiano. I-am spus că ați plecat cu niște treburi și a zis că o să mai cheme.

— Telefona din Barcelona ?

— Nu, domnule. O fată, sau domnișoară, care nu și-a spus numele, a făcut legătura dintr-o localitate pe care mi-a fost imposibil s-o rețin. Se auzea foarte prost.

Comisarul Vázquez își agață pardesiul într-un cuier rablagit și se așează în scaunul lui giratoriu.

— Dă-mi o țigară. Altceva nou ?

— Un individ dorește să vă vadă. Cred că nu e ceva obișnuit.

— Ce vrea ? Cine e ?

— Vrea să vorbească cu dumneavoastră. Nu se lasă tras de limbă. Este Nemesio Cabra Gómez.

— Bine. Îl vom face să aștepte puțin, ca să-și poată sintetiza discursul. Îmi dai sau nu țigara aia ?

Secretarul își părăsi biroul.

— Păstrați tot pachetul. Mai am unul întreg în buzunarul de la haină, și, pe urmă, nici nu trebuie să fumez prea mult, din cauza bronșitei.

Mulțimea care umplea trotuarele și strada și care se cățărase în copaci și pe felinare sau pe gardurile caselor vecine scoase un vuiet surd cînd apăru sicriul. Printre capetele descoperite ale mulțimii se vedeau ici-colo caii poliției care menținea ordinea cu săbiile în mînă. Mulțimea era alcătuită din reprezentanții tuturor claselor sociale : oameni de neam, îmbrăcați în negru, cu jobene impozante ; militari în uniformă de gală ; oameni oarecare atrași de spectacolul citadin și muncitori care veneau să aducă ultimul omagiu patronului lor. Apăru carul mor-

tuar tras de șase armăsari împodobiți cu pene, cu hamuri și valtrapuri întunecate și condus de vizitii în redingotă și pălărie tot cu pene și de lachei cu pantaloni scurți, agățați de scări. Sicriul fu așezat în car și fanfara municipală începu *Marșul Funebru* de Chopin în timp ce carul se punea încet în mișcare iar mulțimea se închina și se cutremura. Cortegiul era prezidat de autorități după care urmau asociații, prietenii și rudele magnatului. Se alătură celor dintîi și ciudatul individ cu pardesiul lung și gambeta neagră și încă un personaj, îmbrăcat în gri, care adresă cîteva cuvinte în șoaptă celor din apropiere, încuviință din cap la răspunsurile acestora și se îndepărtă. Era comisarul Vázquez, însărcinat cu ancheta.

— Ce aspect are acest Nemesio Cabra Gómez ? întrebă comisarul Vázquez.

Secretarul făcu o strîmbătură.

— Scund, brunet, slab, murdar, nebărbierit...

— Muncitor șomer, prespun, spuse comisarul.

— Așa pare, da, domnule.

După ce răsfoi ziarele și văzu că nu pomeneau de întîmplarea din noaptea trecută, comisarul Vázquez ordonă să fie introdus individul.

— Despre ce vrei să-mi vorbești ?

— Vin să vă povestesc lucruri care vă interesează, domnule comisar.

— Nu plătesc turnători, îl avertiză comisarul Vázquez. Nu-mi plac și nu aduc nimic practic.

— Nu e rău să colaborezi cu poliția.

— Dar nici rentabil, adăugă comisarul.

— Sînt șomer de nouă luni.

— Și cine-ți dă să mănînci ? întrebă comisarul.

Nemesio Cabra Gómez zîmbi. Era ușor peltic. Dădu din umeri. Comisarul Vázquez se întoarse spre secretarul său.

— Putem oferi o bucată de pîine și o cană de cafea unui șomer ?

— Nu mai avem cafea.

— Să strecoare încă o dată zaţul, spuse Vázquez. Secretarul ieşi.

— Ce ai să-mi spui ? întrebă comisarul.

— Ştiu cine l-a omorît, spuse Nemesio Cabra Gómez.

— Pe Savolta ?

Nemesio Cabra Gómez căscă gura ştirbă.

— L-au omorît pe Savolta ?

— O să apară în ziarele de seară.

— Nu ştiam.. nu ştiam. Ce mare nenorocire !

Sub cerul de ianuarie înaintau litania mortuară a preoţilor, carul şi mulţimea după el. Un fior general ne cuprinse, pentru că aveam cu toţii convingerea că unul dintre noi era asasinul. Biserica era plină, la fel şi strada, cît cuprindeai cu ochii. Primele bănci erau ocupate de femei care se aflau deja acolo cînd am ajuns noi. Plîngeau şi se rugau. Apoi se îmbulzea în naos o mulţime tăcută şi respectuoasă. În stradă, dimpotrivă, domnea o mare hărmălaie. Întîlnirea tuturor financiarilor barcelonezi dădea naştere la discuţii, certuri, tocmeli, apropieri, tatonări şi sugestii. Secretarii nu pridideau să ia note şi să transmită mesaje dintr-un loc în altul, croindu-şi drum cu coatele, febrili în a încheia tranzacţia înaintea celorlalţi.

Ieşind din biserică m-am ciocnit de Lepprince.

— Ce se mai zice pe-aici ? mă întrebă.

— Pe-aici ? Pe unde ?

— Păi... în ziare, în stradă. Ce spune Cortabanyes ? Eu, practic, n-am mai ieşit din casa lor în ultimele două zile. Doar cît să-mi schimb hainele, să fac o baie şi să mănînc ceva.

— Toată lumea comentează moartea domnului Savolta, cum era şi firesc, dar nu s-a clarificat nimic, dacă la asta vă referiţi.

— Bineînţeles că la asta mă refer. În ce direcţie se îndreaptă bănuielile ?

— Atentatul a venit de afară. Se exclude că ar fi putut fi unul dintre participanţi.

— Eu nu aş exclude nimic, dacă aş fi poliţia, dar sînt de acord că nu a fost o chestiune personală.

— V-aţi format o idee, nu-i aşa ?

— Sigur că da. Ca şi tine, ca toţi ceilalţi.

Claudedeu veni lîngă noi. Plîngea ca un copil.

— Nu pot să cred... atîţia ani împreună şi acum, vedeţi bine... Nu pot să cred.

După ce plecă, Lepprince îmi spuse :

— Nu mai pot să stau. Vino mîine la mine. După opt, de-acord ?

— Fără îndoială, spusei.

JUDECĂTORUL DAVIDSON Acum aş dori să ating un punct care mi se pare de o deosebită importanţă. Şi anume : dumneavoastră cunoşteaţi tainele întreprinderii Savolta ?

MIRANDA Din auzite.

J. D. Cine era acţionarul majoritar ?

M. Savolta, bineînţeles.

J. D. Spunînd „bineînţeles", vreţi să spuneţi că Savolta era proprietarul tuturor acţiunilor societăţii ?

M. Aproape.

J. D. În ce proporţie ?

M. Cam 70% din acţiuni îi aparţineau.

J. D. Cine poseda celelalte 30% ?

M. Parells, Claudedeu şi alţii legaţi de întreprindere posedau pînă la 20%. Restul se afla în mîini publice.

J. D. A existat dintotdeauna acest status social ?

M. Nu.

J. D. Explicaţi pe scurt.

— Societatea Savolta, spuse Cortabanyes, a fost fondată de un olandez numit Hugo Van der Vich în 1860 sau 1865, dacă îmi amintesc bine : eu abia dacă am participat la asta, cum de fapt n-am participat la aproape nimic din cîte s-au întîmplat în jurul meu. Constituirea s-a realizat în Barcelona şi întreprinderea s-a numit Savolta pentru că pe atunci Savolta era omul de paie al

lui Van der Vich în Spania, și scopul întreprinderii nu era altul decît evaziunea fiscală.

Lui Cortabanyes îi era frică. De la petrecerea de sfîrșit de an avea fără încetare frisoane și dinții îi clănțăneau întruna. M-a convocat și a început să-mi povestească istoricul întreprinderii ca și cum ar fi vrut să se descarce de o povară. Ca și cum ar fi fost prologul unei mari revelații.

— Cu timpul, Van der Vich s-a țicnit și i-a încredințat lui Savolta gestiunea întreprinderii, lucru de care acesta s-a folosit pentru a pune stăpînire pe acțiunile olandezului pînă ce Van der Vich a murit în mod tragic, așa cum știe toată lumea.

Eu citisem romantica poveste pe cînd eram copil. Hugo Van der Vich era un nobil olandez care trăia într-un castel înconjurat de păduri umbroase. A înnebunit și a căpătat obiceiul de a se deghiza în urs și de a străbate în patru labe moșia, atacînd țăranii și păstorițele. S-a răspîndit legenda acestui urs și s-au organizat vînători în care au murit mai bine de treizeci de urși și șase vînători. Unul dintre urșii omorîți a fost și Van der Vich.

— Van der Vich, a continuat Cortabanyes, a lăsat un băiat și o fată care au continuat să locuiască în castelul căruia oamenii au început să-i atribuie faima de vrăjit. Se spunea că sufletul lui Van der Vich cutreiera noaptea înhățînd în gheare pe oricine întîlnea în afară de copiii lui, care îi lăsau în creneluri miere și rozătoare moarte ca să aibă ce mînca. Copiii trăiau într-o atît de mare mizerie, încît autoritățile au intervenit și au descoperit, cu această ocazie, la amîndoi, simptome de nebunie. Fiul, Bernhard, a fost internat într-un ospiciu în Olanda iar fata, Emma, într-un sanatoriu elvețian. Cînd a izbucnit războiul, în 1914, Bernhard Van der Vich a reușit să fugă și s-a alăturat armatei germane, unde a ajuns la gradul de căpitan de dragoni.

Bernhard Van der Vich a murit într-o operațiune militară în Franța, lîngă frontiera cu Elveția. Crucea Roșie l-a transportat la Geneva grav rănit. Cînd treceau frontiera, sora lui a exclamat : „Bernhard, Bernhard, où es-tu ?“ Cei doi frați nu s-au mai întîlnit : el a murit

chiar în noaptea aceea în sala de operație, iar ea puțin după răsăritul soarelui. Se prea poate ca totul să nu fie decît o legendă creată în jurul excentricei și bogatei familii. Cei bogați sînt altfel decît restul muritorilor și este normal să atragă asupra lor cele mai ciudate păreri și cele mai extraordinare fantezii.

MIRANDA Cînd au murit frații Van der Vich, Savolta și oamenii lui puseseră deja stăpînire pe toate acțiunile, în afară de un pachet redus depus la Banca Elveției, pe numele Emmei Van der Vich.

JUDECĂTORUL DAVIDSON Nu au avut moștenitori ?

M. Nu, după cîte știu.

J. D. Întreprinderea aducea beneficii care puteau fi considerate importante ?

M. Da.

J. D. În mod regulat ?

M. Mai ales în anii care au precedat războiul și în timpul războiului.

J. D. După aceea nu ?

M. Nu.

J. D. De ce ?

M. Intrarea Statelor Unite în conflagrație a dus la pierderea clientelei străine.

J. D. Cum așa ? Spuneți-mi, ce produs sau produse se fabricau la întreprinderea Savolta ?

M. Arme.

Nemesio Cabra Gómez devenise palid. Secretarul își făcu apariția cu o ceașcă de cafea cu lapte și o pîine de casă. Le puse pe masă și se întoarse la locul său, unde rămase cu privirea pierdută. Nemesio Cabra Gómez fărîmiță pîinea și bagă bucățelele în cafeaua cu lapte, producînd o pastă respingătoare.

— Dacă nu ai venit să-mi spui despre Savolta, începu comisarul Vázquez, atunci la ce-ai venit ?

— Știu cine l-a omorît, spuse individul arătîndu-și gura știrbă.

— Cine a omorît pe cine ?

— Pe Pajarito de Soto.

Comisarul Vázquez meditä cîteva clipe.

— Nu mă interesează.

— Este vorba de un asasin și poliția se interesează de asasini, sau nu ?

— Cercetările s-au încheiat acum cîteva zile. Ai ajuns tîrziu.

— Va trebui să le începeți din nou. Știu ceva despre scrisoare.

— Scrisoare ? Scrisoarea pe care a scris-o Pajarito de Soto ?

Nemesio Cabra Gómez încetă să mănînce.

— Vă interesează, nu-i așa ?

— Nu, spuse comisarul Vázquez.

Așa cum ne înțeleseserăm, m-am dus în acea după-amiază acasă la Lepprince. Portarul care mă cunoștea din vizitele anterioare, văzîndu-mă în doliu s-a crezut obligat să-mi exprime condoleanțe pentru moartea lui Savolta.

— Atîta timp cît guvernul nu ia măsuri, nu va fi pace pentru oamenii cinstiți. Ar trebui să-i împuște pe toți, îmi spuse.

Ajuns pe palier am avut o surpriză. Bărbatul palid cu gambeta neagră și pardesiul lung pe care îl văzusem la funeraliile magnatului era aici, în fața ușii, și mă împiedica să trec.

— Descheiați-vă pardesiul, spuse cu accent străin și gest amenințător.

Am ascultat și el mi-a pipăit hainele.

— Nu am arme, am spus zîmbind.

— Numele dumneavoastră, mi-o tăie scurt.

— Javier Miranda.

— Așteptați.

Pocni din degete și veni majordomul, care păru că nu mă cunoaște.

— Javier Miranda, spuse bărbatul cu gambeta, intră sau nu intră ?

Majordomul dispăru și se întoarse după cîteva secunde. Spuse că Lepprince mă aștepta. Bărbatul palid se dădu la o parte și eu am trecut simțindu-i privirea amenințătoare în ceafă. L-am găsit pe Lepprince singur în salonașul în care am stat de atîtea ori împreună.

— Cine e ? am întrebat arătînd spre intrare.

— Max, gorila mea. Dezertor din armata germană și om de toată încrederea. Iartă-l dacă te-a bruscat. Situația este delicată și a preferat să treacă peste amabilități în favoarea siguranței mele personale.

— Dar m-a percheziționat !

— Încă nu te cunoaște și nu are încredere nici în umbra lui. Este un mare profesionist. Îi voi da instrucțiuni să nu te mai deranjeze pe viitor.

În momentul acela se auziră țipete dinspre coridor. Am ieșit să vedem : gorila ținea pistolul în coasta unui bărbat care, la rîndul lui, ațintea un pistol asupra gorilei.

— Ce înseamnă asta, domnule Lepprince ? exclamă noul-sosit fără să-și ia ochii de la gorilă.

Lepprince abia își putea ascunde rîsul de ridicolul situației.

— Lasă-l să intre, Max. Este comisarul Vázquez.

— Cu pistolul ? spuse Max.

— Asta ar mai lipsi, mormăi comisarul. Vrea să mă dezarmeze, animalul ăsta.

— Da, Max, lasă-l să intre, termină Lepprince.

— Pot să întreb ce înseamnă asta ? spuse comisarul fără să-și ascundă supărarea.

— Vă rog să-l scuzați, nu cunoaște pe nimeni.

— Gorila dumneavoastră, presupun.

— Într-adevăr. Am considerat oportun...

— Nu aveți încredere în poliție ?

— Bineînțeles că da, domnule comisar, dar am preferat maximum de precauții, chiar cu riscul de a părea exagerat. Cred că necazurile din primele zile vor fi compensate de liniștea viitoare. Nu numai a mea, ci și a dumneavoastră.

— Nu-mi plac gorilele. Sînt pistolari, scandalagii și lucrează pe bani. Nu am cunoscut nici unul care să nu se

vîndă pînă la urmă. În general, sînt mai numeroase necazurile pe care le provoacă decît cele pe care le evită.

— Acesta este un caz deosebit, domnule comisar. Credeți-mă. O țigară ?

— Noi, cei care avem timp toată ziua pentru a dormi, noaptea, cînd lumea bună se odihnește, stăm de veghe. Orașul doarme cu gura căscată, domnule comisar, și totul se află : ce s-a întîmplat și ce se va întîmpla, ce se spune și ce se tace, ceea ce-i foarte mult în vremurile astea grele. Eu sînt iubitor al ordinii, domnule comisar, v-o jur pe morții mei, odihnească-se în pace ! Și dacă nu vă este de ajuns cuvîntul meu, Dumnezeu stă martor și o poate confirma. Am plecat din satul meu pentru că acolo era prea multă revoltă. Azi nu se mai respectă voința Atotputernicului și El trebuie să ne pedepsească dacă nu ajutăm pe oamenii de ordine și de omenie.

Comisarul Vázquez își aprinse o țigară și se ridică.

— Am puțină treabă. Așteaptă-mă aici, dacă ai chef, și o să-mi povestești pe urmă despre ideile astea atît de frumoase.

Nemesio Cabra Gómez se ridică în picioare.

— Domnule comisar, nu vă interesează ce știu ?

— Deocamdată, nu. Am lucruri mai importante de făcut.

Din ușă îi făcu un semn secretarului și-i spuse șoptit :

— Ies o clipă ; ai grijă de pasărea asta cît lipsesc. Nu-l lăsa să plece. Ah, ia-ți înapoi țigările. Îmi cumpăr de-afară.

...Că din ordinul superiorilor mei am luat în primire „Cazul Savolta" la 1 ianuarie 1918, imediat după asasinarea acestuia. Că defunctul Enrique Savolta y Gallibós, în vîrstă de 61 de ani, căsătorit, originar din Granollers, provincia Barcelona, comerciant, era proprietarul a 70% din acțiunile întreprinderii care-i poartă numele, care fabrică și vinde arme, explozive și detonatoare, situată în zona industrială Hospitalet, provincia Barcelona, și al cărui director general era. Că ținînd seama de antecedentele morții sale, aceasta a fost atribuită organizațiilor

muncitorești, numite și societăți de rezistență, care probabil că au comis atentatul ca represalii pentru moartea unui ziarist numit Domingo Pajarito de Soto, care s-a produs cu zece sau cincisprezece zile mai înainte și care a fost atribuită de către mediile revoluționare din această capitală intervenției unuia sau mai multor membri ai acestei întreprinderi. Că cercetările au condus la arestarea lui...

Au trecut ianuarie și apoi februarie. Îl vedeam rar pe Lepprince. M-am dus să-l vizitez de vreo două ori, dar m-am lovit de o mulțime de obstacole pînă să ajung la el : portarul, odinioară amabil și excesiv de vorbăreț, mă oprea, mă întreba cum mă cheamă și cerea prin pîlnie instrucțiuni. Pe palier se afla Max, gorila, așteptîndu-mă : nu mă mai percheziționa, dar nu-și scotea mîinile din buzunarele hainei. Mă conducea în vestibul și-l anunța pe majordom. Acesta mă întreba din nou cum mă cheamă, ca și cum nu ar fi știut, și mă ruga să aștept cîteva minute. Discuția cu Lepprince era întreruptă cu o iritantă periodicitate : telefoane inoportune, cameriste furișîndu-se și aducînd bilețele mîzgălite în grabă, un secretar umil care tot cerea lămuriri, Max care apărea fără să bată la ușă și cerceta prin colțuri de parcă ar fi căutat gîndaci.

Cu toate acestea, am continuat să vizitez casa din Rambla de Cataluña. De multe ori îl întîlneam pe comisarul Vázquez. Acesta apărea brusc și, după o scurtă încăierare cu Max, pătrundea în salon. Lepprince îl servea întotdeauna cu ceva : un trabuc, o cafea cu prăjituri, un păhărel cu lichior, și comisarul suspina, se întindea, părea că se relaxează și-și începea discursul încărcat de crime, cărări întortocheate și piste încîlcite. Într-o zi ne-a comunicat că cei bănuiți de moartea lui Savolta se aflau deja la Montjuïc. Erau patru : doi tineri și doi bătrîni, trei imigranți din sud și un catalan. M-am gîndit, în sinea mea, cu cîte sacrificii și ce greu a fost pînă s-a ajuns la cei patru răufăcători.

Într-adevăr, cu cîteva săptămîni înainte ca Vázquez să ne dea vestea arestării, într-un moment de plictiseală,

mi-a venit ideea să trec pe la librăria din strada Aribau cu scopul de a-mi omorî un ceas ascultîndu-l pe maestrul Roca. Dar librăria era pustie. Doar femeia roșcată se afla la locul ei, după tejghea M-am dus spre cămăruța din spate, dar ea m-a împiedicat să trec.

— Doriți vreo carte ?

— Nu mai vine pe-aici maestrul Roca ? am întrebat.

— Nu, nu mai vine

— Sper că nu e bolnav.

Vînzătoarea privi în toate părțile și-mi șopti la ureche :

— L-au dus la Montjuïc.

— De ce ? A făcut ceva rău ?

— S-a întîmplat imediat după moartea lui Savolta, înțelegeți la ce mă refer ? A doua zi au început represaliile.

Maestrul Roca s-a îmbolnăvit la Montjuïc din pricina vîrstei sale înaintate. I-au dat drumul relativ repede, dar nu s-a mai întors la librărie, și nici n-am mai aflat nimic despre el.

— Nu mă puteți trata astfel, domnule comisar, sînt un om al ordinei. Singurul meu scop a fost să vă ajut, de ce nu vreți să mă ascultați ?

Nemesio Cabra Gómez se agita și-și răsucea degetele făcînd să-i trosnească încheieturile.

— Ai răbdare, spuse comisarul Vázquez, îmi fac timp și pentru tine.

— Știți de cîte ore stau aici jos ?

— Multe, cred.

Nemesio Cabra Gómez se năpusti spre masă. Comisarul tresări și se acoperi cu ziarul în timp ce secretarul sărea în picioare și dădea să fugă spre ușă.

— Am meditat mult în aceste ore de chin, domnule comisar. Nu mă abandonați. Știu cine i-a omorît pe Pajarito de Soto și pe Savolta, și mai știu și cine va fi cel care le va urma. Vă interesează sau nu vă interesează ?

Îmi amintesc ultima oară cînd am fost în casa din Rambla de Cataluña. Lepprince mă invitase la masă. După ce am depășit controalele, am băut o cupă de Jerez în sa-

lonașul în care ardeau buturugi în ciuda faptului că primăvara pusese stăpînire pe orașul pe care îl umplea de culori luminoase și un aer exaltant. Apoi am trecut în sufragerie. Am purtat o conversație cu caracter general plină de întreruperi și tăceri. La sfîrșit, la desert, Lepprince mi-a comunicat că se căsătorește. Nu m-a surprins faptul în sine, ci secretul care înconjurase această relație pînă în clipa aceea. Aleasa, nu trebuie s-o mai spunem, era María Rosa Savolta. L-am felicitat și nu am găsit alt cusur decît excesiva tinerețe a viitoarei soții.

— Are aproape douăzeci de ani, replică Lepprince cu un zîmbet dulce (eu știam că tocmai împlinise optsprezece), o educație solidă și o cultură rafinată. Restul va veni de la sine, cu vremea. Experiența este de cele mai multe ori un șir de neplăceri, eșecuri, amărăciuni care mai rău acresc decît învață. Experiența e bună pentru un bărbat, care trebuie să lupte, dar nu pentru o soție. Dumnezeu să mă ajute să o privez de experiență, dacă asta înseamnă să o feresc de orice rău.

I-am lăudat cuvintele, de o mare noblețe, și amîndoi ne-am cufundat din nou într-o tăcere apăsătoare. Majordomul a intrat în sufragerie și a anunțat vizita comisarului Vázquez. Lepprince l-a poftit să intre și m-a rugat să rămîn.

— Iertați-ne că vă primim în sufragerie, prietene Vázquez, se grăbi să spună Lepprince îndată ce comisarul își făcu apariția. Mi s-a părut mai bine așa, decît să vă fac să așteptați sau să vă las să pierdeți sfîrșitul unei mese excelente. Vreți să ne țineți companie ?

— Mulțumesc, am mîncat deja.

— Cel puțin veți accepta niște dulciuri și un păhărel de vin.

— Cu multă plăcere.

Lepprince dădu ordinele de rigoare.

— Am venit, spuse comisarul, pentru că este, consider eu, de datoria mea să vă informez despre orice se întîmplă în legătură cu... situația dumneavoastră.

Spunînd dumneavoastră se referea, cum am înțeles, la Lepprince și la asociații lui. Pe mine nici măcar nu mă salutase și-și păstra disprețul din prima zi, lucru care mă

afecta dar pe care îl consideram logic : în profesia lui nu încăpeau atențiile și amabilitățile și oricine s-ar fi interpus în drumul lui (prieteni, secretari, colaboratori și gorile) era respins fără multe menajamente.

— Vă referiți la atentate ? întrebă Lepprince. Aveți vreo noutate în legătură cu moartea bietului Savolta ?

— Exact la asta mă refer.

— Vă ascult, dragă Vázquez.

Comisarul întîrzia studiind vesela și citind printre dinți eticheta de pe sticla de vin. Mi s-a părut că răceala lui față de mine scădea și se extindea în schimb asupra lui Lepprince.

— Prin intermediul unor... persoane care colaborează cu poliția într-un mod indirect am aflat că se află în Barcelona Lucas „Chiorul", spuse.

— Lucas cum ? întrebă Lepprince.

— „Chiorul", repetă comisarul Vázquez.

— Și cine este acest personaj atît de pitoresc ?

— Un pistolar valencian. A lucrat în Bilbao și Madrid, cu toate că informațiile în legătură cu el sînt confuze. Și știți cum se întîmplă cu astfel de oameni : dintr-un bandit fac un erou și și-l imaginează peste tot, ca pe Dumnezeu.

O servitoare aduse o tavă cu vesel, tacîmuri și un șervețel pentru comisar.

— De ce i se spune „Chiorul" ? întrebă Lepprince.

— O versiune atribuie porecla faptului că atunci cînd privește își mijește ochii. Alții spun că tatăl lui era chior și cînta romanțe prin satele din Huerta. Pură legendă, după părerea mea.

— El, totuși, pare să aibă vederea fină.

— Ca o lamă de oțel.

— Lucas acesta l-a omorît pe Savolta ?

Comisarul Vázquez a luat două prăjiturele și și-a privit interlocutorul semnificativ.

— Cine știe, domnule Lepprince, cine știe ?

— Mai povestiți-ne despre personajul dumneavoastră, vă rog. Și mîncați, mîncați, sînt niște prăjituri foarte fine.

— Nu știu dacă vă dați seama, domnule Lepprince, că vorbesc foarte serios. Acest pistolar e un om periculos și vine pentru dumneavoastră.

— Cum adică, pentru mine, comisare ?

— Am spus pentru dumneavoastră fără a specifica. Dacă aș fi vrut să mă refer la dumneavoastră personal, aș fi spus-o. Aceeași conversație am avut-o și cu domnul Claudedeu azi-dimineață, la prima oră.

— Pînă la ce punct este periculos ? întrebă Lepprince.

Comisarul duse mîna la buzunar și extrase niște foi pe care i le întinse lui Lepprince.

— Am niște însemnări. Eu însumi le-am scos din arhivă. Priviți-le o clipă, cu toate că s-ar putea să nu-mi înțelegeți scrisul.

— Ba da, îl înțeleg perfect. Văd aici că i se atribuie patru asasinate.

— Două asasinate, propriu-zis. Ceilalți doi morți sînt polițiști căzuți în încăierare, la Madrid.

— Și a evadat din închisoarea de la Cuenca.

— Da. Garda civilă l-a urmărit prin munți. La sfîrșit, nu știu de ce, l-au dat drept mort și s-au întors la garnizoană. O lună mai tîrziu își făcea apariția la Bilbao.

— Lucrează singur ? am întrebat.

— Depinde. Rapoartele din Madrid îi atribuie șefia unei bande, fără să precizeze numărul componenților ei. Alte rapoarte îl descriu ca pe un lup singuratic. Și asta se potrivește mai mult cu personalitatea lui de om fanatic și violent. Dacă a avut asociați, o fi fost temporar, pentru o anume treabă.

Comisarul Vázquez rupse o bucată dintr-o prăjitură și o savură încet.

— O minune, prăjiturica asta, exclamă.

— Ce mă sfătuiți să fac, domnule comisar ? întrebă Lepprince.

Vázquez întîrzie răspunsul pînă după ce termină restul de prăjitură.

— Eu v-aș sugera... eu v-aș sugera să ne țineți la curent cu toate activitățile dumneavoastră, cu scopul de a putea menține în jurul dumneavoastră o strictă vigilență. Ar fi indicat să pregătim din timp fiecare ieșire a

dumneavoastră, în așa fel încît să-l obligăm pe Lucas la o acțiune disperată. Tipi ca el nu obișnuiesc să aibă răbdare. Dacă îi dăm frînghie, se va spînzura singur.

Slujnica anunță că lichiorul și cafeaua erau servite în salonaș. Lepprince deschise procesiunea, dar comisarul Vázquez pretextă că se grăbește și părăsi casa.

— Îl deranjează că am gorila mea proprie, comentă Lepprince după plecarea comisarului. Crede că se amestecă în treburile lui.

— Și este adevărat, din punctul lui de vedere.

— Din punctul lui de vedere, poate. Dar eu mă simt mai protejat de Max decît de toată poliția spaniolă.

— Fără îndoială că da. Eu cred, totuși, că e extrem de eficace.

— În cazul acesta, încheie Lepprince, mă simt dublu apărat. Dar aceasta nu este o discuție despre tauri. Este viața mea în joc și n-o să verific pe propria mea piele cine e mai bun sau mai rău.

Doctorul Flors își scărpină barba cu un creion.

— Este ilegal ceea ce-mi cereți, domnule comisar. Bolnavul se află într-o stare de liniște trecătoare pe care prezența dumneavoastră ar putea-o afecta.

— Și ce s-ar întîmpla în situația asta ?

— Ar deveni furios și ne-am vedea obligați să-i facem dușuri cu apă rece.

— Asta nu face rău nimănui, doctore. Lăsați-mă să vorbesc cu el.

— Nu pot, credeți-mă. Sînt răspunzător de sănătatea pacienților mei.

— Și eu sînt răspunzător de viața multor oameni. Nu vă cer să faceți nimic pentru mine, doctore, ci pentru binele public, pe care îl reprezint. Este o problemă gravă.

Nu foarte convins, doctorul Flors îl însoți pe comisar de-a lungul unor coridoare care păreau să nu ducă nicăieri. La capătul fiecărui coridor, medicul cotea în unghi drept și o lua pe alt coridor. Pereții erau vopsiți în verde, la fel ca ușile distribuite inegal. Din cînd în cînd, la dreapta sau la stînga coridorului, întru dezorientarea comisarului Vázquez, se deschidea o fereastră care dădea spre o grădină dreptunghiulară, în mijlocul căreia se afla

o fîntînă arteziană înconjurată de trandafiri înfloriți. Prin grădină se plimbau cîțiva bolnavi cu capetele rase îmbrăcați în halate lungi și dungate și un infirmier care afișa, prin contrast, o barbă deasă și neagră. Grădina ba apărea dintr-un unghi, ba din altul, ba o dată comisarul crezu că trece pentru a doua oară prin același loc.

— N-am mai văzut o dată această imagine a sfîntului Iosif ? îl întrebă pe doctor arătînd imaginea care îi binecuvînta dintr-o nișă.

— Nu. Vreți să spuneți sfîntul Nicolás din Bari, care se află în aripa rezervată femeilor.

— Iertați-mă, mi s-a părut...

— Este naturală confuzia. Spitalul este un labirint. A fost conceput astfel pentru a se obține un maximum de izolare între diversele lui secții. Vă place grădina noastră ?

— Da.

— Îmi va face mare plăcere să v-o arăt la sfîrșitul vizitei. Chiar bolnavii o cultivă și o îngrijesc.

— Ce face omul acela ? spuse comisarul Vázquez.

— Extermină insectele dăunătoare. Caută cuiburile și le acoperă cu ceară sau lut. Ceara este mai eficace, pentru că insectele perforează cu ușurință lutul și ajung la suprafață în cîteva zile. Vă interesează grădinăritul, domnule comisar ?

— Aveam și noi o grădiniță acasă, cînd eram copil. Și o curte în care mama cultiva flori. E mult de-atunci.

Apucară pe un coridor mai întunecos decît restul clădirii, pe ale cărui laturi se aliniau uși groase fără altă deschidere decît un minuscul oberliht protejat de gratii groase de fier. Un murmur ca de pe lumea cealaltă se strecura de dincolo de uși și inunda coridorul. Comisarul grăbi instinctiv pasul, dar doctorul Flors îi arătă că au ajuns.

Cu aprilie au sosit ploile și timpul capricios. Într-o după-amiază, cînd Nicolás Claudedeu ieșea de la o ședință, începu să plouă. O trăsură se apropia și el îi făcu semn. Trăsura se opri și Claudedeu urcă. Înăuntru se mai afla un bărbat. Înainte ca Claudedeu să-și revină din uimire, primi un glonț între ochi. Vizitiul dădu bice la cai

și trăsura se pierdu în goană, în fața ochilor uluiți ai celor doi polițiști care îl păzeau pe Claudedeu, și a spaimei trecătorilor. Cadavrul „Omului cu Mîna de Fier" fu găsit a doua zi în haznaua municipală. Vigilența a sporit, dar Lucas „Chiorul" nu s-a lăsat prins. Interogatoriile țineau zile întregi, listele de suspecți atingeau cifre cu șase numere, confidențele și delațiunile sporeau. Campania s-a extins nu numai asupra elementelor recalcitrante, ci și a mișcării muncitorești în general.

TEXTUL CÎTORVA SCRISORI GĂSITE ÎN CASA LUI NICOLÁS CLAUDEDEU DATATE CÎTEVA ZILE ÎNAINTE DE A MURI

Document probă anexa nr. 8

(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

„Barcelona, 27-3-1918

Stimate domn,

Am plăcerea să vă comunic, în legătură cu individul despre ale cărui rapoarte vă interesați, că Francisco Glascá înainte de bomba din strada Consulatului făcea parte din grupul «Acțiune» și mai fusese arestat și în alte ocazii pentru acte de violență ; în prezent e angajat la casa patronului Farigola și e delegatul sindicatului pe ramură în chestiune. Trăiește cu o femeie, cum reiese din rapoartele individului, și are o fată. Adresa o veți găsi în lista pe care mi-a trimis-o și din care, după cum mi-a spus, are o copie."

Pe o foaie cu aspect de ciornă scria : „Aveți grijă ca lucrurile să fie duse la bun sfîrșit cu discreție. În situație limită, dar numai în situație limită, recurgeți la prietenii noștri V.H. și C.R. Vă mulțumesc pentru exemplarul ziarului madrilen *Spartacus*. Aceste zvonuri trebuie tăiate din rădăcină. Ce se mai aude cu Seguí ? Fiți prudent, situația e tulbure. Al dumneavoastră : N. Claudedeu."

„Barcelona, 2-4-1918

Stimate domn,

Se pare că cei din grupul «Acțiune» au considerat drept ofensă personală povestea cu Glascá. Mă tem că vor face represalii, cu toate că mă îndoiesc că vor îndrăzni să le îndrepte împotriva dumneavoastră. Mîine plec neapărat la Madrid unde sper să mă întîlnesc cu A.F. Știți ce puțin ne stimează acest domn după afacerea Jover. Ultima oară cînd l-am văzut mi-a spus că vizitele lui Pestaña și Seguí la Madrid sînt legate de greva generală, și că atitudinea noastră și a celorlalți membri din Patronat ar putea grăbi evenimentele și ar împiedica luarea celor mai oportune măsuri. Nici nu vreau să mă gîndesc la ce atmosferă o fi pe la minister."

Doctorul Flors deschise o ușă și-și invită însoțitorul să intre. Comisarul Vázquez nu-și putu stăpîni un fior cînd trecu pragul. Celula era pătrată și cu tavanul înalt, ca o cutie de biscuiți. Podeaua și pereții erau căptușiți cu saltele. Nu existau ferestre și nici un fel de gaură în afară de o ferestruică în partea de sus care lăsa să pătrundă o lumină incertă. Nu exista nici o mobilă. Bolnavul stătea pe vine, cu spatele sprijinit de perete. Hainele îi erau sfîșiate și abia dacă îi acopereau goliciunea, ceea ce îi mărea decăderea. Nu se mai bărbierise de săptămîni și părul de pe cap îi căzuse ici-colo, făcînd să se vadă, în locurile acelea, pielea capului. În celulă se respira un aer dens și pestilențial. După ce comisarul a intrat, doctorul a închis ușa cu cheia, iar polițistul și bolnavul au rămas singuri față în față. Comisarului Vázquez îi păru rău că nu-și luase pistolul. Se îndreptă spre ușă și în același timp se deschise o ferestruie prin care apăru fața medicului.

— Ce trebuie să fac ? întrebă comisarul.

— Vorbiți-i rar, fără să ridicați vocea.

— Mi-e frică, doctore.

— Nu vă temeți, sînt aici, dacă se întîmplă ceva. Bolnavul pare liniștit. Încercați să nu-l excitați.

— Mă privește cu ochii scoși din orbite.

— E natural. Amintiți-vă că e vorba de un nebun. Nu-l contraziceți.

Comisarul Vázquez se adresă bolnavului :

— Nemesio, Nemesio, nu mă recunoști ?

Dar Nemesio Cabra Gómez nu dădea semne că și-ar fi dat seama de prezența vizitatorului, cu toate că îl privea fix pe comisar.

— Nemesio, nu-ți amintești de mine ? Ai venit să mă vezi de cîteva ori la Comisariat. Ți-am dat întotdeauna cafea cu lapte și pîine.

Gura bolnavului începu să se miște încet, lăsînd să se scurgă o dîră de salivă. Vorbirea lui era indescifrabilă.

— Nu știu ce-mi spune, zise comisarul doctorului Flors.

— Apropiați-vă mai mult, îl sfătui medicul.

— Nu prea îmi vine.

— Atunci ieșiți.

— Bine, doctore, o să mă apropii, dar supravegheați-l cu atenție.

— N-aveți grijă.

— Să știți, doctore, avertiză comisarul, am doi oameni care așteaptă afară. Dacă nu ies repede de-aici, întreg și nevătămat, vor intra și vă vor face responsabil de ce s-a întîmplat. Să fim înțeleși.

— Dumneavoastră ați vrut să-l vedeți pe pacient. Eu v-am sfătuit să vă răzgîndiți. Așa că nu veniți acum cu poveștile astea...

Comisarul se apropie de Nemesio Cabra Gómez.

— Nemesio, sînt eu, Vázquez, îți amintești ?

Percepu o voce strangulată, asemănătoare unui murmur. Se aplecă și reuși să înțeleagă :

— Domnule comisar... domnule comisar...

Sergentul Totorno intră în lojă, tuși cu discreție și, văzînd că cei doi ocupanți nu-i dădeau nici o atenție, atinse umărul lui Lepprince.

— Iertați-mă, domnule Lepprince.

— Ce este ?

— Mă duc să fac un tur pe la balcon, să văd dacă totul e-n regulă.

— Cred că e foarte bine.

— Profit să-mi dezmorțesc picioarele, știți ? Mie, chestia asta cu teatrul...

— Lasă, lasă, sergent.

Din lojile alăturate se auzeau sîsîituri care cereau liniște și sergentul Totorno ieși lovind scaunele cu sabia. Max luă binoclul și începu să cerceteze balcoanele.

— Amatorism, șopti referindu-se la sergent.

— Fac și ei ce pot, spuse Lepprince.

— Puah !

Căzu cortina, răsunară aplauze și se aprinseră luminile. Max se retrase în anticamera lojii. Lepprince se ridică în picioare și-și aprinse o țigară înainte de a ieși. Deschise ușa care dădea spre culoar și un polițist în uniformă îl împiedică să iasă.

— Vreau să merg la bar.

— Ordin de la comisarul Vázquez : nu puteți părăsi locul.

— Mi-e sete. Spune-i comisarului Vázquez să vină.

— Comisarul nu este aici.

— Atunci lăsați-mă să ies.

— Îmi pare rău, domnule Lepprince.

— Atunci o să vă rog ceva, se poate ?

— Da, domnule, ordonați.

— Căutați un plasator și spuneți-i să-mi aducă o limonadă. Îi voi plăti aici.

Se întoarse în anticamera lojei. Era cald. Max, în cămașă, amesteca liniștit cărțile.

— Stau aici, dacă nu vă deranjează, spuse.

— Îți faci o pasienț ? întrebă Lepprince.

— Da.

— Cum vrei. Nu-ți place opera ?

— O să vin la sfîrșit să văd cum se termină.

— Tu ce părere ai despre adulter, Max ?

— Nu prea știu.

— Îl condamni ?

— Nu m-am gîndit niciodată. La mine problemele de sex...

— Bine, spuse Lepprince. Fă-ți pasienț și-ți doresc să-ți iasă.

— Mulțumesc.

Lepprince se întoarse la locul său. Se auzi un gong anunțînd începerea actului al treilea. La al doilea gong luminile începură să scadă iar pe scenă se aprindeau reflectoarele. Lumea se grăbi să tușească în timp ce se ridica cortina. Se auziră ciocănituri în ușa anticamerei de la lojă, Max deschise : polițistul îi întinse o tavă cu o sticluță și un pahar.

— M-am dus chiar eu să o iau.

— Mulțumesc. Poftim banii și păstrează restul.

— În nici un caz.

— Ordin de la domnul Lepprince.

— Bine, dacă-i așa...

Anunțat de Max, Lepprince intră în anticameră și bău limonada.

— Ați primit mesajul meu, domnule comisar ?

— Da, și uite că am venit.

— A venit la dumneavoastră un prieten, nu-i așa, domnule comisar ?

— Un prieten al tău, da.

— Era Isus Cristos, știți ?

Comisarul Vázquez se apropie de ferestruică.

— Mi se pare că delirează, șopti doctorului Flors.

— Doar v-am spus că...

— Domnule comisar, sînteți aici ?

— Sînt aici, Nemesio, ce vroiai să-mi spui ?

— Scrisoarea, domnule comisar, am găsit scrisoarea.

Comisarul Vázquez se apropie din nou de bolnav.

— Ce scrisoare, Nemesio ?

— Explică tot... scrisoarea : găsiți-o și ea vă va spune cine l-a omorît pe Pere Parells. Nu eu vă vorbesc, domnule comisar. Isus Cristos vă vorbește prin gura mea. Știți ? ieri am văzut o lumină strălucitoare care trecea prin pereți ; a trebuit să închid ochii ca să nu orbesc... și cînd i-am deschis El stătea în fața mea, cum stați dumneavoastră acum, domnule comisar, la fel ca dumneavoastră, cu giulgiul alb pe care i l-a dăruit Magdalena. Ochii săi aruncau scîntei și barba lui avea puncte

luminoase ca stelele și pe mîini își purta rănile ca atunci cînd i-a apărut lui sfîntul Toma, necredinciosul.

— Haide, Nemesio, povestește-mi despre scrisoare.

— Nu. Asta e mai frumos decît scrisoarea, domnule comisar, și mai interesant. Eu stăteam prosternat, fără să știu ce să fac. Și mi-a spus : „Du-te să-l cauți pe comisarul Vázquez, de la Brigada Socială. Spune-i tot ce știi și el te va scoate de aici." Eu i-am replicat : „Și cum să fac să ies de-aici să-l caut pe comisarul Vázquez, dacă mă țin închis ?" Și el a răspuns : „Mă voi duce eu să-l caut la comisariat și-i voi spune să vină, dar tu trebuie să-i povestești tot ce știi". Și a dispărut lăsîndu-mă cufundat în întunecime, și așa am rămas de cînd a plecat.

Comisarul se apropie iar de ușă.

— Lăsați-mă să ies, doctore, este un caz pierdut.

— Așteptați, domnule comisar, nu plecați, spunea Nemesio Cabra Gómez.

— Du-te dracului, îi strigă comisarul.

Dar bolnavul se ridicase în picioare și apucase cu amîndouă mîinile umerii comisarului, care căzu în genunchi. Bolnavul își apropie fața de urechea comisarului și-i șopti cîteva cuvinte. Doctorul Flors intrase și se lupta cu nebunul pentru a-l elibera pe comisar din cleștii care îl țintuiau pe podeaua cu saltea. Au mai apărut doi infirmieri și împreună au reușit să-l imobilizeze pe Nemesio Cabra Gómez.

— Duceți-l la duș, porunci doctorul Flors.

Comisarul Vázquez își punea în ordine îmbrăcămintea. Își aduna de pe jos pălăria și un nasture de la haină.

— Doar v-am spus că nu merita să încercați, spuse doctorul Flors.

— Poate, răspunse comisarul Vázquez.

Străbătură fără să vorbească coridoarele care străjuiau grădina și se despărțiră la poarta sanatoriului. Doi polițiști așteptau în mașină.

— Slavă Domnului, domnule comisar. Credeam că n-o să mai ieșiți.

— Asta ați vrea voi, să mă închidă aici.

Polițiștii rîseră la gluma șefului.

— Unde locuiește Javier Miranda ? întrebă brusc comisarul.

— Miranda, întrebară subalternii, cine e ?

— Văd că nu știți unde stă. Să mergem la comisariat și o să aflați acolo.

Cînd Lepprince reapăru în lojă, porni prima împușcătură de la balcon. Lepprince se prăbuși. Sergentul Totorno se năpusti pe treptele de sus spre locul de unde pornise împușcătura. O siluetă se strecura spre ieșire. Sergentul Totorno îi blocă trecerea și silueta se întoarse și sări peste trepte spre balustradă de unde îl înfruntă pe sergent. Prăbușitul Lepprince se ridicase ; în fiecare mînă ținea cîte un pistol : nu era Lepprince, ci Max, care se substituise stăpînului său cînd acesta își bea limonada. Trase de două ori asupra omului care se urcase pe balustradă. Acesta se frînse din mijloc și căzu în stal printre fotolii. În teatru domnea o confuzie îngrozitoare, spectacolul se întrerupsese, actori și spectatori se îngrămădeau să părăsească sala împiedicîndu-se de cei ce fuseseră trîntiți pe jos și fiind la rîndul lor doborîți de cei ce veneau din spate. De la balcon porni o nouă împușcătură în direcția lui Lepprince. Max sărise în loja alăturată și răspundea atacului cu o nouă serie de împușcături ce porneau din cele două pistoale în același timp și fără încetare. Un glonț rătăcit răni un spectator care începu să țipe. La balcon se auzi căzînd un corp care rămase întins pe trepte. Atacatorii, care nu puteau fi mai puțin de cinci, se văzură încercuiți de pistoalele lui Max și de focul sergentului Totorno care, cu toate că era rănit, continua să tragă orbește în toate direcțiile. Atacatorii încercară să-și croiască drum spre ieșirea de incendiu. Polițistul ce adusese limonada apăru în loja lui Lepprince cu o pușcă, apăsă pe trăgaci și mătură scările cu o rafală de gloanțe. Sergentul Totorno se prăbuși. Atacatorii care se mai țineau încă pe picioare săriră peste corpul sergentului și porniră spre culoar. Acolo îi aștepta Max, ascuns după o coloană. Bilanțul acelei nopți a fost : trei teroriști morți. Unul era Lucas „Chiorul", care a murit la începutul răfuielii răpus de un glonț în gît. Celuilalt

mort i s-a găsit un glonț în omoplatul stîng și altul în cap. Cel din urmă primise un glonț în inimă. Ceilalți doi atacatori au fost răniți : unul mai ușor și altul mai grav. Răni cu un prognostic rezervat a avut bravul sergent Totorno căruia o rafală i-a smuls două degete de la mîna dreaptă. Cît despre spectatorul rănit în fesa dreaptă de un glonț rătăcit, a fost spitalizat doar cîteva zile și a primit o indemnizație de la Lepprince.

V

MĂ DUSESEM LA CINEMATOGRAF ÎN SEARA aceea și apoi, la ieșire, am mîncat cîteva sandvișuri, am băut o bere și am pornit spre casă agale, pentru că timpul era frumos și pentru că nimeni nu mă aștepta, nici nu aveam ce face și nici nu mă grăbeam să ajung undeva anume. Locuiam într-un apartament mic, într-un bloc modern, pe strada Gerona, de care îmi făcuse rost un prieten al lui Serramadriles imediat după sosirea mea la Barcelona. Mobilele erau puține și de cea mai proastă calitate : scaune șchioape, mese instabile, un fotoliu de răchită și o mulțime de cretoane decolorate de soare. Dormitorul avea un pat îngust și un dulap fără picioare cu oglinda spartă. Cealaltă încăpere era destinată sufrageriei, dar eu, care mîncam la un restaurant ieftin din apropiere, o transformasem în sală de lectură, pentru că primeam arareori vizite și nu vedeam ce altă întrebuințare i-aș fi putut da. Mai era, în sfîrșit, o chicinetă goală, fără ferestre, și o cameră mică de toaletă lîngă dormitor. Celelalte servicii sanitare se aflau într-o încăpere separată, pe palierul scării, și le foloseam împreună cu un astronom și o fată bătrînă. Dar apartamentul avea și o calitate : ferestrele celor două camere dădeau spre o grădiniță în care se cultivau flori. Pe la jumătatea anului 1919 a dispărut grădinița și au început construcțiile.

Cum spuneam, am ajuns acasă tîrziu, cam spre miezul nopții. Introducînd cheia în broască am observat că ușa nu era încuiată. Am crezut că era o neglijență a mea, dar asta nu a reușit să mă liniștească. Am deschis încet : în sufragerie era lumină. Am trîntit ușa și am pornit-o pe scări în jos. O voce cunoscută m-a strigat din urmă :

— Nu fugiți, Miranda, n-aveți de ce vă teme.

M-am întors. Era comisarul Vázquez.

— Am venit de vreo două ore. Cum nu vă mai întorceați, ne-am luat libertatea să deschidem ușa apartamentului dumneavoastră și să așteptăm comod, vă supărați ?

— Nu, bineînțeles că nu. Doar că m-am speriat îngrozitor.

— Da, vă înțeleg. Ar fi trebuit să ne anunțăm prezența, dar ce să-i faci ? Aproape că uitaserăm de dumneavoastră.

Urcasem ultimele trepte și am intrat în casă. În sufragerie se aflau doi polițiști îmbrăcați civil, în afară de comisar. O privire mi-a fost de ajuns ca să-mi dau seama că cercetaseră peste tot. Aveam tot dreptul să protestez, ba chiar să fac o reclamație, pentru că el, fără îndoială, acționase din proprie inițiativă, fără autorizație judecătorească. Cu toate acestea, mi-am spus, o atitudine ostilă nu mi-ar putea aduce decît complicații și, pe de altă parte, mă deranja prea puțin faptul că răscoliseră peste tot.

— A cui este această fotografie ? întrebă comisarul Vázquez indicînd fotografia înrămată a tatălui meu.

— A tatălui meu, am răspuns.

— Ce-ar gîndi tatăl dumneavoastră dacă ar ști că vă vizitează poliția ?

Am presupus că voia să mă intimideze, dar a eșuat și mi-a cedat avantajul obținut prin surpriză.

— N-ar gîndi nimic : a murit acum trei ani.

— O, iertați-mă, spuse comisarul. Nu știam că sînteți văduv.

— Orfan, ca să fiu exact.

— Asta am vrut să spun, iertați-mă din nou.

Acum inițiativa era a mea : comisarul fusese ridicol în fața subalternilor lui.

— Îmi pare rău că nu am ce să vă ofer, domnule comisar, am spus cu aplomb.

— Nu vă scuzați, pentru Dumnezeu. Nu avem mari pretenții.

— Nu vă prefaceți, domnule comisar. Am putut aprecia gustul dumneavoastră gastronomic în casa prietenului nostru comun, domnul Lepprince.

Păru copleșit și m-am temut că am mers prea departe cu atacul meu personal. Dar îl merita. Vroia să mă interogheze prevalîndu-se de cunoștința noastră întîmplătoare și asta mă autoriza să mă folosesc, așa cum făcea și el, de relația noastră anterioară. Pentru că nu

aveam nici o îndoială că venea mai mult ca acuzator decît ca investigator și că încerca în mod deliberat să mă intimideze cu prezența lui intempestivă și compania, evident inutilă, a celor doi subordonați.

— Am venit în vizită de prietenie, spuse comisarul Vázquez după ce și-a revenit. Bineînțeles, nu aveți nici un motiv să ne primiți. Nu avem ordin judecătoresc, și de aceea ne vedem obligați să apelăm la bunăvoința dumneavoastră. Desigur că dumneavoastră, ca avocat, vă sînt inutile toate explicațiile acestea.

— Eu nu sînt avocat.

— Nu ? La naiba, nu-mi iese nimic în seara asta, nu știu ce-i cu mine... Atunci, student ?

— Nici.

— În sfîrșit, ajutați-mă, cum v-ați defini dumneavoastră, din punct de vedere al profesiei ?

Era un contraatac fulgerător.

— Auxiliar administrativ.

— Al domnului Lepprince ?

— Nu. Al avocatului Cortabanyes.

— A, da... Am crezut, înțelegeți ? văzîndu-vă atît de des acasă la domnul Lepprince... Dar văd că am greșit. Un auxiliar administrativ nu ar mînca la masa lui Lepprince, doar dacă nu ar întreține, cum să spun ? o relație de prietenie, poate.

— O spuneți dumneavoastră. Eu nu spun nimic.

— Nici nu aveți de ce, prietene Miranda, nici nu aveți de ce. Faceți bine că nu deschideți gura. Vorbă multă, sărăcia omului.

— De fapt, ce doriți ?

— Haide, haide, dragă Miranda, de ce-om fi noi spaniolii atît de ostili ? Este o simplă întîlnire între prieteni.

— În cazul acesta, vă rog să mi-i prezentați pe domnii aceștia. Îmi place să știu numele prietenilor mei.

— Acești doi domni au venit doar să mă însoțească. Acum, că ați venit, ei se retrag.

Cele două ajutoare ale comisarului salutară și ieșiră fără măcar să aștepte să-i conduc la ușă. Cînd am rămas singuri, comisarul Vázquez adoptă o atitudine mai circumspectă și în același timp mai familiară.

— Păreți surprins, domnule Miranda, de interesul meu brusc pentru dumneavoastră. Cu toate acestea, nu e nimic mai logic decît un astfel de interes, nu numai față de dumneavoastră, ci de oricine are vreo legătură cu cazul Savolta, nu credeți ?

— Ce fel de legătură am eu cu cazul Savolta ?

— O întrebare obtuză, după părerea mea, dacă trecem în revistă faptele. În decembrie anul trecut, moare un obscur ziarist pe nume Domingo Pajarito de Soto. După cercetări superficiale iese la iveală un adevăr incontestabil : dumneavoastră sînteți prietenul lui cel mai apropiat. La cîteva săptămîni după aceea, Savolta este asasinat și, în mod ciudat, dumneavoastră sînteți unul dintre invitații la acea petrecere.

— Mă considerați suspect de o dublă crimă ?

— Liniștiți-vă, nu asta urmăresc. Dar să continuăm expunerea faptelor : ambele morți au sau par să aibă o legătură, întreprinderea Savolta. Pajarito de Soto tocmai terminase o lucrare plătită de numita întreprindere. Apare întrebarea, cine l-a pus în legătură pe ziarist cu ultimii săi patroni ?

— Eu.

— Just : Javier Miranda. Punctul doi : legătura lui Pajarito de Soto cu întreprinderea s-a făcut prin intermediul unuia din oamenii cheie ai acesteia. Nu prin intermediul șefului de personal, Claudedeu, nici prin intermediul direct al lui Savolta, ci printr-un individ cu funcții imprecise : Paul André Lepprince. Merg să-l văd pe Lepprince, și pe cine întîlnesc la el ?

— Pe mine.

— Prea multe coincidențe, nu vi se pare ?

— Nu. Lepprince mi-a ordonat să-l caut și să-l angajez pe Pajarito de Soto. Din legătura cu amîndoi s-a născut o legătură de prietenie întreruptă tragic în cazul lui Pajarito de Soto și care durează în cazul lui Lepprince. Explicația este cît se poate de simplă.

— Ar fi simplă dacă n-ar exista atîtea puncte neclare.

— De exemplu ?

— De exemplu, că simultan cu „legătura de prietenie“ cu Pajarito de Soto întreţineaţi şi „legături de prietenie“ cu soţia acestuia, Teresa...

Am sărit din scaun, cuprins de indignare.

— Un moment, domnule comisar. Nu sînt dispus să tolerez acest fel de interogatoriu. Vă amintesc că vă aflaţi în casa mea şi că nu sînteţi împuternicit să acţionaţi în felul acesta.

— Şi eu vă amintesc că sînt comisar de poliţie şi că pot obţine nu numai un ordin judecătoresc, ci şi un mandat de arestare şi să pun să vă aducă la comisariat în cătuşe. Dacă vreţi să vă jucaţi de-a formalităţile juridice, jucaţi-vă, dar să nu vă plîngeţi de consecinţe.

Se făcu tăcere. Comisarul îşi aprinse o ţigară şi aruncă pe masă pachetul în semn de invitaţie. M-am aşezat, am luat o ţigară şi am fumat amîndoi în timp ce se risipea tensiunea.

— Nu sînt o portăreasă curioasă, continuă comisarul Vázquez cu voce apăsată. Nu-mi bag nasul în murdarele voastre vieţi private ca să aflu dacă sînteţi încornoraţi, homosexuali sau proxeneţi. Cercetez trei asasinate şi o tentativă. De aceea cer, pretind colaborarea tuturor. Sînt dispus să fiu înţelegător şi respectuos, să sar peste formalităţi, peste rutină, să fac orice pentru a nu vă deranja mai mult decît este necesar. Dar nu abuzaţi şi nu mă scoateţi din sărite şi nici nu mă obligaţi să mă folosesc de autoritatea mea, pentru că o să vă pară rău. M-am săturat, înţelegeţi ? M-am săturat să fiu paiaţa tuturor domnişorilor de nimic din Barcelona ; ca rahatul de Lepprince să-mi dea prăjiturele şi păhăruţe cu vin dulce ca şi cum ne-am afla la prima comuniune. Şi acum îmi vii dumneata, un nimeni, foarte mulţumit pentru că dai din coadă şi ţi se aruncă firimituri în saloanele din înalta societate, şi vrei să-ţi imiţi stăpînii, făcînd pe graţiosul în faţa mea, făcîndu-mă ridicol, ca şi cum aş fi slujnica tuturor, în loc să fiu ceea ce sînt şi să fac ceea ce fac : să veghez la siguranţa voastră. Sînteţi nişte idioţi, ştiţi ? mai idioţi ca vacile din satul meu, pentru că ele cel puţin ştiu pînă unde pot merge şi unde trebuie să se oprească. Vrei un sfat, Miranda ? Cînd mă vezi intrînd într-o încăpere, chiar dacă e sufrageria lui

Lepprince, nu mînca mai departe ca și cum ar fi intrat un cîine : șterge-te la bot și ridică-te în picioare. M-ai înțeles, nu-i așa ?

— Da, domnule.

— Așa-mi place, devii înțelegător. Și acum, că sîntem atît de prieteni și ne înțelegem atît de bine, răspunde la întrebările mele. Unde este scrisoarea ?

— Care scrisoare ?

— Care ar putea fi ? Cea a lui Pajarito de Soto.

— Nu știu nimic de...

— Nu știi că Pajarito de Soto a scris și a trimis o scrisoare chiar în ziua în care a fost omorît ?

— Ați spus „a fost omorît" ?

— Am spus ce-am spus : răspunde !

— Am auzit vorbindu-se despre scrisoare, dar n-am văzut-o niciodată.

— Ești sigur că nu-i la tine ?

— Absolut sigur.

— Și nu știi la cine e ?

— Nu.

— Nici care este conținutul scrisorii ?

— Nici, vă jur.

— Poate spui adevărul, dar ai grijă dacă minți. Nu sînt singurul care umblă după scrisoarea asta, și ceilalți nu sînt atît de vorbăreți ca mine. Întîi omoară și pe urmă caută, fără întrebări, înțelegi ?

— Da.

— În cazul în care afli, bănuiești sau îți amintești cel mai mic detaliu în legătură cu scrisoarea, spune-mi fără să pierzi o clipă. Viața ta poate depinde de asta.

— Da, domnule.

Se ridică, își luă pălăria și porni spre ușă. L-am însoțit și i-am întins mîna pe care a strîns-o cu răceală.

— Iertați-mi comportarea, am spus. Sîntem cu toții nervoși în lunile astea din urmă : s-au întîmplat prea multe lucruri oribile. Nu vreau să fiu un obstacol în munca dumneavoastră, vă rog să mă credeți.

— Noapte bună, mi-o tăie comisarul Vázquez.

L-am văzut coborînd scara, am intrat, am încuiat cu cheia și am stat pînă în zori meditînd și fumînd țigările

pe care le uitase comisarul. Cînd au apărut zorile am adormit. Nu pusesem ceasul să sune și cînd am deschis ochii trecuse de unsprezece. Dintr-un bar am sunat la birou pretextînd o treabă urgentă. Realitatea nu era foarte departe de scuza mea. Am băut o cafea, am citit jurnalul și mi-am lustruit pantofii, în timp ce repetam un monolog confuz probabil făcînd și gesturi pentru că am observat privirile zîmbitoare ale celor din jur. Am plătit și am ieșit. Umblînd, am ajuns la casa lui Lepprince. Portarul mi-a spus că ieșise de jumătate de oră. L-am întrebat dacă știa unde s-a dus, și mi-a răspuns, ca și cum ar fi dezvăluit un mare secret, că se dusese la Sarriá, acasă la văduva Savolta, să ceară mîna Mariei Rosa. Ne-am despărțit ca doi conspiratori. M-am dus pînă la Piața Cataluña și acolo am luat trenul. Ajuns la Sarriá, am străbătut străzile pieptișe, cum făcusem cu cîteva luni în urmă, la înmormîntarea magnatului.

La poarta cetățuii erau gărzi. Un privilegiu pe care îl acordau autoritățile în memoria dispărutului, căci vigilența era inutilă: teroriștii aveau alte ținte. Am fost lăsat să trec după ce mi-am spus numele. Majordomul m-a copleșit cu scuzele, insistînd să renunț să-l văd pe Lepprince.

— E vorba de o mică reuniune familială, intimă. Vă dați seama, domnule.

Am insistat. Majordomul a acceptat să-i comunice lui Lepprince prezența mea, dar nu mi-a garantat că voi fi primit. Am așteptat. Lepprince nu a întîrziat nici un minut și a venit în întîmpinarea mea.

— Trebuie să se fi întîmplat ceva grav de vii să mă întrerupi într-un moment atît de... privat, ca să-i spun așa.

— Nu știu cît e de grav ceea ce-ți voi povesti. Decît îndoiala, am preferat să păcătuiesc prin exagerare.

M-a invitat în bibliotecă. I-am povestit despre vizita lui Vázquez și tonul lui incisiv, ocolind furia comisarului în ceea ce-l privea pe Lepprince.

— Ai făcut bine că ai venit, spuse el după ce mi-am terminat povestirea.

— Mă temeam că după aceea n-am să te găsesc și că va fi prea tîrziu.

— Ai făcut bine, îți repet. Dar temerile tale sînt nefondate. Vázquez suferă de halucinații, născute, mai mult ca sigur, dintr-un exces de zel. Este ceea ce am numi noi în Franța „deformație profesională".

— Așa îi spunem și noi în Spania, rosti o voce în spatele nostru.

Ne-am întors și l-am văzut pe comisarul Vázquez în persoană. Majordomul, după el, gesticula, încercînd să explice că nu putuse să-l împiedice să intre. Lepprince îi făcu un semn majordomului indicîndu-i că se putea retrage. Am rămas noi trei singuri. Lepprince luă de pe un raft o cutie cu trabucuri și-i oferi comisarului. Acesta refuză zîmbind și adresîndu-mi o privire răutăcioasă.

— Mulțumesc, dar domnul Miranda și cu mine avem gusturi mai simple și preferăm țigările, nu-i așa ?

— Trebuie să recunosc că le-am fumat pe cele pe care le-ați uitat astă noapte, am spus.

— Erau multe ; ar trebui să vă îngrijiți sănătatea... sau nervii.

Mi-a oferit o țigară pe care am acceptat-o. Lepprince a pus cutia la loc pe raft și ne oferi foc. Comisarul își plimbă privirea prin bibliotecă și se opri în fața ferestrei.

— E mai frumos acum, primăvara, decît data trecută... în ianuarie, știți dumneavoastră.

Se întoarse pe jumătate și se sprijini de marginea ușii întredeschise, privind spre salon.

— Vreți să deschid glasvandul ca să vedeți dacă e posibil să se tragă spre scară de aici ? spuse Lepprince cu veșnica lui suavitate.

— După cum vă puteți imagina, domnule Lepprince, am efectuat experiența chiar atunci.

Se întoarse în mijlocul încăperii, căută cu ochii o scrumieră și scutură scrumul.

— Pot întreba motivul vizitei dumneavoastră neașteptate, domnule comisar ? spuse Lepprince.

— Motivul ? Nu. Motivele, mai degrabă. În primul rînd, vreau să fiu primul care să vă felicite pentru apropiata căsătorie cu fiica defunctului domn Savolta. Cu toate că nu sînt primul care o face, ci al doilea.

O spunea pentru mine. Lepprince se înclină ușor.

— În al doilea rînd, vreau de asemenea să vă felicit pentru norocul dumneavoastră, care v-a făcut să scăpați cu viață din atentatul de la teatru. Mi s-a povestit cu lux de amănunte și trebuie să recunosc că am greșit în ce privește eficacitatea pistolarului dumneavoastră.

— Gardă, corectă Lepprince.

— Cum preferați. Nu mai are importanță, pentru că cel de-al treilea motiv pentru care am venit să vă văd este să-mi iau rămas bun.

— Rămas bun ?

— Da ; să vă spun adio.

— Cum asta ?

— Am primit instrucțiuni precise. Plec chiar în această după-amiază la Tetuán — în zîmbetul comisarului Vázquez era o urmă de amărăciune care m-a impresionat. În clipa aceea mi-am dat seama că îl apreciam mult pe comisar.

— La Tetuán ? am exclamat.

— Da, la Tetuán, vă surprinde ? spuse comisarul de parcă m-ar fi văzut pentru prima dată.

— Într-adevăr, am răspuns sincer.

— Și, pe dumneavoastră, domnule Lepprince, vă surprinde ?

— Nu cunosc deloc obiceiurile Poliției. Sper, în orice caz, că transferul este spre binele dumneavoastră.

— Orice loc este bun sau rău în funcție de comportarea fiecăruia, declamă comisarul.

Se întoarse și ieși. Lepprince rămase cu privirea spre ușă, cu o sprînceană arcuită într-un fel nostim.

— Crezi c-o să-l mai vedem ? mă întrebă.

— Cine știe ? Viața ne oferă multe surprize.

— Chiar așa, spuse el.

SCRISOAREA SERGENTULUI TOTORNO CĂTRE COMISARUL VÁZQUEZ DATATĂ 2.5 1918 ÎN CARE ÎL INFORMEAZĂ DESPRE SITUAȚIA DIN BARCELONA

Document probă anexa nr. 7a

(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Barcelona, 2.5.1918

Domnule șef,

Sper să mă iertați că vă răspund atît de tîrziu, dar ca urmare a accidentului pe care l-am suferit la teatru acum o lună și jumătate n-am mai putut să scriu cu mîna mea și mi s-a părut imprudent să dictez altcuiva scrisoarea, pentru că știți cum e lumea. Pînă la urmă am învățat să folosesc mîna stîngă. Iertați-mă că scriu așa de urît.

Pe aici n-au prea fost multe noutăți de cînd ați plecat. Am fost scos din serviciul activ și mutat la Pașapoarte. Comisarul care a venit în locul dumneavoastră a ordonat să nu mai fie păzit domnul Lepprince. Și din cauza asta nu mai știu nimic de el, cu tot interesul meu de a ține legătura, așa cum mi-ați spus înainte de plecare. Am aflat din ziare că domnul Lepprince s-a căsătorit ieri cu fiica domnului Savolta și că la nuntă nu a participat aproape nimeni din dorința expresă a familiei miresei, pentru că trecuse atît de puțin timp de la moartea tatălui ei. Din același motiv nu au făcut nici călătoria de nuntă. Domnul Lepprince și soția s-au mutat. Cred că locuiesc într-o vilă, dar încă nu știu unde.

Bietul Nemesio Cabra Gómez e tot închis. Domnul Miranda continuă să lucreze cu avocatul Cortabanyes și nu se mai vede cu domnul Lepprince. În rest, orașul e foarte liniștit.

Cam atît pentru azi. Aveți grijă cu maurii, că sînt oameni răi și trădători. Colegii mei și cu mine vă simțim lipsa. Vă salut cu respect

Sergent Totorno.

Doloretas își frecă mîinile.

— Trebuie să ne hotărîm, spuse.

Eu căscam și vedeam pe ferestruică cum stradă Caspe își pierdea culoarea în omogenitatea înserării timpurii. La unele ferestre ale casei din față se aprinseseră lumini.

— Ce zici, Doloretas ?

— Trebuie să-i spunem domnului Cortabanyes că e timpul să dea drumul la căldură.

— Doloretas, sîntem în octombrie.

Am profitat de acea referire la timp pentru a rupe două foi întîrziate în calendar și pentru a constata cît de repede trec zilele goale. Doloretas se apucă iar să bată la mașină o hîrtie plină de ștersături.

Doloretas lucra de mulți ani pentru Cortabanyes. Bărbatul ei fusese avocat și murise tînăr fără să-i lase nevestei din ce trăi. Colegii mortului au hotărît să-i găsească de lucru ca să cîștige și ea un ban. Puțin cîte puțin, pe măsură ce tinerii avocați au început să devină cineva, nu au mai avut nevoie de colaborarea sporadică a lui Doloretas și au înlocuit-o cu secretare fixe, mai eficiente și mai devotate. Cortabanyes, cel mai puțin abil și cel mai nepriceput, a continuat să-i dea de lucru, crescîndu-i din cînd în cînd retribuția, pînă ce Doloretas s-a instituit ca o cheltuială fixă a biroului pe care Cortabanyes o achita în silă, dar permanent. Și nu că ar fi fost prea utilă sau prea eficientă ; ani în șir făcînd aceeași muncă, ea nu reușise să capete nici măcar un minimum de experiență : fiecare cerere, fiecare dosar, fiecare scrisoare continua să fie un mister de nepătruns pentru Doloretas. Dar nici biroul lui Cortabanyes nu avea pretenții mari. Ea, dinspre partea ei, și-a îndeplinit întotdeauna, bine sau rău, datoria, și a fost de o fidelitate exemplară. Nu a pretins niciodată să fie angajată permanent la birou. Nu spunea niciodată : „Pe mîine“ sau „Mai trec eu pe aici“. Saluta spunînd : „Adio și mulțumesc“. Nu folosea niciodată fraze de felul : „Dacă aveți ceva de lucru, gîndiți-vă la mine“, sau ipocrizii ca : „Nu uitați că vă stau la dispoziție“, sau „Știți unde să mă găsiți“. Nu a apărut niciodată fără să fie chemată, zi-

cînd : „Treceam pe aici și am urcat să vă salut". Doar „Adio și mulțumesc". Și Cortabanyes cînd prevedea un lung document de redactat, spunea mecanic : „Chemați-o pe Doloretas", „Spuneți-i lui Doloretas să vină miine după-amiază", „Unde naiba s-o fi ascuns azi Doloretas ?" Nici Cortabanyes, nici Serramadriles, nici eu nu știam ce făcea și din ce trăia Doloretas cînd nu primea lucrări de la birou. Nu ne-a povestit niciodată viața ei, nici necazurile, dacă le avea.

COPIA NOTELOR STENOGRAFIATE ÎN CURSUL CELEI DE A NOUA DECLARAȚII PRESTATE DE JAVIER MIRANDA LUGARTE LA 6 FEBRUARIE 1927 ÎN FAȚA JUDECĂTORULUI F. W. DAVIDSON DE LA TRIBUNALUL DE STAT DIN NEW YORK PRIN INTERMEDIUL INTERPRETULUI GUZMÁN HERNÁNDEZ DE FENWICK

(Foile 143 și următoarele din dosar)

JUDECĂTORUL DAVIDSON Domnule Miranda, mă bucur că v-ați revenit după boala care v-a împiedicat să asistați la ședințele tribunalului din ultimile zile.

MIRANDA Vă mulțumesc.

J. D. Sînteți dispus să vă continuați declarația ?

M. Da.

J. D. Ne-ați putea informa despre felul bolii de care ați suferit ?

M. Epuizare nervoasă.

J. D. Poate doriți să cereți o amînare *sine die*.

M. Nu.

J. D. Vă amintesc că apăreți în fața acestui tribunal din proprie voință și că puteți refuza în orice clipă declarația dumneavoastră.

M. Știu.

J. D. Pe de altă parte vreau să subliniez că intenția acestui tribunal, în virtutea atribuțiilor care i-au fost con-

ferite de poporul și Constituția Statelor Unite ale Americii, este să clarifice faptele supuse judecății lui și că aparenta duritate pe care a demonstrat-o în anumite momente răspunde exclusiv dorinței de a-și îndeplini datoria rapid și eficace.

M. Știu.

J. D. În acest caz, putem continua interogatoriul. Îmi rămîne doar să vă amintesc că vă aflați încă sub jurămînt.

M. Știu.

Mintea umană are o putere curioasă și de temut. Pe măsură ce îmi amintesc momente din trecut, retrăiesc senzații pe care le-am trăit atunci, în mod atît de real, încît corpul meu reproduce mișcările, stările și neliniștile de odinioară. Plîng și rîd ca și cum motivele care de mult au provocat acel plîns și acel rîs ar exista din nou cu aceeași intensitate. Și nimic mai departe de adevăr, căci sînt în mod trist conștient că aproape toți cei care odinioară m-au făcut să sufăr și să mă bucur au rămas în urmă, departe în timp și distanță. Și mulți (prea mulți, Doamne !) se odihnesc sub pămînt. Această depresiune nervoasă care m-a copleșit (și pe care medicii o atribuie, eronat, oboselii provocate de interogatoriul judecătorului) nu este decît reproducerea fotografică (mimetică, aș putea spune) a acelor triste luni din 1918.

—

Într-o luminoasă dimineață de iulie Nemesio Cabra Gómez auzi zgomotul zăvoarelor care ferecau ușa celulei. Un paznic cu barbă neagră și halat alb care ținea în mînă un baston de cauciuc îi făcu semn să se ridice și să iasă. Paznicul începu să meargă și se opri la cîțiva pași.

— Mergi înainte, ordonă, și fără șmecherii, sau te ating.

Și mîngîia capătul bastonului care producea un șuierat de viperă. Porniră pe coridoarele șerpuite. Trecînd prin fața ferestrelor care dădeau spre grădină, Nemesio

Cabra Gómez simți arsura soarelui, lumina îl orbi și se lipi de fereastră ca să privească cerul și grădina unde alt bolnav astupa mușuroaie de furnici. Paznicul îl îndemnă cu bastonul.

— Haide, mă, ce-i cu tine ?

— Stau de atîtea luni în celulă !

— Atunci nu face prostii că te întorci iar în ea.

Acela a fost primul semn că aveau să-l elibereze. I l-a confirmat doctorul Flors. I-a spus că medicii au declarat că e vindecat și că se putea integra în viața normală, dar să încerce să evite alcoolul și excitantele, să nu se certe, să doarmă cîte ore îi cere corpul și să-l viziteze pe un coleg (al cărui nume și adresă le-a notat pe o hîrtie) ori de cîte ori se va simți rău, sau, în orice caz, o dată la trei luni, pînă ce va fi complet vindecat.

Cum hainele cu care intrase în ospiciu erau de nefolosit și atentau contra pudorii, doctorul Flors îi procură o cămașă, niște pantaloni, o pereche de pantofi și o haină donate de niște doamne miloase. Îi făcu o bocceluță și îl conduse la ușa principală.

De cum ieși, se ascunse într-o pădure și își schimbă hainele. Erau uzate și de mărimi diferite. Cămașa îi era foarte largă iar pantalonii prea scurți și nu îi putu încheia. Îi legă cu o sfoară. Pantofii îi erau mici și nu avea ciorapi. Haina, în schimb, i se păru excelentă, chiar dacă inutilă în acel anotimp. Își privi documentele și puținele obiecte personale pe care le avea în buzunarele noilor lui haine, și-și aruncă zdrențele într-o tufă. Foarte mulțumit, se întoarse pe drum și merse o bună bucată pînă ce întîlni niște șine de cale ferată îngustă pe care porni în căutarea gării. Cînd o găsi, așteptă sosirea trenulețului, se urcă și se ascunse în toaletă ca să nu plătească bilet, căci nu avea bani.

Ajuns în Barcelona, și după ce toți călătorii părăsiră vagoanele, se strecură pe peron, trecu prin portița de ieșire camuflat între mulțime, și rămase privind strada cu ochii umeziți de emoția de a fi din nou stăpîn pe actele lui.

SCRISOAREA COMISARULUI VÁZQUEZ CĂTRE SERGENTUL TOTORNO DATATĂ 8.5. 1918 ÎN CARE ÎL ÎNDEAMNĂ SĂ-ŞI FACĂ MAI DEPARTE DATORIA

Document probă anexa nr. 7b
(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Tetuán, 8.5.1918

Dragă prietene,

Nu-ţi pierde curajul. Dacă te simţi descurajat, gîndeşte-te că lupta pentru adevăr este cea mai nobilă misiune la care poate aspira un om pe pămînt. Şi tocmai asta este misiunea poliţistului.

Informează-mă dacă Lepprince îl mai are în slujba lui pe pistolarul neamţ numit Max. Nu spune nimănui despre corespondenţa noastră. Mă bucur că te-ai restabilit. Nu există defect fizic care să nu poată fi depăşit prin voinţă. Nu ţi-ar fi mai comod să scrii la maşină ?

Un salut prietenesc.

A. Vázquez
Comisar de Poliţie

Cortabanyes avea dreptate cînd mă descuraja : bogăţaşii se îngrijesc doar de ei înşişi. Amabilitatea lor, afecţiunea şi dovezile lor de interes sînt iluzii. Trebuie să fii un prost să te încrezi în durabilitatea dragostei lor. Şi asta se întîmplă pentru că legăturile care ar putea să existe între un bogat şi un sărac nu sînt reciproce. Bogatul nu are nevoie de sărac : îl poate înlocui oricînd doreşte.

Nu m-au invitat la nunta lui Lepprince, lucru care, pînă la un anumit punct, e de înţeles. Ceremonia s-a celebrat în cea mai strictă intimitate, nu numai din respect pentru memoria lui Savolta, ci şi din teama ca în mulţime să nu se ascundă vreun element criminal. Dar eu speram să-l văd pe Lepprince şi după căsătorie, însă nu a fost aşa. Lepprince avea ciudăţeniile astea, incomprehensibile şi confuze ca el însuşi. În ziua în care m-am

dus acasă la Savolta și cînd comisarul Vázquez a plecat anunțîndu-ne subita lui mutare din Barcelona, Lepprince m-a invitat, de plăcere sau în silă, să le salut pe viitoarea lui mireasă și pe soacră. M-a tîrît în salonașul de la primul etaj unde cele două femei îl așteptau și m-a prezentat ca și cum ar fi fost vorba de un mare prieten ; repeta pompoasa denumire de „prestigios avocat" și m-a obligat, neținînd seama de protestele pe care discreția mea mi le dicta, să închin o cupă pentru fericirea lui viitoare.

Din acea împrejurare îmi amintesc impresia pe care mi-a produs-o María Rosa Savolta. În lunile trecute de la fatidica noapte de sfîrșit de an și pînă în acea zi, se petrecuse în ea o schimbare deosebită, atît din cauza suferinței, cît și din iubire (pe care nici ochii ei, nici cuvintele și nici gesturile nu reușeau să o ascundă), și din perspectiva iminentei schimbări pe care avea să o sufere, în bine, viața ei : căsătoria cu Lepprince. Mi s-a părut mai matură, mai liniștită în gesturi, ceea ce făcea să se vadă o mai mare seninătate a spiritului. Schimbase expresia ingenuă a copilei recent ieșită din călduțul colegiu cu aspectul grav al doamnei, iar aerul galeș al adolescentei perplexe, cu alura magică a îndrăgostitei neliniștite.

Dar nu aș vrea să păcătuiesc prin retorică : voi renunța la descrieri și voi trece direct la faptele în sine.

SCRISOAREA SERGENTULUI TOTORNO CĂTRE COMISARUL VÁZQUEZ DATATĂ 21.6.1918 ÎN CARE DA INFORMAȚII DESPRE CÎTEVA PERSOANE CUNOSCUTE

Document probă anexa nr. 7c

(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Barcelona, 21.6. 1918

Domnule șef,

Vă rog să mă iertați că am întîrziat cu răspunsul, dar am hotărît să vă urmez sfatul înțelept și mi-am petrecut

aceste ultime săptămîni învățînd să bat la mașină, lucru care s-a dovedit mai greu decît ar putea părea la prima vedere. Cumnatul meu mi-a împrumutat o Underwood și astfel am putut exersa nopțile, cu toate că vedeți și dumneavoastră ce multe greșeli fac încă.

Am aflat în sfîrșit ceea ce doreați să știți, adică dacă domnul Lepprince îl mai are pe pistolarul acela, și răspunsul este că da, că l-a luat cu el la noua locuință și îl însoțește peste tot unde se duce. Altă noutate care ar putea să vă intereseze este că i-au dat drumul lui Nemesio Cabra Gómez acum cîteva zile. Am aflat de la un coleg de la Comisariat care mi-a povestit că l-au arestat pe Nemesio pentru că se apucase să fabrice trabucuri cu tutunul obținut de la chiștoacele de țigări adunate de pe jos și pe care le vindea, lipindu-le o banderolă, ca pe autentice trabucuri. După cît se pare, Nemesio a invocat numele dumneavoastră, dar nu i-a folosit la nimic, pentru că l-au închis. Mi-a spus colegul (cel de la Comisariat, de care v-am pomenit) că parcă era un cadavru și era atît de slab încît nu se poate să-l vezi fără să ți se facă milă. În rest, totul este la fel ca înaintea plecării dumneavoastră. Aveți grijă cu maurii, că sînt foarte înclinați să atace pe la spate. Cu respect la ordinele dumneavoastră.

Sergent Totorno

E greu să suporți singurătatea, mai ales după o perioadă de prietenie și companie plăcută ca cea dintre mine și Lepprince. Așa că într-o după-amiază, sătul de golul care mă năpădea în orele libere de după lucru, și ignorînd orice regulă de bună creștere, m-am dus acasă la Lepprince, la plăcutul apartament din Rambla de Cataluña, ai cărui tei formau un arc de verdeață deasupra bulevardului copiind peisajul din tabloul care orna șemineul din salon.

Portarul cu favoriții albi îmi ieși în întîmpinare și mă salută cu efuziune ; prezența lui mi-a redat viața, de parcă în gura lui, în care strălucea aurul, ar fi purtat simbolul alianței. Dar curînd mă dezamăgi : familia Lepprince se mutase. Se mira că eu nu știam și că nu vă-

zusem anunțul de pe balcon care spunea : DE ÎNCHIRIAT. Regreta că nu-mi putea da mai multe amănunte, pentru că nici el, după atîția ani de serviciu fidel, nu cunoștea adresa domnului Lepprince, atît de generos, atît de amabil și de excentric.

— În orice caz, adăugă într-o încercare de a mă consola, vă mărturisesc că aproape mă bucur, pentru că domnișorul îmi era simpatic, cu toate că mă necăjea, dar pe noul lui secretar, neamțul sau englezul ăla care a omorît atîta lume la teatru, pe ăla nici nu puteam să-l văd. Casa asta a fost întotdeauna foarte respectabilă.

Mă luase de braț și ne plimbam în sus și-n jos prin vestibul.

— Tare m-a speriat domnișorul cînd femeia aceea s-a instalat aici. Știți la cine mă refer : aia care se urca pe cablul ascensorului ca și cum ar fi fost o maimuță sălbatică din Africa sau un american. Desigur, eu sînt un tip căruia îi place să înțeleagă pe toată lumea. Așa i-am spus și soției mele, i-am spus că domnișorul Lepprince pare el, prin comportament și seriozitate, mai în vîrstă decît este, dar de fapt e tînăr, femeie, i-am spus, și e normal să-i umble mintea la nebunii în anumite aspecte ale vieții cotidiene. Dumneavoastră mă înțelegeți, ce mai încolo-încoace... în sfîrșit, i-am spus, om vedea noi, nu ?

— Da, desigur, am răspuns fără să știu cum să scap.

— Dovada este că i-a trecut repede. Dar namila aia cu fața așa de lăptoasă, nu știu cum să vă spun... nu-mi prieste. Știu eu ce spun, că vedeți că nu mă feresc să vorbesc pe față. Dar nu se poate așa, nu, domnule, nu se poate.

Îl condusesem cu abilitate pînă la poartă și i-am întins mîna în semn de despărțire. El mi-a strîns-o emoționat și ținînd-o între mîinile lui transpirate și moi a încheiat :

— În orice caz, domnule Javier, îmi pare rău că a plecat. Îl apreciam foarte mult, zău așa. Și doamna, domnule, era o sfîntă. Cea legitimă, vreau să spun, mă înțelegeți. O sfîntă ! Asta da ; asta bineînțeles că-mi plăcea.

I-am povestit despre eșecul meu lui Perico Serramadriles și acesta dădu din cap de parcă ar fi avut mîinile legate și ar fi vrut să-și scoată ochelarii.

— Ne-a murit vaca, măiculiță, ne-a murit vaca, se văicărea.

A repetat de atîtea ori chestia cu vaca că pînă la urmă m-am enervat și i-am strigat să tacă și să mă lase în pace.

— Nu vă certați, ce naiba, interveni Doloretas. Să vă fie rușine. Doi tineri ca dumneavoastră să vă gîndiți tot timpul numai la bani, în loc să munciți și să vă faceți un viitor, of, Doamne !

SCRISOAREA COMISARULUI VAZQUEZ CĂTRE SERGENTUL TOTORNO DATATĂ 31.6.1918 ÎN CARE CERE SĂ I SE CREEZE MIJLOACELE PENTRU A PUTEA INTERVENI, DIN EXILUL LUI, ÎN VIAȚA BARCELONEZĂ

Document probă nr. 7d

(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Tetuán, 31.6.1918

Dragă prietene,

Am primit scrisoarea ta din 21, a cărei lectură mi-a fost de mare folos. Nu am nici o îndoială de existența unei conspirații la înalt nivel, a cărei victimă, în acest caz, a fost bietul N. Fă tot posibilul ca vestea despre arestarea lui să ajungă la mine în mod oficial (un Buletin sau o tăietură dintr-un ziar ar putea servi) în scopul de a putea interveni pentru eliberarea subiectului în chestiune. Sentimente umanitare mă îndeamnă să procedez în acest fel, și dumneata, prietene Totorno, știi bine că e așa. Dacă influența mea încă mai contează (lucru care mi se pare pe zi ce trece mai greu de crezut), o voi folosi pentru a repara pe cît se poate atîta abuz și discreditare.

Te felicit pentru progresele obținute la mașina de scris. Viața este o continuă luptă. Curaj și tot înainte. Un salut afectuos.

A. Vázquez
Comisar de Poliție

Munca mea continua monotonă și neproductivă. Vara a sosit punctuală și nu dădea semne că ar fi vrut să plece vreodată. Locuința mea, aflîndu-se direct sub acoperiș, era expusă soarelui la toate orele și părea mai degrabă un cuptor decît o casă. Noaptea abia de se potolea căldura, dar în schimb creștea umezeala : obiectele căpătau o patină vîscoasă și eu, obișnuit cu clima uscată din Castilia, mă sufocam și mă topeam. Am început să sufăr de insomnie. Cînd reușeam să adorm, începeau coșmarurile. Cel mai adesea simțeam alături de mine, în pat, prezența unui urs. Nu mă neliniștea pericolul de a dormi cu o fiară, pentru că ursul din visul meu era pașnic și blînd, dar apropierea lui, în acea încăpere cu aerul calcinat, mi se părea insuportabilă. Mă trezeam scăldat în sudoare și trebuia să alerg la lavabou și să-mi arunc pumni de apă pe față. Senzația lichidului călduț alunecînd pe spate și pe piept mă liniștea prea puțin.

Pentru a evita compania ursului și somnul agitat și obositor, citeam fără încetare pînă tîrziu. Cînd, în sfîrșit, mi se închideau ochii, dormeam puțin și prost. Dimineața mă trezeam foarte obosit și starea hipnotică mă ținea toată ziua pînă ce, ironie a naturii, îmi recăpătam luciditatea și vioiciunea odată cu lăsarea nopții.

În zilele acelea Perico Serramadriles și cu mine am luat obiceiul să mergem la mare. Mergeam la plajă în pauza de prînz, în tramvaie pline de oameni urîți și transpirați, și mîncam acolo, în bărăci, gustări sau *paella*[1], dar curînd a trebuit să renunțăm la ele pentru că erau prea scumpe și digestia ne provoca o somnolență incompatibilă cu îndatoririle noastre. Nu o dată s-a în-

[1] Fel de mîncare specific spaniol preparat din orez și fructe de mare.

tîmplat să adormim la birou, fapt fără prea mare importanță, deoarece puținii clienți ai lui Cortabanyes erau în vacanță și liniștea biroului era tulburată doar de muștele îndărătnice pe care Doloretas le plesnea cu un ziar făcut sul.

SCRISOAREA SERGENTULUI TOTORNO CĂTRE COMISARUL VAZQUEZ DATATĂ 12.7.1918 ÎN CARE EXPLICĂ CUM A ÎNDEPLINIT MISIUNEA PE CARE ACESTA I-A ÎNCREDINȚAT-O

Document probă anexa nr. 7e, apendicele 1
(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Barcelona, 12.7.1918

Iubit și stimat șef,

Iertați-mi întîrzierea cu care îndeplinesc înțeleptele dumneavoastră ordine. După cum știți actualele împrejurări mă țin departe de problemele Comisariatului și asta face mai grea îndeplinirea plăcutelor dumneavoastră misiuni. După ce am bîjbîit multă vreme, cred că în sfîrșit am găsit sistemul de a face să vă parvină știrea despre arestarea nefericitului Nemesio. În acest scop am făcut să ajungă la urechile lui vestea despre mutarea dumneavoastră. În clipa asta Nemesio știe că vă aflați la Tetuán, și sînt aproape sigur că va face imposibilul să ia legătura cu dumneavoastră ca să vă roage să interveniți. Mie mi s-a părut un sistem bun, dumneavoastră ce credeți ?

Vă mulțumesc pentru interesul pe care îl arătați în legătură cu progresul meu la mașina de scris. Dumneavoastră ați fost întotdeauna pentru noi un far pe marea zbuciumată a datoriei. După cum vedeți însă, tehnica mea lasă încă mult de dorit. Cu aceasta închei, rămînînd ca întotdeauna la ordinele dumneavoastră.

Sergent Totorno

SCRISOAREA LUI NEMESIO CABRA GÓMEZ CĂTRE COMISARUL VAZQUEZ DIN ACEEAȘI DATĂ ÎN CARE EXPLICĂ SITUAȚIA LUI TRISTÁ

Document probă anexa nr. 7e, apendicele 2 (Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Barcelona, anul Domnului 1918
ziua de grație 12 iulie

Stimate domn și frate întru Cristos Domnul Nostru, Isus Cristos, prin intermediul unuia din Îngerii săi, mi-a comunicat că vă aflați în Tetuán, veste care m-a cufundat în tristețe și deznădejde. Cu sufletul împăcat și gîndul senin mă hotărăsc să scriu această scrisoare ca să știți, cum știe Dumnezeul nostru Atotputernic, despre marile nenorociri prin care păcatele mele m-au purtat. Aflați deci, domnule comisar, că atunci cînd acei oameni înțelepți și-au dat seama că mă vindecasem de suferințele mele prin grija Sfîntului Duh, m-au lăsat să mă întorc pe cărările Domnului, unde grîul și neghina cresc atît de amestecate. Și astfel, din vina și orbirea mea, am intrat într-un bucluc care m-a adus la închisoare așa cum înainte nimerisem în îngrozitoarea celulă pe care dumneavoastră o cunoașteți și pe care numai cu ajutorul Celui de Sus mi-a fost posibil să o părăsesc. Drept e, și asta trebuie să o recunosc, situația mea e mai bună acum, pentru că aici sînt tratat creștinește și nu mă bat, nici nu mă bagă sub dușul cu apă ca gheața, nu mă torturează și nu mă amenință, deci nu mă pot plînge pentru că sînt buni, demni de mila lui Dumnezeu. Dar întîmplarea face că dețin niște mari adevăruri care mi-au fost revelate în somn printr-un nor, o flacără sau nu mai știu ce (prin grația divină) și doar dumneavoastră, domnule comisar, vi le pot transmite, drept pentru care trebuie neapărat să scap din aceste închisori care mă țin înlănțuit. Faceți ceva pentru mine, domnule comisar. Nu sînt nici criminal, nici nebun, așa cum ei pretind. Sînt doar o victimă a capcanelor Necuratului. Ajuta-

ți-mă și veți fi răsplătit cu daruri spirituale pe lumea asta și cu Sănătatea Veșnică pe lumea cealaltă.

Vorbesc zilnic cu Isus Cristos și îl rog să vă salveze de mauri. Vă salută cu respect.

N.C.G.

Post Data. Veți primi această scrisoare prin mîinile unui Trimis. Nu-i puneți întrebări și nici nu-l priviți fix în ochi, căci s-ar putea alege cu o durere incurabilă.

JUDECĂTORUL DAVIDSON În perioada care a urmat atentatului împotriva lui Lepprince, s-au mai repetat tentativele de a-l omorî ?

MIRANDA Nu.

J. D. Oare teroriștii au renunțat atît de repede la răzbunarea lor ?

M. Nu știu.

J. D. Nu prea pare să fi asta tactica lor, după cîte sînt informat.

M. Am spus că nu știu.

J. D. Studiind rapoartele pe care le dețin, în decursul anului 1918 s-au produs în Barcelona optzeci și șapte de atentate ale așa numiților „sociali", cu următorul bilanț de victime : patroni uciși, 4 ; răniți, 9 ; muncitori și slujbași uciși, 11 ; răniți, 43. Aceasta fără a considera daunele materiale cauzate de numeroasele incendii și explozii cu dinamită. În mai se produce o jefuire masivă de magazine alimentare care a durat mai multe zile și pe care doar declararea stării de război a putut-o opri.

M. Erau ani de criză, fără îndoială.

J. D. Și nu vi se pare ciudat că, date fiind caracteristicile acelor luni, nu s-au repetat atentatele împotriva lui Lepprince ?

M. Nu știu. Nu cred să conteze părerea mea în legătură cu asta.

J. D. Să schimbăm tema. Ați putea să ne spuneți cărui fapt îi atribuiți subitul exil al comisarului Vázquez ?

M. Nu a fost un exil.

J. D. Rectific : ați putea să ne explicați subita schimbare a destinului comisarului Vázquez ?

M. Știu eu... era un funcționar.

J. D. Știu asta. Mă refer la adevăratele motive care l-au îndepărtat de cazul Savolta.

M. Nu știu.

J. D. În sfîrșit, atentatul împotriva lui Lepprince era pregătit ca parte dintr-o comedie care acoperea alte dedesubturi ?

M. Nu știu.

J. D. Da sau nu ?

M. Nu știu. Nu știu.

M-am cufundat într-o stare depresivă pe care singurătatea o ascuțea zi de zi, oră de oră, minut cu minut. Dacă mă plimbam ca să-mi înseninez spiritul tulburat, cădeam într-o transă ciudată care mă orbea și mă făcea să merg cu pași mari fără ca voința mea să intervină în alegerea drumului. Din cînd în cînd îmi reveneam și-mi dădeam seama că m-am rătăcit pe la periferie fără să știu ce drum parcursesem ca să ajung în locuri atît de neobișnuite și mă vedeam obligat să întreb trecătorii pentru a-mi putea reconstitui ruta. Alteori, puțin după începerea plimbării, mă trezeam la o încrucișare de drumuri și, neștiind în ce direcție să apuc, rămîneam încremenit ca o statuie sau ca un cerșetor pînă ce foamea sau oboseala mă îndemnau să mă întorc. Dacă ieșeam din locurile cunoscute și familiare mă cuprindea o neliniște fatală, tremuram ca un condamnat, ochii mi se umpleau de lacrimi și trebuia să mă întorc și să mă închid între cei patru pereți ai locuinței mele și acolo să-mi descarc senzația de părăsire izbucnind într-un plîns care de multe ori se prelungea toată noaptea. Mi se întîmpla să mă trezesc cu obrajii umezi și perna udă. Mă gîndeam în mod serios la sinucidere, dar respingeam ideea, mai mult din lașitate decît din dorința de a trăi. Nu mai suportam lectura și, dacă mă duceam la un film sau la un spectacol, părăseam sala îndată după început, pentru că îmi era imposibil să rămîn. În ultimul timp nu mai ieșeam cu Sarramadriles și raporturile dintre noi se reduceau la simple formule de politețe.

CEREREA COMISARULUI VAZQEUZ CĂTRE MINISTRUL DE INTERNE DATATĂ 17.7.1918 ÎN CARE INTERVINE PENTRU ELIBERAREA LUI NEMESIO CABRA

Document probă anexa 7f

(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Don Alejandro Vázquez Ríos, comisar de poliție în Tetuán, cu respectul și considerația cuvenite Excelenței Voastre

EXPUNE

Că a primit o scrisoare de la un individ numit Nemesio Cabra Gómez, cu data de 12.7.1918, în prezent deținut din ordin guvernamental în celulele Comisariatului de Poliție din Barcelona. Că acum cîteva luni, pe vremea în care subsemnatul făcea parte din numitul Comisariat, a avut ocazia să cunoască și să se ocupe de Nemesio Cabra Gómez, apreciind la el simptome de tulburare mintală, simptome care mai tîrziu s-au confirmat și au motivat internarea lui într-una din casele de sănătate care există în acest scop în țara noastră. Că mai tîrziu și ca urmare a parțialei lui recuperări precum și faptului că nu prezenta semne de periculozitate a fost eliberat de către medici și redat vieții sociale pentru ca prin muncă și contactul cu semenii să-și recupereze echilibrul și judecata. Că acum cîteva săptămîni a fost arestat pentru o presupusă falsificare de trabucuri. Că numitul Nemesio Cabra Gómez este un debil mintal, incapabil de responsabilitate penală și că arestarea lui nu face decît să contribuie la a-i agrava boala care poate deveni incurabilă, drept pentru care, și cu respectul și considerația cuvenite Excelenței Voastre

ROAGĂ

Să binevoiți a dispune, cît mai curînd posibil, eliberarea numitului Nemesio Cabra Gómez pentru ca acesta să se poată integra din nou în viața socială și să-și ducă la bun sfîrșit vindecarea.

Este dreptatea pe care sper să o obțin de la înțeleapta judecată a Excelenței Voastre a cărui viață Dumnezeu să o ocrotească ani mulți.

Alejandro Vázquez Ríos
Comisar de Poliție
Tetuán, la 17 iulie 1918

E.S. Domnului Ministru de Interne
MINISTERUL DE INTERNE MADRID

TĂIETURĂ DINTR-UN ZIAR DIN BARCELONA AL CĂRUI NUME NU REZULTĂ. ARE SCRISĂ DE MÎNĂ DATA DE 25.7.1918

Document probă anexa nr. 9a

(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

NUMIRI

Don Alejandro Vázquez Ríos, care a îndeplinit cu admirabilă strălucire funcția de comisar de poliție în orașul nostru, transferat apoi în aceeași funcție la Tetuán, a fost numit comisar de poliție la Bata (Guineea).

Barcelonezii, care ne amintim cu recunoștință și afecțiune de șederea lui printre noi și care am avut ocazia de a-i admira inteligența, dîrzenia și omenia dincolo de cerințele îndeplinirii datoriei, îi dorim o ședere plăcută în acest frumos oraș și îl felicităm din toată inima pentru meritata numire.

Și am început să exagerez cu băutura, imediat ce ieșeam de la birou, cu speranța deșartă că aburii alcoolului aveau să-mi amorțească simțurile și să-mi facă mai suportabile ceasurile. Efectul a fost totalmente contrariu, căci sensibilitatea mi s-a accentuat, timpul părea că nu mai trece și mă cuprindeau tot felul de halucinații. Mă trezeam crispat și pluteam pe valurile delirului. Stoma-

cul mă ardea, simțeam ca un tampon de vată în gît și în gură, mîinile mele căutau bîjbîind obiectele fără să le găsească, mușchii, amorțiți, nu ascultau de comenzile creierului. Mă temeam să nu orbesc și pînă ce lumina becului nu-mi reda vechile imagini ale camerei mele nu respiram liniștit. Cîteodată mă trezeam cu convingerea că am rămas surd și aruncam pe podea un obiect pentru a percepe zgomotul care să-mi demonstreze contrariul. Alteori mă simțeam lipsit de grai și trebuia să vorbesc și să-mi aud vocea pentru a fi sigur că eram întreg. Am încetat să beau, dar starea mea bolnăvicioasă nu trecea. Într-o noapte m-am trezit scuturat de frisoane. Tîmplele îmi băteau, mă dureau ochii și fruntea îmi ardea cînd o atingeam cu mîna. M-am simțit mai singur ca oricînd și m-am hotărît să mă întorc acasă, la familia mea. Cortabanyes mi-a dat o învoire nelimitată și a promis să-mi păstreze postul pînă ce aveam să mă întorc sau să renunț definitiv, dar s-a scuzat că nu putea să-mi plătească pe perioada absenței mele, pentru că anul fusese greu și veniturile nu-i permiteau risipa. Nu m-am supărat : Cortabanyes avea părțile lui bune și părțile lui rele. În același fel am ajuns la o înțelegere cu proprietarul casei mele care s-a angajat să n-o închirieze atîta timp cît eu plăteam chiria, sarcină pe care i-am lăsat-o lui Serramadriles.

Am luat trenul și după două zile eram la Valladolid. Mama m-a primit cu răceală, dar surorile mele au înnebunit de bucurie. S-ar fi crezut că le vizita regele. M-au copleșit cu atenții, îmi dădeau să mănînc la orice oră cele mai alese bucate. Spuneau că arătam rău, că trebuia să mă îngraș și să mă alimentez ca să-mi revină culoarea în obraji. Reîntîlnirea cu familia mea m-a reconfortat și mi-a redat liniștea. În fiecare zi casa se umplea de vechi cunoștințe și de oameni pe care nu-i văzusem niciodată. Toți se interesau de mine, dar mai ales de viața din Barcelona. Le-am povestit despre atentatele anarhiste, subiectul zilei în presa locală, exagerînd detaliile și, bineînțeles, participarea mea la ele, în care figuram mereu ca protagonist.

Cu toate acestea, era o căldură fictivă cea care mă înconjura. Cu prietenii din copilărie fusese ruptă orice

relație afectivă. Timpul îi schimbase. Mi s-au părut bătrîni, în ciuda faptului că aveau vîrsta mea. Unii erau căsătoriți cu fetișcane caraghioase și adoptau un aer patern care m-a amuzat la început, dar pe urmă m-a enervat. Cei mai mulți atinseseră un nivel social mediu și-ți era greață de cît erau de mulțumiți. Cu noile prietenii, lucrurile mergeau și mai rău. Aveau o aversiune viscerală față de Cataloñ și tot ce era catalan. Contactul lor cu negustorul nemilos, pretențios și șovinist le crease o imagine a catalanului pe care era imposibil să le-o clatini. Le maimuțăreau accentul, ironizau și-și băteau joc de caracterul lor provincial și criticau pînă la exasperare separatismul, copleșindu-mă cu argumente de parcă eu aș fi fost purtătorul de drapel al defectelor catalane. Cred că se așteptau ca eu să apăr teze subversive și antipatriotice pentru a-și putea da frîu liber sentimentelor lor ostile. Dacă nu o făceam și mă identificam cu poziția lor, se simțeau defraudați și-și continuau diatribele ignorîndu-mi tăcerea și consimțămîntul. Dacă le ponderam punctul de vedere considerîndu-l nefondat sau prea pasionat, se ofensau și-și dublau ardoarea atacurilor cu o înfocare de misionari și o furie fără limite.

Fetele erau urîte, se îmbrăcau prost și conversația lor mi se părea searbădă. Plictiseala care mă cuprindea cînd stăteam cu ele mă făcea să-mi amintesc cu nostalgie de conversația cu Teresa. Se înmulțeau glumele despre burlăcia mea iar mamele roiau în jurul meu cu priviri de prețuitor și dulcegărie de codoașă.

Familia mea trăia în mizerie, nu numai din lipsă de mijloace materiale, ci și dintr-o înclinație spre viața mănăstirească. Mentalitatea lor de călugări îi făcea să disprețuiască tot ce constituia nu numai un lux ci pur și simplu o mică plăcere. Casa era mereu în semiobscuritate pentru că soarele li se părea un păcat și „uza tapiseriile". Mîncărurile erau fără gust ca să economisească condimentele. Măsura tuturor lucrurilor era „un picuț". Surorile mele adoptau un aer de călugărițe și se prelingeau prin casă ca sufletele în purgatoriu, atingînd pereții și încercînd să treacă neobservate. Erau îngrozite să iasă pe stradă și contactul cu oamenii le transforma în ma-

rionete patetice. Sufereau pentru a-şi ascunde timiditatea şi incapacitatea de a face faţă lumii care le înconjura.

În ciuda favorurilor pe care firea mea deosebită mi le atrăgea, oraşul a început să-mi devină insuportabil. M-am gîndit cum ar fi fost viaţa mea dacă aş fi rămas mai mult timp acolo : ar fi trebuit să-mi caut de lucru, să-mi refac un cerc de prieteni, să conviețuiesc cu familia mea, să renunţ la femei, să cedez în faţa obiceiurilor locale. Am făcut un minuţios examen pro şi contra şi am hotărît să mă întorc la Barcelona. Surorile m-au rugat să nu plec pînă după Crăciun. Am acceptat, dar nu am acordat prelungiri. A doua zi după anul nou, sătul de a trece drept un *dandy* şi de a nu fi înţeles, mi-am făcut boccelele şi m-am urcat în tren.

SCRISOAREA SERGENTULUI TOTORNO CĂTRE COMISARUL VÁZQUEZ DIN 30.10. 1918 ÎN CARE SE COMUNICĂ NOUTĂŢI ŞI SE FAC RECOMANDĂRI

Document probă anexa nr. 7g

(Se alătură traducerea în engleză a interpretului Guzmán Hernández de Fenwick)

Barcelona, 30.10.1918

Domnule şef,

Iertaţi-mi întîrzierea cu care vă scriu, dar aveam prea puţine noutăţi care să vă intereseze. Acum cîteva zile, în schimb, s-a întîmplat ceva care mi s-a părut important şi de aceea mă grăbesc să vă scriu. Problema e că l-au arestat din nou pe N.C.G. pentru faptul că a cerşit în naosul catedralei complet dezbrăcat. Îl avem iarăşi printre noi, mai nebun ca oricînd, de data aceasta condamnat la şase luni. Partea interesantă a chestiunii constă în faptul că printre efectele lui personale se aflau, după cum mi-a spus un coleg de comisariat (despre care v-am spus în scrisorile anterioare) *hîrtii fără importanţă* şi alte lucruri. Bănuiesc că hîrtiile fără importanţă aveau chiar prea multă, dar nu văd în ce fel aş putea ajunge

la ele. Ce-mi sugerați ? Știți doar că sînt întotdeauna la dispoziția dumneavoastră.

Aveți mare grijă cu negrii că sînt foarte înclinați spre canibalism și alte practici barbare. Vă salută cu respect

Sergent Totorno

SCRISOAREA COMISARULUI VÁZQUEZ CĂTRE SERGENTUL TOTORNO DATATĂ 30.10. 1918 CA RĂSPUNS LA CEA ANTERIOARĂ

Bata, 10.11.1918

Stimate prieten,

Mă aflu în pat, chinuit de o boală ciudată care mă roade. Medicii spun că e febră tropicală și că se vindecă îndată ce părăsești aceste meleaguri neospitaliere, dar eu nu mai cred să mă fac bine vreodată. Slăbesc văzînd cu ochii, am o culoare vineție, ochii duși în fundul capului și fața acoperită cu pete care îmi dau o înfățișare foarte urîtă. De cîte ori mă uit în oglindă mă îngrozesc să constat progresele pe care le face boala. Nu dorm iar stomacul meu respinge alimentele pe care le înghit cu greutate. Cu nervii sînt la pămînt. Căldura este insuportabilă și îmi străpunge creierul un continuu tam-tam care pare că vine din mai multe locuri în același timp. Nu cred să ne mai vedem.

În ce-l privește pe N.C.G. să-l ia naiba.

Te salut.

Vázquez

PARTEA A DOUA

I

ERAU ORELE NOUĂ ȘI JUMĂTATE ÎNTR-O noapte urîtă de decembrie și se dezlănțuise o ploaie murdară. Rosa López Ferrer, mai cunoscută ca „Rosita Idealista", de profesie prostituată, de două ori arestată și închisă (o dată în legătură cu vînzarea de articole furate și altă dată pentru tăinuirea unui individ căutat și apoi arestat pentru acte de terorism), luă o gură de vin pe care o scuipă zgomotos stropind un client din cîrciumă care o privea în tăcere de mai multă vreme.

— În fiecare zi puneți mai multă apă și tot felul de chimicale în vinul ăsta, hoților ! strigă în gura mare adresîndu-se stăpînului cîrciumii.

— S-a supărat doamna marchiză ? răspunse cîrciumarul, imperturbabil, după ce se asigură că nimeni, în afară de tăcutul mușteriu, nu fusese martor la acuzație.

— Măsoară-ți cuvintele, domnule, interveni tăcutul mușteriu.

Rosita Idealista îl privi ca și cum nu l-ar fi observat pînă atunci, cu toate că mușteriul cel tăcut stătea de mai bine de două ore pe un taburet fără să-și dezlipească ochii de la ea.

— Ce te bagi unde nu-ți fierbe oala, broscoiule ! îl repezi Rosita.

— Cu permisiunea dumneavoastră, voiam doar să restabilesc dreptatea, se scuză mușteriul.

— Atunci cară-te să restabilești ce vrei afară, pocitanie ! spuse cîrciumarul aplecîndu-se mult peste tejghea. Viermi ca tine îmi compromit cîrciuma. Ai stat aici toată după-amiaza și n-ai cheltuit nici o para ; ești așa de urît că sperii și lupii și pe urmă mai și puți.

Mușteriul astfel insultat nu manifestă mai multă tristețe decît aceea pe care fața lui o emana deja.

— Bine, bine, nu vă supărați. Plec îndată.

Rositei Idealista i se făcu milă.

— Afară plouă, nu ai umbrelă ?

— Nu am, dar nu vă faceți griji pentru mine.

Rosita se adresă cîrciumarului, care nu-și desprindea privirea furioasă de pe mușteriu.

— Stai, mă, că n-are umbrelă.

— Și ce-mi pasă mie, femeie ? Apa n-o să-i strice.

Idealista insistă :

— Lasă-l să stea pînă s-o mai potoli.

Cîrciumarul, dintr-o dată indiferent la ce se întîmpla, ridică din umeri și se întoarse la treburile lui obișnuite. Mușteriul se lăsă din nou pe taburetul lui și își continuă contemplarea mută a Rositei.

— Ai mîncat ? îl întrebă ea.

— Încă nu.

— Încă nu, de cînd ?

— De ieri dimineață.

Miloasa femeie fură o bucată de pîine de pe tejghea profitînd de neatenția cîrciumarului. Apoi îi întinse un castron în care se aflau felii de cîrnat.

— Ia cîteva acuma, să nu ne vadă, îi șopti.

Mușteriul își băgă mîna în castron și în această atitudine dubioasă îl surprinse cîrciumarul.

— Pe Dumnezeul meu dacă nu te fac bucăți, hoțule ! urlă.

Ieși ca o săgeată de după tejghea învîrtind un cuțit de bucătărie. Mușteriul se refugie după Rosita Idealista, nu însă mai înainte de a-și înfunda în gură bucățile de cîrnat.

— Dă-te la o parte, Rosita, că-l omor ! striga cîrciumarul, și și-ar fi pus în practică amenințările dacă nu l-ar fi întrerupt intrarea unui nou și surprinzător mușteriu. Era un bărbat de statură mijlocie și vîrstă înaintată, uscățiv, cu părul alb și înfățișarea gravă. Era îmbrăcat elegant și aspectul lui, la fel ca finețea și croiala hainelor pe care le purta, demonstrau că era un om cu bani. Era singur și se opri în pragul ușii observînd plin de curiozitate localul și ocupanții lui. Se vedea că nu avea obiceiul să frecventeze locuri ca acesta și cîrciumarul, Rosita și mușteriul presupuseră că noul sosit se adăpostea de ploaie, căci avea hainele și pălăria ude.

— Cu ce vă pot fi de folos, domnule ? întrebă cîrciumarul, îndatoritor, ascunzînd sub șorț cuțitul și mergînd umil spre ușă. Vă rog să intrați, e o noapte îngrozitoare.

Noul venit privi cu neîncredere la cîrciumar și la șorțul lui, din care ieșea vîrful strălucitor și ascuțit al cuțitului, înaintă cîțiva pași, își scoase haina și pălăria, pe care le agăță într-un cuier unsuros și apoi, fără alte ocolișuri, se adresă hotărît speriatului mușteriu, pe care tocmai îl salvase apariția lui providențială.

— Cum te numești ? îl întrebă.

— Nemesio Cabra Gómez, sluga lui Dumnezeu și a dumneavoastră.

— Atunci vino cu mine la o masă unde să nu ne deranjeze nimeni. Trebuie să discutăm despre afaceri.

Cîrciumarul se apropie umil de noul venit.

— Domnul mă va ierta, dar acest om tocmai îmi furase un cîrnat și eu, văzînd că dumneavoastră...

Noul venit îl măsură pe cîrciumar cu o privire severă și scoase din buzunar cîteva monede.

— Poftim.

— Mulțumesc, domnule.

— Aduceți de mîncare pentru omul acesta. Nu, mie nu-mi aduceți nimic.

Nemesio Cabra Gómez, care urmărise desfășurarea evenimentelor fără să-i scape nimic, își frecă mîinile și-și apropie fața scofîlcită de Rosita Idealista.

— Într-o bună zi am să fiu bogat Rosita, îi spuse în șoaptă, și jur în fața Sfintei Fecioare că în ziua aceea am să te scot de aici și am să-ți ofer o viață ca lumea.

Generoasa femeie nu-și credea ochilor. Era oare posibil ca acei doi oameni atît de deosebiți să se cunoască ?

Perrico Serramadriles îmi agita în fața ochilor un carnet al Partidului Republican Reformist. Era al cincilea partid în care se înscria colegul meu de muncă.

— Spune-mi tu dacă știi, îmi zise, spune-mi tu dacă știi ce fac cu banii pe cotizațiile noastre.

Perrico Serramadriles avea chef de vorbă iar eu nu prea. La întoarcerea mea de la Valladolid mă reintegrasem în colectivul lui Cortabanyes cu acordul tacit al acestuia, care a avut delicatețea să nu facă nici un comentariu despre ceea ce era foarte evident o înfrîngere rușinoasă și răsunătoare. Readmiterea mea a fost primită cu o apatie care imita afecțiunea și o înlocuia cu succes.

— Vezi tu, băiete, procesul este cît se poate de simplu : te alături unui partid, oricare, și încep : „Plătește ici, plătește colea, votează una, votează alta". Și pe urmă te anunță : „I-am învins pe Conservatori, i-am învins pe Radicali". Și eu mă întreb, la ce atîta tevatură ? Nu se îmbunătățește nimic, prețurile cresc, salariile rămîn aceleași.

Perrico Serramadriles, urmînd zigzagul evenimentelor, devenise revoluționar și dorea să prade mănăstirile și palatele, în același fel în care cu doi ani în urmă cerea intervenția armatei pentru a pune capăt prin foc grevelor și agitațiilor.

La drept vorbind, situația țării în acel an 1919 era mai rea ca oricînd. Fabricile se închideau, șomajul creștea și imigranții proveniți de pe ogoarele părăsite năvăleau în valuri dense într-un oraș care abia avea cu ce să-și hrănească propriii fii. Cei care veneau bîntuiau pe străzi, flămînzi și himerici, unii îngrămădindu-și bietele catrafuse în mici boccele, cei mai mulți cu mîinile în buzunare, cerînd de lucru, adăpost, mîncare, tutun și pomană. Copiii slabi alergau aproape goi, asaltînd trecătorii ; prostituatele de toate vîrstele alcătuiau o gloată patetică. Și, bineînțeles, sindicatele și societățile de rezistență reîncepuseră să dezlănțuie un tragic val de greve și atentate ; mitingurile se succedau în cinematografe, teatre, piețe, pe străzi ; masele asaltau brutăriile. Zvonurile confuze, care veneau din Europa, informau despre evenimentele din Rusia, aprinzînd sufletele și atițînd imaginația dezmoșteniților. Pe pereți apăreau semne noi și numele lui Lenin se repeta cu o frecvență obsedantă.

Dar politicienii, chiar dacă erau îngrijorați, ascundeau asta. Umflînd balonul demagogiei încercau să-i atragă pe nenorociți în tabăra lor cu promisiuni pe cît de generoase, pe atît de mincinoase. În absența pîinii se făcea risipă de cuvinte și sărăcimea, în lipsă de altceva, se hrănea cu speranțe deșarte. Și sub acea tribună de ambiții, jalnică și gălăgioasă, germina ura și fermenta violența.

Pe acest peisaj dezolat se profila figura lui Perico Serramadriles în acea întunecată după-amiază de februarie.

— Ascultă ce-ți spun eu, băiatule ! Politicienii caută doar să se îmbogățească pe spinarea noastră, spuse dînd energic din cap, pentru a confirma o atît de originală observație.

— Și de ce nu renunți ? l-am întrebat.

— La Partidul Republican ?

— Da.

— O ! exclamă nedumerit, și în care să mă înscriu ? Toate sînt la fel.

În ce mă privea, ce-aș fi putut spune ? Îmi păsa prea puțin de toate astea și eram indiferent la tot ce exista dincolo de mine. Cred că aș fi primit ca pe o minune revoluția cea mai haotică, de oriunde ar fi venit, numai să fi adus o cît de mică schimbare în viața mea cenușie, în orizonturile mele închise, în singurătatea mea agonică, în plictiseala mea de plumb. Sila îmi rodea ca un acid ceasurile de muncă și de odihnă, viața îmi scăpa printre degete ca o apă murdară.

Cu toate acestea, un eveniment fortuit avea să-mi schimbe viața spre binele sau spre nenorocirea mea.

Totul a început într-o seară în care Perico Serramadriles și cu mine am hotărît să facem o plimbare după cină. Iarna se retrăgea ca să lase locul unui început de primăvară și vremea era instabilă dar plăcută. Era pe la jumătatea lui februarie, o zi senină și caldă. Perico și cu mine cinasem într-o cîrciumă din apropierea biroului lui Cortabanyes, de unde ieșisem tîrziu din cauza unui client inoportun. La unsprezece ne aflam pe stradă și am început să umblăm fără a avea o țintă precisă sau un plan anume. De comun acord am pătruns în Cartierul Chinezesc, care tocmai ieșea din letargia iernii. Trotuarele erau pline de oameni zdrențăroși, care căutau în acea ambianță consolarea efemeră pentru nenorocirile lor cotidiene. Bețivii cîntau și se clătinau, prostituatele se ofereau impudic de sub portaluri, în luminile felinarelor cu gaz verzui ; proxeneți postați la colțuri adoptau atitudini amenințătoare lăsînd să li se vadă cuțitele ; chinezi umili îmbrăcați în mătăsuri își strigau mărfurile

exotice, fleacuri și creme, sosuri picante, piei de șarpe, statuete fin sculptate. Din baruri răzbătea un amestec de glasuri, muzică, fum și miros de fripturi. Din cînd în cînd cîte un strigăt străbătea noaptea.

Aproape fără să vorbim, Perico și cu mine ne adîncearn în acel labirint de străduțe, ruine și gunoaie, el cercetînd totul cu aviditate, eu străin la jalnicul spectacol care se desfășura în jurul nostru. Astfel am ajuns, din întîmplare sau printr-un impuls misterios, la un loc care mi s-a părut ciudat de familiar. Am recunoscut acele case, acel caldarîm neregulat, unul sau altul dintre magazine, un miros, o lumină care, toate, deșteptau în mine amintiri trecute. În contrast cu străzile pe care tocmai le străbătusem, locul era pustiu și tăcut. Ne aflam în apropierea portului și o ușoară pîclă încărcată de sare și catran făcea aerul dens și respirația greoaie. Sună o sirenă și undele grave ale geamătului său vibrară în aer. Eu înaintam din ce în ce mai hotărît și mai ușor, tîrîndu-l pe Perico care mă urma uimit și speriat. O forță instinctivă și de neoprit mă împingea și mi-aș fi urmat drumul singur chiar dacă aș fi știut că un destin tulbure (sau chiar moartea) mă aștepta. Dar Perico era prea buimăcit pentru a se sustrage hotărîrii mele și, pe de altă parte, se temea să se întoarcă și să se rătăcească. Cînd m-am oprit, s-a apropiat gîfîind de mine.

— Se poate ști încotro mergem ? Locul ăsta e oribil.

— Am ajuns. Privește.

Și i-am arătat ușa unui cabaret întunecos. O firmă murdară și spartă anunța : ELEGANTE VARIETĂȚI și cuprindea o listă de prețuri. Din interior ajungeau notele slabe ale unui pian dezacordat.

— Doar n-oi vrea să intri aici, îmi spuse cu teama întipărită pe față.

— Bineînțeles, doar pentru asta am venit. Precis nu cunoști localul.

— Drept cine mă iei ? Sigur că nu. Dar tu ?

Fără să răspund, am împins ușa cabaretului și am intrat.

— Matilde ! Se poate ști unde ai dispărut ?

— M-ați strigat, doamnă ?

Doamna se întoarse tresărind.

— M-ai speriat, fato ! și izbucni într-un râs vesel. Așteptă ca servitoarea să apară pe ușa dintre salon și coridor. Ce făceai încremenită aici ca o gură-cască ?

— Așteptam poruncile doamnei.

Doamna își ridică de pe față un cîrlionț lung și blond care îi căzu ca o ploaie de aur pe spate. Oglinzile salonului reflectară strălucirea părului care iradia scîntei la lumina razelor unui soare de primăvară la zenit. Doamna privi oglinda și examină imaginea salonului care, astfel încadrat, i se arăta ca o operă distantă și perfectă. Văzu ușa glisantă de cristal care dădea spre o largă terasă care se termina printr-o scară cu balustrade de piatră ce cobora spre o esplanadă cu gazon îngrijit — înainte esplanada fusese o pădure deasă cu copaci bătrîni, dar soțul ei, din motive pe care nu i le-a explicat clar niciodată, pusese să se taie mîndrii plopi și melancolicele sălcii, maiestoșii chiparoși și cochetele magnolii, teiul patern și lămîii zîmbitori —, cu narcise, anemone, ciuboțica cucului, zambile și lalele importate din Olanda, trandafiri și bujori, fără să uităm discretele, răbdătoarele și credincioasele mușcate, și un bazin asimetric din lespezi și ceramică, în mijlocul căruia patru îngerași de marmoră roz aruncau apa în cele patru puncte cardinale. Pentru o clipă, imaginea ușii glisante aduse în memoria doamnei amintiri din copilăria ei fericită, din adolescența ei languroasă ; își revăzu tatăl plimbîndu-se prin grădină, ținînd-o de mînă, arătîndu-i un fluture, certînd un căràbuș care speriase fetița cu zborul lui spasmodic. „Insectă rea, pleacă de-aici și nu-mi speria fetița !“ Timpuri duse. Acum casa și grădina erau altfel, tatăl ei murise...

— Matilde ! Unde ești ?

— Doamna m-a chemat ?

María Rosa Savolta examină cu privire severă figura contradictorie a slujnicei. Ce căuta acea ființă de o grosolănie țărănească și sprinteneală de cavou, cîrnă, cu sprîncenele împreunate, dințoasă și mustăcioasă într-un salon în care toate și fiecare dintre obiecte rivalizau în finețe și delicatețe ? Și cine i-o fi pus acea bonetă apretată, mănușile acelea albe, șorțulețul brodat ? se întreba doamna. Și biata Matilde, de parcă ar fi urmărit cursul

gîndurilor stăpînei, plecase ochii și-și frîngea degetele osoase, așteptînd o mustrare, elaborînd în grabă o scuză. Dar doamna era în toane bune și izbucni în rîs, într-un hohot ușor ca un tril.

— Buna mea Matilde ! exclamă ; și apoi redevenind serioasă : Știi dacă s-a confirmat ora coafezei ?

— Da, doamnă. La cinci, cum ați spus dumneavoastră.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu o să avem timp pentru toate. În oglinda din salon, privirea îi căzu pe propria ei imagine. Crezi că m-am îngrășat, Matilde ?

— Nu, doamnă, asta-i bună. Doamna, dacă îmi permite, ar trebui să mănînce mai mult.

María Rosa Savolta zîmbi. Sarcina încă nu-i trăda slăbiciunea. În ciuda faptului că în Spania continua să domnească moda femeilor plinuțe, cinematograful și revistele ilustrate introduceau noul model feminin, cu membre subțiri și talie îngustă, cu șolduri și sîni mici.

Coincizînd cu intrarea noastră în cabaret, pianul încetă să mai cînte și femeia care bătea în clape se ridică de pe scaunul ei și anunță cu voce pițigăiată iminenta apariție a unui umorist al cărui nume l-am uitat. Puținii clienți ai localului nu-i dădeau nici o atenție, fiind mai interesați de intrarea noastră. Perico Serramadriles și cu mine ne-am strecurat în vîrful picioarelor printre mesele goale și ne-am așezat în apropierea podiumului. Imediat ne-am trezit asediați de două femei mature care și-au încolăcit brațele de gîturile noastre și ne-au zîmbit cu o grimasă forțată.

— Căutați companie, frumoșilor ?

— Nu vă pierdeți vremea, doamnelor. Nu avem bani, le-am răspuns.

— Ce minciună, toți spuneți la fel ! bombăni una.

— Ba e adevărul curat, interveni Perico puțin cam speriat.

— Cînd nu ai bani, nu ieși din casă, spuse cealaltă pe ton de reproș. Și adresîndu-se tovarășei ei : Haide, tu, nu-ți irosi farmecele.

Femeia care se aruncase peste Perico, ignorînd sfaturile celeilalte, își ridică poalele.

— Uite craci aici, băiete !

Bietul Perico fu cît pe ce să leșine.

— Doar v-am spus că n-o să scoateți o para chioară de la noi, am insistat.

Ne adresară un gest obscen și plecară legănîndu-și caraghios fundurile durdulii. Perico își scoase ochelarii și-și șterse sudoarea care îi brobonea fruntea.

— Ale naibii balene ! spuse în șoaptă. Credeam că ne mănîncă.

— Voiau doar să-și cîștige și ele pîinea.

— Crezi că reușesc vreodată ?

— Aici vin mulți tipi care nu fac nazuri. Oameni grosolani.

— Eu cred că nici beat n-aș fi în stare... cu un astfel de monstru. Ai văzut ce-a făcut ? Să-și ridice... Doamne, Dumnezeule !

Niște sîsîituri ne-au făcut să tăcem. Umoristul pe care femeia de la pian îl prezentase cu atîția ditirambi se afla pe podium. Era un amărît mai degrabă cu aspect de pensionar de azil de bătrîni decît de histrion care a recitat trist și mecanic o lungă serie de glume și bancuri, unele politice, cea mai mare parte porcoase, majoritatea neînțelese de un public puțin obișnuit să distingă sensuri duble sau aluzii indirecte. Cu toate acestea, obscenitățile au smuls rîsete groase și interpretarea bătrînelului s-a bucurat de un succes efemer și a fost răsplătită cu scurte dar călduroase aplauze. După plecarea umoristului, s-au aprins luminile și femeia de la pian a interpretat un vals. Două perechi au ieșit să danseze pe pistă. Ele erau hetaire din local, iar ei, marinari și proxeneți cu figuri crîncene.

— S-ar putea ști la ce naiba m-ai adus aici ? întrebă Perico Serramadriles. Și eu încercam o senzație de veselie în fața reacției prietenului meu. El era îngrozit iar eu, prin contrast, liniștit, așa cum, cu ani în urmă, fusesem cu Lepprince, cînd el, fără un motiv aparent, m-a adus chiar în acest loc. Doar că acum eu eram stăpîn pe situație și Perico interpreta rolul pe care îl jucasem eu atunci.

— Pleacă dacă vrei, i-am spus.

— Să merg singur pe coclaurile astea ? Crezi că aș scăpa cu viață ?

— Atunci rămîi, dar te avertizez că vreau să văd tot spectacolul.

Spectacolul reîncepuse. Femeia de la pian încetă să mai cînte, luminile scăzură și un reflector ilumină podiumul. Femeia înaintă pînă în centrul conului de lumină, ceru de mai multe ori să se facă liniște și cînd zgomotul de scaune tîrșîite și de murmure s-a potolit, strigă :

— Distins public ! Am onoarea să vă prezint o atracție spaniolă și internațională, o atracție aplaudată și sărbătorită în cele mai bune cabarete din Paris, Viena, Berlin și alte capitale, o atracție care cu ani în urmă a mai apărut pe această scenă bucurîndu-se de mare succes și s-a întors acum, după un lung turneu triumfal. În fața dumneavoastră, distins public, María Coral !

Alergă la pian și scoase niște acorduri înfiorătoare. Podiumul rămase gol cîteva secunde și apoi, ca și cum ar fi țîșnit din pămînt sau din întunericul unui vis, apăru María Coral, țiganca, înfășurată în aceeași capă neagră bătută cu pietre false pe care o avusese și cu doi ani în urmă, în noaptea aceea în care l-am cunoscut pe Lepprince...

— Îl cunoașteți pe domnul Lepprince ?

— Domnul Lepprince... Nu, n-am auzit niciodată numele ăsta, spuse Nemesio Cabra Gómez fără să-și dezlipească ochii de pe stufatul pe care cîrciumarul tocmai i-l adusese.

— Nu știu dacă minți sau spui adevărul, replică misteriosul binefăcător, dar nu-mi pasă. Privi pieziș la Rosita Idealista și la cîrciumar, care făceau imposibilul să audă conversația, și vorbi în șoaptă : Vreau să-mi îndeplinești instrucțiunile cu cea mai mare precizie, ai înțeles?

— Desigur, domnule, cum porunciți, răspunse Nemesio Cabra Gómez cu gura plină.

Misteriosul binefăcător continua să vorbească în șoaptă. În mod evident era nervos și cît a durat convorbirea s-a

uitat de mai multe ori la ceas — un ceas greu de aur care atrăgea asupra lui privirile lacome ale celor prezenți — și întorcea des privirea spre intrare. Cînd termină de vorbit, se ridică, îi dădu cîteva monede lui Nemesio Cabra Gómez, salută grăbit pe toată lumea și ieși în stradă, dispreţuind ropotul de ploaie care se revărsa peste oraș. Îndată ce necunoscutul ieși pe ușă, Rosita Idealista se năpusti asupra lui Nemesio toată numai miere.

— Nemesio, bucuria mea, ce secretos ești ! îi spuse cu voce dulce. Și cîrciumarul încuviință de după tejghea cu zîmbet bun, dînd să se înțeleagă că toți clienții lui sînt la fel de grozavi.

Nemesio termină de mîncat fără să rostească un cuvînt și, după ce șterse cu pîine fundul farfuriei, se ridică și porni spre ieșire.

— Cum, pleci, Nemesio ? îi spuse Rosita. Nu vezi ce vreme cîinoasă ?

— Da, urîtă vreme, încuviință cîrciumarul.

— Asta-i noapte să stai la căldurică, într-un pat... și într-o companie plăcută, încheie Rosita.

— O să mă întorc după tine, spuse.

Și ieși în stradă rîzînd, arătîndu-și gura fără dinți.

Urmată de credincioasa Matilde, María Rosa Savolta intră în bucătărie. Un bucătar venit special pentru a-și arăta măiestria și cinci femei angajate pentru această zi specială se întreceau în treburile lor. O mulțime de mirosuri se amestecau, aerul era înecăcios și domnea o căldură de infern. Bucătarul, ajutat de o slujnică tînără, roșcată și speriată, lansa porunci și insulte fără nici o discriminare, pe care le întrerupea doar pentru a mai trage o dușcă zdravănă dintr-o sticlă de vin alb care se odihnea pe marginea sobei. O matroană voluminoasă ca un hipopotam frămînta o cocă albă cu un făcăleț. Trecu o bucătăreasă ducînd într-un miraculos echilibru o stivă instabilă de farfurii. Zgomotul pe care îl făceau tacîmurile amintea de un turnir medieval sau de un abordaj. Nimeni nu observă prezența doamnei și, de aceea, nu-și întrerupse vînzoleala. Datorită căldurii înăbușitoare, femeile își suflecaseră mînecile și-și descheiaseră halatele de bucătărie. O slujnică necioplită și solidă care jumulea

puii avea despicătura dintre sînii ei mari căptușită cu pene, ca un cuib ; alta își arăta niște sîni albi de făină ; mai încolo, o tinerică își sprijinea pe sînii tari de țărancă un castron plin cu salată proaspătă. Gălăgia era asurzitoare. Servitoarele se certau și se criticau, presărîndu-și frazele scurte cu hohote stridente și exclamații obscene. Și peste toată acea orgie, bucătarul, ca un țap, transpirat, beat și săltăreț, țopăia, dansa, ordona și înjura.

Maria Rosa Savolta simți că leșină. Începu să transpire și îi spuse lui Matilde :

— Să ieșim de-aici și pregătește-mi baia.

Singură în liniștea iatacului ei, se potoli și contemplă grădina legănată de o ușoară briză care făcea să se clatine iarba și agita lujerele delicate ale florilor. Statuile care străjuiau pavilionul păreau să trăiască sub vraja soarelui și a vîntului parfumat care cobora de pe Tibidabo. Maria Rosa Savolta își sprijini fruntea de fereastră și, uitînd de sărbătoare și de învălmășeala pregătirilor, își prelungi contemplarea, îmblînzită de mîngîierea virilă și posesivă a soarelui. Niciodată nu se simțise astfel, nici măcar în anii fericiți de la internat. Suspină. Nu prea avea timp. Își îndreptă pașii spre baie, unde bolborosea apa. Încăperea era plină cu aburi și parfum de săruri.

— Gata, Matilde, nu avem timp de pierdut. Du-te să vezi dacă a venit coafeza și pregătește-mi ceva de mîncat. Ceva... puțin... și ușor : niște prăjiturele, o fructă și o limonadă. Sau mai bine o ceașcă de cacao. Of ! Nu știu. Orice, dă-mi ce vrei tu dar să nu fie greu. Bucătăria aia mi-a întors stomacul pe dos. Ce preferi tu, doar îmi cunoști gusturile. Hai, du-te, ce-ai încremenit acolo ? Nu vezi că vreau să intru în baie ?

Așteptă să iasă Matilde, închise ușa cu zăvorul și se dezbrăcă. Apa era foarte caldă și aburii îi tăiară respirația. Cu prudență, ușurel, se cufundă pînă ce apa îi acoperi umerii. Pielea îi ardea. Un curent electric îi străbătu coapsele și pîntecul.

„Nu încape nici o îndoială, gîndi. Toate semnele arată că voi fi mamă."

Coafeza făcea ultimile retușuri la pieptănătura Mariei Rosa Savolta, în timp ce se lăsa înserarea. Coafeza

era o femeie de patruzeci de ani, văduvă, slabă, cu trăsături lăbărțate, ochi bovini și dinții strîmbi și proeminenți ca o greblă, care îi provocau un neplăcut sîsîit cînd vorbea. Își făcuse meseria înainte de a se mărita și după ce a rămas văduvă, după cinci ani de căsătorie nefericită cu un bărbat șomer, egoist și risipitor pe care îl suportase cu stoicism atît cît trăise și pe care acum se răzbuna ridicîndu-i în slăvi amintirea și vorbind mereu despre el cu inconștiența și cruda îndîrjire a unui romantism facil care îl făcea ridicol în fața oricui era obligat să o asculte. Biata femeie era deosebit de vorbăreață și profita de nemișcarea la care îi erau condamnate clientele.

— Moda asta, îi spunea Maríei Rosa Savolta după o lungă chibzuință în care dezbătuse toate temele cu îndrăzneala cu care doctorul Livingstone se adîncea în pădurile africane, nu e decît o prostie care să le facă pe femei caraghioase și pe bărbați să-și cheltuiască banii. Isuse și Maica Domnului, ce-au mai ajuns să inventeze francezii ăștia ! Noroc că femeia spaniolă a avut întotdeauna o judecată sănătoasă și bun-simț din belșug, că altfel... nu vă spun, doamnă Lepprince, în ce hal ne-ar face să umblăm. Pentru că, să vedeți dumneavoastră, cum spunea Fernando al meu, odihnească-se în pace — se închină cu drotul —, cum spunea el, care avea un bun-simț pe care l-ar invidia orice politician, nimic nu-i mai frumos decît clasicul, discreția, o haină bine croită, fără fantezii și aiureli, curățenie corporală, o coafură frumoasă și, pentru marile ocazii, o bijuterie simplă sau o floare.

Credincioasa Matilde asculta prostită tirada coafezei încuviințînd cu fruntea ei de țărancă și murmurînd cînd putea : „Zău așa, doamnă Emilia, zău așa", în timp ce ținea, ace, piepteni, oglinzi, clame, droturi și bigudiuri. María Rosa Savolta se amuza de potopul de cuvinte care dezvăluiau minciunile nerușinate pe care neobrăzatul de Fernando le băga în biata căpățînă a nevestei pentru ca aceasta, atît de urîtă, să nu cheltuiască nici un bănuț pentru înfățișarea ei.

Brusc, María Rosa Savolta impuse tăcerea cu un gest și un ușor „Psst". Auzise niște pași cunoscuți pe coridor. Era el, Paul-André, care se întorcea acasă. Așa cum îi promisese, își părăsise mai devreme ocupațiile pentru a

supraveghea pregătirile petrecerii. O grăbi pe doamna Emilia și cînd aceasta, foarte scandalizată că cineva dădea întîietate altei probleme decît liturghiei unei pieptănături bine făcute, își termină opera, fără să-i mai dea timp să proslăvească și să laude arta autoarei, își puse din nou capotul și ieși pe coridor, mergînd în vîrful picioarelor pînă la biroul soțului ei și deschise ușa cu grijă. Lepprince stătea așezat la masă, cu spatele la intrare și nu o văzu. Își scoase haina și-și pusese un halat comod de mătase. María Rosa Savolta îl strigă :

— Iubitule, ești ocupat ?

Lepprince tresări și ascunse ceva între pliurile bogate ale halatului. Vocea îi sună morocănoasă :

— De ce nu ai bătut înainte de a intra ? spuse și apoi, observînd că era soția sa, își reveni, își descreți fruntea și schiță un zîmbet. Iartă-mă, dragostea mea, eram complet distrat.

— Te deranjez ?

— Bineînțeles că nu, dar cum de nu te-ai îmbrăcat încă ? Ai văzut cît e ceasul ?

— Mai sînt două ore pînă să înceapă să vină primii invitați.

— Doar știi că urăsc încurcăturile din ultima clipă. Astăzi totul trebuie să fie perfect.

María Rosa Savolta își prefăcu o expresie de susceptibilitate pe nedrept rănită.

— Uite cine vorbește ! Nici măcar nu te-ai bărbierit. Ar trebui să te vezi. Pari un sălbatic.

Lepprince își duse mîna la barbă și, făcînd acest gest, i se deschise halatul lăsînd să se zărească patul lustruit al unui pistol. María Rosa Savolta îl văzu și inima i se opri în piept, dar nu spuse nimic.

— E o chestiune de cîteva minute, draga mea, spuse Lepprince, care nu observase acel detaliu. Acum, dacă nu te superi, lasă-mă singur o clipă. Îl aștept pe secretarul meu ca să pun la punct niște detalii pe care vreau să le clarific înainte de petrecere. Sînt unele lucruri care nu suferă amînare, știi doar. Doreai ceva ?

— Nu... nimic, iubitule. Nu te mai deranjez, spuse ea închizînd ușa.

Întorcîndu-se spre camera ei se ciocni de Max, care se îndrepta spre biroul lui Lepprince. Ea îi zîmbi rece iar el se înclină în unghi drept, bătînd din tocurile lăcuite.

Pianul începu să emită niște note care sunau ciudat de îndepărtate, ca auzite printr-un zid sau într-un vis, și cabaretul căpătă o atmosferă ireală datorită vrăjii create de frumusețea orbitoare a Maríei Coral. Văzui că Perico Serramadriles se îndrepta în scaun și înceta să mai dea atenție lumii pitorești în care ne cufundasem. Se lăsă o tăcere neobișnuită ; acea tăcere intensă care însoțește contemplarea a ceva interzis. Părea — cel puțin mi se părea mie — că cel mai mic zgomot ne-ar fi spart, ca și cum ne-am fi transformat dintr-odată în niște fragile figurine de cristal. María Coral străbătea pista ca o iluzie optică, ca o inspirație inconcretă. Fața ei neîndemînatic machiată reflecta o paradoxală puritate și dinții ei perfecți, pe care un zîmbet ghiduș îi scotea la iveală, păreau să muște carnea de la distanță. Învîrtind și răsucind capa neagră lăsa să se întrevadă fugar mici părți din corpul ei, sînii rotunzi și întunecați, umerii fragili și infantili, picioarele sprintene și talia și șoldurile de adolescentă. O senzație de tulburare străbătu spectatorii, ca și cum chiar și cei mai înrăiți ar fi simțit sfîșietoarea durere a acelei frumuseți supranaturale, inaccesibile.

Se termină spectacolul, țiganca salută, își luă capa, și-o aruncă peste umeri, trimise o bezea spectatorilor și dispăru. Răsunară cîteva aplauze anemice și apoi domni din nou tăcerea. Luminile se aprinseră și luminară un grup de oameni surprinși, cadavre aliniate pentru o judecată în care delictul de judecat erau tristețea și singurătatea sufletelor împotmolite acolo. Perico Serramadriles își șterse pentru a nu știu cîta oară sudoarea de pe frunte și de pe gît cu o batistă mototolită.

— Măi băiete, ce... ce... ce minune ! exclamă.

— Ți-am zis eu că n-o să ne pierdem vremea dacă venim aici, am spus prefăcîndu-mă vesel cu toate că eram profund tulburat. În sinea mea nu făceam decît să-mi repet că acea femeie a fost a lui Lepprince și că proba-

bil acum era a altuia. Şi îmi repetam cu insistenţă obsedantă că a trăi fără a putea trece pragul unei aşa de plăceri era mai rău decît moartea.

Drumul către casă a fost trist : nici Perico nici eu n-am vorbit prea mult. Eu, pentru că mă aflam cufundat în vîrtejul unor emoţii confuze, iar el, din respect pentru starea mea sufletească pe care-o intuia. E inutil să spun că abia de am închis ochii în noaptea aceea şi că scurtele clipe de somn în care cădeam erau întrerupte de adevărate coşmaruri.

A doua zi mă simţeam naufragiat într-o lume a cărei vulgaritate nu reuşeam să o identific şi cu a cărei rutină nu mă puteam obişnui în ciuda eforturilor mele. Perico Serramadriles încerca în zadar să mă descoasă şi Doloretas se interesa de sănătatea mea crezîndu-mă răcit. Şi ca răspuns la atenţiile lor nu primeau decît mormăieli monosilabice. La căderea nopţii şi în timp ce mestecam fără poftă o gustare cleioasă într-un birt neospitalier, am luat hotărîrea să mă întorc la cabaret şi ori să dau un sens nou vieţii mele ori să o pierd în această încercare.

Nu mai era mult pînă în zori cînd Nemesio Cabra Gómez intră în cîrciumă. Un aer viciat de fumul aspru de tutun ieftin, de miros de oameni şi de vin vărsat îl făcu să se clatine. Era foarte obosit. Cîrciuma părea goală, dar Nemesio Cabra Gómez, după o pauză de aclimatizare, înaintă hotărît spre nişte perdele unsuroase din pînză de sac. Cîrciumarul, care privea scena cu ochi somnoroşi, îi strigă :

— Unde mergi, şobolanule ?

— Vreau doar să vorbesc o clipă cu cineva, domnule Segundino. Şi pe urmă zău că plec, imploră Nemesio.

— Persoana pe care o cauţi n-a venit.

— Vă rog să mă iertaţi, dar de unde ştiţi dacă nici n-am spus pe cine caut ?

— Pentru că aşa-mi spune mie nasul, ai înţeles ?

În timp ce primea insultele cu umilinţă, Nemesio Cabra Gómez înaintă pînă ce ajunse la draperia jegoasă. Făcu o ultimă plecăciune, ridică un colţ al draperiei şi

se strecură brusc înăuntru fără a-i mai da posibilitatea cîrciumarului să-l împiedice. Încăperea era luminată de o lampă cu gaz care atîrna din tavan deasupra mesei. Masa era rotundă și mare și în jurul ei stăteau patru bărbați cu bărbi stufoase și negre, haine groase din flanelă de culoare închisă și șepci cu cozoroc trase peste ochi, care fumau țigări prost răsucite. Nimeni nu bea. Unul dintre cei prezenți la acea mohorîtă întrunire ținea în mîini un instrument complex care avea în partea de sus un fel de deșteptător pe care îl întorcea încet și cu grijă. Altul citea o carte, doi conversau în șoaptă. Cabra Gomez rămase liniștit lîngă intrare, mut și încovoiat, pînă ce unul dintre ei îi observă prezența.

— Priviți ce arătare scîrboasă s-a strecurat înăuntru, zise în loc de salut.

— Cred că-i un vierme, spuse unul dintre ei fixîndu-l pe noul-sosit cu niște ochi mici, despărțiți de o cicatrice care îi cobora de la sprînceana stîngă pînă la buza superioară.

— O să trebuiască să folosim un insecticid bun, spuse altul deschizînd un briceag cu patru lame.

Îl apostrofau astfel pe Nemesio, care se înclina servil la fiecare comentariu și zîmbea cu gura lui fără dinți. Cînd cei prezenți terminară de vorbit, domni o tăcere de mormînt, tulburată doar de flegmaticul tic-tac al acelui deșteptător.

— Ce cauți aici ? întrebă în sfîrșit cel care citea, un bărbat tînăr, slab, cu un aspect bolnăvicios și culoare pămîntie.

— Puțină conversație, Julián, răspunse Nemesio.

— Nu vorbim cu viermii, replică cel numit Julián.

— Acum e altceva, tovarășe : lucrez pentru cauza cea dreaptă.

— Apostolul ! ironiză cineva.

— Nu puteți spune că v-am trădat vreodată, protestă slab Nemesio.

— N-ai mai fi fost viu dacă ai fi făcut-o.

— Și v-am ajutat de multe ori, nu ? Cine te-a anunțat pe tine, Julián, că-ți va fi percheziționată casa ? Și ție

cine ţi-a făcut rost de actele alea şi de lucrurile cu care să te deghizezi ? Şi am făcut-o din prietenie, nu ?

— În ziua în care o să descoperim de ce ai făcut-o, ar fi mai bine să-ţi pregăteşti funeraliile, spuse bărbatul cu cicatricea. Dar acum, destul cu vorba. Spune de ce ai venit şi pe urmă cară-te.

— Caut un individ... nu pentru ceva rău, pe cuvînt de onoare.

— Vrei informaţii ?

— Vreau să-l anunţ de un mare pericol. El îmi va fi recunoscător. Are familie.

— Numele acestui individ, i-o reteză Julián.

Nemesio Cabra Gómez se apropie de masă. Flacăra lămpii îi lumina craniul ras şi urechile îi căpătară o transparenţă vineţie. Conspiratorii îşi aţintiră asupra lui ochii ameninţători. Deşteptătorul emise un fluierat şi încetă să mai ticăie. În stradă, un ceas bătu de cinci ori.

Majordomul anunţă prezenţa lui Pere Parells şi a doamnei. María Rosa Savolta alergă în întîmpinarea lor cu faţa aprinsă, sărută plină de efuziune pe doamna Parells şi mai timid pe Pere Parells. Bătrînul industriaş o cunoştea pe María Rosa Savolta de cînd aceasta văzuse lumina zilei, dar acum lucrurile se schimbaseră.

— Credeam că n-o să veniţi ! exclamă tînăra amfitrioană.

— Din cauza lui nevastă-mea, răspunse Pere Parells încercînd să-şi ascundă enervarea, se temea c-o să ajungem primii.

— Fetiţo, pentru Dumnezeu, nu ne mai vorbi cu dumneavoastră, spuse doamna Parells.

María Rosa Savolta roşi uşor.

— Vai, n-aş putea să vă tutuiesc...

— Bineînţeles, nevastă, interveni Pere Parells, e natural : María Rosa e tînără, iar noi nişte hodorogi, nu-ţi dai seama ?

— Doamne, să nu spuneţi asta, protestă María Rosa Savolta.

— Cum îţi permiţi, Pere ? zise doamna Parells prefăcîndu-se supărată. Vorbeşte pentru tine. Eu cu sufletul mă simt ca o fetiţă.

— Așa e, doamnă Parells, ceea ce contează e să ai sufletul tînăr.

Doamna Parells făcu să-i zornăie brățările și atinse obrajii Mariei Rosa Savolta cu evantaiul ei de sidef.

— Asta o spuneți voi, care nu știți ce-i boala.

— Să nu credeți, doamnă, mi-a fost destul de rău săptămîna asta, spuse María Rosa Savolta roșind și privind la tivul rochiei.

— Dragă, nu spune ! Asta trebuie s-o discutăm pe îndelete. Ești sigură ? Grozavă veste ! Soțul tău a aflat ?

— Despre ce vorbiți ? întrebă Pere Parells.

— Despre nimic, omule, du-te de-aici să le spui bancuri deocheate bărbaților, îi răspunse doamna Parells. Și fii atent la ce bei ; știi doar ce ți-a spus doctorul!

În timp ce soția lui, doamna Parells, se îndepărtă cu María Rosa Savolta pe care o ținea de după mijloc, Pere Parells intră în salonul principal. O orchestră interpreta tangouri și cîteva perechi de tineri dansau îmbrățișați în acordurile melodiilor. Pere Parells ura acordeoanele. Un slujitor îi oferi o tavă de argint cu țigări și trabucuri. Luă o țigară și o aprinse de la candelabrul pe care i-l întinsese un paj îmbrăcat în catifea purpurie. Pere Parells fuma și contempla salonul ticsit, mulțimea de servitori, toaletele, bijuteriile, muzica și luminile, calitatea mobilelor, grosimea covoarelor, valoarea tablourilor, splendoarea. Încruntă sprîncenele și ochii i se umbrină de tristețe. Îl văzu venind spre el pe Lepprince, zîmbitor, cu mîna întinsă, fracul impecabil, cămașa de mătase, butonii cu briliante. Instinctiv, își trase mînecile cămășii, își îndreptă șira spinării care se curba cu trecerea anilor, schiță un zîmbet încercînd să ascundă lipsa unui molar recent scos și, urmînd tot acel ceremonial, rupse țigara cu o crispare subită și de neînțeles.

Era devreme și cabaretul era pustiu cînd am intrat. Pianul era acoperit cu o husă și scaunele erau așezate cu picioarele în sus pe mese, ca să ușureze munca unei femei care mătura cu sîrg podeaua. Femeia era îmbrăcată într-un halat înflorat plin de petice iar pe cap avea un batic înnodat ca un turban. O țigară stinsă îi atîrna lipită de buza inferioară.

— Ai venit prea devreme, frumosule, îmi spuse văzîndu-mă, spectacolul nu începe înainte de unsprezece.

— Știu, i-am răspuns. Aș vrea să vorbesc cu persoana care conduce cabaretul.

Femeia își reluă măturatul ridicînd praful și scamele.

— Șefa o fi pe undeva pe-aici, presupun. De ce o cauți ?

— Vreau să-i pun cîteva întrebări.

— Ești de la poliție ?

— Nu, nu. O chestiune particulară.

Femeia veni spre mine și mă împinse cu coada măturii. Am recunoscut în ea pe una dintre animatoarele care ne abordaseră cu o noapte în urmă.

— Ascultă, tu nu ești unul din clienții gomoși care ne-au repezit aseară ?

— Am fost aici aseară, da, am spus eu.

Femeia izbucni în rîs și i se desprinse țigara.

— Fii băiat de treabă și spune-mi de ce vrei s-o vezi pe șefă.

— Îmi pare rău, e o chestiune particulară.

— Bine, bancherule. O găsești acolo, în spate, pregătind băuturile. Ai o țigară ?

I-am dat ce mi-a cerut și am lăsat-o să-și facă mai departe treaba. Cabaretul, gol și în penumbră, avea un aspect de murdărie și dezolare de nedescris. Praful ridicat de femeie ți se lipea de cerul gurii. Așa cum mi se întîmplă în astfel de împrejurări, toată energia care mă adusese în pragul acelei situații părea că mă părăsește într-o clipă. Am ezitat și numai faptul că am ajuns aproape de scopul final și că mă știam urmărit de sarcastica femeie m-au împins să merg mai departe.

Așa cum fusesem informat, am găsit-o pe șefă, care nu era alta decît bătrîna pianistă, mișculînd după perdea, printre damigene și sticle. Ceea ce făcea era foarte simplu : umplea sticle cu etichete cunoscute cu lichidul pe care îl vărsa din damigene printr-o pîlnie ruginită. Falsificarea băuturilor care se serveau în cabaret era atît de evidentă și atît de indiferentă clientelei, încît acea

operație era lipsită de sens și am considerat-o o impresionantă chestiune de principiu.

Ajungînd lîngă pianistă, aceasta îmi observă prezența, termină de umplut sticla pe care o avea între genunchi și puse jos damigeana. Gîfîia de efort și expresia feței ei nu putea fi mai puțin prietenoasă.

— Ce vrei ?

— Iertați-mă că vă întrerup într-un moment atît de nepotrivit, spusei ca introducere.

— Și acum, că ai făcut-o, ce vrei ?

— Să vedeți, e vorba despre asta. Aici lucrează o tînără, balerină sau acrobată, pe care o cheamă María Coral.

— Și ce ?

— Aș vrea s-o văd, dacă se poate.

— Pentru ce ?

M-am gîndit că dacă aș fi fost bogat, aș fi putut evita acea umilință și acel dispreț,mi-ar fi fost de-ajuns să insinuez ceea ce doresc și să strecor cîteva bancnote în mîna pianistei pentru ca mașinăria să se pună în mișcare cu viteza și ușurința unui mecanism bine uns. Dar situația mea era complet alta și știam că alunecușul spre iad abia începuse. Timpul avea să demonstreze pînă la ce punct presentimentele mele erau juste.

— De ce nu mă ajuți să ridic damigeana asta ? spuse pianista.

— Cu plăcere, răspunsei eu ca să-i cîștig simpatia.

Și sub privirea ei inexpresivă am început să umplu o sticlă.

— E grea, eh ?

— Cam grea, doamnă. O tonă, spusei gîfîind.

— Eu fac treaba asta în fiecare zi, vezi tu. Și asta la anii mei.

— Aveți nevoie de cineva care să vă ajute.

— Bineînțeles, frumosule, dar cu ce să-l plătesc ?

N-am răspuns și am continuat să umplu sticla pînă ce lichidul a dat pe-afară peste pîlnie cu gîlgîituri groase și s-a prelins pe podea.

— Îmi pare rău.

— Nu-ți face griji. Așa pățesc și eu. Umple-o pe asta.

Am făcut ce-mi spunea și ea se așeză pe un scaun privindu-mă în timp ce lucram.

— Nu știu ce naiba vedeți în puștoaica asta, comentă ca și cum și-ar fi vorbit sieși. E încăpățînată, leneșă, incultă și are o inimă de piatră.

— Vă referiți la María Coral ?

— Da.

— De ce vorbiți atît de urît despre ea ?

— Pentru că o cunosc și-i cunosc pe cei de teapa ei. Să nu te aștepți la nimic bun de la ea : e o viperă. Bineînțeles că mie puțin îmi pasă de ce-o să vi se întîmple.

— Îmi spuneți unde aș putea-o găsi ?

— Da, omule, da, nu mai suferi atîta. Dacă i-am spus și celuilalt, pot să-ți spun și ție. Celălalt era mai generos, n-am să ți-o ascund, dar tu îmi ești simpatic. Ești amabil și pari băiat de treabă. La vîrsta mea, stii ? pun preț și pe amabilitate și pe bani.

A trebuit să mai umplu trei sticle înainte de a obține rîvnita adresă. Cum mi-a dat-o, i-am mulțumit, am salutat amîndouă femeile și am plecat în căutarea Maríei Coral.

Se pornise un vînt rece și umed care mătura străzile făcînd să tremure felinarele și alunga trecătorii. Obișnuiții nopții dezertaseră de pe trotuare și se refugiaseră în spelunci, la căldura sobelor și a vinului. Oamenii stăteau tăcuți și doar urletul vîntului dădea glas orelor tîrzii. Nemesio Cabra Gómez deschise ușa tavernei și odată cu el pătrunse o rafală de vînt și de praf. Clienții magherniței îl fixară pe zdrențărosul și posacul sosit.

— Tocmai tu lipseai, șobolanule ! Uite în ce hal ai murdărit podeaua abia spălată ! îi strigă cîrciumarul.

— Vreau doar puțină ospitalitate, spuse Nemesio. E o noapte îngrozitoare. Sînt înțepenit.

O voce de bețiv se auzi din fundul localului :

— Vino aici, om bun, te invit să bei un pahar.

Nemesio Cabra Gómez se îndreptă spre necunoscut.

— Vă mulțumesc mult pentru amabilitate, domnule. Se vede de departe că sînteți un bun creștin.

— Eu creștin ? replică necunoscutul. Ateu convins, mai bine zis. Dar noaptea nu e pentru discuții, ci pentru vin. Cîrciumar, servește-l cu un pahar pe prietenul meu !

— Fiți atent, domnule, spuse cîrciumarul, eu nu mă amestec în treburile dumneavoastră, dar animalul ăsta e un hoit. Dacă vreți un sfat, apucați-l de-un braț, eu îl apuc de celălalt, și-l aruncăm în stradă înainte de a apuca să facă vreun rău.

Necunoscutul zîmbi.

— Servește-l cu un pahar și nu face din țînțar armăsar.

— Cum doriți, dar eu v-am avertizat. Acest om aduce nenorocire.

— Ești atît de periculos ? îi spuse necunoscutul lui Nemesio Cabra Gómez.

— Nu-l luați în seamă, domnule. Le e ciudă pe mine pentru că știu că am prieteni sus-puși și le e frică să nu spun mai departe ce matrapazlîcuri fac ei aici.

— Ai prieteni în guvern ?

— Mai sus, domnule, mult mai sus. Și oamenii ăștia trăiesc în păcat. Este lupta luminii împotriva întunericului : eu sînt lumina.

— Nu-l lăsați să vă îndruge bazaconiile lui, spuse cîrciumarul punînd un pahar cu vin sub nasul lui Nemesio Cabra Gómez.

— Nu pare prea dăunător, spuse necunoscutul. Doar puțin cam lunatic.

— Să nu credeți, domnule, să nu credeți, repeta cîrciumarul.

Adresa pe care mi-o dăduse pianista îmi era necunoscută, zona în care se afla părîndu-mi-se aproape un oraș străin. A trebuit să întreb pe unii și pe alții pînă să dau de locul care, din fericire, nu se afla departe de cabaret. Trei idei mi se amestecau în minte în timp ce o căutam pe țigancă : prima, bineînțeles, era dacă aveam s-o găsesc pe María Coral acasă ; a doua, ce aveam să-i spun și cum aveam să justific interesul meu de a o vedea, și a treia, cine era individul care, cu puțin înainte, se interesase de adresa acrobatei. Prima și a treia întrebare nu aveau răspuns : timpul și noroçul aveau să-mi dea răs-

punsul. În legătură cu a doua, pe orice parte aș fi întors-o, nu-i găseam soluție. Îmi amintesc că am băut un pahar cu rom la un chioșc cu băuturi pe care l-am întîlnit în cale ca să-mi fac curaj și care mi-a produs o arsură neplăcută și o ameteală vecină cu leșinul. Cam atît îmi amintesc de acea chinuitoare căutare.

Am găsit în sfîrșit adresa și am constatat că era o pensiune mizeră care, după cum la început am bănuit și apoi mi s-a confirmat, servea drept casă de întîlniri. Intrarea era îngustă și întunecoasă. Într-o gheretă se afla un schilod.

— Unde mergeți ?

I-am spus și mi-a indicat etajul și apartamentul fără alte întrebări. M-am gîndit că poate aștepta un bacșiș, dar eram prea tulburat și nu i-am dat. Am urcat orbește scările roase, luminîndu-mi drumul doar din cînd în cînd cu un chibrit. Întunecimea din jur, departe de a mă deprima, m-a încurajat, căci demonstra că María Coral nu se bucura de o situație care să-i permită să mă disprețuiască. În adîncul sufletului, în loc să simt compasiune pentru acea nefericită, mă bucura tristul ei destin. Cînd îmi reamintesc acele gînduri, mi-e rușine de egoismul meu.

Am ajuns în fața unei uși pe care scria :

APARTAMENTE JULIA

și mai jos, lîngă clanță : ÎMPINGEȚI. Am împins și ușa s-a deschis scîrțîind. Mă aflam într-un vestibul slab luminat de o candelă cu ulei care ardea în nișa unei icoane. Vestibulul nu avea altă mobilă decît un suport de umbrele din faianță. Spre dreapta și spre stînga porneau cîte un coridor întunecos și pe ambele părți se înșirau apartamentele, pe ale căror uși se vedeau numere mîzgălite cu creta. Am aprins un chibrit, ultimul, și am pornit pe coridorul din dreapta, apoi pe cel din stînga. M-am oprit în sfîrșit în fața numărului unsprezece, am ciocănit, încet la început, apoi mai insistent. Nu a răspuns nimeni ; tăcerea a fost tulburată doar de zgomotul unui robinet și de trilul neașteptat al unui sticlete. Chibritul s-a ars și am așteptat cîteva secunde care mi s-au

părut ore. Prin minte mi-au trecut două gînduri : ori locuința era goală ori María Coral era cu cineva (cu siguranță individul care mi-o luase înainte la cabaret) și că amîndoi, surprinși în intimitate, tăceau chitic. În oricare din aceste situații, logica cea mai elementară te îndemna să te retragi discret, dar eu nu acționam logic. De-a lungul întregii mele vieți am putut constata următoarele : că mă comport timid pînă la un punct după care, odată depășit, pierd controlul asupra acțiunilor mele și săvîrșesc cele mai mari nebunii. Ambele extreme, la fel de condamnabile, au fost cauza tuturor nenorocirilor mele. De multe ori, în aceste momente de meditație, îmi spun că nu se poate lupta împotriva caracterului și că m-am născut ca să pierd toate bătăliile. Acum, cînd maturitatea m-a făcut mai senin, e tîrziu ca să mai repar din greșelile tinereții. Perspectiva anilor mi-a adus doar durerea de a-mi recunoaște înfrîngerile, fără a le mai putea corecta.

Ce s-ar fi ales de viața mea dacă în clipa aceea m-aș fi retras, înăbușindu-mi pornirile nesăbuite și uitînd nesănătoasa idee care mă împingea. Poate ar fi fost evitate multe morți, poate eu n-aș fi unde sînt. Știu doar că deschizînd ușa acelei locuințe am deschis ușa unei vieți noi pentru mine și pentru cei ce mă înconjurau.

— Și astfel am aflat, spuse Nemesio Cabra Gómez, care era unica mea misiune pe lumea asta. Îngerul a dispărut și lumina pe care o emanase trupul său fusese atît de puternică, încît am rămas cufundat în întunericul cel mai adînc chiar dacă lampa era aprinsă. Imediat mi-am părăsit casa și satul natal, am luat un tren fără să cumpăr bilet, căci trebuie să știți că în deplasările mele folosesc starea gazoasă, și am venit la Barcelona.

— De ce la Barcelona ? a întebat necunoscutul, care părea că urmărește amuzat și cu interes relatările interlocutorului său.

— Pentru că aici se săvîrșesc zilnic cele mai multe păcate. Ați văzut străzile ? Sînt coridoarele iadului. Femeile și-au pierdut decența și oferă fără rușine, pentru cîțiva bănuți, ceea ce ar trebui să apere cu cel mai mare zel. Bărbații păcătuiesc, dacă nu cu fapta, cu gîndul. Le-

gile nu sînt respectate, autoritatea e batjocorită în tot locul, copiii își abandonează părinții, catedralele sînt pustii și se atentează la viața omenească, care este cea mai perfectă operă a lui Dumnezeu.

Necunoscutul își goli paharul cu vin și îl umplu din sticla care era pe sfîrșite. Cu mucul unei țigări își aprindea alta. Avea ochii înroșiți, buzele negre și fața buhăită.

— Și nu credeți că mai degrabă mizeria e cauza viciului ? zise cu voce abia perceptibilă.

— Ce spuneți ?

— Dacă nu credeți că nenorocita de sărăcie le-a obligat pe aceste femei... — se întrerupse, epuizat de efort, și căzu peste masă, lovindu-se puternic la frunte și dărîmînd sticla și paharele care se făcură praf pe podea.

Conversațiile încetară și în tavernă domni o tăcere de mormînt. Toate privirile erau îndreptate asupra exoticei perechi pe care o formau Nemesio Cabra Gómez și prietenul lui beat. Nemesio, realizînd poziția incomodă în care se aflau, scutură ușurel umărul necunoscutului.

— Domnule, haideți să ne plimbăm puțin. V-ar face bine o gură de aer.

Necunoscutul își ridică capul și-l privi pe Nemesio, făcînd efort ca să înțeleagă.

— Să mergem, domnule. Stăm de mult aici și nu e sănătos. Aerul este viciat de fum și de mirosul fripturilor.

— Bah ! replică necunoscutul izbindu-l pe Nemesio cu pumnul în stomac. Lasă-mă în pace, predicator de doi bani, cucernic de bîlci.

Conversația reîncepuse în tavernă, dar pe un ton mai scăzut și clienții mai aruncau din cînd în cînd priviri furișe spre masa la care se desfășura un dialog atît de pitoresc. Un cor de rîsete însoțise pumnul primit de Nemesio, de pe urma căruia acesta își revenea cu gîfîituri grotești. La auzul rîsetelor, necunoscutul beat se ridicase din nou, ajutîndu-se cu mîinile, privise cu ochi care aruncau flăcări spre cei prezenți și spuse :

— Și voi de ce rîdeți, idioților ? Ar trebui să plîngeți dacă v-ați folosi creierele ! Priviți, uitați-vă unii

la alții, triste fantome zdrențăroase ! Rîdeți de mine și nu vedeți că sînt reflectarea propriei voastre imagini.

Clienții rîseră din nou.

— Bun tovarăș ți-ai mai găsit, Nemesio ! strigară din fundul localului.

— Un nebun și un bețiv ! Ce mascaradă ! se auzi altă voce.

— Da, batjocoriți-mă ! continuă bețivul întinzînd degetul și descriind un unghi de nouăzeci de grade cu brațul, ceea ce îl făcu să-și piardă iar echilibrul, și ar fi căzut dacă nu l-ar fi sprijinit Nemesio. — Batjocoriți-mă dacă asta vă face să vă simțiți mai bărbați ! Dar într-o bună zi veți fi și voi la fel cu mine. N-am fost întotdeauna așa. Am studii, citesc mult, dar nu mi-a folosit la nimic, la urma urmelor. Am dus și eu o viață veselă, da, am avut încredere în aproapele meu și am făcut glume pe seama celor înfrînți. Dar pînă la urmă mi-a căzut vălul de pe ochi.

— Scoateți-i pantalonii ! exclamă cineva.

Și două namile se ridicară ca să pună în aplicare propunerea. Nemesio Cabra Gómez interveni.

— Lăsați-l să vorbească, spuse cu voce rugătoare dar nu lipsită de anume demnitate. E un om cinstit și foarte cult. Ați putea învăța multe de la el.

— Să tacă și să nu ne amărască noaptea !

— Da, să plece !

— Nu ! N-am să plec, continuă înflăcăratul bețiv. Mai întîi am să vă spun cîteva lucruri. Acest individ — arătă spre Nemesio — afirmă că purtarea voastră nedemnă este cauza sărăciei care vă roade și face să vi se îmbolnăvească nevestele și copiii. Și eu vă spun că nu e adevărat. Voi toți suferiți de mizerie, de foame, de analfabetism și de durere din vina lor — arătă cu degetul spre un ipotetic grup situat dincolo de zidurile localului. A lor, care vă asupresc, vă exploatează, vă trădează și, dacă e nevoie, vă omoară. Eu cunosc cazuri care v-ar face părul măciucă. Știu nume de oameni iluștri care au mîinile roșii de sîngele muncitorilor. Ah ! Nu le veți vedea pentru că sînt acoperite cu mănuși albe de căprioară. Mănuși aduse de la Paris și plătite cu banii

voștri ! Credeți că vă plătesc pentru munca pe care o faceți în fabricile lor, dar e minciună. Vă plătesc ca să nu muriți de foame și pentru ca să puteți munci mai departe, din zori pînă în zori, pînă crăpați. Dar banul, cîștigul, nu ! ăsta nu vi-l dau. Asta le rămîne lor. Și-și cumpără case, automobile, bijuterii, blănuri și femei. Cu banii lor ? Ei aș ! Cu ai voștri ! Și voi ce faceți ? Priviți, priviți-vă unii pe alții și spuneți-mi, ce faceți ?

— Tu ce faci ? întrebă cineva. Nu mai rîdea nimeni. Toți ascultau cu prefăcută indiferență, cu sarcasm incomod. Nervozitatea pusese stăpînire pe cei de față.

— Lăsați-mă pe mine. Sînt o ruină. Am vrut să lupt în felul meu și am eșuat. Știți de ce ? O să vă spun : pentru că am crezut în cuvintele frumoase și în falșii prieteni. Pentru că am sperat să le îmblînzesc inimile murdare cu raționamente. Zadarnică iluzie ! Am vrut să le deschid ochii în fața adevărului dar a fost o nebunie, și încă cum. Ei țin ochii deschiși de cînd se nasc : văd totul, știu totul. Eu eram orbul, ignorantul... dar acum nu mai sînt. De aceea vorbesc așa. Și acum, prieteni, ascultați sfatul meu. Ascultați sfatul meu pentru că nu eu vi-l dau ci amara experiență. Acesta este : nu vă înecați în vin necazurile — vocea îi deveni dintr-o dată sigură, înflăcărată — luptați, treceți la acțiune !

Tăcu bețivul și se lăsă să cadă extenuat peste masă, rupînd tăcerea apăsătoare care urmase după discursul lui cu un horhot sfîșietor de plîns. Asistența era împietrită și părea să caute anonimatul în mutism și nemișcare.

După cîteva secunde, stăpînul cîrciumii se apropie de masa bețivului, care primea îngrijirile lui Nemesio Cabra Gómez, tuși și spuse cu un glas afectat și hotărît :

— Plecați de aici, domnule. Nu vreau să am necazuri în casa mea.

Bețivul continua să plîngă cu sughițuri și nu răspunse. Nemesio Cabra Gómez trase de el așezîndu-i-se în spate și apucîndu-l de subsuori.

— Să mergem, domnule, sînteți obosit.

— Să plece, să plece ! strigară clienții într-un glas. Cîțiva priviră speriați spre intrare. Alții făcură semne

amenințătoare spre beţiv. Nemesio încerca să rezolve situaţia pe căi paşnice.

— Calm, calm, pentru Dumnezeu. Plecăm îndată, nu-i aşa, domnule ?

— Da, murmură în sfîrşit beţivul, să mergem. Ah... ajutaţi-mă.

Cîrciumarul şi Nemesio Cabra Gómez îl ridicară pe beţiv în picioare. Acesta îşi recăpătă încet forţele şi echilibrul. Clienţii păreau să nu dea atenţie la ce se întîmpla şi beţivul cu Nemesio străbătură cîrciuma fără necazuri. Noaptea era rece, uscată şi fără lună. Pe beţiv îl trecură fiorii.

— Să mergem cîţiva paşi, domnule. Dacă stăm pe loc o să îngheţăm, spunea Nemesio.

— Nu-mi pasă. Plecaţi şi lăsaţi-mă singur.

— Nici vorbă. Nu vă pot lăsa aşa. Spuneţi-mi unde locuiţi şi-o să vă duc acasă.

Beţivul negă cu capul. Nemesio îl obligă să meargă, lucru pe care beţivul îl făcu cu paşi nesiguri, dar fără să cadă.

— Locuiţi aproape, domnule ? Vreţi să luăm o birjă?

— Nu vreau să merg acasă. Nu vreau să mă mai întorc niciodată acasă. Nevasta mea...

— Ea va înţelege, domnule. Cu toţii am depăşit cîteodată măsura.

— Nu, acasă nu, insista beţivul cu tristeţe.

— Atunci să mergem. Nu vă opriţi. Vreţi haina mea ?

— De ce ai grijă de mine ?

— Sînteţi singurul prieten pe care-l am. Dar mergeţi, domnule.

Pere Parells, cu un pahar cu Jerez şi o ţigară în mîini, întîlni un grup format din doi tineri imberbi, un bătrîn poet şi o doamnă cu înfăţişare de bărbat care s-a dovedit a fi ataşatul cultural al Ambasadei olandeze în Spania. Poetul şi doamna făceau comparaţie între culturile Europei.

— Am observat cu amărăciune, spunea doamna într-o castiliană curgătoare care abia lăsa să se simtă un uşor accent străin, că, spre deosebire de ce se întîmplă în restul Europei, clasele înalte spaniole nu consideră

cultura ca pe un blazon, ci aproape ca pe o plagă. Consideră de bun gust să faci paradă de ignoranță și dezinteres față de artă și confundă rafinamentul cu efeminația. În reuniunile de societate nu se vorbește niciodată despre literatură, pictură sau muzică, muzeele și bibliotecile sînt pustii și cel care se simte atras de poezie încearcă să ascundă acest lucru, ca pe ceva infamant.

— Aveți multă dreptate, doamnă Van Pets.

— Van Peltz, corectă doamna.

— Aveți multă dreptate. De curînd, în octombrie trecut, am prezentat un recital cu poeziile mele la Lérida, și-o să mă credeți dacă vă spun că sala Ateneului era pe jumătate goală ?

— Este exact ce spun, aici cultura este disprețuită dintr-o bărbăție prost înțeleasă, și la fel se întîmplă, vă rog să nu vă ofensați, cu higiena.

— Două dintre figurile noastre cele mai glorioase, Cervantes și Quevedo, au cunoscut zile de durere în închisoare, spuse unul din tinerii imberbi.

— Aristocrația spaniolă a pierdut ocazia să capete un renume universal. În schimb biserica a fost, sub acest aspect, mult mai inteligentă : Lope de Vega, Calderón, Tirso de Molina, Góngora și Gracián s-au pus sub protecția statului clerical, zise doamna Van Peltz.

— O lecție istorică de care ar trebui să țină seama îmbogățiții peste noapte, interveni Pere Parells cu un zîmbet strîmb.

— Bah ! exclamă poetul, ei nu contează. Se duc să sforăie la Ateneu pentru că trebuie să-și arate bijuteriile și cumpără tablouri scumpe ca să-și dea aere, dar nu deosebesc o operă de Wagner de un spectacol muzical.

— Bine, nu trebuie să exagerăm, spuse Pere Parells amintindu-și în sinea lui cîteva titluri de spectacole de revistă care îi plăcuseră în mod deosebit. Fiecare lucru la vremea lui.

— Și astfel, continuă doamna Van Peltz, care nu era dispusă să tolereze digresiuni frivole, artiștii s-au întors împotriva aristocrației și au creat acest naturalism de care suferim și care nu este altceva decît dorința de a se arunca în brațele poporului măgulindu-i instinctele.

Pere Parells, prea puțin înclinat spre astfel de conversații, se desprinse de ei și căută refugiu lîngă un grup de industriași pe care abia îi cunoștea. Industriașii încercuiseră un obez și zîmbitor bancher și-și descărcau asupra lui furiile.

— N-o să-mi spuneți acum că băncile merg cum trebuie ! exclamă unul dintre industriași, ațintindu-l pe bancher cu vîrful trabucului.

— Acționăm cu prudență, domnul meu, cu maximă prudență, replică bancherul fără să-și piardă zîmbetul. Țineți seama că nu mînuim banii proprii, ci economiile altora și că ceea ce la dumneavoastră e curaj la noi ar fi temeritate frauduloasă.

— La naiba ! urlă un al doilea industriaș, a cărui față devenea roșie sau albă cu uimitoare repeziciune. Cînd lucrurile merg bine, vă umflați de cîștig...

— Și stoarceți cît puteți ! interveni celălalt.

— ...și cînd merg prost, vă întoarceți cu spatele...

— Cu curul ! Cu curul !

— ...și faceți pe surzii. Ați fi în stare să ruinați și țara și tot ați pretinde că v-ați comportat ca niște buni comercianți.

— Eu, domnilor, am leafa mea care nu variază de la lună la lună, răspunse bancherul. Dacă acționăm în felul acesta n-o facem din interes personal. Administrăm banii care ne sînt încredințați.

— Prostii ! Faceți speculații profitînd de criză.

— Suferim și noi înfrîngerile noastre, nu uitați și nu mă obligați să vă amintesc cazuri dramatice.

— Ah, Parells, spuse unul dintre industriași observîndu-și prietenul, veniți și rupeți-vă lancea în această bătălie ! Ce părere aveți despre bancă ?

— Nobilă instituție, spuse Pere Parells, cu toate că legăturile ei, respectabile din orice punct de vedere, o împiedică să acționeze cu hotărîrea și îndrăzneala pe care le-am dori noi.

— Dar nu credeți că ne-a întors spatele ?

— Chiar să ne fi întors spatele... nu știu. Poate dă impresia asta.

— Parells, vă cam fofilați.

— Ei da, ăsta-i adevărul, consimți omul de finanțe simțindu-se obosit de moarte și dornic să se vadă departe de această dispută.

— Nu dați înapoi, ce naiba. E adevărat că întreprinderea Savolta se scufundă ? îl ațiță primul industriaș, pentru a reanima ceea ce, în mod evident, era pentru el o conversație plăcută.

— Cine a spus asta ? tăie Parells atît de violent că nu avu timp să-și îmbrace cuvintele cu o nuanță de ironie.

— Așa se vorbește.

— Zău ? Și ce anume se spune, dacă pot ști ?

— Nu vă prefaceți.

— E adevărat că se vînd acțiunile ?

— Nu, după cîte știu.

— Se spune că Lepprince vrea să scape de pachetul pe care soția sa l-a moștenit de la Savolta, e adevărat ? Se vorbește și despre o anumită întreprindere din Bilbao, interesată să cumpere...

— Domnilor, bateți cîmpii.

— Și e adevărat că o bancă din Madrid a respins un document de-al dumneavoastră ?

— Întrebați la acea bancă. Eu nu știu despre ce vorbiți.

— Aș, filfizonii ăia nu ne vor spune nimic.

— E adevărat, întări Pere Parells făcînd cu ochiul bancherului, uitasem că vă întorc mereu spatele.

Îi bătu pe umăr pe industriași, adresă un zîmbet de complicitate veselului bancher și își reîncepu plimbarea prin salon. Avea chef să plece acasă, să-și pună halatul și papucii și să se odihnească în fotoliul lui. În fundul încăperii, lîngă ușa bibliotecii, îl observă pe Lepprince, care dădea ordine unui chelner. Se îndreptă spre el cu pas hotărît și aștepta pînă ce chelnerul se îndepărtă.

— Lepprince, trebuie să vorbesc cu tine imediat, zise.

— Domnule, spuneți-mi adresa dumneavoastră și eu vă conduc, insistă Nemesio Cabra Gómez. O să vedeți că mîine o să vă simțiți mai bine.

Bețivul adormise îmbrățișînd un felinar. Nemesio îl scutură din toate puterile și bețivul deschise ochii privind cruciș.

— Cît e ceasul ?

Nemesio se uită după un ceas public, fără să-l găsească.

— Foarte tîrziu. Și e un frig de crapă pietrele.

— E încă devreme. Vino, trebuie să fac un comision.

— La ora asta ? Domnule, peste tot e închis.

— Ceea ce caut eu, nu e. Caut o cutie poștală. Hai la poștă

— E în drum spre casa dumneavoastră ?

— Da.

— Atunci să mergem.

Își trecu o mînă de-a bețivului pe după gît și îl cără cu el. Nemesio era destul de subțirel și povara lui se clătina și se împiedica la fiecare pas, menținîndu-se în picioare ca prin miracol. Un clopot bătu de trei ori.

— E ora cinci ! exclamă bețivul. E încă devreme, ce-ți spuneam eu ?

— N-am putea lăsa comisionul ăsta pentru mîine ?

— Mîine ar putea fi prea tîrziu. Ceea ce am eu de făcut e foarte simplu, știi ? Să pun o scrisoare la cutie. Am aici scrisoarea. E o simplă bucată de hîrtie scrisă, dar, vai ! Vai, prietene dragă ! Multe capete se vor rostogoli cînd va ajunge la destinație. Om trăi și-om vedea. Cît e ceasul ?

— Nu știu, domnule. Fiți atent la trotuar.

Au tot mers pînă au ajuns la poștă, acțiune care le-a luat mai bine de o jumătate de oră, în ciuda faptului că se aflau doar la vreo două sute de metri. De mai multe ori Nemesio a trebuit să se oprească ca să-și recapete răsuflarea și să se odihnească pe treptele vreunei case. Bețivul profita de aceste pauze ca să cînte în gura mare și să urineze în mijlocul străzii. Ajunși în fața clădirii,

căutară cutia. Beţivul pipăia pereţii şi încerca să strecoare scrisoarea în orice crăpătură din zid. În sfîrşit, Nemesio găsi ce căutau.

— Daţi-mi scrisoarea, domnule. O pun eu.

— Nici vorbă! Nu trebuie să vedeţi cui îi este adresată.

— N-o să mă uit.

— N-am încredere. Scrisoarea asta e foarte importantă. Unde-i cutia?

— Aici, dar ridicaţi căpăcelul.

Îl ajută pe beţiv să introducă scrisoarea prin deschizătură şi încercă să citească numele destinatarului, dar plicul îndurase multe iar cutele şi petele îngreuiau cititul. Putu vedea doar că era destinată cuiva care locuia în oraş. Odată isprava terminată, beţivul se simţi mai liniştit.

— Mi-am îndeplinit datoria, afirmă solemn.

— Atunci să mergem acasă, propuse Nemesio.

— Da, să mergem. Cît e ceasul?

Ceva mai uşuraţi porniră către Ramblas. Începu să plouă, dar încetă după cîteva minute. Temperatura era mai plăcută şi vîntul se potolise. Pe băncile de pe Ramblas dormeau beţivi şi vagabonzi. Treceau căruţe trase de cai, pline cu verdeţuri, în drum spre Borne. Un cîine lătră la picioarele lui Nemesio, care trebui să se cațăre pe o bancă ca să nu fie muşcat. A fost un drum, în general, fără incidente demne de menţionat. Ajunşi la colţul dintre Ramblas şi strada Unión, beţivul se despărţi de Nemesio.

— Nu mă urmaţi, m-am trezit şi prefer să merg singur, spuse el. Locuiesc chiar aici, vedeţi poarta aceea, zise arătînd vag spre capătul străzii. Dumneavoastră culcaţi-vă şi dormiţi în pace că v-am dat destulă bătaie de cap în noaptea asta Nici nu ştiţi ce recunoscător vă sînt pentru ceea ce aţi făcut pentru mine.

— Domnule, nu aveţi de ce să-mi mulţumiţi. N-a fost chiar aşa de rău, la urma urmei.

Beţivul căzuse într-o stare de profundă melancolie.

— Da, poate că aveţi dreptate. Ba a fost chiar nostim pe ici pe colo. Viaţa e zgîrcită în bucurii.

— Ce-ați spus ?

— Vreau să vă cer o favoare. Pot avea încredere în dumneavoastră ?

— Cu ochii închiși.

— Atunci ascultați : am o presimțire rea. Dacă mi se va întîmpla ceva, fiți atent, dacă mi se va întîmpla ceva... înțelegeți ?

— Bineînțeles, domnule, dacă vi se va întîmpla ceva...

— Căutați-l pe un prieten, al cărui nume am să vi-l spun, imediat ce veți afla că mi s-a întîmplat ceva. Căutați-l și spuneți-i că am fost omorît.

— Omorît ?

— Că m-au omorît știe el cine. Spuneți-i să aibă grijă de nevasta mea și de copil, să nu-i părăsească, să-i fie milă. Numele lui, numele prietenului meu, fiți atent, este Javier Miranda. O să-l țineți minte ?

— Javier Miranda, da, domnule. N-o să-l uit.

— Căutați-l și povestiți-i tot ce m-ați auzit spunînd noaptea asta, dar numai dacă, ascultați-mă bine, mi se va întîmpla ceva rău. Și acum, nu mai pierdeți vremea, plecați.

— Puteți avea încredere în mine, domnule. Jur pe Cel de sus că nu vă voi dezamăgi.

— Adio, prietene, spuse bețivul strîngînd mîna lui Nemesio.

— Adio, domnule, și aveți grijă.

Se despărțiră și Nemesio îl văzu plecînd cu pas lent dar hotărît. I se păru indiscret să-l urmărească și după o clipă se răsuci pe călcîie și plecă. Ajungînd la colțul cu Ramblas îl orbiră farurile unui automobil care cotea în clipa aceea pentru a intra pe strada Unión. Un gînd imprecis răsări în creierul lui Nemesio Cabra Gómez, ceva ce îl neliniști fără să poată preciza ce era. Continuă să meargă răsucind gîndul pe toate părțile pînă ce se făcu lumină : automobilul acela îi urmărise. Era oprit în fața cîrciumii, mai tîrziu în fața clădirii poștei și apoi îl văzuse ocolind căruțele cu verdeață, sus, pe Ramblas. Atunci nu-i dăduse nici o atenție, dar acum,

după ultimele cuvinte ale beţivului, acele lucruri misterioase, acele coincidenţe căpătau un sens tragic. Nemesio se întoarse şi o porni în fugă pe acelaşi drum, coti pe strada Unión şi continuă să fugă pînă ce nişte ţipete îl făcură să se oprească. La o sută de metri, slab luminat de lumina nesigură a unui felinar cu gaz, se înghesuia un grup de persoane în halate de casă. Alţii, care nu găsiseră cu ce să se îmbrace, apăreau la balcoane în cămăşi de noapte. Doi gardieni îşi croiau drum printre curioşi. În cîteva clipe strada, mai înainte pustie, căpătase viaţă. Nemesio se apropie cu grijă.

— Iertaţi-mă, doamnă, ce s-a întîmplat ?

— O maşină a călcat un tînăr. Spun că e mort.

— Cine era, se ştie ?

— Un ziarist care locuia chiar aici, la numărul 22, cu soţia şi un copil mic, închipuiţi-vă ce nenorocire ! Mort la doi paşi de casă.

— Nu i s-ar fi întîmplat, spuse o vecină de la o fereastră, dacă în loc să hoinărească noaptea ar fi stat acasă, ca un om cumsecade..

— Nu vorbiţi aşa de morţi, doamnă, zise Nemesio.

— Dumneata taci, că arăţi a fi de aceeaşi teapă, replică femeia de la fereastră.

Gardienii îndepărtau oamenii şi cereau un medic şi o ambulanţă. Nemesio Cabra Gómez se ascunse după doamna care îl informase şi profită de un moment de neatenţie a gardienilor pentru a dispărea pe furiş.

II

AM DESCHS UȘA DE LA LOCUINȚA MARÍEI Coral și m-a izbit un miros acru și un întuneric la fel de intens ca cel de pe coridor. Prima impresie a fost că încăperea era goală, dar încet, încet, fiind mai atent, am perceput o respirație agitată și niște sunete slabe care mi se păreau vaiete de durere. I-am strigat numele : „María Coral ! María Coral !“ dar n-am obținut răspuns. Gemetele continuau. Aprinsesem deja ultimul chibrit încercînd să găsesc numărul apartamentului, așa că am hotărît să mă întorc pe bîjbîite în vestibul de unde am luat lămpița cu ulei care ardea în nișa sfîntului. Înarmat cu lumină m-am întors în încăpere și am privit împrejur ; ochii mi se obișnuiseră cu întunericul și nu mi-a fost greu să deslușesc în fundul camerei conturul unui pat de fier și o siluetă de femeie întinsă în el. Era María Coral și era singură, slavă Domnului. Am crezut că dormea și că un coșmar îi tulbura somnul. M-am apropiat și i-am luat mîna : am simțit-o înghețată și extrem de umedă. Am apropiat lămpița de fața țigăncii și un fior îmi străbătu corpul : María Coral era palidă ca o moartă și doar un ușor tremur al bărbii și vaietele pe care le scotea printre buzele întredeschise arătau că încă trăia. Am apucat-o de umeri și am încercat s-o aduc în simțiri. A fost inutil. I-am dat cîteva palme dar tot n-am obținut vreun rezultat în afară de vaietele care au devenit mai puternice și paloarea mai accentuată. María Coral murea. Am țipat, dar nimic nu părea să indice că se mai afla cineva în casă. Eu eram răvășit, buimăcit, nu știam ce să fac. M-am gîndit s-o iau pe țigancă în brațe și s-o duc oriunde ar fi putut fi îngrijită, dar a trebuit să resping ideea : nu puteam ieși în stradă cărînd o femeie în agonie. Și nu cunoșteam nici un medic. Un singur nume îmi venea insistent în minte : Lepprince. Hotărît, am ieșit din încăpere, am închis ușa, am pus la loc lămpița și am coborît scările sărind treptele și împiedicîndu-mă. Portarul m-a privit din cușca lui cu oarecare curiozitate : nu părea să fie obiceiul casei ca vizitatorii să iasă în felul acesta. M-am dus spre

el și l-am întrebat unde se află un telefon. Mi-a spus că într-un restaurant apropiat și m-a întrebat dacă s-a întîmplat ceva. Din ușă, i-am spus că nu și din două salturi am pătruns în restaurantul care nu era altceva decît o cantină mizeră în care vreo șase zdrențăroși dădeau gata două farfurii cu supă. Cînd mi-au arătat telefonul, mi-am dat seama că nu știam numărul lui Lepprince. Trebuia să fac ceva și mi-a venit ideea să sun la biroul lui Cortabanyes convins că avocatul întîrzia în vizuina aceea doar ca să nu se ducă în casa lui pustie. Am format numărul și am ascultat cu sufletul la gură. Cînd a răspuns, am oftat de ușurare.

— Alo ? era vocea de neconfundat a lui Cortabanyes.

— Domnule Cortabanyes, sînt Miranda.

— Oh, Javier, ce faci ?

— Iertați-mă că vă deranjez la ora asta.

— Nu-ți face griji, băiete, mă pregăteam să plec la cină, ce dorești ?

— Dați-mi numărul de telefon al lui Lepprince, vă rog.

— Telefonul lui Lepprince ? De ce ? S-a întîmplat ceva ?

— E ceva foarte important, domnule Cortabanyes.

Avocatul sufla greu și făcea pe prostul, fără îndoială ca să cîștige timp și să reflecteze dacă era bine să-mi dezvăluie că știa telefonul și adresa lui Lepprince.

— Nu poți aștepta pînă dimineață, băiatule ? Asta nu e oră la care să suni pe cineva. Și pe urmă nici nu știu dacă am numărul. S-a mutat... doar știi, cînd s-a căsătorit.

— Poate fi chestiune de viață și de moarte, domnule Cortabanyes. Dați-mi-l și vă explic eu pe urmă.

— Știu eu ? Stai să mă gîndesc dacă am numărul. M-a cam lăsat memoria cu vîrsta. Nu mă zori, Javier, băiatule.

Văzîndu-l nehotărît și știind că acea tîrguială se putea prelungi toată noaptea, am hotărît să-l pun la curent cu întîmplările. Pe de altă parte, presupuneam că avocatul era deja la curent cu aproape tot și eu nu-i dezvăluiam nici un secret.

— Uitați, domnule Cortabanyes, Lepprince a avut o *affaire* sentimentală cu o tînără care lucra într-un cabaret. Această tînără era în legătură cu niște ucigași pe care Lepprince i-a angajat, acum vreo doi ani, pentru o treabă nu prea legală. Acum tînăra s-a întors, dar nu se știe nimic despre ucigași. Eu am dat de ea, din simplă întîmplare, și cred că este foarte grav bolnavă. Dacă fata moare, poliția va face cercetări și pot ieși la lumină fapte compromițătoare pentru Lepprince și pentru întreprinderea Savolta, înțelegeți ?

— Bineînțeles că înțeleg, băiete, cum să nu înțeleg ? Acum ești cu tînăra asta ?

— Nu, am venit să telefonez de la o cantină din apropierea pensiunii în care am găsit-o.

— Și tînăra asta e singură ?

— Da. Adică era acum un minut.

— Te-a văzut cineva intrînd și ieșind din pensiune ?

— Doar portarul, dar nu pare un om curios.

— Ascultă, Javier, nu vreau să te bagi în încurcături. Dă-mi adresa acestei pensiuni și eu o să-l caut pe Lepprince. Tu nu te mai întoarce acolo, dar stai prin apropiere să vezi dacă intră sau iese cineva. Venim imediat, e clar ?

— Da, domnule.

— Atunci fă ce ți-am spus și fii calm.

Și-a notat adresa, a închis și eu am ieșit din cantină și, urmîndu-i instrucțiunile, m-am postat în fața pensiunii. Am stat acolo, fumînd țigară după țigară și numărînd secundele. Trebuie să fi trecut aproape o oră pînă am auzit un glas care mă chema de la colț, fără să-mi pronunțe numele. N-am recunoscut persoana care mă chema, dar m-am dus. Ascunsă după colț, se afla o limuzină neagră. Tipul care mă strigase mi-a făcut semn să mă apropii de mașină. Aceasta avea perdelele trase, așa că nu am putut vedea cine se afla în interior. Cînd am ajuns lîngă limuzină, ușa s-a deschis și am intrat. I-am văzut pe Lepprince și pe Cortabanyes. Locul șoferului era gol, de unde am dedus că persoana care mă strigase era șoferul, care aștepta afară. Pe scaunul din față l-am recunoscut pe Max. Lepprince m-a invitat să mă așez pe una din banchete.

— Ești sigur că e vorba de María Coral ? fu primul lucru pe care-l rosti, fără măcar să schițeze un salut.

— Absolut. Am văzut-o în spectacol chiar ieri.

— Și malacii ?

— Nici urmă. Nu apăreau cu ea în spectacol și nici nu i-am văzut primprejur.

— Bine, spuse pe un ton expeditiv. Însoțește-i pe Max și pe șofer. Noi vom aștepta aici. Grăbiți-vă.

— Ar fi bine să luăm o lanternă, am spus eu. Nu e lumină deloc în pensiune.

— Max, zise Lepprince adresîndu-se gorilei lui, ia o lanternă și grăbiți-vă.

Max coborî din automobil și scoase o lanternă din portbagaj, apoi făcu semn șoferului și pornirăm toți trei. Mergeam în fața lor și înainte de a intra în pensiune le-am spus să se oprească.

— Ne vom preface că venim de la un chef. Dacă portarul pune întrebări, voi răspunde eu pentru toți.

Au aprobat din cap și am intrat. Portarul abia dacă ne-a aruncat o privire. Am urcat și am ajuns pe coridor. Max îi pasase șoferului lanterna și ținea în mînă un pistol pe care îl ascundea în cutele pardesiului. În vestibul nu se afla nimeni și, chiar dacă ar fi fost, mi-am spus, ar fi murit de frică văzîndu-ne apărînd. La lumina mișcătoare a lămpiței din nișa sfîntului aveam desigur un aspect prea puțin liniștitor. Șoferul a aprins lanterna și mi-a dat-o mie. Fără să scot o vorbă i-am condus pe cei doi oameni ai lui Lepprince în camera Mariei Coral. Nu se schimbase nimic în scurtul interval de timp : țiganca continua să zacă în pat gemînd și respirînd cu greutate. La lumina lanternei camera părea mai mică și murdăria mai cumplită : pereții erau cojiți și petele de umezeală erau atît de mari, că nu se puteau distinge nici desenul nici culoarea tapetului ; în colțurile camerei atîrnau păianjeni și ca mobilier aflai aici doar două scaune și o masă de pin. Într-un colț se vedea o valiză din carton, deschisă, în care lucrurile Mariei Coral (între care nu se zăreau nici capa nici penele pe care le folosea la cabaret) stăteau vraiște. Un oberliht deasupra patului

dădea spre o curte interioară, îngustă și întunecoasă ca și restul casei.

Am apropiat lanterna de fața Maríei Coral și imaginea trăsăturilor ei ascuțite, a ochilor întredeschiși și a buzelor vineții m-a impresionat acum mai mult decît înainte. Fără să-mi dau seama, tremuram ca varga. Max, care înțelese starea mea, mă apucă de cot și făcu un gest de grabă. M-am dat deoparte și ei doi au ridicat-o pe María Coral. Țiganca era îmbrăcată într-o cămașă de noapte zdrențăroasă și udă de transpirație. N-o puteam scoate pe stradă astfel. Mi-am dat jos paltonul și i l-am pus pe umeri. Nefericita nu era conștientă de ce se întîmpla în jurul ei. Înainte de a ieși, Max a arătat o geantă mică din catifea uzată care se afla pe masă. Am luat-o și am băgat-o într-unul din buzunarele hainei. Max a apucat-o pe María Coral de picioare, șoferul de umeri și am ieșit pe coridor, apoi am traversat vestibulul ; eu am înaintat pe palier. Văzînd că nu era nimeni, mi-am chemat tovarășii. Toți patru am coborît pe scara spiralată fără să întîlnim pe cineva. La primul etaj, m-am apropiat de Max și i-am șoptit :

— Nu putem trece așa prin fața portarului. Țineți-o în picioare și să ne prefacem beți.

Așa au făcut, și eu am stins lanterna. Am coborît primul și m-am îndreptat, vesel și clătinîndu-mă, spre cușca unde bietul om număra ceasurile moarte. L-am salutat astupîndu-i vederea spre vestibul, l-am bătut pe umăr și i-am pus pe masă cîteva monede ca bacșiș. Portarul înclină capul ca să privească trecerea ciudatului grup pe care îl formau cei doi bărbați ducînd la mijloc femeia fără vlagă, mă fixă cu ochii săi goi și se cufundă din nou în letargia pazei lui fără sens. M-am retras apoi spre ușă și toți patru ne-am îndreptat spre automobil. Pe drum m-am gîndit cît de ciudată era acea pensiune în care portarul nu se arăta deloc surprins în fața unor întîmplări atît de deosebite.

Ajunși la automobil, Max și șoferul au așezat-o pe María Coral pe scaunul din spate, iar Lepprince și avocatul au trecut pe banchete. S-au urcat și cei doi oameni ai lui Lepprince și motorul se puse în mișcare încetișor. Lepprince, înainte de a închide portiera, îmi spuse :

— Du-te acasă și nu vorbi despre întîmplarea asta cu nimeni. O să te țin la curent.

A închis și am privit automobilul pornind spre o țintă necunoscută. Uitasem să-mi iau paltonul și noaptea era rece. Mi-am ridicat gulerul hainei, mi-am băgat mîinile în buzunare și am pornit în pas grăbit.

Nemesio Cabra Gómez făcea cîțiva pași, se uita la ceasul monumental atîrnat deasupra capului și se oprea invariabil să privească vitrinele cu tot ce aveau mai strălucitor și pe care, ca și cum calitatea produselor nu era o reclamă suficientă, le mai împodobiseră și cu panglici colorate, staniol, crenguțe de vîsc și alte podoabe de Crăciun. O mulțime de cumpărători intrau și ieșeau întruna din magazin. Cei care intrau cu mîinile goale ieșeau încărcați cu pachete, iar cei care aveau pachete și la intrare, ieșeau îngropați într-o piramidă colorată și veselă. Nimeni nu părea supărat de acea povară care îi transforma în cărăuși voluntari și ocazionali. Unele doamne țanțoșe erau însoțite de lachei sau slujnice, dar cei mai mulți preferau să-și care singuri greutatea viitoarelor iluzii. Nemesio Cabra Gómez îi privea cu invidie și oarecare tristețe. Pe frontispiciul bazarului niște litere enorme :

SĂRBĂTORI FERICITE ȘI ANUL NOU 1918
CU BUCURII

Nemesio Cabra Gómez se uită din nou la ceas : șase patruzeci. I se dăduse întîlnire la șase jumătate dar era mai mult decît obișnuit să aștepte, așa că nu se impacientă. Pe de altă parte, spectacolul era amuzant. O tînără mamă care își ducea copilul de mînă se apropie de Nemesio și-i dădu cîțiva bănuți zîmbind. Nemesio numără bănuții, se înclină cu recunoștință și murmură : „Dumnezeu vă va răsplăti". Apoi își reluă plimbarea ca să combată frigul înserării. Mai trecură astfel zece minute. În fața bazarului erau oprite birje din care coborau sau urcau oameni. La șapte fără zece Nemesio auzi că îl fluierau dintr-un cupeu. Se apropie și o mînă îi făcu semn să urce. Ascultă și cupeul se puse

în mișcare. Perdelușele erau trase și nu-și putu da seama în ce direcție mergeau.

— Ce noutăți ai ? întrebă bărbatul așezat în fața lui.

În ciuda întunericului care domnea în interior, Nemesio îl recunoscuse pe distinsul domn cu care avusese o discuție de afaceri cu cîteva zile în urmă.

— Am localizat individul, domnule, răspunse Nemesio. A fost greu pentru că nu prea părea om cu multe relații, dar cu multă răbdare...

— Lasă divagațiile și să revenim la subiect.

Nemesio Cabra Gómez înghiți saliva și se mai gîndi încă o dată dacă era bine să spună adevărul. Se temea că ascultînd noutățile pe care le avea, distinsul domn nu s-ar mai fi arătat interesat și i-ar fi ordonat să abandoneze cercetările, pierzînd orice speranțe economice. Dar nu putea minți, căci domnul ar fi descoperit adevărul mai curînd sau mai tîrziu și Nemesio, din experiență, se temea mai mult decît orice pe lume de represaliile celor puternici.

— Să vedeți, domnule, ceea ce am să vă spun n-o să vă placă. N-o să vă placă deloc.

— Vorbește odată, omule ! insistă domnul.

— A fost omorît, domnule.

Domnul sări în sus și rămase cu gura căscată. Îi trebuiră cîteva secunde ca să poată vorbi.

— Ce-ai spus ?

— Că a fost omorît, domnule. L-au omorît pe bietul Pajarito de Soto.

— Ești sigur ?

— L-am văzut eu, cu ochii ăștia pe care o să-i mănînce pămîntul.

— Ai văzut cum l-au omorît ?

— Da... adică, nu chiar. L-am condus acasă, dar el nu m-a lăsat să-l duc pînă la poartă. Cînd am plecat am văzut trecînd un automobil care la început nu mi-a atras atenția, dar apoi, reflectînd, mi s-a părut același automobil care ne urmărise toată noaptea. M-am întors, domnule, și el era mort, întins în mijlocul străzii.

— Mai era cineva pe stradă ?

— Cînd s-a produs fapta, nu, domnule. Cînd am ajuns lîngă el, se adunase lumea, dar asta a fost după accident.

— Şi era mort ?

— Mort de-a binelea, domnule. Nici măcar nu mai respira.

Domnul rămase tăcut cîteva minute pe care Nemesio le folosi pentru a deduce, din zgomotele străzii, locul pe unde treceau. Auzi zgomote de tramvai şi de motoare. Cupeul avansa încet. Deduse că nu părăsiseră centrul comercial ; probabil circulau cu greutate în sus, pe Paseo de Gracia.

— Aţi vorbit despre ceva înainte de a fi omorît ? întrebă în sfîrşit domnul.

— Da, domnule, am vorbit toată noaptea. La început Pajarito de Soto era foarte excitat din cauza vinului.

— Era beat ?

— Cam beat, da, domnule. A făcut-o de oaie în cîrciuma în care l-am întîlnit.

— Cum adică a făcut-o de oaie ?

— A început să trăncănească împotriva tuturor şi să spună că mulţi meritau să moară.

— A pronunţat vreun nume ?

— Nu, domnule. A spus că mulţi meritau să moară dar nu a spus cine.

— A explicat motivele ?

— A spus că l-au înşelat şi că vor înşela pe toată lumea dacă nu vor fi omoriţi. Adevărul e că mi s-a părut puţin cam exagerat. Eu nu cred că trebuie omorît cineva.

— Ce-a mai spus ?

— Cam atît. Clienţii din cîrciumă l-au obligat să tacă şi am plecat amîndoi. Pe stradă n-a mai vorbit de omor. Cînta şi urina.

— Şi a făcut asta pînă l-ai lăsat lîngă casă ?

— Nu, domnule. Înainte de a ne despărţi se mai trezise şi părea foarte trist. Mi-a spus că s-ar putea să fie el omorît. Probabil o presimţire, nu ?

— Fără îndoială, aprobă domnul.

— Mi-a cerut o favoare, cu toate că nu ştiu dacă trebuie să vă spun.

— Bineînțeles că trebuie, idiotule. Doar de asta te plătesc.

— Să vedeți, mi-a cerut să-l anunț pe un prieten de-al lui dacă avea să i se întîmple ceva rău.

— Ți-a spus numele prietenului său ?

— Da, domnule, dar nu știu dacă trebuie...

— Termină cu prostiile, Nemesio. Numele prietenului.

— Javier Miranda, șopti Nemesio.

— Miranda ?

— Da, domnule. Îl cunoașteți ?

— Nu te privește ! îl repezi și apoi își mîngîie bărbia cu mîna înmănușată. Care va să zică Miranda, nu ? Da, îl cunosc, bineînțeles. Este cățelul lui Lepprince.

— Cum ați spus, domnule ?

— Nu-i treaba ta. Bătu cu bastonul în acoperiș și cupeul se opri imediat. Asta-i tot, Nemesio. Ți-ai îndeplinit misiunea destul de bine. Coboară și uită că ne-am văzut.

Îi dădu niște bancnote lui Nemesio și făcu gestul de a deschide ușa trăsurii. Nemesio se aștepta la un astfel de final, dar nu putu evita ca figura lui să nu reflecte toată tristețea care îl copleșea. Domnul interpretă greșit expresia lui Nemesio.

— Ce-i cu tine ? Vrei mai mulți bani ?

— O, nu, domnule. Mă gîndeam că...

— Că ce ?

— Nu mergem mai departe, domnule ? Nu ducem treaba asta pînă la capăt ? Un biet om a fost asasinat, domnule. E o mare crimă.

— Nu sînt eu pus să fac dreptate, Nemesio. Poliția se va ocupa de caz și-l va pedepsi pe vinovat după cum merită. Pe mine mă interesa doar să aflu cîteva lucruri și asta, din nefericire, este imposibil de obținut.

— Și acel Miranda ? Nu vreți să-l găsesc ? Pot s-o fac. Am prieteni peste tot.

— Nemesio, nu minți ! Pe tine pînă și cîinii te scuipă. Și pe urmă, eu sînt cel care dă ordine. Coboară, te rog.

Nemesio Cabra Gómez hotărî să joace ultima carte.

— Nu v-am povestit tot, domnule. În noaptea aceea s-a mai întîmplat ceva.

— A, da? Așadar țineai asul pe mînecă, nu?

— Nu vă supărați, domnule. Noi, săracii, trebuie să luptăm ca să supraviețuim.

— Uite ce e, Nemesio, ai fost foarte șmecher, dar treaba asta murdară nu mă mai interesează. Dacă mai e ceva, puțin îmi pasă.

— Este foarte interesant, domnule. Extrem de interesant.

— Am spus să cobori. Și să nu-ți treacă prin minte să mă înșeli, ai înțeles? Nu m-ai văzut în viața ta și nici nu știi cine sînt. Nu te baza pe aparenta mea îngăduință. Vezi ce faci ca să n-o iei pe urmele lui Pajarito de Soto.

Deschise ușa trăsurii și-l îmbrînci fără multe fasoane pe Nemesio care abia își putu recăpăta echilibrul. Magazinul El Siglo își închidea porțile exact în momentul acela. Cupeul se învîrtise în cerc. Nemesio încerca să-l urmărească, dar mulțimea îl înghesuia împiedicîndu-l să înainteze rapid. Numără banii pe care i-i dăduse domnul, îi ascunse în buzunarele pantalonilor și-și făcu drum cu coatele.

Avocatul Cortabanyes își îndesase două crochete de pui în gură și obrajii începură să i se miște energic. Căută cu privirea un șervețel cu care să se șteargă pe degete și, odată localizat obiectul căutării lui la celălalt capăt al unei mese lungi, se îndreptă spre el cu mîna întinsă, atent să nu murdărească pe cineva. Un domn slab, cu părul alb și nasul borcănat care purta pe piept o panglică a unui ordin necunoscut avocatului, îi taie drumul.

— Scuzați, mormăi Cortabanyes.

— Ce-ați spus?

Cortabanyes arată spre obrajii lui umflați.

— Mîncați liniștit, dragă domnule Cortabanyes! exclamă omul cu ordinul pe piept, dîndu-și seama de situație. Mîncați liniștit. Graba este cel mai mare rău al vremurilor noastre.

Cortabanyes ajunse la locul unde se aflau stivuite șervețelele, îl luă pe primul din grămadă, îl desfăcu, își șterse degetele și gura și înghiți ce mai rămăsese din crochete. Bărbatul cu panglica îl bătu pe umăr.

— Să vă fie de bine.

— Mulțumesc, mulțumesc mult. Nu-mi amintesc numele dumneavoastră, vă rog să mă iertați.

Lui Cortabanyes îi plăcea să se afle între multă lume. În amabilitatea superficială și formalism se simțea sigur pe sine, la adăpost de întrebările directe, de consultațiile profesionale, de propunerile insidioase. Îi plăcea să poarte o conversație ușoară, să o întrerupă, să sporovăiască la întruniri, să intervină cu o glumă sau un comentariu frivol. Îi plăcea să observe, să deducă, să ghicească, să descopere figuri noi, să cîntărească persoanele în ascensiune, marile puteri în decădere, înțelegerile tacite, trădările de salon, crimele sociale.

— Casabona, Augusto Casabona, dacă-mi permiteți, spuse omul cu ordinul arătîndu-se cu degetul.

Cortabanyes îi dădu mîna și amîndoi rămaseră tăcuți, fără să știe ce să-și spună.

— Ce părere aveți, rosti în sfîrșit cel cu ordinul, ce părere aveți, prietene Cortabanyes, de ultimul zvon care circulă ?

— Să nu spuneți niciodată ultimul zvon, prietene Casabona, pentru că în clipa asta nu mai e ultimul.

— Ha, ha, ce nostim, prietene Cortabanyes, rîse omul cu ordinul, și apoi redeveni serios ca un condamnat. Mă refer la zvonul că prietenul nostru Lepprince va fi următorul primar al Barcelonei.

Cortabanyes își zgudui constituția obeză într-un rîs înfundat.

— Sînt atîtea zvonuri, prietene Casabona !

— Dar printre ele o fi și unul adevărat.

— Asta îmi spun și eu cînd joc la loterie : un număr trebuie să iasă. Dar nu e niciodată numărul meu, zău așa.

— Lăsați, prietene Cortabanyes, văd că vreți să ocoliți subiectul și ăsta e semn că e ceva la mijloc. Nu se prinde cu mine, nu, domnule.

— Prietene Casabona, dacă aș ști ceva v-aș spune. Dar purul adevăr e că nu știu nimic. Zvonul ăsta a ajuns și la urechile mele, nu vreau să vă mint, dar nu i-am dat mai multă atenție decît oricărui alt zvon.

— Cu toate acestea, recunoașteți, prietene Cortabanyes, că dacă zvonul s-ar confirma, ar fi o bombă.

În lume, lui Cortabanyes nu-i era teamă de indiscreția altora. Nu era plătit ca să răspundă și deci putea să tacă. Cu toate acestea, hotărî să-l facă să sufere pe pisălogul de Casabona.

— O bombă ați spus ? Vă avertizez în mod confidențial că mi se pare o comparație nu prea fericită.

Casabona roși.

— N-am vrut să spun... Dumneavoastră înțelegeți, prietene Cortabanyes. Fiți sigur că îi port o mare simpatie prietenului nostru comun, Lepprince. Am adus vorba doar pentru că doream să obțin de la domnul Lepprince o mică favoare, nimic important. În cazul în care el...

Cortabanyes degusta tulburarea omului cu ordinul.

— Și, spuneți-mi, prietene Casabona, cu ce vă ocupați ?

— A, am un magazin filatelic pe strada Fernando, cred că ați trecut de nenumărate ori prin fața lui. Dacă vă pasionează timbrele, trebuie să-l știți. Lăsînd modestia la o parte, cred că mi-au trecut prin mînă cele mai valoroase exemplare, ca să nu mai vorbesc de clientela mea, printre care se numără nu numai cele mai mari personalități din Barcelona, ci și din Europa.

— Iartă-mi lipsa de interes, prietene Casabona, dar mijloacele mele materiale nu-mi permit să cumpăr alte timbre decît cele fiscale.

— Timbre fiscale ? exclamă omul cu ordinul pălind și încercînd să zîmbească ca să-i intre în voie avocatului. Ha, ha ! Ce nostim, prietene Cortabanyes ! Nu mi-ar fi trecut prin minte, pe cuvînt de onoare, nu mi-ar fi trecut prin minte. Timbre fiscale, care va să zică. Trebuie să-i povestesc nevesti-mi, se înclină. Iertați-mă, și plecă rîzînd pe înfundate.

Cortabanyes îl văzu dispărînd printre oamenii care discutau într-o pauză a orchestrei. Instrumentiștii beau

șampanie și ridicau cupele în semn de mulțumire, cînd în direcția lui Lepprince, cînd spre María Rosa Savolta, care le răspundea cu o grațioasă reverență și un zîmbet pletoric. Lîngă ea, soția lui Pere Parells zîmbea și ea și se înclina, participantă parazitară a omagiului adus amfitrioanei. Cortabanyes căuta cu privirea crochetele. Cina se lăsa așteptată. În loc să descopere crochetele, privirea lui o întîlni pe cea a lui Lepprince, care din ușa bibliotecii îi făcea semn să vină la el. Din cauza distanței și a vederii obosite nu-și putu da seama dacă figura lui Lepprince exprima satisfacție sau contrarietate.

Limuzina se opri în strada Princesa, lîngă salonul San Juan, în fața unei clădiri noi de trei etaje cu ferestre mari. Ușa dinspre stradă, din sticlă cărămizie, lăsa să se vadă o lumină din vestibul. Deasupra ușii și perpendicular pe perete o firmă anunța :

HOTEL MÉRIDA
Confort

Lepprince și Max coborîră din mașină și francezul trase de mînerul care se vedea printr-un orificiu de lîngă ușă. În interior se auzi un clopoțel și după puțin tîrșiitul unor papuci care se apropiau. O voce răgușită repeta : „Acuși, acuși," ; apoi se auzi un zăvor și ușa de sticlă se deschise pînă la limita pe care o permitea un lanț. Lepprince schimbă cu Max o privire ironică. O jumătate de față adormită îi privea insistent prin crăpătură.

— Ce doriți, domnilor ? întrebă jumătatea de față.

— Sînt *monsieur* Lepprince, vă amintiți de mine ?

Ochiul întredeschis de pe jumătatea de față își recăpătă brusc mărimea naturală.

— Ah ! *monsieur* Lepprince, iertați-mă, nu vă recunoscusem ! Dormeam, știți ? și mă trezesc foarte greu. Vă deschid într-o clipită.

Ușa se închise, se auzi un zgomot de zăvor și ușa se dădu la o parte. Recepționerul hotelului purta un halat de lînă gri peste o haină mototolită.

— Intrați și iertați-mă că vă primesc în halatul ăsta. Nu credeam că mai vine cineva la ora asta și am stins soba, dar o aprind îndată. E o noapte afurisită, nu-i așa ?

— Avem o invitată, Carlos, o cunoașteți deja.

Carlos împreună mîinile și ridică ochii spre tavan.

— Ah, s-a întors domnișoara ! Ce bucurie, *monsieur*.

— Presupun că aveți o cameră liberă.

— Există întotdeauna o cameră în hotelul meu pentru *monsieur* Lepprince. Nu va fi aceeași de data trecută. Dacă m-ați fi anunțat puțin mai înainte... Dar n-are importanță. Am alta, spre interior, puțin mai mică, dar foarte discretă și tăcută. *Très, très mignon.*

Lepprince și Max se întoarseră la limuzină.

— Poți aștepta aici, spuse Lepprince lui Cortabanyes. Nu întîrziem mult.

— Nici nu mă gîndesc, fiule, replică avocatul. Nu rămîn eu singur pe strada asta întunecoasă. Și mai e și un frig de crapă pietrele.

Lepprince și șoferul o scoaseră pe María Coral din mașină și în urma lor coborî Cortabanyes. Cei patru bărbați intrară în hotel cu povara lor și recepționerul închise ușa și puse zăvoarele.

— Domnișoara e bolnavă, explică Lepprince. O ducem în cameră și pe urmă trimit după doctor. Eu rămîn cu ea, bineînțeles, îmi asum toată răspunderea.

Recepționerul, care se încruntase văzînd corpul inert al țigăncii, își recăpătă zîmbetul.

— Pe aici, domnilor, urmați-mă. Merg eu înainte ca să vă arăt drumul. Fiți atenți la trepte.

Cu o lampă lumină mai întîi scara, apoi coridorul. Ajungînd la ultima ușă, scoase o cheie din buzunar și deschise. Încăperea, ca și restul hotelului, era curată, dar mirosea a umezeală.

— E puțin cam rece. Dacă-mi permiteți, o să aprind sobița. Fiind mică, se încălzește într-o clipă, spuse recepționerul.

În timp ce Lepprince și șoferul o întindeau pe María Coral în pat, recepționerul aprinse sobița. Cînd termină operația, Lepprince îi întinse o bancnotă și îi făcu semn că e liber.

— Mulțumesc, *monsieur*. Dacă aveți nevoie de mine, sînt jos. Chemați-mă oricînd.

Lepprince îi scoase Maríei Coral paltonul pe care încă îl mai purta și o acoperi cu cearșaful. Max cercetă fereastra ghilotină și adulmecă în exterior. Cortabanyes își freca mîinile lîngă sobiță.

— Duceți-vă după doctorul Ramírez, spuse Lepprince șoferului. Stă pe strada Salmerón, 6, etajul întîi. Mai întîi lăsați-l pe domnul Cortabanyes acasă. Să vă însoțească Max, el îl cunoaște pe doctor. Max, spune-i că e un caz urgent, să nu pună întrebări. Dacă totuși pune, știi ce să-i răspunzi. Și ai grijă să nu-i povestească nimic soției. Dacă e plecat la vreun bolnav, află adresa bolnavului, du-te acolo și să nu vii fără el. Cu tine o să vorbesc mîine dimineață, termină adresîndu-se lui Cortabanyes.

Cei trei bărbați salutară și ieșiră. Cînd rămase singur, Lepprince se așeză pe marginea patului și privi gînditor chipul Maríei Coral.

Dimineața cerul era tot înnorat și o ploaie fină se cernea în aer. Trăsurile alunecau lăsînd o dîră neagră pe caldarîm și copitele cailor clipoceau. De la fereastră, vedeam preumblîndu-se în sus și-n jos două șiruri de umbrele. Ziua nu era propice gîndurilor vesele și liniștea mea din noaptea trecută — liniștea de a fi lăsat-o pe María Coral în mîini bune — se risipi. În timp ce mă bărbieream, am recapitulat întîmplările cu obiectivitate și nu am fost mulțumit de rezultat. În primul rînd, Lepprince se arătase bizar de rece cu mine, mai ales ținînd cont de faptul că nu ne mai văzusem de cîteva luni. Nu vroise să părăsească automobilul și trimisese în locul lui pe pistolar și pe șofer. Șoferul constituia o noutate pentru mine : Lepprince se lăudase întotdeauna că știe să conducă mașina mai bine ca oricine și că-i place enorm s-o facă. Cine era acest individ antipatic, cu înfățișare de maimuță ? O nouă gorilă ? De ce se ascundea Lepprince pe după perdelușele limuzinei ? De ce a venit însoțit de Cortabanyes, evident inutil și previzibil incomod într-o astfel de situație ? Și, în sfîrșit, de ce

m-au lăsat pe jos ? În mașină era loc destul, chiar prea mult loc, ca să încap și eu. Ce au făcut cu María Coral ?

Am mîncat în grabă și m-am dus la birou cu intenția să-l iau cu asalt pe Cortabanyes de îndată ce va apărea și să-l oblig să-mi povestească tot. Dar nu am avut ocazia : în ciuda faptului că am ajuns mai devreme ca de obicei, Cortabanyes mi-o luase înainte și se afla cu un client în biroul lui. Încă un mister se adăuga acum celorlalte : Cortabanyes nu apărea niciodată înainte de zece sau zece și jumătate și ceasul meu arăta nouă fără un sfert.

M-am învîrtit prin bibliotecă fumînd țigară după țigară. La nouă și zece apăru Doloretas care începu o discuție despre necazurile pe care le provoca ploaia și, la răspunsurile mele în doi peri și nepotrivite, tăcu, scoase husa de pe mașina de scris și începu să bată. La zece fără un sfert apăru Perico Sarramadriles. Avea un exemplar dintr-o revistă satirică și încercă să-mi arate niște caricaturi sedițioase. L-am repezit și s-a așezat la locul lui. La zece am auzit vocea lui Cortabanyes care mă chema în biroul lui. Am ajuns dintr-un salt. Intempestiva vizită era Lepprince.

— Intră, Javier, fiule, și așază-te, mi-a recomandat Cortabanyes.

Lepprince se ridicase și mă opri cu un gest.

— Nu te așeza, nu e cazul : plecăm imediat, tu și cu mine.

— Cum se simte María Coral ? am întrebat.

— Bine, spuse Lepprince.

— Sigur ?

Lepprince zîmbi cu aer condescendent. Probabil că tonul meu părea impertinent pentru o persoană care nu era obișnuită să i se pună vorbele la îndoială.

— Așa a spus doctorul, Javier, și am încredere în cunoștințele lui. În orice caz, curînd îți vei putea da seama tu însuți, pentru că o vei vedea chiar în dimineața asta.

— Unde se găsește ?

— Într-un hotel. Nu-i lipsește nimic și, pe de altă parte, n-ai de ce să-ți faci atîtea griji pentru sănătatea ei. Nu suferea de o boală grea.

Mă bătu pe umăr, mă privi fix în ochi și zîmbi. Temerile mele de dimineață se risipiră. Mi-am luat paltonul, pe care Lepprince îl adusese și-l lăsase pe unul dintre fotoliile din birou, și amîndoi am ieșit în stradă. Limuzina se apropie maiestuoasă, opri în fața noastră, care așteptam feriți de ploaie, și șoferul coborî arborînd o umbrelă cu care îl acoperi pe Lepprince. Am urcat. În mașină se afla Max. Am coborît în fața micului hotel de pe strada Princesa. Mă simțeam puțin cam trist.

— Sper să nu inoportunez, i-am șoptit la ureche lui Lepprince în timp ce traversam micul vestibul.

— Nu fi prost. Să vezi, de îndată ce María Coral și-a revenit a vrut să știe, cum e și firesc, unde se află și ce i s-a întîmplat. I-am explicat tot și, bineînțeles, rolul pe care l-ai avut tu în evenimentele din noaptea trecută. Nu mi-a dat pace pînă ce nu i-am promis să te aduc imediat ce pot.

— Adevărat ? E adevărat că vrea să mă vadă ? am întrebat cu atîta entuziasm încît Lepprince a izbucnit în rîs. Am roșit pînă în vîrful urechilor. Sentimentele care mă asaltau începeau să-mi producă frică.

Ajunsesem. Lepprince bătu în ușa camerei. O voce de femeie ne invită să intrăm, ceea ce am făcut. Femeia care răspunsese era o infirmieră. María Coral se odihnea în pat cu ochii închiși, dar nu dormea, pentru că îi deschise cînd ne auzi intrînd. Culoarea îi revenise în obraji și privirea își recăpătase parte din vioiciunea de care eu îmi aminteam. M-am apropiat de pat și nu am știut ce să spun. Mi-a întins o mînă albă pe care am strîns-o, iar ea a ținut-o pe-a mea.

— Mă bucur că vă văd restabilită, i-am spus cu glas infatuat.

— Mi-ai salvat viața, spuse ea schițînd un zîmbet.

Lepprince și infirmiera ieșiseră pe coridor. Eu m-am simțit și mai intimidat și mi-am plecat ochii ca să nu văd privirea Mariei Coral fixîndu-mă.

— Domnul Lepprince... am adăugat, a alergat imediat în ajutorul dumneavoastră. Asta v-a salvat, desigur.

— Apropie-te, nu te aud bine.

Mi-am apropiat fața de a ei. Ea continua să-mi strîngă mîna.

— Aș vrea să știu ceva, șopti.

— Vă rog, am spus ghicind și temîndu-mă de întrebarea care se apropia.

— De ce ai venit noaptea trecută în camera mea ?

Nu greșisem. Mi-am dat seama că roșeam din nou. Am încercat să deslușesc ce exprimau ochii și vocea ei ; dar nu am aflat altceva decît curiozitate.

— Să nu interpretați greșit, am început. Noaptea trecută am fost cu un prieten la cabaret și v-am văzut. V-am recunoscut, m-am întors să vă salut și mi s-a dat adresa dumneavoastră. Cînd am bătut la ușă și nu mi-a răspuns nimeni, am crezut că ați ieșit sau că nu doreați să primiți vizite, dar, la un moment dat, am adăugat schimbînd oportun ordinea întîmplărilor, mi s-a părut că aud un geamăt. Am deschis și v-am văzut în pat, arătînd îngrijorător. L-am chemat pe Lepprince, apoi restul îl știți.

— Asta explică ceea ce s-a întîmplat, dar nu de ce.

— Cum de ce ?

— De ce vroiai să mă vezi.

Mi se păru că în pupilele ei strălucea o luminiță malițioasă și am plecat din nou privirea.

— Cînd v-am văzut în pensiunea aceea mizerabilă, am spus ca să ocolesc problema, m-am temut de ce putea fi mai rău.

María Coral îmi lăsă mîna, oftă și închise ochii strivind o lacrimă.

— Ce s-a întîmplat ? Vă simțiți rău ? Vreți să chem infirmiera ? am rostit speriat și ușurat în același timp.

— Nu, nu-i nimic. Mă gîndeam la pensiunea aceea și la tot ce s-a întîmplat. Acum pare totul atît de departe, și, vezi, au trecut doar cîteva ore. Mă gîndeam... dar ce importanță are ?

— Nu, spuneți-mi, ce gîndeați ?

— Mă gîndeam că în curînd va trebui să mă întorc acolo. Aș vrea să mor... nu rîde de mine, te rog !... aș vrea să mor aici, în acest hotel atît de curat, înconjurată de oameni atît de buni ca tine.

N-am mai putut asculta : am căzut în genunchi lîngă pat și i-am luat din nou mîna.

— Nu vorbiți așa, vă interzic. Nu vă veți mai întoarce niciodată la acea pensiune murdară, nici la cabaret, nici la viața îngrozitoare pe care îți dus-o pînă azi. Nu știu cum să fac, dar trebuie să găsesc o soluție pentru ca dumneavoastră să puteți avea, în sfîrșit, viața pe care o meritați. Dacă trebuie... dacă trebuie, sînt dispus la orice pentru dumneavoastră, María Coral.

Își întoarse fața și mă privi cu atîta dulceață, încît de data asta ochii mi se umplură de lacrimi. Cu mîna liberă mă mîngîie pe păr și pe obraji și spuse :

— Nu vorbi așa. Nu vreau să suferi pentru mine. Ai făcut și așa destul.

Ușa încăperii se deschise și eu am sărit în picioare. Lepprince și infirmiera intrară și împreună cu ei un bărbat în vîrstă, solid, chel și bine bărbierit, care mirosea ca după ce făcuse masaj facial. Lepprince mi l-a prezentat pe doctorul Ramírez.

— A venit s-o examineze pe María Coral.

Doctorul Ramírez îmi adresă un zîmbet sincer.

— Nu vă neliniștiți pentru fată. E zdravănă și nu are nimic. E puțin slăbită, dar asta îi va trece curînd. Acum, dacă nu vă supărați, va trebui să ieșiți din cameră. O să-i dau un calmant ca să doarmă. Are nevoie de somn și de mîncare sănătoasă : nu există medicament mai bun pe lume.

Lepprince și cu mine ieșirăm din hotel. Ploaia se oprise, dar cerul era tot acoperit și aerul impregnat de umezeală.

— După ploile astea, spuse Lepprince, o să vină primăvara. Te-ai uitat la pomi ? Sînt gata să înmugurească.

Cortabanyes îl ajunse pe Lepprince și amîndoi intrară în bibliotecă. Avocatul era foarte bine dispus, nu la fel și francezul.

— Tocmai am stat de vorbă cu un alegător, spuse Cortabanyes. Un om influent, patronul unei filatelii. Cred că se numește Casabona.

— N-am idee cine poate fi.

— Tu l-ai invitat.

— Nu-i cunosc pe nouăzeci la sută din invitații mei și bănuiesc că nici ei pe mine, replică Lepprince.

— Află că ăsta te cunoaște, și încă bine... M-a întrebat cînd vei fi primar ca să-i faci niște favoruri.

— Primar ? Circulă știrile, nu glumă. Ce i-ai spus ?

— Nimic clar. Dar ar trebui să-i cumperi niște timbre : alegătorii trebuie cocoliți, rîse Cortabanyes.

Lepprince întrerupse conversația cu un gest de nerăbdare.

— Ai vorbit în ultimul timp cu Pere Parells ?

— Nu, i s-a întîmplat ceva ?

— A venit să mă cicălească în istoria cu acțiunile, mormăi Lepprince.

Un chelner deschise ușa bibliotecii și rămase nemișcat în prag. Lepprince îl fulgeră cu privirea.

— Iertați-mă, domnule. Doamna dorește să știe dacă poate servi masa.

— Spune-i că da și nu mă deranja, îl expedie Lepprince. Și avocatului : Cine să-i fi spus așa ceva ?

— Lui Pere Parells ? Eu în nici un caz.

— Nici eu, zise Lepprince prostește. Dar întîmplarea face că ceva a auzit, și asta înseamnă că există fisuri.

Cortabanyes își așeză cravata și-și trase manșetele roase ale cămășii.

— Ce să-i faci ? spuse cu un calm desăvîrșit.

— Nu-ți permit tonul ăsta, Cortabanyes ! tună Lepprince.

Cortabanyes zîmbi.

— Ce ton, fiule ?

— Cortabanyes, pentru Dumnezeu, nu face pe prostul. Amîndoi sîntem băgați în asta pînă-n gît. Acum nu mai poți abandona.

— Cine vorbește de abandon ? Haide, haide, liniștește-te ! Nu s-a întîmplat nimic. Judecă și tu, ce s-a întîmplat ? Parells a auzit un zvon ; Casabona, filatelistul, a auzit altul. Și ce ? Nici tu nu ești primar, nici acțiunile întreprinderii Savolta n-au fost puse în vîn-

zare. S-a întîmplat doar atît : că s-au răspîndit două zvonuri. Şi nimic mai mult.

— Dar Parells le-a dat credit. E furios.

— O să-i treacă. Ce altceva are de făcut ?

— Ne poate face mult rău dacă îşi pune în minte.

— Dacă îşi pune în minte, da, dar n-o va face. E bătrîn şi singur. De cînd au murit Savolta şi Claudedeu nu mai are forţă. E doar aparenţă, crede-mă. Şi ne convine să-l păstrăm de partea noastră. Are prestigiu, toată lumea îl respectă. E... cum să spun ? tradiţia, Ateneul, Fecioara din Montserrat.

Lepprince îşi agita picioarele şi-şi frîngea degetele fără să-l slăbească o clipă din ochi pe avocat. Oftă şi spuse :

— Bine, m-am mai liniştit. Ce trebuie să facem ?

— Ce i-ai răspuns cînd ţi-a venit cu povestea ?

— Că e un imbecil şi că să se ducă dracului. Da, ştiu. N-am fost diplomat, dar asta e.

— Fiule, eşti un căpăţînos, îl mustră cu blîndeţe Cortabanyes, nu meriţi ce ai. Gîndeşte-te că eşti bogat, eşti o personalitate publică, nu poţi bate din picioare ori de cîte ori ceva te contrariază. Răceală, fiule. Eşti bogat, nu uita : trebuie să fii conservator mai înainte de orice. Moderaţie. Nu ataca, ei trebuie să fie aceia care să atace. Tu trebuie doar să te aperi, şi puţin, ca să nu creadă că atacurile lor ţi-ar putea dăuna.

Lepprince înclină capul şi rămase nemişcat. Cortabanyes îl bătu pe umăr.

— Ah, tinerii, cît sînt de impulsivi ! declamă. Hai, sus fruntea, ne cheamă la masă. Asta o să ne priască. Vezi ca Pere Parells să ocupe un loc important la masă şi arată-te amabil. Apoi îl iei deoparte, îi oferi un coniac şi un trabuc şi te împaci cu el. Dacă e nevoie, îi ceri iertare, dar nu trebuie să iasă din casa asta cu capul plin de nori negri. Ai înţeles ?

Lepprince făcu semn cu capul că da.

— Atunci, ridică-te, spală-te pe faţă şi să mergem în sufragerie. Nu poţi întîrzia la cină : e petrecerea ta. Şi promite-mi că n-o să-ţi mai pierzi controlul.

— Îţi promit, spuse Lepprince cu un firicel de voce.

Lui Nemesio Cabra Gómez îi era foame. Hoinărea pe străzile pustii de mai bine de o oră și frigul îl pătrunsese pînă la oase. Trecu prin fața unei cîrciumi și se opri să privească prin ferestrele aburite ale ușii. Aproape că nu se vedea nimic în interior din cauza murdăriei și a aburilor, dar se ghicea hărmălaia tipică sărbătorii. Era noaptea de Anul Nou. Numără banii care îi rămăseseră și calculă că și-ar fi putut plăti o cină modestă. Ușa se deschise lăsînd să treacă un bărbat burtos îmbrăcat în haine de sărbătoare care mergea cu pas nesigur ducînd de braț o femeie tînără cu carnea tare și din belșug, parfumată amețitor. Nemesio Cabra Gómez se dădu la o parte și se ascunse în umbră. Efort inutil, pentru că bărbatul nu l-ar fi văzut chiar dacă s-ar fi aruncat la picioarele lui, atît era de ocupat să se țină pe picioare și s-o pipăie pe femeie, care încerca să îndepărteze mîngîierile stîngace ale clientului fără a înceta să zîmbească și să se prefacă veselă. Dar ceea ce Nemesio nu putu evita fu apariția femeii care îl orbi și îl ameți cu parfumul ei senzual și cu mirosul de pește prăjit care ieșea din cîrciumă.

Acea ispită îi învinse nehotărîrea. Împinse ușa și intră. Cîrciuma era un adevărat balamuc. Toată lumea vorbea odată, bețivii cîntau, fiecare pe limba lui dar din toate forțele, cu pretenția de a se face auzit și cu tenacitatea proprie beților. Nemesio contemplă spectacolul din ușă : nimeni nu păru să-i observe prezența, lucrurile se prezentau bine. Dar curînd faptele aveau să-i contrazică optimismul. Vocile se atenuară puțin cîte puțin, bețivii tăcură și în cîteva secunde tăcerea cea mai deplină puse stăpînire pe local. Ba mai mult : clienții care se înghesuiau în jurul tejghelei se așezară de o parte și de alta a încăperii formînd o cărare flancată de figuri nerăbdătoare și la ale cărei capete se aflau, de o parte, Nemesio și, de cealaltă parte, un tip bărbos și musculos, îmbrăcat cu un cojoc murdar și cu o bască pe cap.

Nemesio Cabra Gómez nu avu nevoie de mai multe elemente pentru a ajunge la concluzia că situația lui nu era prea roză. Se învîrti pe călcîie, deschise ușa și o

rupse la fugă. Bărbatul în cojoc și cu bască pe cap ieși după el.

— Nemesio ! urlă cu o voce care părea că iese dintr-un tun. Nemesio, nu fugi !

Nemesio alerga pe străduțe ocolind trecătorii și sărind peste obstacole, fără să întoarcă capul, convins că omul cu cojocul îl urmărea și avea s-o facă pînă ce va pune mîna pe el. Grăbi pasul, primi în față o găleată cu apă murdară aruncată de la o fereastră, își pierdu un pantof. Puterile îl părăseau, plămînii îi ardeau. Auzi din nou vocea tunătoare :

— Nemesio ! Degeaba fugi, că tot te prind !

Mai făcu vreo șase pași, i se întunecă vederea, se agăță de o bancă și alunecă încet pînă ce se așeză pe pămînt. Namila cu cojocul ajunse lîngă el gîfîind, îl înhăță de umeri și-l ridică în picioare.

— Vroiai să fugi, da ?

De cîte ori îi dădea drumul, picioarele i se înmuiau și cădea. Colosul cu basca se așeză pe bancă și așteptă ca Nemesio să-și revină. În timp ce aștepta își descheie cojocul ca să-și scoată o batistă cu care își șterse sudoarea și făcînd aceasta lăsă să se vadă un pistol mare și negru.

— Eu n-am făcut nimic, jur pe Sfînta Treime, gîfîia Nemesio agățat de bancă. N-am de ce să-mi fie rușine.

— A, nu ? Și atunci de ce fugeai ? întrebă omul cu cojocul.

Nemesio trase o gură de aer și ridică din umeri.

— E multă rea-credință în zilele noastre.

— O să ne povestești mai tîrziu. Acum ridică-te și vino cu mine. A, și vezi să nu faci vreo prostie. Data viitoare cînd mai încerci să fugi scot pistolul. Te-am prevenit.

III

LEPPRINCE AVEA DREPTATE: PRIMĂVARA se anunța umplînd aerul cu acea mireasmă care cuprinde în ea ceva din plăcuta ameteală a nebuniei. Timp de două zile (acum, cînd îmi amintesc, cele mai frumoase din viața mea) m-am dus la hotelul din strada Princesa să o vizitez pe María Coral. În prima zi i-am dus flori. Rîd acum, cînd îmi aduc aminte cîte îndoieli, cîtă nehotărîre a trebuit să învîng, cîtă îndrăzneală a trebuit să adun ca să cumpăr acel modest buchețel și cu cîtă emoție i l-am dat, temîndu-mă să nu par sentimental și caraghios, sau că florile nu sînt pe gustul ei, sau că îi vor trezi amintiri în defavoarea mea, sau că a primit deja un buchet mai mare (de la Lepprince, bineînțeles), iar darul meu n-ar face decît să-mi pună în evidență sărăcia, subordonarea. Și mi se pune un nod în gît retrăind scena cînd i l-am înmînat, rememorînd gravitatea cu care l-a primit, fără ironie și fără răutate, cu o recunoștință simplă care reieșea nu atît din cuvintele ei cît din ochii mari, luminoși, și din mîinile ei, care au luat buchetul, l-au apropiat de față și apoi, punîndu-l pe pat, mi-au luat mîinile și le-au strîns scurt dar expresiv. Am vorbit puțin; nimic sau prea multe ar fi trebuit să-i spun pentru a înlesni o conversație; am plecat și m-am plimbat pînă foarte tîrziu. Îmi amintesc că eram trist, că mi-am blestemat soarta, că eram fericit.

Am revenit a doua zi. Florile mele erau puse într-un vas de cristal pe o măsuță. María Coral arăta bine și era foarte vioaie. Mi-a povestit că îi interziseseră să țină florile în cameră în timpul nopții, pentru că, pe întuneric, ele consumă oxigenul din încăpere. Știam asta, dar am lăsat-o să povestească totul cu lux de amănunte. Îi adusesem niște bomboane. M-a certat că fac atîtea cheltuieli, a deschis cutia, mi-a oferit, am mîncat una. A venit doctorul Ramírez și a înfulecat trei într-o clipită. Cu gura plină de ciocolată i-a luat pulsul bolnavei și a zîmbit.

— Ești mai sănătoasă ca mine, fetițo.

I-a spus să se ridice și să-și descheie cămașa ca s-o consulte. Am ieșit pe coridor și am așteptat medicul care mi-a confirmat pronosticul : María Coral era sănătoasă, putea să părăsească patul oricînd voia, să ducă o viață normală, să înceapă să muncească, dacă asta dorea. Acele cuvinte, departe de a mă bucura, s-au înfipt în mine ca niște pumnale. Mi-am scurtat vizita și m-am întors acasă, căci voiam să mă gîndesc, dar capul îmi vîjîia. Am făcut mii de proiecte absurde fără să abordez miezul chestiunii. Am dormit puțin, prost și cu întreruperi. De dimineață pesimismul îmi întuneca mințile. Așa cum se întîmplă cînd ai petrecut o noapte neliniștită. La birou m-am purtat ca un năuc : înțelegeam lucrurile pe dos, rătăceam hîrtiile, mă împiedicam de mobile. Cortabarnes era singurul care părea că nu-și dă seama de zăpăceala mea. Ceilalți mă priveau plini de curiozitate, dar, preveniți, tăceau și-mi reparau greșelile. Imediat ce am terminat programul, am alergat la hotel. Bătrînul recepționer m-a oprit în hol.

— Dacă ați venit s-o vedeți pe domnișoara bolnavă, nu urcați. A plecat la prînz.

— A plecat ? Sînteți sigur ?

— Bineînțeles, domnule, exclamă recepționerul prefăcîndu-se că îndoiala mea îl jignea, cum aș putea să vă mint ?

— Și nu a lăsat vreun bilețel pentru mine ? Mă numesc Miranda, Javier Miranda.

— Domnișoara n-a lăsat nici un mesaj pentru nimeni.

— Dar, spuneți-mi, a plecat singură ? A venit cineva s-o ia ? A spus unde se duce ?

Recepționerul făcu un gest de scuză.

— Iertați-mă, domnule, dar nu sînt autorizat să dezvălui nimic din ceea ce îi privește pe clienții hotelului.

— Să vedeți... este o situație deosebită, ar putea fi important, vă rog.

— Îmi pare rău, domnule, v-am spus că domnișoara nu a lăsat nici un mesaj, repetă cu o încăpățînare care mi s-a părut dubioasă.

Am reflectat rapid, fără să știu foarte bine ce fac.

— Pot să dau un telefon ? am spus în sfîrșit.

— Bineînțeles, domnule, răspunse bătrînul cu condescendența celui care refuzînd ce e important se complace în a ceda la ce nu contează, poftiți.

Recepționerul se îndepărtă cîțiva pași și eu l-am chemat pe Cortabanyes ca să-i cer adresa sau telefonul lui Lepprince. Mă îndoiam că mi l-ar fi dat, dar eram dispus să-l oblig prin orice mijloace, cu toate că ignoram ce fel de presiuni aș fi putut eu exercita asupra avocatului. Intențiile mele au fost zadarnice, pentru că n-a răspuns nimeni. Am închis, am salutat și am ieșit în stradă. Primul gînd care mi-a venit în minte a fost să mă duc direct la cabaret. De ce ? Ce aveam de gînd să fac dacă aș fi găsit-o pe María Coral ? M-am gîndit, dar nu mi-am pierdut vremea căutînd răspunsul la o întrebare fără răspuns. Am făcut cîțiva pași. Un automobil mergea pe lîngă mine și o voce cunoscută mă chemă.

— Domnule, hei, domnule.

— M-am întors : era șoferul lui Lepprince și-mi făcea semne de la fereastra automobilului. Perdelele limuzinei erau trase, și am dedus că stăpînul lui se afla înăuntru. M-am oprit.

— Urcați, domnule.

Așa am făcut și m-am trezit așezat într-o luxoasă cutie din piele grena, luminată de un beculeț la a cărui lumină oscilantă am distins figura zîmbitoare și ținuta elegantă a lui Lepprince.

— Ce-i cu María Coral ? am întrebat.

— Salut, Javier. Nu așa se începe o conversație între prieteni, nu crezi ? mă certă francezul cu veșnicul lui zîmbet binevoitor.

Nemesio Cabra Gómez porni urmat de uriașul cu bască, care nu-l slăbea o clipă din ochi. Străbăteau străduțe întunecoase pe care Nemesio, obișnuit cu lumea interlopă, le recunoștea fără dificultate. Asta îl neliniști, pentru că însemna că paznicului său nu-i păsa că mai tîrziu Nemesio ar fi putut reface drumul și găsi locul spre care era condus, și asta putea avea o singură justificare : că nu avea de gînd să-i dea o astfel de ocazie.

Căută cu privirea un ceas : străzile pe care treceau nu erau populate, dar se auzea zgomot de petrecere în bodegi și case. Dacă ar bate de douăsprezece, lumea ar năvăli pe stradă ca să se felicite, să bea și să sărbătorească Anul Nou. Aceea ar putea fi o ipotetică posibilitate de fugă. Unde naiba o fi un ceas ? Trecură pe lîngă o biserică și Nemesio ridică ochii : în turnul clopotniței se vedea sfera albă cu cifre romane. Acele arătau unsprezece. Acest detaliu avea să-i servească mai tîrziu în deducțiile lui. Namila cu bască îi dădu un brînci.

— O să te rogi cînd o să vină vremea, îi spuse.

Nemesio făcea tot ce putea ca să cîștige timp, chiar cu riscul de a fi înghiontit, dar eforturile lui se dovediră inutile. Ajunși în fața unei clădiri cu ușa închisă, colosul ordonă :

— Bate : două bătăi, o pauză, alte trei bătăi.

— Ascultă, Julián, greșești. Este o neînțelegere. Eu nu sînt ceea ce credeți.

— Bate.

— Să știi c-o să-ți încarci conștiința cu un păcat dacă nu mă asculți. Vrei să fii un Caiafa ?

— Dacă nu bați, o să bat eu cu capul tău.

— Nu vrei să mă asculți ?

— Nu.

Nemesio Cabra Gómez bătu așa cum îi ordonase paznicul său și după puțin se ridică o perdea de mușama, o față posomorîtă cercetă identitatea celor doi și ușa se deschise făcînd să sune un clopoțel care atîrna deasupra. Nemesio pătrunse în ceea ce părea atelierul unui fotograf. Într-un colț se afla un aparat de fotografiat fixat pe un trepied. De aparat atîrna o manșetă neagră și o pară suspendată de un cablu. De cealaltă parte a atelierului se aflau un fotoliu maiestuos, o coloană aurită, niște porumbei disecați și mai multe buchete de flori de hîrtie. De pereți atîrnau portrete care nu se vedeau clar din cauza întunericului, dar care sugerau perechi de miri și copii la prima comuniune. Cei trei bărbați tăceau. Cel care deschisese ușa lăsă în jos perdeaua, aprinse o lumînare și-i conduse pe cei nou-veniți la o scară îngustă

ascunsă publicului de o mică tejghea. Coborîră pe scară, se stinse lumînarea, continuară pe bîjbîite și ajunseră într-o cameră care servea drept laborator fotografic, judecînd după lighenele pline cu revelator și alte ustensile. La o masă luminată de o lampă cu petrol se aflau doi bărbați, aceiași care cu zece zile înainte avuseseră cu Nemesio Cabra Gómez o misterioasă conversație în separeul unei taverne. Nemesio îi cunoștea și ei îl cunoșteau pe el. Colosul cu bască, pe care toți îl strigau Julián, îl împinse pe Nemesio lîngă masă și se așeză lîngă tovarășii lui. Cel care le deschisese ușa se așeză și el pe un scaun. Cei patru îl priveau pe prizonier și nimeni nu scotea nici un cuvînt. Nemesio își pierdu sîngele rece.

— Nu mă priviți așa. Știu ce gîndiți, dar nu trebuie să credeți în aparențe.

— Găina care cîntă e cea care a făcut oul, spuse unul dintre bărbați.

— Uitați-vă la mine, mă cunoașteți de mulți ani, insistă Nemesio măsurînd cu ochii spațiul care îl despărțea de scară (prea mare pentru a-l salva fără să primească mai înainte un glonte), sînt un muritor de foame, un coate-goale. Priviți-mi coastele — își ridică zdrențele și arătă o piele flască și oasele proeminente — mi se pot număra toate coastele, cum spun cărțile sfinte ale Domnului. Și acum, spuneți-mi, aș trăi cum trăiesc, aș îndura foamea pe care o îndur dacă aș fi turnătorul Patronilor ? La ce mi-ar servi să-mi cîștig dușmănia voastră, să-i trădez pe ai mei și să-mi atrag răzbunarea ? Ce au făcut ei pentru mine ? Ce datorez eu poliției ?

— Taci odată, coțofană, îi spuse Julián. N-ai venit să declami ci să răspunzi la cîteva întrebări.

— Și să răspunzi de faptele tale, adăugă unul dintre ei care, prin atitudinea lui, părea a fi șeful.

O sudoare rece năpădi pielea scofîlcită a lui Nemesio. Reîncepu să măsoare distanțele, încercă să reconstituie în minte așezarea obiectelor împrăștiate prin cameră și care, la momentul oportun, ar fi putut să-i împiedice fuga, încercă să-și amintească dacă ușa de la intrare fusese încuiată cu cheia. Era prea riscant și-și spuse în sinea lui că nu avea șanse.

— Povestește-ne ce s-a întîmplat, îi spuseră, dar nu minți și nu ascunde nimic... că pe urmă știi.

— Jur pe Cel de sus că ceea ce v-am spus era adevărat. Nu am nimic de adăugat în afară de ceea ce știți : că l-au omorît.

Bărbatul cu fața brăzdată de cicatrice bătu cu pumnul în masă făcînd să salte vasele și ligheanele.

— Dar cine l-a omorît pe Pajarito de Soto ? spuse.

Nemesio Cabra Gómez schiță un gest de scuze.

— Nu știu.

— De ce ai venit să întrebi de el ?

— Un domn cu o înfățișare distinsă m-a căutat acum vreo două săptămîni. Nu-l cunoșteam, dar el pe mine mă știa. Nu mi-a spus cine e. M-a asigurat că nu aveam de ce mă teme, că nu era de la poliție și că nici nu avea vreo legătură cu ea, că era împotriva violenței și că încerca doar să evite un act odios și să demaște niște răufăcători.

— Și tu l-ai crezut ?

— Și voi m-ați crezut pe mine.

— Asta e adevărat, spuse cel cu cicatricea, care părea, la urma urmelor, cel mai înțelegător. Continuă.

— Domnul cel distins m-a întrebat dacă-l cunoșteam pe Domingo Pajarito de Soto (Fie-i țărîna ușoară !) și eu i-am spus că nu, dar că nu era o problemă pentru mine să-i dau de urmă. „De asta sînt sigur", a spus distinsul domn, iar eu : „Pentru ce-l căutați ?" „Am motive temeinice să cred că e în pericol." „Dar ce-a făcut ?" „Nu știu, spuse el, și tocmai asta trebuie să afli tu." „De ce tocmai eu ? De ce nu poliția ?" „Eu sînt cel care pune întrebări, a zis el, dar am să-ți spun că nu am motive suficiente ca să apelez la forțele de ordine și, pe de altă parte..." „Ce ?" îl întreb. „Nimic." Și păstră o sumbră tăcere. Văzînd că nu mai continua, l-am întrebat : „Și ce trebuie să fac dacă îl găsesc pe acest Pajarito de Soto ?" „Nimic, repetă el. Urmărește-l peste tot și ține-mă la curent cu tot ce face." „Și unde să vă găsesc ?" „În ajunul Anului Nou, la șase și jumătate, mă aștepți în fața la El Siglo. Ai tot timpul pînă atunci să dai de omul meu." „N-aveți nici o grijă, domnule."

Am căzut de acord asupra prețului, nu prea mare, trebuie să recunosc, și ne-am despărțit.

— Cine era acest distins domn ? întrebă cel cu cicatricea.

— Nu știam nici atunci și nici acum nu știu. Să chiorăsc dacă mint, se jură Nemesio.

— Și tu care te lauzi că le știi pe toate n-ai putut să faci cercetări ? întrebă flegmatic Julián.

— Doar știți în ce mediu mă-nvîrt. Acest domn aparține altei sfere, unde eu, bietul de mine, nu am și nici n-o să am legături nici dacă aș trăi o mie de ani. Pot să mă așez ? N-am mîncat nimic.

— Stai în picioare. O să te odihnești curînd.

Un fior străbătu spinarea lui Nemesio Cabra Gómez, dar o anume liniște punea stăpînire pe el dincolo de toate spaimele : conspiratorii aceia păreau mai înclinați spre dialog decît spre acțiune.

— Să continui ?

— Da.

— Nu auzisem în viața mea despre acest Pajarito de Soto așa că m-am gîndit că o fi apărut de curînd pe meleagurile noastre. După ce am întrebat în dreapta și-n stînga, am venit la voi și mi-ați dat dreptate.

— Pentru că ne-ai asigurat că vroiai să-l avertizezi de ceva rău.

— Și așa a fost.

— Dar cum ai dat de el, l-au omorît.

— Am ajuns tîrziu, după cum se pare.

— Mincinosule, strigă Julián.

— Tăceți ! porunci omul cu cicatricea. Iar lui Nemesio : Și tu, ascultă ! Pajarito de Soto era un imbecil care ne-a dat mare bătaie de cap. Dar era un om cinstit și servea cauza. Nu putem lăsa nepedepsită moartea lui. Ne-ar fi foarte ușor să terminăm cu tine, dar nu ne-ar servi la nimic, pentru că cine l-a omorît s-ar prăpădi de rîs. Trebuie să țintim mult mai sus, înțelegi ? Trebuie să țintim spre cap, nu spre picioare. Trebuie să descoperim cine a pus să fie omorît, și tu vei descoperi.

— Eu ?

— Da, spuse cel cu cicatricea, cu un calm mortal, tu.

Ascultă și nu mă întrerupe. Pînă azi ne-ai vîndut la bogătași pentru bani, dar acum s-a schimbat socoteala : de data asta ai să-i vinzi pe ei și prețul e viața ta. Îți dăm o săptămînă. Ascultă bine, o săptămînă. Nu da greș și, mai ales, nu încerca să ne înșeli. Ești mai șmecher decît pari, te descurci bine printre prostituate și vagabonzi dar nu ne confunda și nu-ți face iluzii : noi nu sîntem de teapa lor. Peste șapte zile ne vom întîlni din nou și ne vei spune cine a făcut-o și de ce, ce s-a întîmplat cu întreprinderea Savolta și ce se pregătește în oala lor. Dacă faci ceea ce-ți spunem, nu ți se va întîmpla nimic, dar dacă nu, dacă încerci să ne înșeli, știi ce te așteaptă.

Parcă pecetluind cuvintele bărbatului cu cicatrice, toate ceasurile din oraș bătură ora douăsprezece. Acele bătăi aveau să răsune mulți ani în capul lui Nemesio Cabra Gómez. Străzile se umplură de larmă ; se auzeau trompete, fluiere, buhaie, hîrîitori ; în depărtare, în cartierele rezidențiale, se vedeau focuri de artificii.

— Poți să pleci, spuse omul cu cicatricea.

Nemesio Cabra Gómez salută pe toată lumea și părăsi încăperea.

— Așadar curînd vom avea un micuț Lepprince, gînguri doamna Parells.

Adunate în salonașul de muzică, doamnele care preferau bîrfelile în locul dansului sorbeau limonadă sau Jerez dulce. Obrajii Mariei Rosa Savolta treceau de la albul ca zăpada la roșul aprins. Din corul femeilor se auzea o avalanșă de comentarii, sfaturi și urări.

— Cu părinți atît de frumoși, o să fie o splendoare !

— Trebuie să mănînci mult, fetița mea, ești cam slăbuță.

— Să vezi că dacă sînt gemeni...

— Mie puteți să-mi spuneți ce vreți, dar acest copil va fi catalan pînă în măduva oaselor.

María Rosa Savolta, copleșită de glasuri și sărutări, cerea liniște fără a înceta să zîmbească.

— Vorbiți mai încet, vă implor ! O să afle soțul meu.

— Cum ? Nu i-ai spus încă nimic ?

— Vreau să-i fac surpriza, dar, pentru Dumnezeu, n-aș vrea să mi-o ia cineva înainte.

— Nu te teme, fetițo, că de la noi n-o să afle, spuseră toate în cor.

Un bărbat se strecurase tainic în serai și tăcea zîmbind. Avocatul Cortabanyes avea obiceiul să frecventeze reuniunile feminine, pentru că știa că prin perseverență și dîrzenie puteai să afli multe lucruri. În noaptea aceea teoria lui se dovedi valabilă. Avocatul ronțăia crochete și cîntărea consecințele a ceea ce aflase. O doamnă acoperită de pene de struț îl atinse cu evantaiul.

— Care va să zică ne spionezi, hoțomanule !

— Eu, doamnă, venisem să vă prezint omagiile mele.

— Atunci trebuie să ne dai cuvîntul că nu vei spune nimic din ce ai auzit aici.

— Îl voi considera un secret profesional, spuse Cortabanyes și, adresîndu-se Mariei Rosa Savolta : Permiteți-mi să fiu primul din sexul opus care să vă felicite, doamnă Lepprince.

Avocatul se înclină ca să sărute mîna viitoarei mame și, dezechilibrîndu-se din cauza volumului său extraordinar, se prăbuși pe sofa, strivind-o cu abdomenul lui pe María Rosa Savolta, care țipă speriată și înveselită. Doamnele săriră în ajutorul amfitrioanei și, trăgîndu-l unele de brațe, altele de picioare și altele de poalele fracului său jerpelit, reușiră să-l ridice pe Cortabanyes de pe sofa și să-l împingă spre pian, pe care căzu cu mîinile și fața făcînd să răsune toate clapele. Reîncepură manevrele, se repetă jocul și astfel avocatul, docil și rotofei ca un balon, trecu din mînă în mînă prin salon, spre deliciul doamnelor.

Limuzina străbătea străzile fără ca perdelușele să-mi permită să văd traseul pe care îl urmam. Lepprince îmi oferi o țigară și am fumat, fără să ne spunem un cuvînt, bună parte din drum. La un moment dat, zgomotul motorului și înclinarea mașinii mă făcură să presupun că urcam o pantă pronunțată.

— Unde sîntem ? am întrebat.

— Mai avem puțin, răspunse Lepprince, dar nu te teme, nu e un sechestru.

La o curbă am căzut peste Lepprince. Forța de gravitate m-a readus în poziția verticală pentru ca în clipa

următoare să mă arunce în cealaltă parte. Am ridicat perdeluța și nu am văzut decît noapte, tufe și pini.

— Ești mulțumit acum ? zise Lepprince. Atunci trage la loc perdeaua. Îmi place să călătoresc incognito.

— Sîntem la țară, am spus eu.

— Asta sare-n ochi, a zis el.

După puțină vreme și nu fără ca mai înainte să fim supuși unui adevărat potop de curbe și frîne, automobilul s-a oprit și Lepprince mi-a făcut semn că am ajuns. Șoferul a deschis ușa și am auzit o muzică de viori care interpretau un vals. În mijlocul pădurii.

— Ce-i aici ? am întrebat.

— Cazinoul. Coboară, a spus Lepprince.

Era stupid că nu mă gîndisem mai înainte. Adevărul este că nu fusesem niciodată — nici nu visam să merg vreodată — la Cazinoul de pe Tibidabo, dar, desigur, cunoșteam locul. Adeseori mă extaziasem contemplînd în depărtare, pe colină, cupolele lui senioriale, luminile lui ; imaginîndu-mi atmosfera, calculînd sumele jucate la ruletă, la mesele de poker și baccara.

— Ai vreo obiecție ?

— Oh, nu, nici vorbă, m-am grăbit să spun.

Am intrat în Cazinou. Personalul părea să-l cunoască bine pe Lepprince iar el, la rîndul lui, îi saluta spunîndu-le pe numele mic. Înconjurați de o puzderie de servitori am fost conduși spre restaurant, unde ne aștepta o masă rezervată într-un colț discret. Lepprince a ales meniul și vinurile fără să mă consulte, așa cum avea obiceiul și, în timp ce așteptam să ne servească, m-a întrebat despre mine, despre munca și proiectele mele.

— Mi se spusese că te-ai întors la ai tăi, la Valladolid, așa-i ? M-am temut că e adevărat și că nu ne vom mai vedea. Din fericire, văd că te-ai răzgîndit. Știi ceva ? Cred că Barcelona este un oraș vrăjit. Are ceva, cum să spun ? ceva magnetic. Cîteodată e incomod, neplăcut, ostil și chiar periculos, dar, ce să-i faci ? Nu-l mai poți părăsi. N-ai băgat de seamă ?

— Poate că aveți dreptate. În ceea ce mă privește, m-am întors pentru că mi-am dat seama că acolo nu aveam nimic de făcut. Nu că aici aș avea prea mult, trebuie să recunosc, dar, cel puțin, îmi păstrez o oarecare libertate de acțiune.

— N-o spui prea bucuros, Javier. Îți merg prost treburile ?

M-am gîndit că se interesa de viața mea din pură amabilitate și că nu acela era scopul întîlnirii noastre, dar interesul lui părea atît de sincer și eu aveam o așa de mare nevoie de un prieten căruia să-i încredințez problemele mele, încît i-am povestit tot, toate cîte mi s-au întîmplat de la ultima noastră întîlnire, înainte de nunta lui, tot ce-am gîndit, ce-am dorit, ce-am sperat și suferit în zadar. Povestea mea a durat tot timpul mesei și am tăcut cînd au adus nota, pe care Lepprince a semnat-o fără s-o privească. Am trecut apoi într-un salon alăturat, unde am fost serviți cu cafea și coniac.

— Tot ce mi-ai povestit, Javier, mă întristează profund, spuse el reînnodînd firul rupt al povestirii : n-am avut nici cea mai mică idee că situația ta e atît de tristă. De ce n-ai venit la mine ? La ce sînt buni prietenii ?

— Am încercat ; am fost acasă la dumneavoastră, dar portarul mi-a spus că v-ați mutat și n-a știut sau n-a vrut să-mi dea noua adresă. M-am gîndit să vă caut prin Cortabanyes sau să vă scriu la fabrică, dar mi-a fost teamă că vă deranjez. Dumneavoastră n-ați dat nici un semn de viață și am bănuit că vreți să întrerupem relațiile noastre...

— Cum poți să spui una ca asta, Javier ? M-aș simți jignit dacă aș crede că spui din suflet ceea ce spui ; făcu o pauză, savură coniacul, se lăsă în fotoliu și închise ochii. Și totuși ai dreptate. Recunosc că m-am purtat urît. Cîteodată, fără să vrei, faci mici nedreptăți ; vocea îi deveni șoaptă. Iartă-mă.

— Vă rog...

— Da, știu ce spun. Te-am înlăturat fără să-mi dau seama, am fost neloial. Și ăsta e un lucru rău, ți-o spun eu. Lasă-mă cel puțin să-ți dau o explicație. Nu, nu mă

întrerupe, vreau să-ți dau explicația asta, se opri ca să-și aprindă un trabuc și apoi continuă cu voce aproape șoptită. Știi doar că prin căsătoria cu María Rosa Savolta am devenit titularul, nu de drept, ci de fapt, al acțiunilor întreprinderii pe care defunctul Savolta le lăsase moștenire fiicei lui. Aceste acțiuni, împreună cu cele pe care le dețineam eu, m-au transformat în virtualul proprietar al întreprinderii, luînd în considerare și faptul că, la moartea lui, Claudedeu și-a lăsat acțiunile soției sale, o femeie în vîrstă și pe jumătate surdă, incapabilă să participe la afaceri. Toatea astea, care pe de o parte au avantajul pe care îl poți presupune, implică, pe de altă parte, un volum de muncă și o mulțime de responsabilități într-adevăr extraordinare. Și nu numai asta. Mai există un motiv, mai puțin solid dar nu mai puțin real : căsătorindu-mă cu María Rosa, poziția mea socială s-a schimbat, am intrat într-una dintre familiile cele mai renumite din oraș, am încetat să mai fiu un venetic, am devenit un om public cu toate implicațiile sociale pe care această situație le implică și care de multe ori, îți mărturisesc, sînt o povară mai mare decît responsabilitățile întreprinderii.

Zîmbi, trase adînc din țigară și scoase fumul încet.

— Au fost niște luni dificile, Javier, greu de îndurat. Dar apele reintră în matca lor. Mă simt obosit și am nevoie de o pauză, vreau să-mi trăiesc din nou viața, vreau să-mi văd iar prietenii de odinioară, să ne reluăm discuțiile, cinele noastre, îți amintești ?

Mi se puse un nod în gît și nu am putut articula nici un sunet. Am dat afirmativ din cap.

— Și voi începe prin a mă ocupa de tine, fii sigur. Dar mai înainte... — mă privi fix în ochi ; știam că aveam în sfîrșit să ajungem la scopul întîlnirii noastre și mi-am ținut respirația. Inima îmi bătea cu putere, aveam mîinile reci, umede de transpirație. Am băut o gură de coniac ca să-mi liniștesc nervii. Dar mai înainte vreau să-ți cer un sfat. Cred că știi la ce mă refer, nu-i așa ?

— La María Coral, presupun, am spus.

— Într-adevăr, zise el. Tăcu o clipă și cînd vorbi din nou am perceput în vocea lui un ton grandiloc-

vent și fals, acel ton care vibrează în vocile actorilor cînd se ridică cortina și încep să-și recite rolul. Să începem cu începutul, adăugă. Ți-a spus María Coral povestea ei ? Nu ? E natural. O împiedica orgoliul. Biata nefericită ! Nici mie n-a vrut să-mi spună nimic, dar am descusut-o pînă am aflat tot. Cînd am lăsat-o eu... — făcu un gest cu palma, de parcă și-ar fi alungat o amintire. Acum îmi dau seama că am procedat nedemn, dar ce să-i faci ? Eram foarte tînăr, cu toate că mă credeam bărbat, suspină și continuă fără legătură : María Coral s-a reîntors la vechii ei parteneri, cei doi coloși, îi știi. Au continuat să dea reprezentații în diferite orașe, în spectacole de joasă categorie, sau la sărbători mai importante, ce știu eu ! Pînă cînd cei doi ucigași au fost băgați la închisoare pentru vreo fărădelege săvîrșită : vreun furt sau vreo încăierare. María Coral a trebuit să părăsească localitatea și a continuat să apară singură. Cînd tovarășii ei au ieșit din închisoare au hotărît să plece din țară. Cred că îți amintești că odinioară obișnuiau să se amestece în probleme cu caracter social, puțin cam dubioase. Se prea poate ca în timpul detențiunii lor să fi ieșit la iveală ceva din toate astea și ei, de frica de a se vedea amestecați într-un scandal, sau poate chiar incitați de poliție, au hotărît să-și ia tălpășița. Nu i-au spus nimic Mariei Coral care, oricum, tot n-ar fi putut să-i însoțească, fiind minoră. Așa că biata de ea a trebuit să-și cîștige existența fără ajutorul sau protecția nimănui. În peregrinările ei a ajuns la Barcelona, unde ai întîlnit-o tu pe jumătate moartă de foame și bolnavă. Și aici se termnă această scurtă și tristă istorie.

— Se termină ? am întrebat eu sigur că Lepprince va înțelege sensul întrebării mele.

— Despre asta trebuie să discutăm, spuse trecînd de la melancolie la terenul practic. Tu știi că eu, într-un anume fel, am o datorie față de María Coral. Nu este o datorie formală, bineînțeles, dar ți-am spus mai înainte că neloialitatea mi se pare odioasă. Vreau s-o ajut, dar nu știu cum.

— Ei bine, cu poziția și cu averea dumneavoastră nu cred să vă fie greu.

— Mai mult decît îți poți închipui. Desigur că nu m-ar costa nimic să-i dau ceva bani și s-o expediez, dar ce aș rezolva cu asta ? Banii se duc într-o clipă. După cîteva luni sau cel mult într-un an lucrurile ar redeveni cum sînt acum și n-am cîștigat nimic. Pe de altă parte, María Coral este o copilă ; nu numai de bani are nevoie, ci de protecție. Ești de acord ?

— Da, a fost singurul lucru pe care l-am putut spune.

— Și-atunci ? S-o întreținu, să-i aranjez un apartament, o prăvălioară ? Nu, imposibil. Toate se află cu vremea, și cine ar crede că generozitatea mea e dezinteresată ? Sînt un bărbat căsătorit, o persoană publică. Nu mă pot lăsa amestecat în bîrfe. Gîndește-te la soția mea, pe care o ador, ce-ar crede dacă ar afla că întrețin pe cheltuiala mea o minoră cu care numele meu a fost amestecat cînd nu eram însurat ? Nici vorbă !

— De ce nu-i căutați de lucru ? În felul acesta și-ar putea cîștiga viața cinstit, am propus cu cea mai sinceră bună-credință.

— De lucru ? Maríei Coral ? Lepprince rîse pe-nfundate. Gîndește-te, Javier, ce fel de lucru i-aș putea găsi ? Ce știe să facă María Coral în afară de piruete ? Nimic. Și-atunci unde s-o bag ? Servitoare ? Într-o fabrică sau într-un atelier ? Știi doar care sînt condițiile de muncă într-un loc de felul acesta. Aproape că ar fi mai bine să apară la cabaret.

Avea dreptate, nu mi-o puteam închipui pe María Coral supusă unui orar extenuant, unei discipline de fier, sau abuzurilor fiecărui șefuleț. Mă revoltam doar gîndindu-mă, și așa i-am spus lui Lepprince, care s-a limitat să zîmbească, să fumeze în tăcere și să mă privească cu afecțiune și ironie. Cum eu rămăsesm tăcut, și bănuindu-mi tulburarea, adăugă după o vreme :

— Se pare că ni se închid toate ușile, nu ? Și eu am ghicit din tonul vocii lui că ajunsesem acolo unde vroia el să ajungă.

— De ce atîta mister ? am spus. Sînt sigur că ați găsit deja soluția.

Reîncepu să rîdă pe înfundate.

— Nu încerc să fiu misterios, dragă Javier. Doream doar să te fac să urmezi cursul gîndurilor mele. Da, m-am gîndit la o soluție, și această soluție, ca să ți-o spun fără ocolișuri, ești tu.

M-am înecat cu coniacul.

— Eu ? Ce pot să fac eu ?

Lepprince se aplecă spre mine, privindu-mă fix în ochi, și-și puse mîna pe brațul meu :

— Însoară-te cu ea.

Toată lumea știe că între oamenii cinstiți și delincvenți există o singură legătură, și că această legătură este poliția. Nemesio Cabra Gómez nu era prost și știa că dacă cei de sus puteau face ca brațul lor să ajungă pînă la cei de jos prin intermediul poliției, același lucru îl puteau face și cei de jos, străbătînd același drum în sens invers, dar cu mult mai mult efort și o mare doză de tact. Așadar, după multă chibzuință, ajunse la concluzia că putea da informația care i se cerea în schimbul vieții lui doar dacă o obținea de la poliție. Planul pe care l-a urzit era foarte riscant, dar ceea ce se afla în joc nu admitea ezitări, astfel că, la prima oră în dimineața următoare, pe ziua de întîi ianuarie, Nemesio Cabra Gómez s-a prezentat la Comisariat și a cerut să-l vadă pe comisar. Nemesio avea cunoștințe la Comisariat. Cînd nevoile sau amenințările îl îndemnau, nu ezita să facă mici servicii autorităților, chiar dacă, pînă atunci, nu se amestecase în chestiuni politice, desfășurîndu-și prudent activitatea în domeniul măruntei delincvențe de stradă care nu-l angaja la nimic. Pînă acum lucrurile îi merseseră bine și, chiar dacă nu-și cîștigase respectul nimănui, reușise cel puțin ca polițiștii și vagabonzii să-l lase în pace.

— Bună dimineața și la mulți ani, domnule agent, spuse intrînd.

Agentul îl privi cu neîncredere.

— Sînt Nemesio Cabra Gómez și nu e prima oară că vin în acest lăcaș.

— Asta se vede, spuse agentul calm.

— Să nu mă înțelegeți greșit. Vreau să spun că în cîteva ocazii am făcut reale servicii forțelor de ordine, corectă Nemesio umil.

— Și acum ce vrei ? Să faci alt serviciu ?

Nemesio dădu din cap că da.

— Bine, despre ce-i vorba ?

— Despre ceva important, domnule agent. Permiteți-mi, cu tot respectul, să-mi rezerv informația pentru cineva mai sus.

Agentul clătină din cap, miji ochii, înălță sprîncenele și se trase de mustață.

— Ministrul de interne e la Madrid, fu răspunsul.

— Vreau să vorbesc cu comisarul-șef de la Brigada socială, spuse tăios Nemesio văzînd că era luat în rîs.

— Comisarul Vázquez ?

— Da.

Agentul, plictisit de flecăreală, ridică din umeri.

— Etajul doi. Presupun că nu ai arme.

— Controlați-mă, dacă vreți. Sînt om pașnic.

Agentul îl percheziționă, făcu un semn cu degetul mare spre spate și Nemesio se îndreptă spre etajul doi. Acolo întrebă de comisarul Vázquez. Secretarul îi spuse că n-a venit încă, dar își notă numele și-l rugă să aștepte pe coridor. După multă vreme apăru comisarul. Nu părea deloc vesel. A mai trecut o vreme și în sfîrșit secretarul îl invită să intre într-un birou mare dar dezordonat, căruia lumina zilei senine de iarnă îi dădea o opacitate oficială. Amănuntele întrevederii comisarului Vázquez cu Nemesio Cabra Gómez au fost relatate în alt capitol al acestei povestiri.

— Să mă însor, am spus eu, să mă însor cu María Coral ?

— Nu ridica vocea ! Nu e nevoie să afle toată lumea, șopti Lepprince fără să-și piardă zîmbetul.

Din fericire orchestra continua să cînte și cuvintele mele s-au diluat în muzică. Nimeni nu părea să ne dea atenție.

După reacția mea atît de bruscă, am tăcut. Propunerea mi se părea complet absurdă și, dacă n-ar fi venit de la Lepprince, aș fi respins-o fără să mă gîndesc. Dar Lepprince nu lua niciodată lucrurile în ușor și dacă îmi vorbise în felul acesta era pentru că mai înainte chibzuise bine totul pînă la ultimul detaliu. Cu această convingere, am preferat să nu desconsider problema, să-mi păstrez calmul și să-l las să-și expună argumentele.

— De ce ar trebui să mă însor eu cu ea ? l-am întrebat.

— Pentru că o iubești, fu răspunsul.

Dacă cupola Cazinoului s-ar fi prăbușit peste capul meu n-aș fi fost mai șocat și mai stupefiat ! Eram pregătit să ascult orice argument, orice sugestie, dar asta... asta depășea limitele previzibilului. Prima mea reacție a fost, cum am spus, de absolută stupoare. Apoi m-a copleșit o subită indignare și, în sfîrșit, m-am cufundat din nou într-un fel de paralizie ; dar de data aceasta consternarea nu era motivată de insolitul cuvintelor lui Lepprince, ci de ceea ce revelau ele. Să fie adevărat ? Să fie dragostea sentimentul covîrșitor care mă îndemnase să o caut pe María Coral, impulsul irezistibil care m-a mînat spre cabaret, spre pensiune, spre lugubra ei cameră, împotriva oricărei logici, cu nechibzuința unei forțe a naturii ? Și neliniștea din ultimele zile, îndoielile, timiditatea mea ridicolă, încăpățînarea mea oarbă de a nu accepta un destin inexorabil, să fie oare... ? Nu, nu voiam să mă gîndesc. Mi se părea că o prăpastie se deschidea la picioarele mele și că eu, îngrozit, mă clătinam pe buza ei. Îmi lipsea curajul de a înfrunta o astfel de situație. Lepprince bineînțeles că avea curajul necesar pentru a aborda direct obstacolele vieții. Cît invidiam, cît invidiez încă abilitatea lui în astfel de situații !

— Ai adormit, Javier ?

Vocea lui liniștită și prietenoasă m-a făcut să-mi revin din rătăcirile mele.

— Iertați-mă. Dar sînt atît de... uimit.

Rîse din toată inima, ca și cum tulburarea mea ar fi fost o copilărie.

— Să nu-mi spui că nu am dreptate, zise.

— Eu... de-abia o cunosc, ce vă face să credeți că... ?

— Javier, mă întrerupse, nu sîntem liceeni. Sînt lucruri care sar în ochi. Îți înțeleg îndoielile, dar faptele sînt fapte. Sînt aici, tot atît de evidente ca această coloană. A le nega nu înseamnă a le rezolva, zic eu.

— Nu, nu, toate astea sînt o nebunie. Să nu ne mai gîndim.

— Bine, cum vrei tu, spuse Lepprince ridicîndu-se. Iartă-mă o clipă, mi-am amintit că trebuie să dau un telefon. Să nu fugi !

— N-aveți grijă.

M-a lăsat singur în mod intenționat, ca să descîlcesc păienjenișul pe care îl aveam în cap. Nu știu ce am reușit să gîndesc în acele clipe, dar cînd s-a întors eram la fel de confuz ca la început, cu toate că mult mai senin.

— Scuză-mă că am întîrziat, despre ce vorbeam ? mă întrebă cu ironie afectuoasă.

— Domnule Lepprince, nu mă chinuiți, că și așa parcă am un vîrtej în cap.

— Ți-am spus doar să uităm povestea asta.

— Nu, acum e tîrziu. Aveți dreptate : nu servește la nimic să negi faptele.

— A, deci recunoști că o iubești pe María Coral.

— Nu e asta... nu. Vreau să spun că tocmai în asta constă confuzia mea. Nu reușesc să-mi clarific sentimentele, mă înțelegeți ? Nu neg că simt ceva pentru ea, un sentiment intens, e adevărat. Dar abia o cunosc. Este dragoste sau doar o emoție trecătoare ? Pe de altă parte, una e dragostea și alta e căsătoria. Dragostea este ca un abur, ceva eteric... Căsătoria, în schimb, este un lucru foarte serios. Nu poți hotărî cu ușurință.

— Nu hotărî cu ușurință. Ai cît timp vrei ca să faci ce crezi tu că e mai bine. La urma urmelor, doar nu te însori cu mine, glumi, nu ai de ce să-mi dai atîtea explicații.

— Apelez la dumneavoastră ca prieten și sfătuitor, am subliniat eu fără chef de glumă. În primul rînd, cine e María Coral ? Nu știm aproape nimic despre ea, și atît cît știm nu prea e în favoarea acestei alegeri.

— E adevărat, are un trecut tulbure. Mi se pare, și ție la fel, că singura ei dorință este să uite acest trecut și să ducă o viață decentă. María Coral are un suflet bun și curat. În orice caz, acesta e un lucru pe care trebuie să-l hotărăști tu singur. Departe de mine gîndul de a-ți da un sfat pentru care pe urmă să-mi reproșezi.

— Bine, să lăsăm asta și să trecem la alt punct. Ce îi pot oferi eu ?

— Un nume demn și o viață respectabilă, dar mai ales pe tine însuți : o persoană onestă, sensibilă, inteligentă și cultă.

— Vă mulțumesc pentru cuvintele astea, dar eu vorbeam de bani.

— Ah, banii... mereu banii...

Ne întrerupse venirea lui Cortabanyes, care străbătea sala tîrîndu-și picioarele de parcă ar fi fost încălțat cu papuci. Cortabanyes contrasta cu ceilalți prin hainele lui mtotolite și pătate și în general prin aspectul lui neglijent. Ca să completeze spectacolul, molfăia un chiștoc de trabuc stins.

— Bună seara, domnule Lepprince. Bună seara, Javie, fiule, ne spuse în trecere. Lepprince se ridică în picioare și-i strînse mîna și pe mine mă șocă acest gest de respect pe care mai tîrziu aveam să mi-l amintesc. Cum merge fabrica voastră de petarde ?

— În sus, tot mai sus, domnule Cortabanyes, răspunse Lepprince.

— Atunci o fi de rachete, nu de petarde.

Eu am roșit auzind acea glumă deplorabilă, dar atît Lepprince cît și cîțiva ascultători indiscreți izbucniră în hohote de rîs. Am presupus că rîdeau din simpatie pentru avocat.

— Și biroul dumneavoastră, domnule Cortabanyes ? Cum merge ?

— Cît se poate de prost, domnule Lepprince. Dar nu vreau să vă deranjez. Sînteți tineri și poate vreți să vorbiți despre femei, cum e și normal.

— Nu vreți să luați parte la discuția noastră ? îl invită Lepprince.

— Nu, mulțumesc. Cred că sînt așteptat la o partidă de cărți. Bineînțeles că nu pe bani.

— Pe boabe de năut, nu-i așa, domnule Cortabanyes ?

— Exact, domnule. Uitați, am la mine un pumn de năut, după cum vedeți.

Și spunînd asta scoase un pumn de năut din buzunarul burdușit al hainei lui. Cîteva boabe se rostogoliră pe podea și un servitor începu să le caute de-a bușilea.

— Rămîneți dumneavoastră la taclale, că eu, în lipsă de ceva mai bun, mă duc să joc cărți.

Plecă tîrîndu-și picioarele pe covoare și salutînd în stînga și-n dreapta, în timp ce servitorul îl urma cu boabele de năut recuperate.

— Nu știam că domnul Cortabanyes frecventează Cazinoul, i-am spus lui Lepprince.

În marea sufragerie a casei se așezase o masă în formă de potcoavă la care să încapă cei o sută de invitați. La lumina candelabrelor străluceau tacîmurile de argint, porțelanurile și cristalurile. Un lung șir de vase pline cu flori dădeau viață și culoare ansamblului. Invitații își căutau febril numele pe cartonașe. Era un amestec de alergătură, confuzie, exclamații și strîmbături, susceptibilități rănite.

María Rosa Savolta îi tăie calea soțului ei cînd acesta se îndrepta spre sufragerie.

— Paul-André, vreau să vorbesc cu tine o clipă.

— Dragă, toată lumea e la masă, nu poți amîna ?

María Rosa Savolta roși pînă în vîrful urechilor.

— Trebuie să-ți spun acum. Vino.

Și luîndu-și soțul de mînă traversară salonul, în clipa aceea pustiu, în afara muzicanților care își băgau instrumentele în huse, își aranjau partiturile, își ștergeau sudoarea și se pregăteau să se ducă la bucătărie ca să ia o gustare.

— Intră și închide ușa, spuse María Rosa Savolta pătrunzînd în bibliotecă. Soțul ei asculta fără să-și ascundă un rictus de enervare.

— Ei bine, ce se întîmplă ?

— Așază-te.

— Mii de draci ! Vrei să-mi spui odată ce e cu tine ? strigă Lepprince.

Maria Rosa Savolta începu să smiorcăie.

— Niciodată nu te-ai purtat așa, gemu.

— Pentru Dumnezeu, nu plînge. Iartă-mă, dar m-ai enervat. Sînt sătul de mistere. Vreau ca totul să iasă bine și toate încurcăturile astea mă înfurie. Uită-te la ceas : e tîrziu, invitatul de onoare poate sosi dintr-o clipă într-alta, și trebuie să ne găsească la masă.

— Ai dreptate, Paul-André, te gîndești la toate. Sînt o proastă.

— Hai, nu mai plînge. Ia batista. Ce vroiai să-mi spui ?

Maria Rosa Savolta își șterse o lacrimă, întinse batista soțului ei și-i reținu mîna.

— Vom avea un copil, anunță.

Fața lui Lepprince reflectă o uimire fără margini.

— Ce spui ?

— Un copil, Paul-André, un copil.

— Ești sigură ?

— Am fost la doctor săptămîna trecută cu mama și azi-dimineață mi-a confirmat. Nu e nici o îndoială.

Lepprince dădu drumul mîinii soției sale, se așeză, își împreună vîrfurile degetelor și lăsă să-i rătăcească privirea pe țesătura covorului.

— Nu știu ce să spun... e ceva atît de neașteptat. Lucrurile astea, oricît ar fi de cunoscute, te surprind întotdeauna.

— Dar nu te bucuri ?

Lepprince își ridică privirea.

— Mă bucur mult, chiar foarte mult. Am dorit dintotdeauna să am un copil, și-l voi avea. Acum, adăugă cu voce răgușită, nimic nu mă va mai opri.

Își scuturâ capul și se ridică în picioare.

— Să mergem, vom anunța vestea.

Își sărută pe frunte soția și, ținîndu-se de mijloc, se întoarseră în sufragerie. Comesenii, mirați de întîrzierea amfitrionilor, începuseră să șușotească pînă ce femeile care cunoșteau secretul, interpretînd fuga tinerei perechi, răspîndiră vestea care justifica dispariția. Se făcu tăcere și toate privirile se îndreptară spre ușă. Un zîmbet complice se generalizâ. Cînd perechea Lepprince își făcu apariția, fu primită cu ovații pline de căldură.

Pe comisarul Vázquez nu-l interesa cine îl omorîse pe Pajarito de Soto. Atentatul mortal săvîrșit împotriva lui Savolta îi acapara toată atenția și aproape toată energia. Nu era vorba de un simplu asasinat, ci de ordinea publică, securitatea țării. Comisarul Vázquez era un polițist metodic, tenace și nu prea înclinat spre cercetări imaginative. Dacă cineva clasase cazul Pajarito de Soto, așa va rămîne. Pentru moment, altele erau preocupările lui. Pe de altă parte, Nemesio Cabra Gómez nu părea un individ demn de încredere. Se limită în a-l trata cu o oarecare considerație și a asculta doar de formă toate bazaconiile pe care le debita inoportunul vizitator.

Pentru Nemesio fu ca un duș rece. Nu se aștepta la o astfel de primire și părăsi Comisariatul cu coada între picioare. Faptul că asasinatul lui Savolta ar fi putut să se amestece în treburile lui putea să-i fie fatal. „Savolta, Savolta", repeta în sinea lui. „Oare unde am auzit numele ăsta?" Frigul dimineții îi lumină mintea. Își aminti ultimele cuvinte pronunțate de omul cu cicatricea : „Peste șapte zile întoarce-te și spune-ne cine a făcut-o și de ce, ce se întîmplă cu întreprinderea Savolta și ce se pregătește în oala lor". Ce legătură exista între Savolta și Pajarito de Soto ? Moartea celui dintîi să fie consecința asasinării celui din urmă ? Pierdut în aceste gînduri, ajunse în cartierul lui. Treceau căruțe care descărcau obiecte la magazinele de curînd deschise. Femeile se duceau sau se întorceau cu coșnițele de la piață. Cîrciuma era goală. Nemesio bătu cu palma în tejghea.

— Bună ziua ! Nu e nimeni aici ?

Trebui să aștepte puțin pînă ce apăru un slujitor înfășurat într-un șorț. Căra o bute grea.

— Ce doriți ?

— Aș vrea să-l văd pe stăpîn.

— Pe stăpîn ? Doarme ca un porc, replică băiatul cu șorțul.

— E o treabă importantă. Trezește-l.

— Treziți-l dumneavoastră, dacă nu vă e dragă viața, spuse slujitorul și arătă spre o scăriță îngustă și umedă care ducea spre locuință.

— Așa vă educă acum ? mormăi Nemesio Cabra Gómez începînd să urce. Un concert de zgomote de neconfundat îl conduse prin coridorul strîmt la o ușă scundă care nu se prea potrivea în țîțîni. Bătu liniștit. Zgomotele nu încetară. Împinse ușa și intră.

Dormitorul cîrciumarului era un pod întunecos, prost aerisit, fără alte mobile decît un scaun, un cuier și un pat vechi pe care îl ocupau în clipa aceea el și o femeie care răsufla greu. Nemesio, după ce se obișnui cu penumbra, distinse fața bărboasă și încruntată a bărbatului și brațele lui herculeene și păroase care îmbrățișau femeia durdulie, cu piele roșcată și sîni mari, care se vedeau deasupra cuverturii și parcă îl urmăreau pe Nemesio ca doi purcelușî jucăuși.

Intrusul înaintă pe dibuite, ocoli patul ca să ajungă pe partea cîrciumarului și îl zgudui de umăr. Văzînd că mișcarea nu avea nici un efect, Nemesio îl strigă pe nume, îi dădu cîteva palme și sfîrși prin a arunca conținutul unui vas pe care îl găsi pe podea (și pe care îl crezu plin cu apă, dar se dovedi a fi vin) în fața somnorosului.

Așa cum se întîmplă de obicei cu aceia care au somnul profund, trezirea cîrciumarului a fost atît de bruscă, încît sărind în sus îl izbi pe Nemesio, proiectîndu-l în perete.

— Ce e ? Cine e ? urlă cîrciumarul.

— Sînt eu, nu vă speriați, spuse Nemesio.

Ochii holbați ai cîrciumarului îl identificară pe intrus.

— Tu !

Femeia se trezise și ea și-și acoperea cărnurile cum putea mai bine.

— Scuzați-mă de deranj, dar treaba care mă aduce e gravă. Altfel n-aș fi îndrăznit...

— Ieși afară !! tună cîrciumarul.

Femeia, de spaimă, somn sau rușine, începuse să plîngă.

— Don Segundino, pentru Dumnezeu, spuneți-i să plece ! implora.

Cîrciumarul căută sub pernă și scoase un revolver. Nemesio se retrase spre ușă.

— Don Segundino, nu vă înfierbîntați, că e o chestiune de viață și de moarte.

Cîrciumarul trase un glonț în aer. Nemesio dărîmă scaunul pe care se aflau de-a valma pantaloni și jupoane, sări, ieși în coridor și coborî cît ai clipi scările.

— Doar v-am spus... bolborosi slujitorul cu șorțul și butea. Dar Nemesio era de mult în stradă și alerga printre femeile care-și fereau trupurile și coșnițele din calea acelei furtuni.

Am terminat al treilea pahar de coniac, am aprins a nu știu cîta țigară (nu mi-au plăcut niciodată trabucurile), am oftat, l-am privit pe Lepprince. Oboseala punea stăpînire pe mine ; aș fi adormit în acel fotoliu din Cazinou dacă nu aș fi făcut un efort de voință.

— Spuneai că problema ta sînt banii, zise Lepprince.

— Banii... ? Da, exact. Abia pot să mă întrețin pe mine, cum să mă gîndesc la însurătoare ?

— Dragă prietene, banii nu sînt niciodată o problemă. Mai vrei coniac ?

— Nu, vă rog. Și-așa am băut peste măsură.

— Te simți rău ?

— Nu. Doar puțin obosit. Continuați.

— După cum vei vedea, m-am gîndit și la aspectul economic al chestiunii. Nu ți-am spus mai devreme, dar am să-ți fac o propunere. N-aș vrea să mă înțelegi greșit. Nu e nici o legătură între una și alta. Propunerea mea nu e condiționată de căsătoria cu María Coral... și viceversa. Să nu te gîndești nici o clipă că te constrîng.

Am făcut un gest care putea însemna orice. Lepprince își stinse trabucul și un chelner îi schimbă scrumiera cu alta curată. Lepprince se asigură că nu ne ascultă nimeni.

— Ceea ce vreau să-ți spun e strict confidențial. Să nu spui nimic, știu că pot avea încredere în tine, îmi întrerupse el cu un gest asigurările de discreție. Ceea ce am să-ți propun este doar o posibilitate și vreau s-o

iei ca atare, ca să eviți eventualele dezamăgiri. Pe scurt, află că mi s-au făcut serioase propuneri din partea unor grupuri, pe care nu e momentul să le numesc, îndemnîndu-mă să intru în politică. La început au încercat să mă atragă spre partidele lor. Eu, bineînțeles, am refuzat. Apoi, la refuzul meu, au schimbat tactica. Ce s-o mai lungesc, vor să fiu viitorul primar al Barcelonei. Da, nu te mira, primar. Nu e nevoie să-ți explic importanța pe care o incumbă o astfel de funcție. Îți dai seama. Ei bine, ei încă nu știu nimic, dar pot să-ți spun că am intenția să accept oferta și prin urmare, să-mi prezint candidatura. Cred, lăsînd la o parte modestia, că pot să fac mari servicii orașului și, indirect, țării. Sînt străin și aproape un nou-venit. Acest lucru, care ar putea părea un obstacol este, în realitate, un avantaj. Lumea e sătulă de partide și politicăraie. Eu sînt imparțial, nu sînt căsătorit cu o oarecare și nici nu am mîinile legate, înțelegi ? În asta constă forța mea.

Se întrerupse ca să cîntărească efectul cuvintelor lui asupra mea. Figura mea, ce-i drept, nu prea cred să fi reflectat vreo impresie, pentru că pe atunci lucrurile se petreceau la un nivel care depășea cu mult înțelegerea mea. M-am gîndit că dacă o spunea Lepprince, trebuia să fie adevărat, dar m-am abținut să fac comentarii.

— Toate astea ți le povestesc ca preambul la ceea ce urmează acum. Această posibilitate, și notează că îți vorbesc doar de posibilitate, cere din partea mea o pregătire intensivă și, în măsura în care celelalte ocupații mi-o permit, ei îmi dedic mare parte din timp. Așadar, am hotărît să creez un fel de birou... un secretariat, l-am putea numi, dedicat exclusiv activităților mele politice. Pentru organizarea și conducerea acestui secretariat am nevoie de cineva de încredere și, bineînțeles, nu e nimeni mai indicat ca tine.

— Un moment, am spus eu încercînd să-mi îndepărtez somnolența. Dacă înțeleg bine, doriți să intru în politică.

— În politică ? Nu, cel puțin nu în sensul pe care i-l dai tu. Vreau să faci pentru mine ceea ce faci pentru Cortabanyes : o muncă eficace din umbră.

— Şi ar trebui să părăsesc biroul ?

— Bineînţeles, îţi pare rău ?

— Nu... Mă gîndeam la Cortabanyes. N-aş vrea să-l supăr. La urma urmelor, îi datorez mult.

— Îmi place să te aud spunînd asta. Dovedeşte că ai conştiinţă şi, mai ales, că te şi gîndeşti la propunerea mea în termeni afirmativi.

— N-am vrut să spun asta.

— Bine, bine, nu-ţi face griji cu Cortabanyes. Voi vorbi eu cu el.

Se ridică brusc, îşi destinse muşchii feţei, îşi întinse picioarele şi, lăsînd să se vadă o oboseală egală cu a mea, căscă.

— Pînă la urmă m-am molipsit şi eu de somnul tău. Să mergem. E de-ajuns pentru noaptea asta. O să mai vorbim. Reflectează şi nu te grăbi. Ah, era să uit, spuse scoţînd din buzunar un portofel şi din el o carte de vizită. Asta e adresa mea. O să-ţi notez şi numărul de la birou, ca să mă poţi găsi la orice oră din zi sau din noapte.

Limuzina ne conduse în oraş. Vorbisem mult şi nu concretizasem nimic.

IV

NE-AM CĂSĂTORIT ÎNTR-O DIMINEAȚĂ DE PRIMĂVARĂ, la începutul lui aprilie.

De ce ? Ce m-a împins să iau o hotărîre atît de nebunească ? Nu știu. Chiar și acum, după atîția ani în care am avut timp să reflectez, propriile mele acțiuni îmi par niște mistere. O iubeam pe María Coral ? Presupun că nu. Presupun că am confundat (viața mea este o nesfîrșită și repetată confuzie de sentimente) pasiunea pe care acea tînără senzuală, misterioasă și nefericită mi-o insufla, cu dragostea. Probabil că au influențat în mare măsură și singurătatea, plictiseala, conștiința de a-mi fi irosit în mod lamentabil tinerețea. Acțiunile disperate și diferitele forme și grade de sinucidere sînt caracteristice tinerilor triști. Înclina, în sfîrșit, acul balanței, influența lui Lepprince, raționamentele lui solide și promisiunile convingătoare.

Lepprince nu era prost, detecta nefericirea în jurul său și dorea să o îndrepte în măsura în care îi permiteau posibilitățile, care erau mari. Dar nu trebuie să exagerez : nu era un visător care spera să schimbe lumea și nici nu se simțea vinovat de nenorocirile celorlalți. Am spus că simțea în sinea lui un fel de responsabalitate, nu de culpabilitate. De aceea s-a hotărît să ne întindă o mînă Mariei Coral și mie. Și soluția pe care a găsit-o a fost următoarea : María Coral avea să se căsătorească cu mine (bineînțeles cu consimțămîntul amîndurora), și în felul acesta problemele țigăncii se rezolvau definitiv fără ca numele lui Lepprince să fie compromis. Eu, pe de altă parte, urma să plec de la Cortabanyes și să încep să lucrez pentru Lepprince, cu un salariu pe măsura viitoarelor mele necesități. În acest fel Lepprince ne ajuta fără să pară că face o operă de caritate : eu îmi cîștigam mijloacele de existență pentru mine și pentru María Coral. Favoarea venea din partea lui Lepprince, dar nu și banii. Era cel mai bine pentru toți și destul de demn. Avantajele pe care le obținea María Coral din acest aranjament sînt prea evidente ca să le mai enumăr. În ce mă privește, ce-aș pu-

tea spune ? Sînt sigur că fără intervenţia lui Lepprince, n-aş fi făcut niciodată un astfel de pas, dar, dacă stau să mă gîndesc, ce pierdeam eu ? La ce putea aspira un om ca mine ? Cel mult la o muncă extenuantă şi prost plătită, la o femeie ca Teresa (pe care să o fac nefericită, cum a făcut-o Pajarito de Soto, săracul, pe nevasta lui) sau la o fluşturatecă *soubrette* ca cele pe care Perico Serramadriles şi cu mine le urmăream pe străzi sau la dans (şi să mă dezumanizez ajungînd pînă la a-i suporta compania indiferentă şi flecară, fără să ajung la crimă). Leafa mea era mizerabilă, abia dacă îmi permitea să trăiesc ; o familie e costisitoare ; perspectiva singurătăţii permanente mă îngrozea (şi chiar şi azi, cînd scriu aceste rînduri, mă îngrozeşte...).

— Adevărul e, băiete, că nu ştiu ce să-ţi spun. Aşa cum pui problema, la rece...

— Nu e nevoie să descoperi mari adevăruri, Perico, ci doar să-mi spui părerea ta.

Perico Serramadriles bău o înghiţitură de bere şi-şi şterse spuma de pe mustăcioara pe care abia şi-o lăsase.

— E greu să-ţi dai părerea într-o situaţie atît de neobişnuită. Am fost întotdeauna convins de cît de importantă e căsătoria şi că nu se poate face aşa, dintr-o dată. Şi acum vii tu şi-mi spui că nu eşti sigur dacă eşti îndrăgostit de fata asta.

— Şi ce e dragostea, Perico ? Ai cunoscut tu adevărata dragoste ? Pe măsură ce trece vremea mă conving că dragostea este pură teorie. Un lucru care există doar în romane şi-n filme.

— Faptul că n-am întîlnit-o noi nu înseamnă că nu există.

— Nici nu spun asta. Ceea ce-ţi spun este că dragostea, în mod abstract, este un produs al minţilor leneşe. Dragostea nu există dacă nu se materializează în ceva corporal. O femeie, vreau să spun.

— Asta e evident, admise Perico.

— Dragostea nu există, există doar o femeie de care un bărbat, în anumite împrejurări şi pe o perioadă de timp limitată, se îndrăgosteşte.

— Ei, asta-i, dacă pui problema în felul acesta...

— Atunci, spune-mi tu, cîte femei am întîlnit noi de care să ne putem îndrăgosti ? Nici una. Cel mult călcătorese, croitorese, fete de funcționari săraci ca mine și ca tine, viitoare potențiale Doloretas.

— Nu văd de ce trebuie să fie așa. Mai sînt și altele.

— Da, știu. Mai sînt prințese, *miss* univers, stele de film, femei rafinate, culte, dezinvolte... Dar astea, Perico, nu sînt nici pentru tine, nici pentru mine.

— În cazul ăsta, fă ca mine : nu te însura, rosti el foarte retoric.

— Fanfaronadă, Perico ! Azi spui așa și te simți un erou. Dar vor trece anii în mod steril și te vei simți singur și obosit și te va devora prima femeie care îți va ieși în cale. Veți avea o duzină de copii, ea va deveni grasă și bătrînă cît ai clipi din ochi și tu vei munci pe rupte ca să dai de mîncare la copii, să-i duci la doctor, să-i îmbraci, să le plătești școli, ca să faci din ei niște bieți funcționărași cinstiți ca noi, ca să perpetueze specia sărăntocilor.

— Mă băiete, nu știu.. descrii totul atît de negru. Tu crezi că toate sînt la fel ?

Am tăcut pentru că îmi trecuse prin fața ochilor amintirea, acum îngropată, a Teresei. Dar imaginea ei nu-mi schimba argumentele. Am evocat-o pe Teresa și, pentru prima dată, m-am întrebat ce reprezentase Teresa în viața mea. Nimic. Un mic animal speriat și lipsit de apărare care a trezit în mine o duioșie nevinovată ca o floare anemică de seră. Teresa a fost nefericită cu Pajarito de Soto și la fel a fost și cu mine. A primit de la viață doar suferințe și deziluzii ; a vrut să inspire dragoste și a avut parte de trădări. Nu a fost vina ei, nici a lui Pajarito de Soto și nici a mea. Ce au făcut din noi, Teresa ? Ce vrăjitoare ne-a vegheat destinul ?

După ce s-au terminat, rînd pe rînd, mezelurile, antreurile, peștele, fripturile de pasăre, fructele și deserturile, invitații se sculară de la masă. Bărbații gîfîiau și-și mîngîiau burțile cu veselă resemnare. Doamnele își luau adio în gînd de la felurile refuzate cu greu, as-

cunzîndu-şi lăcomia sub o expresie de silă. Orchestra îşi ocupase deja locul pe podium şi intona primele note ale unei mazurci fără ca nimeni să danseze. Conversaţia, îndelung întreruptă, redeveni generală.

Lepprince îl căută pe Pere Parells printre oaspeţi. În timpul cinei îl observase cu atenţie : bătrînul industriaş, taciturn şi îmbufnat, abia dacă se atingea de mîncărurile care i se ofereau şi răspundea monosilabic la întrebările pe care i le puneau vecinii de masă. Lepprince deveni nervos şi-l întrebă pe Cortabanyes din priviri. Din celălalt capăt al mesei avocatul îi răspunse cu un gest de indiferenţă, fără să dea importanţă problemei. Îndată după terminarea mesei, se duse la Lepprince.

— Du-te, du-te acum, spuse avocatul.

— N-ar fi mai bine să aşteptăm altă ocazie ? Poate în privat, insinuă Lepprince.

— Nu, acum. Se află în casa ta şi nu va îndrăzni să se dea în spectacol în faţa tuturor. În plus, a mîncat puţin şi a băut mai mult decît îi e obiceiul. Vei afla ce ştie, şi asta ne convine. Du-te.

Lepprince îl localiză pe Pere Parells lîngă orchestră, singur şi cufundat în gînduri. Bătrînul industriaş era palid, îi tremurau uşor buzele decolorate. Lepprince nu ştiu dacă să atribuie acele simptome iritării sau tulburărilor digestive proprii vîrstei

— Pere, ai putea să-mi acorzi cîteva minute ? spuse francezul cu umilinţă.

Bătrînul nu făcu nici un efort să-şi ascundă supărarea şi tăcu, în loc de răspuns.

— Pere, îmi pare rău că am fost puţin cam dur cu tine. Eram nervos. Doar ştii cum merg treburile în ultimul timp.

Pere Parells spuse fără să-şi privească interlocutorul :

— Ştiu, într-adevăr ? Spune-mi, cum merg lucrurile ?

— Nu te încăpăţîna, Pere. Tu ştii mai bine ca mine.

— A, da ? repetă bătrînul industriaş fără să renunţe la sarcasm.

— De cînd s-a terminat războiul ne aflăm în impas. Nu știu cum o să rezolvăm problemele, dar sînt convins că le vom rezolva. Războaie sînt întotdeauna. Nu cred că există motive de neliniște dacă toți rămînem uniți și colaborăm la restructurarea întreprinderii.

— Vrei să spui dacă o să colaborăm cu tine, bineînțeles.

— Pere, insistă Lepprince cu răbdare, tu știi că acum, mai mult ca oricînd, am nevoie de ajutorul tău, de experiența ta... Nu e drept să-mi atribui doar mie responsabilitatea pentru ceea ce s-ar putea întîmpla. La urma urmelor, ce vină am eu că americanii au cîștigat războiul ? Tu erai pentru aliați...

— Uite ce, Lepprince, tăie Pere Parells fără să-și schimbe atitudinea și fără să-l privească în ochi pe tînărul său asociat, eu am făcut să crească întreprinderea asta din nimic. Savolta, Claudedeu și cu mine, prin munca noastră, fără o clipă de odihnă, dormind pe apucate, disprețuind oboseala, am făcut din întreprindere ceea ce a fost pînă de curînd. Întreprinderea e un lucru foarte important pentru mine. E toată viața mea. Am văzut-o crescînd și dînd primele roade. Nu știu dacă înțelegi ce înseamnă asta, pentru că tu ai găsit totul gata, dar nu are importanță. Știu că împrejurările sînt potrivnice, știu că efortul nostru e pe cale să se ducă de rîpă. Savolta și Claudedeu au murit, eu mă simt bătrîn și obosit, dar nu sînt atît de prost — schimbă tonul vocii —, nu sînt atît de prost să nu știu că astfel de lucruri se pot întîmpla. Am văzut multe eșecuri în viața mea ca să mă mai sperie propriul meu eșec. Ba mai mult, chiar dacă aș ști că mergem spre faliment, fără speranță, chiar dacă m-aș simți epuizat, cum mă simt, n-aș ezita să iau totul de la început, să-mi dedic tot timpul și toată energia întreprinderii.

Făcu o pauză. Lepprince aștepta să continue.

— Dar, ascultă bine ce-ți spun, continuă bătrînul industrias calm, aș distruge eu însumi ceea ce reprezintă atît de mult pentru mine, decît să permit să se întîmple anumite lucruri.

Lepprince coborî glasul pînă ce deveni o șoaptă.

— Ce vrei să spui ?

— Tu știi mai bine ca mine.

Lepprince privi împrejur. Cîțiva oaspeți îi observaseră și îi priveau cu o curiozitate impudică. Trecînd peste sfaturile lui Cortabanyes, care îi recomandase să poarte discuția în public, propuse bătrînului financiar să meargă în bibliotecă. Refractar la început dar hotărîndu-se brusc, acesta acceptă. Acea greșeală tactică avea să grăbească tragedia.

— Explică-te, spuse Lepprince imediat ce se aflară la adăpost de indiscreții.

— Explică-te tu ! strigă Pere Parells renunțînd la sobrietatea pe care o afișase pînă atunci. Explică-mi ce se întîmplă și ce s-a întîmplat în anii din urmă. Explică-mi ceea ce mi-ai ascuns pînă azi și poate doar atunci putem începe să discutăm.

Lepprince roși de furie. Ochii îi străluceau și strîngea din dinți.

— Pere, dacă gîndești că mistific socotelile, putem merge chiar acum la birou să vedem împreună registrele.

Pere Parells îl privi pe Lepprince în ochi prima dată în noaptea aceea. Privirile sfidătoare ale celor doi asociați se întîlniră.

— Nu mă refer numai la contabilitate, Lepprince.

Pere Parells știa că vorbește mai mult decît trebuie, dar nu se putea controla. Băutura, mînia multă vreme reprimată îl făceau să spună ceea ce gîndea și ascultă propriile lui cuvinte de parcă le-ar fi rostit altcineva. Dar ceea ce auzea nu i se părea rău.

— Nu mă refer numai la contabilitate, repetă. De multă vreme am început să observ și alte serioase anomalii. Am început să fac singur cercetări.

— Și ?

— Prefer să nu spun ce-am descoperit. Vei afla la momentul potrivit.

Lepprince explodă :

— Ascultă, Pere, eu am venit să clarific ceea ce credeam o simplă neînțelegere, dar acum văd că lucrurile

iau o întorsătură pe care nu sînt dispus s-o tolerez. Aluziile tale sînt o insultă, și cer imediat explicații. În ceea ce privește temerile tale în legătură cu viitorul întreprinderii, poți abandona nava oricînd dorești. Sînt dispus să-ți cumpăr acțiunile fără să discut prețul. Dar nu vreau să te mai văd pe la birou, înțelegi ? Nu vreau să te mai văd. Ești bătrîn, ramolit, capul nu te mai ajută. Ești o vechitură inutilă și pînă acum ți-am tolerat intervențiile absurde din respect pentru ce ai fost, și în memoria socrului meu.

Pere Parells se făcu alb, apoi cenușiu. Păru că se sufocă și-și duse mîna la inimă. O sclipire sălbatică inundă ochii lui Lepprince. Bătrînul industriaș își revenea încet.

— Te voi distruge, Lepprince, îngînă cu glasul gîtuit. Îți jur că te voi distruge. Am probe cîte vrei.

„Rosita Idealista" se întorcea de la piață bodogănind și blestemînd de una singură și cu voce tare de cît e de scumpă viața. În coșul pe care îl ducea se vedeau niște verze și o pîine. Se opri să cumpere lapte de capră și brînză. Apoi își reluă drumul ocolind băltoacele. „Străzile săracilor sînt întotdeauna ude", gîndea. Pe pavaj venea șuvoi o apă neagră, unsuroasă și stătută care se vărsa în canal cu un gîlgîit lugubru. Scuipă și înjură. Așezat pe un scăunel mic, cu o farfurioară de metal dinaintea picioarelor, un orb zdrăngănea o melodie tristă la chitară.

— Ce mers frumos, ai, Rosita, spuse orbul cu un glas ca un croncănit de corb.

— Cum m-ai recunoscut ? întrebă Rosita apropiindu-se de orb.

— După voce.

— Și de unde știi cum e mersul meu ? întrebă ea punîndu-și în șold mîna liberă.

— Așa spune lumea, răspunse orbul întinzînd o mînă și bîjbîind în gol. Mă lași ?

Rosita dădu din cap că nu, ca și cum orbul ar fi putut-o vedea.

— Azi nu, moș Basilio, că n-am chef.

— Doar puțin, Rosa, Dumnezeu o să te răsplătească.

Rosita făcu un pas înapoi ca să se pună la adăpost de degetele lui moș Basilio.

— Am spus că nu, și nu rămîne.

— Ești îngrijorată pentru Julián, nu-i așa, Rosa ? zise orbul cu un zîmbet tîmp.

— Ce-ți pasă ? bombăni ea.

— Spune-i să fie atent, comisarul Vázquez îl caută.

— Pentru afacerea Savolta ? N-a fost el.

— Trebuie s-o creadă și Vázquez, spuse orbul.

— Nu-l va găsi. E ascuns bine.

Orbul reîncepu să cînte la chitară. Rosita Idealista își reluă drumul, se opri, se întoarse din drum și-i dădu o bucată de brînză lui moș Basilio.

— Uite, ia-o. E brînză proaspătă, acum am cumpărat-o.

Orbul luă brînza din mîinile Rositei, o sărută și o băgă în buzunarul hainei.

— Mulțumesc, Rosa.

Orbul și femeia păstrară o clipă de tăcere. Apoi orbul spuse pe un ton indiferent :

— Ai o vizită, Rosa.

— Poliția ? întrebă femeia tresărind.

— Nu. Turnătorul ăla... știi tu. Curtezanul tău.

— Nemesio ?

— Eu nu știu nume, Rosa. Eu nu știu nume.

— Nu mi-ai fi spus dacă nu ți-aș fi dat brînza, moș Basilio.

Orbul adoptă o atitudine umilă.

— Pe moment nu mi-am amintit, Rosa. Nu fi bănuitoare.

Rosita Idealista pătrunse în întunecosul portal al casei sale, se uită prin toate colțurile și, nevăzînd pe nimeni, urcă cu greu scara abruptă. Ajunse la etajul trei gîfîind. Pe palier distinse o umbră ghemuită.

— Nemesio, ieși de-acolo. Nu trebuie să te ascunzi.

— Ești singură, Rosita ? susură Nemesio Cabra Gómez.

— Bineînțeles, nu vezi ?

— Lasă-mă să te ajut.

— Ia-ți mîinile de pe coș, porcule !

Rosita puse jos coșul, scotoci printre pliurile fustei și scoase o cheie cu care descuie ușa. Luă coșul. Nemesio Cabra Gómez o urmă și închise ușa în urma lui. Locuința consta din două camere separate de o perdea. Perdeaua ascundea un pat metalic. În partea care se vedea de la intrare se aflau o masă, patru scaune, o ladă și o sobă cu petrol. Rosita aprinse lumina.

— Ce vrei, Nemesio ?

— Vreau să vorbesc cu Julián, Rosita. Spune-mi unde-l pot găsi.

Rosita făcu un gest urît.

— Nu l-am mai văzut de cîteva luni pe Julián. Acum e cu alta.

Nemesio clătină trist din cap, fără să-și ridice ochii din pămînt.

— Nu mă minți ! V-am văzut intrînd chiar aici în casă duminica trecută.

— Aha, deci ne spionezi, nu ? Și cine te-a pus, dacă se poate știi ? întrebă Rosita în timp ce golea coșul, amestecînd în glasul ei indiferența cu disprețul.

— Nu m-a pus nimeni, Rosita, îți jur. Doar știi că tu, pentru mine...

— Bine, bine, i-o tăie, poți pleca.

— Spune-mi unde e Julián. E important.

— Nu știu.

— Spune-mi femeie, e spre binele lui. Unu, Savolta, a fost omorît, Rosita. Nu știu cine e, dar e cineva. Bănuiesc că Julián e amestecat în treaba asta. Nu spun că a făcut-o el, dar știu că are legătură cu Savolta. Vázquez se ocupă de caz. Trebuie să-l avertizez pe Julián, nu înțelegi ? E spre binele lui. Mie, prea puțin îmi pasă.

— Ba cred că-ți pasă, după cît insiști. Dar eu nu știu nimic. Du-te și lasă-mă-n pace. Sînt obosită și mai am multe de făcut.

Nemesio cercetă figura Rositei cu un amestec de milă și respect.

— Da, arăți cam prost. Ești obosită dis-de-dimineață și asta nu e bine. Viața asta nu-i de tine, Rosita.

— Şi ce vrei să fac, nenorocitule ? Să vînd braşoave la poliţie ?

Nemesio părăsi casa cu presimţirea că ceva rău se apropia.

Lepprince îşi asumă obligaţia să vorbească cu María Coral. Eu nu mă simţeam în stare s-o fac şi i-am fost recunoscător pentru mijlocire. Mi-a dat răspunsul abia după trei zile, dar glasul îi era sărbătoresc cînd mi-a comunicat că ţiganca era fericită să se căsătorească cu mine. Aproape în acelaşi timp cu începerea pregătirilor de nuntă, a început slujba mea la Lepprince. Mai întîi, am părăsit biroul lui Cortabanyes. Doloretas a vărsat cîteva lacrimi la despărţire şi Perico Serramadriles m-a bătut pe umăr cu afectată camaraderie. Cu toţii îmi urară noroc. Cortabanyes a fost puţin cam rece, poate gelos că îl părăseam pentru altcineva (un sentiment pe care mulţi şefi şi-l permit cu funcţionarii lor, asupra cărora cred că au un oarecare drept de proprietate). La început munca pe care Lepprince mi-a încredinţat-o m-a ameţit. Apoi, cu timpul şi cum se întîmplă de obicei cu toate muncile, am sfîrşit prin a mă cufunda într-o rutină molatecă şi cenuşie în care contau mai mult numărul şi formatul unui document decît conţinutul lui. Pe de altă parte, şi atîta timp cît nu se materializau proiectele politice ale lui Lepprince, munca mea se limita la o simplă selecţie şi clasificare a unor articole din ziare, scrisori, pamflete, rapoarte şi texte de diferite feluri. Dar altele erau lucrurile care mă absorbeau cu mai mare intensitate. Îndată ce María Coral şi-a dat consimţămîntul să se căsătorească cu mine, am început opera de transformare a ei într-o demnă soţie a unui tînăr şi promiţător secretar de primar. Am colindat cele mai bune magazine din Barcelona şi i-am cumpărat ultimele modele de îmbrăcăminte şi încălţăminte venite de la Paris, Viena şi New York. Am început, urmînd şi instrucţiunile lui Lepprince, o muncă de educare, căci manierele Mariei lăsau mult de dorit. Vocabularul ei era vulgar şi gesturile necontrolate. Am învăţat-o să se poarte cu eleganţă, să mănînce cum trebuie şi să converseze decent. Beneficia acum de o instrucţie superficială, dar în-

destulătoare. La toată această muncă, a răspuns cu un interes care m-a mișcat. Era cît se poate de uimită. Trăia ca într-un basm. Făcea progrese considerabile, pentru că avea o inteligență vie și o voință de fier, așa cum se întîmplă cu cei care au dus o existență agitată și au frecventat nivelele cele mai de jos ale societății. Viața de vagabond e o școală bună.

Lunile care au precedat căsătoria noastră au fost pentru mine un vîrtej de activități. În afară de educația Mariei Coral, aranjarea locuinței îmi lua multe ore de muncă plăcută. Am decorat casa noastră în cel mai modern stil ; nu lipsea nimic, de la lucrurile absolut necesare și pînă la tot felul de fleacuri : aveam chiar și telefon. Toate le-am cumpărat și le-am ales eu singur. Frenezia pregătirilor mă împiedica să gîndesc și eram aproape fericit. Mi-am reînnoit îmbrăcămintea, am transportat cărțile și ce lucruri mai aveam din vechea locuință în cea nouă, m-am certat cu zidarii, zugravii, tîmplarii, cu decoratorii și tapițerii. Timpul trecu în zbor și ajunul nunții mă luă prin surprindere. Adevărul e că în zilele acelea o vedeam des pe María Coral, dar dintr-un motiv inexplicabil dar previzibil menținusem relația noastră la un nivel formal, ca dintre elevă și profesorul ei. Cu toate că iminența apropiatei noastre intimități plutea în aer, amîndoi ne prefăceam c-o ignorăm și ne comportam ca și cum, odată terminată sarcina mea educativă, ar fi trebuit să ne separăm pentru totdeauna. Eu mă arătam eficient și amabil ; ea, supusă și respectuoasă. Niciodată o logodnă n-a fost mai pură și mai corectă. Fără familii, tutele și piedici morale sau sociale (eu eram un dezrădăcinat ; María Coral, o cabaretistă) ne comportam în mod paradoxal cu mai multă circumspecție decît dacă ne-ar fi înconjurat un cerc de mame sfioase, slugi timide și supraveghetori severi.

Ne-am căsătorit într-o dimineață de aprilie. La ceremonie n-a asistat nimeni în afară de Serramadriles și cîțiva necunoscuți, funcționari ai lui Lepprince, care au semnat ca matori. Lepprince n-a venit la biserică, dar ne aștepta la ieșire. Mi-a întins mîna și a făcut la fel cu María Coral. M-a luat deoparte și m-a întrebat dacă totul a mers bine. I-am spus că da. Mi-a mărturisit că

se temea ca țiganca să nu se răzgîndească în ultima clipă. Într-adevăr, María Coral ezitase înainte de a zice da, și glasul abia de i se auzea tremurător, dar binecuvîntarea sacerdotală a întărit consimțămîntul ei.

Și ne-am început luna de miere. A fost opera lui Lepprince, care a organizat totul fără știrea mea. Cînd mi-a dat biletele de tren și rezervarea de hotel, n-am vrut să accept toată acea aiureală, dar a insistat cu atîta hotărîre, încît n-am putut refuza. După o călătorie obositoare am ajuns la destinație. În tren nu ne-am spus nici un cuvînt. Probabil cei din jur observaseră că sîntem proaspăt căsătoriți, pentru că ne aruncau priviri ironice și, cu prima ocazie, părăseau compartimentul, lăsîndu-ne singuri.

Locul ales de Lepprince era o localitate balneară din provincia Gerona, unde se ajungea cu o diligență prăpădită, trasă de patru gloabe muribunde. Stațiunea era formată dintr-un hotel seniorial și cîteva case împrejurul lui. Hotelul avea o grădină mare, bine îngrijită, în stil franțuzesc, cu statui și chiparoși. Se termina cu o pădurice străbătută de o cărăruie pe unde se ajungea la izvorul termal. Priveliștea era splendidă, rustică, și aerul foarte pur.

Am fost primiți cu o cordialitate nemăsurată. Era ora ceaiului și în grădină se aflau mese din fier forjat și marmoră, acoperite de umbrele colorate, la care stăteau grupuri și familii care-și luau gustarea. Se respira o liniște care mîngîia sufletul.

Camerele noastre se aflau la etajul întîi și, judecînd după cele pe care le-am văzut mai apoi, erau cele mai somptuoase și mai scumpe. Apartamentul era alcătuit din dormitor, baie și salon. Cele două încăperi aveau ferestre mari care dădeau spre o terasă unde în vase de ceramică albastră înfloreau trandafiri. Mobilele erau frumoase și patul, mai mult larg decît lung, era acoperit de un baldachin de care atîrna o apărătoare de țînțari. În fiecare cameră se afla un ventilator electric care împrospăta aerul și agita fîșii de hîrtie, alungînd insectele ce veneau din parc.

María Coral a rămas să desfacă bagajele, iar eu am ieșit să fac o plimbare pe-afară. Trecînd pe lîngă mese,

domnii se ridicau și mă salutau, doamnele înclinau capetele iar tinerele priveau cu timiditate în ceștile cu ceai aburind, ca și cum ar fi deslușit în fundul lor un viitor romantic. Răspundeam foarte amuzat la ceremonioasele saluturi, ridicîndu-mi de fiecare dată pălăria.

Soția lui Pere Parells și celelalte doamne arătau spre invitații care nimereau în cîmpul lor vizual și șușoteau însoțindu-și flecăreala cu rîsete maliţioase sau gesturi severe de repulsie, după felul comentariilor. Apariția bătrînului industriaș le făcu să tacă.

— Să mergem ! spuse Pere Parells soției sale.

— Cum așa, exclamară doamnele, plecați ?

— Da, spuse soția lui Pere Parells ridicîndu-se. Anii o învățaseră să nu întrebe și să nu contrazică. Menajul ei era fericit. În vestibul își întrebă soțul dacă se întîmplase ceva.

— O să-ți spun. Acum să mergem. Unde ți-e haina ?

O slujnicuță aduse mai multe haine pînă ce le identificară pe-ale lor. Se scuză pentru nepricepere, dar era de curînd în slujbă, adăugă. Pere Parells acceptă pretextul nepotrivit și ceru o trăsură. Slujnicuța nu știa ce să facă. Pere Parells îi sugeră să-l caute pe majordom. Nici majordomul nu știa ce să facă. În zona aceea nu treceau trăsuri. Poate că aveau să găsească în piață.

— Și nu s-ar putea duce cineva să caute una ?

— Iertați-mă, domnule, dar toți slujitorii sînt ocupați cu oaspeții. M-aș duce eu însumi, cu mare plăcere, dar mi s-a interzis cu desăvîrșire să părăsesc casa. Îmi pare rău, domnule.

Pere Parells deschise ușa și ieși în grădină. Noaptea era înstelată și briza se potolise.

— O să facem o plimbare. Noapte bună.

Străbătură grădina. Un individ făcea de pază lîngă gard. Bătrînul industriaș și soția lui așteptară ca individul să le deschidă poarta, dar acesta nu se mișca. Pere Parells încercă s-o facă el însuși, și constată că nu poate.

— E închisă cu cheia, spuse individul. Nu părea un slujitor, judecînd după purtare, cu toate că era îmbrăcat ca atare.

— Asta văd și eu. Deschideți.

— Nu pot. Așa e ordinul.

— Ordinul cui ? Au înnebunit cu toții ? strigă bătrînul industriaș.

Individul scoase o legitimație din buzunarul hainei în dungi.

— Poliția, spuse arătînd legitimația.

— Ce vreți să spuneți cu asta ? Sîntem arestați ?

— Nu, domnule, dar casa este păzită. Nimeni nu poate intra sau ieși fără autorizație, răspunse polițistul, punîndu-și la loc legitimația.

— Autorizația cui ?

— A inspectorului-șef.

— Și unde e inspectorul-șef ? urlă Pere Parells.

— Înăuntru, la petrecere. Dar nu pot să mă duc să-l caut, pentru că e incognito. Va trebui să așteptați. Ordin, lămuri individul, ordin. Aveți o țigară ?

— Nu. Și vă rog să deschideți imediat poarta asta, altfel o să vă amintiți de mine. Sînt Pere Parells ! Asta e ridicol, înțelegeți ? Ridicol ! La ce atîtea precauții ? Le e frică că le furăm lingurițele de argint ?

— Pere, spuse calm soția lui, să ne întoarcem în casă.

— Nu vreau ! Nu-mi miroase a bine ! Vom rămîne aici pînă vor deschide poarta !

— Dacă tot stați puțin, o să dau o fugă pînă la closet, spuse polițistul deghizat în servitor. Fac pe mine.

Bătrînul financiar și soția lui se întoarseră în vestibul, vorbiră cu majordomul și acesta cu Lepprince. În sfîrșit, un invitat care rătăcea prin saloane cu aer solitar și circumspect, veni spre ei.

— Soția mea nu se simte bine și vrem să plecăm acasă. Presupun că nu este un delict. Sînt Pere Parells, spuse Pere Parells pe un ton tăios. Fiți amabil și dați ordin să ne deschidă.

— Cum să nu, spuse inspectorul-șef. Permiteți-mi să vă însoțesc și iertați-ne pentru neplăcerea pe care v-am pricinuit-o. Așteptăm sosirea unor persoane a căror prezență ne obligă să luăm aceste precauții incomode.

Credeți-mă că e la fel de neplăcut pentru noi, ca și pentru dumneavoastră.

Polițistul de la poartă se urina lîngă un arbust cînd perechea Parells sosi însoțită de inspectorul-șef.

— Cuadrado, deschide poarta ! ordonă superiorul. Cuadrado își încheie pantalonii și alergă să execute ordinul. Ajuns în stradă, pe bătrînul Pere Parells îl trecu un fior de indignare.

— Ce rușine ! spuse.

Pe trotuare stăteau polițiști, iar la încrucișare se vedeau călăreți cu capă, spadă și tricorn. La trecerea perechii, polițiștii îi priviră bănuitori. Lîngă piață auziră un zgomot surd și pămîntul începu să trepideze. Se lipiră de zidul unei vile. Pe pantă urcau cai și trăsuri. Polițiștii postați pe trotuare își duseră mîna la centură, pregătiți pentru orice intervenție. Călăreții care făceau de gardă la colțuri scoaseră săbiile și prezentară arma. Grupul se apropia, răsunau copitele cailor pe pavaj. Sunau goarne. Cîțiva vecini, speriați de acea neașteptată paradă, ieșeau în stradă, dar erau împinși cu violență în casele lor. Pînă și printre crengile pomilor se aflau oameni înarmați. Ceața dădea un aspect fantasmagoric cortegiului.

Pere Parells și soția lui, speriați și ghemuiți lîngă gard, văzură trecînd prin fața lor un regiment de cuirasieri și mai multe trăsuri flancate de husari ale căror lănci retezau frunze din crengile mai joase ale copacilor. Unele trăsuri aveau perdelele trase ; altele nu. Într-una din acestea din urmă Pere Parells zări o figură cunoscută. Cortegiul, învăluit într-un nor de praf, lăsă în urmă uimita pereche. Pere Parells își reveni din stupoare și spuse cu jumătate de voce :

— Asta-i culmea !

— Cine era ? întrebă soția lui cu un ușor tremur în glas.

— Regele. Să mergem.

— Domnule comisar Vázquez, trebuie să mă ascultați. Lăsați-mă să vă spun ce știu și n-o să vă pară rău. O crimă e totuși o crimă.

Comisarul Vázquez aruncă pe masă hîrtiile pe care le citea și-l fulgeră cu privirea pe zdrențărosul turnător care își răsucea mîinile și se bălăbănea de pe un picior pe altul, într-o disperată încercare de a-i atrage atenția.

— Cine naiba l-a lăsat pe omul ăsta să intre în biroul meu ? tună comisarul adresîndu-se tavanului scorojit al biroului.

— Nu era nimeni și mi-am luat libertatea... explică turnătorul înaintînd spre masa acoperită cu ziare, dosare și fotografii.

— Pe cuiele lui Isus Cristos ! Pe veșnica salvare a...! începu comisarul, dar se opri observînd că folosea aceeași terminologie ca pisălogul lui interlocutor. N-ai de gînd să mă lași nici o clipă în pace ? Cară-te !

— Domnule comisar, de cinci zile încerc să vorbesc cu dumneavoastră.

Mai lipseau două zile pînă la expirarea termenului pe care conspiratorii i-l dăduseră lui Nemesio Cabra Gómez, și acesta nu reușise să obțină nici un indiciu asupra morții lui Pajarito de Soto. Asasinarea lui Savolta i se așezase de-a curmezișul în drum și poliția era concentrată să clarifice această întîmplare, excluzînd complet alte probleme. La fel și eforturile lui pentru a-i localiza pe conspiratori și a-i preveni de cercetările pe care le începuse comisarul Vázquez în legătură cu cazul Savolta se izbiseră de un zid de refuzuri din partea tuturor acelora pe care Nemesio îi întrebase în toate cele cinci zile nenorocite.

— Cinci zile ? spuse comisarul. Mie mi s-au părut cinci ani ! Îți dau un sfat, omule, șterge-o și nu te mai întoarce. Data viitoare, cînd te-oi mai vedea dînd tîrcoale clădirii, pun să te-nchidă. Te-am avertizat. Dispari din fața mea !

Nemesio ieși din birou și coborî scările cufundat în negre presimțiri. Dar brusc gîndurile aveau să i se risipească în fața unui fapt neașteptat. Ajuns la capătul scărilor, Nemesio observă o agitație neobișnuită : se auzeau strigăte, oameni alergau în toate părțile. „Se întîmplă ceva, își spuse, e mai bine să dispar cît mai degrabă.“ Și tocmai cînd încerca s-o facă, un polițist în uniformă îl înșfăcă de-un braț și-l împinse într-un colț.

— Dă-te la o parte, ordonă polițistul.

— Ce se întîmplă ? întrebă Nemesio.

— Sînt aduși niște arestați periculoși, îi confesă acesta.

Nemesio așteptă ținîndu-și răsuflarea. Din colțul lui vedea ușa de la intrare și, oprită în fața ei, o mașină cu caroserie metalică fără geamuri. De la mașină pînă la intrarea în clădire, un șir dublu de agenți înarmați formau un coridor viu. Din mașină fură scoși deținuții. Nemesio voia să fugă dar polițistul îl ținea strîns de braț. Domnea o tăcere întreruptă doar de zornăitul lanțurilor. Cei patru deținuți își făcură apariția. Cel mai tînăr plîngea ; Julián își pierduse basca, avea un ochi vînăt și pete de sînge pe haină, ținea o mînă lipită strîns de coaste și genunchii i se îndoiau cînd mergea ; omul cu cicatricea părea liniștit, cu toate că cearcăne adînci îi înconjurau ochii. Nemesio crezu că moare.

— Ce-au făcut ? șopti la ureche polițistului care îl păzea.

— Se pare că l-au omorît pe Savolta, fu răspunsul.

— Păi Savolta a murit la miezul nopții Anului Nou.

— Tacă-ți gura !

Nu îndrăzni să spună că el se afla cu deținuții la acea oră în studioul fotografic unde Julián îl dusese cu forța. Se temu să se vadă implicat în acel caz și se conformă tăcînd. Dar a fost inutil, pentru că bărbatul cu cicatricea îl văzuse. Îl atinse cu cotul pe Julián care ridică ochii din podea și-l privi pe Nemesio.

— Ne-ai vîndut pînă la urmă, fiu de cățea ! urlă Julián cu o voce care părea că-i iese din inimă.

Polițistul care-l păzea îi dădu o lovitură cu patul puștii, și Julián căzu pe podea.

— Luați-i ! ordonă un individ în civil.

Tristul convoi trecu pe lîngă Nemesio. Doi polițiști îl tîrau de subsuori pe Julián, care lăsa o dîră de sînge în urma lui. Omul cu cicatricea se opri lîngă turnător și-i adresă un zîmbet rece și disprețuitor.

— Trebuia să te fi omorît, Nemesio. Dar n-am crezut niciodată că ai să faci asta.

Polițiștii îi obligară să-și continuie drumul. Nemesio întîrzie cîteva clipe pînă să-și revină. Se smulse violent din mîinile polițistului care-l ținea și alergă pe scări în sus. Pe coridor se întîlni cu comisarul Vázquez.

— Domnule comisar, n-au fost ei ! Vă pot asigura. Nu ei l-au omorît pe Savolta.

Comisarul îl privi de parcă ar fi văzut un gîndac plimbîndu-se prin pat.

— Cum, n-ai plecat încă ? spuse roșindu-se.

— Domnule comisar, de data asta trebuie să mă ascultați fie ce-o fi. N-au fost oamenii ăștia, oamenii ăștia...

— Luați-l de aici ! țipă comisarul împingîndu-l pe Nemesio și continuîndu-și drumul.

— Domnule comisar ! imploră Nemesio în timp ce doi polițiști îl duceau mai mult pe sus spre ușă. Domnule comisar ! Eu eram cu ei, eu eram cu ei cînd a fost omorît Savolta. Domnule comisar !!

Cortabanyes se întîlni cu Lepprince în bibliotecă. Acesta se plimba nervos, cu chipul grav și gesturi bruște. Celălalt, chinuit de indigestie, asculta explicațiile cufundat într-un fotoliu, atent la fiecare cuvînt, cu buza atîrnînd și ochii întredeschiși. Cînd Lepprince termină, avocatul își frecă ochii cu pumnii și întîrzie să vorbească.

— Știe mai mult decît spune sau spune mai mult decît știe ? întrebă.

Lepprince se opri la mijlocul încăperii și-l privi intens pe Cortabanyes.

— Nu știu. Dar nu e momentul să ne jucăm cu vorbele, Cortabanyes. Indiferent ce știe, e periculos.

— Dacă nu are nimic concret la mînă, nu. E bătrîn și singur, ți-am mai spus. Mă îndoiesc că în situația asta ar porni într-o aventură care nu i-ar aduce nimic bun. Dacă doar bănuiește, va tăcea. Azi era excitat, dar mîine va privi altfel lucrurile. Îi convine să nu facă scandal. Îl vom convinge să se pensioneze și să se mulțumească cu plăcuta ocupație de a-și număra acțiunile.

— Și dacă nu sînt doar bănuieli ceea ce-i umblă lui prin cap ?

Cortabanyes își trecu mîna prin părul rar.

— Ce-ar putea ști ?

Lepprince își reluă plimbarea. Calmul avocatului îi reda încrederea, dar îl și scotea din sărite.

— Ce dracul mă întrebi pe mine ! Crezi c-o să ne spună ? Rămase nemișcat, cu gura deschisă, privirea fixă și o mînă ridicată. Așteaptă ! Îți amintești...? Îți amintești de faimoasa scrisoare a lui Pajarito de Soto ?

— Da, crezi că ar putea-o avea Pere Parells ?

— Nu, e puțin probabil. E mult de-atunci. De ce să fi tăcut Parells timp de trei ani și, deodată...? Pentru că acum treburile merg prost, își răspunse singur așa cum avea obiceiul. E o ipoteză. Cu toate că mă îndoiesc. Mai întîi, și asta am mai discutat-o de o mie de ori, nu e sigur că a existat o astfel de scrisoare. Avem doar mărturisirea făcută comisarului Vázquez de către nebunul acela.

— Vázquez l-a crezut..

— Da, dar Vázquez e foarte departe.

Lepprince nu adăugă nimic și cei doi oameni tăcură pînă ce Cortabanyes spuse :

— Ce ai de gînd să faci ?

— Încă nu m-am hotărît.

— Eu te-aș sfătui...

— Știu : să fiu calm.

— Da, și, mai ales, să nu...

Se auzi mare agitație în salon. Orchestra tăcuse, răsunau trompete și tropote de cai în grădină.

— Au sosit, spuse Lepprince. Să mergem la ceilalți, o să vorbim pe urmă.

— Ascultă, rosti avocatul înainte ca Lepprince să ajungă la ușa bibliotecii.

— Ce vrei ? întrebă Lepprince nerăbdător.

— E neapărat necesar să-l ții tot timpul pe Max lîngă tine ?

Lepprince zîmbi, deschise ușa și se amestecă printre invitați. Vocea majordomului impuse o tăcere plină de nerăbdare, în care răsună pomposul anunț :

— Maiestatea-sa Regele !

Am cinat în restaurantul hotelului și, după masă, am făcut o plimbare prin saloane. Într-unul se dansa în acordurile unei orchestre care interpreta valsuri, dar cum clienții hotelului veniseră în stațiune să-și trateze bolile și nu să se distreze, dansatorii erau puțini și greoi. În alt salon, în care ardea focul într-un șemineu, pălăvrăgeau doamne cu pieptănături complicate și guși disproporționate. Un al treilea salon era destinat jocurilor. Reîntorși în apartamentul nostru, nefirescul situației a devenit și mai evident, mișcările ne erau împiedicate și ne învîrteam prin salon fără nici un rost. În sfîrșit, Maria Coral rupse tăcerea cu niște cuvinte simple și logice care, pronunțate în acele împrejurări, sunau a declarație de principii :

— Mi-e somn. Mă duc să mă culc.

Era o inițiativă și am urmat-o fără să protestez. Mi-am luat din dulap pijamaua și halatul și am intrat în baie. M-am schimbat încet, ca să-i dau timp Mariei Coral să facă la fel. După ce am terminat pregătirile, mi-am aprins o țigară și am fumat-o crezînd că mă va ajuta să meditez, dar n-a fost așa : s-a consumat lăsîndu-mi capul la fel de gol cum fusese în ultimile două săptămîni. În baie era frig ; îmi simțeam extremitățile anchilozate și un fior în măduva oaselor. Era imprudent să mai stau așa, așezat pe marginea căzii, fugind de nimic nicăieri. Am hotărît să înfrunt evenimentele și să improvizez o atitudine demnă, am deschis ușa și am ieșit. În dormitor era întuneric. Lumina care pătrundea din baie mi-a permis să disting conturul patului. Am stins lumina și am înaintat pe bîjbîite.A trebuit să înconjur patul pipăindu-i marginile pentru că Maria Coral ocupa partea dinspre baie și nu se cuvenea să trec peste ea. Respirația îi era regulată și profundă, și am dedus că dormea. Mi-am spus că așa era mai bine, mi-am scos halatul și papucii și m-am strecurat în așternut, am închis ochii și am încercat să dorm. A fost destul de greu ; înainte de a cădea răpus de somn, am avut timp să mă gîndesc la o mulțime de banalități : că nu întorsesem ceasul, că nu știam dacă Lepprince plătise hotelul, că nu aveam idee ce bacșișuri trebuia să dau personalului, că nu-mi dădusem lucrurile la spălat. Nu știu cît a durat

somnul acela, dar fără îndoială a fost scurt și ușor, pentru că m-am trezit brusc, cu capul limpede și nervii încordați. Lîngă mine simțeam prezența unui corp cald, degetele mele țineau pliurile unei cămăși mătăsoase. Un fel sau altul de acțiune se impunea, dar Dumnezeu și diavolul păreau că dezertaseră de pe cîmpul de luptă. Există clipe în viață în care știi că totul depinde de intuiția, de îndemînarea de moment, și astfel de clipă trăiam eu acum, dar în loc de idei n-aveam nimic altceva în cap. Am auzit bătăile unui orologiu îndepărtat : două. M-am simțit la fel de părăsit ca un excursionist pierdut în desișul pădurii și care, la limita puterilor, vede cum se lasă noaptea și recunoaște că a mai trecut prin acel loc. Pînă la urmă, am reușit să adorm.

În ciuda oricărui pronostic, cînd m-am trezit m-am simțit bine dispus. Era o dimineață strălucitoare ; razele de lumină intrau prin crăpăturile perdelei formînd cercuri pe podea, ca un decor liliputan. Am sărit din pat, am trecut în baie, m-am bărbierit, m-am spălat și m-am îmbrăcat, alegînd cu grijă hainele cele mai potrivite pentru această zi solemnă de primăvară. Cînd am terminat m-am întors în dormitor. María Coral dormea încă. Avea un fel neobișnuit de a dormi, întinsă cu fața în sus și acoperită pînă la bărbie, cu mîinile scoase pe deasupra cuverturii. Mi-am amintit poziția cîinilor care se răstoarnă cu picioarele în sus ca să fie mîngîiați pe burtă de stăpînii lor. Să fie asta ocazia așteptată ? Am ezitat, și în situațiile astea, cum se știe, o ezitare echivalează cu renunțarea. Sau cu înfrîngerea. Am tras perdelele și soarele a năvălit în cameră fără să ierte nici un colțișor. María Coral întredeschise ochii și scoase niște sunete scîncite, jumătate geamăt, jumătate căscat.

— Scoală-te ; privește ce zi minunată, exclamai.

— Cine te-a pus să mă trezești ? fu răspunsul.

— Am crezut că ți-ar plăcea să te bucuri de soare.

— Ai crezut prost. Spune să ne aducă micul dejun și trage perdelele.

— De tras, trag perdelele, dar n-o să comand micul dejun. Eu cobor chiar acum, să mănînc în grădină. Dacă vrei, mă ajungi din urmă, dacă nu, te privește.

Am tras perdelele, mi-am luat bastonul și pălăria și am coborît în restaurant. Ușile erau larg deschise și cîteva persoane ocupau mesele de pe terasă. Doar cîțiva bătrînei preferau să stea la soare în interior, la adăpost de aerul care părea dureros de rece din cauza incredibilei lui purități. O briză intermitentă legăna copăceii din parc.

— Domnul dorește să ia micul dejun ? mă întrebă un chelner.

— Da, vă rog.

— Ciocolată, cafea sau ceai ?

— Cafea cu lapte, dacă aveți cafea bună.

— Excelentă, domnule. Domnul dorește *croissants*, pîine prăjită sau fursecuri ?

— Din toate cîte puțin.

— Domnul mănîncă singur, sau servesc micul dejun și pentru doamna ?

— Singur... Nu, așteptați, aduceți la fel și pentru doamna.

În timp ce alegeam felurile, o văzusem apărînd pe María Coral, încă somnoroasă și prost dispusă. Dar aspectul ei nu mă păcălea : coborîse să mănînce cu mine. M-am ridicat, i-am apropiat scaunul ca să se așeze, i-am spus ce comandasem și m-am cufundat în lectura ziarului. Situația penibilă din timpul nopții fusese depășită ; cu toate acestea, plutea în aer o încărcătură electrică ce prevestea noi neliniști. Am hotărît să grăbesc evenimentele. După ce am mîncat i-am propus Mariei să urcăm în apartament pentru o mică siestă. Ea m-a privit fix.

— Știu ce vrei, a răspuns. Hai să ne plimbăm și-o să discutăm despre asta.

Am mers în tăcere prin grădină și, ajungînd la marginea ei, ne-am așezat pe o bancă de piatră. Piatra era rece, frunzele copacilor foșneau, ciripea o pasăre ; n-am să uit niciodată acea scenă. María Coral mi-a spus că a meditat îndelung și că în situația noastră trebuia pus punctul pe i. Declară că s-a căsătorit cu mine din interes, fără ca în hotărîrea ei să existe vreun sentiment.

Avea conștiința împăcată pentru că presupunea că nu eram victima unei înșelăciuni și că și eu mă căsătorisem cu ea ca să obțin un avantaj oarecare ; de asemenea, ceea ce putea fi reprobabil în această căsătorie era compensat de faptul că, acceptînd-o, evitasem ca zbuciumatele evenimente pe care ea le trăise s-o împingă la hotărîri de o mie de ori mai nefericite.

— Am început invers, adăugă. Oamenii mai întîi se cunosc și după aceea se căsătoresc. Noi ne-am căsătorit fără măcar să ne cunoaștem.

Pornind de la această realitate și trecînd peste formalismul legăturii noastre, trebuia să ne comportăm ca niște persoane înțelepte. O intimitate improvizată putea să ne conducă la tensiune și neîncredere ; ar fi fost un teren bun pentru ură și ranchiună. Pe de altă parte, ea se considera o femeie decentă (a spus-o cu umilință, plecînd ochii, și o ușoară roșeață trecu peste obrajii ei puri). Dacă mi s-ar fi dat, i s-ar fi părut un fel de prostituție.

— Știu că viața mea nu mă autorizează să pretind respect. E adevărat că am lucrat ca acrobată în cele mai dezgustătoare localuri, dar, dincolo de munca mea, am fost întotdeauna demnă.

În ochii ei strălucea dorința de a fi crezută. O lacrimă se ivise pe obrajii ei ca un oaspete neașteptat, ca prima briză a primăverii, ca primele zăpezi, ca prima floare care răsare din pămînt.

— Dacă am fost cu Lepprince, am făcut-o din dragoste. Eram un copil, și personalitatea și bogăția lui m-au orbit. N-am știut să fiu la înălțime. Îmi dădeam sufletul să-i fiu pe plac, dar îi vedeam iritarea din gesturi, din cuvinte, din priviri. Cînd m-a alungat, am acceptat faptul ca pe ceva drept. A fost primul bărbat din viața mea... și ultimul, pînă azi. Te voi respecta întotdeauna, dacă și tu mă respecți. Dacă vrei trupul meu, nu te voi refuza, dar fii sigur că mă vei înjosi îngrozitor ; și e foarte posibil să te părăsesc. În felul acesta, tu vei fi răspunzător de ce se va întîmpla mai apoi. Hotărăște tu ! Tu ești bărbatul și e logic să comanzi tu. Dar bagă de seamă că ce vei hotărî acum va trebui să respecți.

— Accept condițiile tale, am exclamat.

S-a înclinat și mi-a sărutat mîna. Astfel s-au scurs zilele în acea stațiune. Atunci le-am considerat plăcute ; acum consider că au fost fericite. Mai bine așa. Există evenimente fericite atunci cînd se petrec și pe care le păstrezi amare în amintire, și altele, insipide în fond, care, cu timpul, capătă o nuanță nostalgică de fericire. Primele durează cît o suflare ; cele din urmă umplu o viață întreagă și o luminează la necaz. Eu, personal, le prefer pe cele din urmă. Pactul făcut între María Coral și mine a fost respectat întocmai. Relațiile noastre erau de o concrețiune geometrică, cu toate că din partea mea, cel puțin, respectarea clauzelor s-a făcut fără efort sau violență. María Coral era o companie tăcută, discretă, cu care abia de schimbam cîteva vorbe întîmplătoare pe zi. Obișnuiam să ne plimbăm separat și, dacă ne întîlneam în labirintul grădinii, ne opream, schimbam cîteva vorbe și ne reluam călătoria, fiecare singur. Cuvintele pe care le schimbam erau însă cordiale. Mîncam împreună ca să respectăm convenienţele sociale și pentru că María Coral prefera să aleg eu meniul : numele franțuzești de pe listă o puneau în încurcătură.

— Mă întreb dacă pînă acum ai mai mîncat și altceva decît cîrnați, i-am spus într-o zi.

— Se prea poate, dar cel puțin nu las să se creadă că am mîncat numai caviar și langustă, am primit replica ei.

Rîdeam de ieșirile ei bruște, pentru că în acele clipe María Coral arăta ce e mai bun în ea, adevărata ei personalitate, de copil sărac și speriat. Avea atunci nouăsprezece ani. Nu-și dădea seama, dar nimeni pînă atunci n-o înțelesese așa cum o înțelegeam eu. Și, în sinea mea, cu toate că nu vroiam s-o mărturisesc, nutream speranța că duioșia pe care o simțeam pentru ea avea să-și primească, într-o zi nu prea îndepărtată, răsplata. Atmosfera din stațiune, atît de tihnită, era propice unor astfel de vise. Calmul domnea cu atotputernicie : María Coral și cu mine eram singurii oameni tineri printre acei bătrîni bolnavi. Mulți clienți, după cum am aflat de la un chelner, nu-și părăseau deloc camerele ; alții, nici chiar patul, așteptîndu-și sfîrșitul. Și în afară de noi

doi, nimeni nu ajungea, plimbîndu-se, pînă la marginea grădinii, decît doar în căruț cu rotile sau la brațul unui servitor amabil. Printre acele ființe șubrede, m-am împrietenit cu un bătrîn matematician care s-a declarat inventatorul mai multor mașinării ignorate într-un mod de neînțeles de către guvern. Divaga despre mișcarea continuă și aplicarea ei la extragerea apei din straturile freatice prin propriul impuls al acesteia. Incoerența argumentelor și o ușoară bîlbîială dădeau acestor termeni o dimensiune îndepărtată și poetică, de basm infantil. Am descoperit, de asemenea, un prăfuit politician radical, care se străduia să mă facă să-i admir scandaloasele aventuri sentimentale care fără îndoială erau produsul imaginației lui, urmare a îndelungatei șederi în stațiune și a singurătății. Într-o după-amiază, puțin înainte de apusul soarelui, ne aflam pe terasă bătrînul politician și cu mine, pe jumătate adormiți. Grădina părea pustie. Deodată, dintre chiparoșii tăiați în formă de arc, apăru María Coral care se plimba singură, purtînd pe chip un aer hotărît. Politicianul își puse ochelarii, își mîngîie barba și-mi dădu un cot :

— Tinere, ai văzut bobocelul ăsta ?

— Această doamnă este soția mea, domnule, i-am răspuns.

V

SE CRĂPA DE ZIUĂ ȘI CERUL SENIN, FĂRĂ nori, răspîndea o lumină palidă și concretă pe străzile pustii. Automobilul se opri și doi bărbați îmbrăcați în pardesie ieșiră în umezeala dimineții privindu-și în aceeași clipă ceasurile. Fără să pronunțe un cuvînt, cei doi bărbați se îndreptară spre un polițist în uniformă care făcea de gardă în fața portalului unei case. Polițistul luă poziție de drepți în fața celor doi. Unul dintre ei scoase o tabacheră și oferi tutun și foiță celorlalți. Polițistul acceptă și-și răsuciră fiecare cîte o țigară.

— Voi l-ați văzut ? întrebă cel care oferise tutun polițistului.

— Nu, domnule inspector. Am auzit explozia și am alergat.

— Vreun martor ?

— Pînă acum, nu, domnule inspector.

De după ferestrele caselor vecine, priviri curioase iscodeau printre brizbizuri și jaluzele. Paznicul își făcu apariția cu mers nesigur. Era obez și bătrîn și-și tîra bastonul de parcă ar fi fost o parte separată a corpului său. Avea mustățile pleoștite, triste, pătate de nicotină, ochii buhăiți și speriați, nasul roșu.

— Ai catadicsit și dumneata să vii, spuse bărbatul care oferise tutun.

Paznicul tăcea și-și ascundea fața în gulerul hainei.

— Dă-mi numele și numărul dumitale. O s-o cam pățești.

— Am adormit puțintel, domnule. La vîrsta mea... știți doar, se scuză paznicul.

— Adormit ? Beat, poate vrei să spui ! Duhnești de la o poștă, omule.

În timp ce inspectorul își nota datele funcționarului vinovat, își făcu apariția zgomotoasă o ambulanță din care coborîră doi infirmieri somnoroși. Deschiseră ușa din spate a mașinii și scoaseră o targă pe care începură s-o monteze pe trotuar cu gesturi obosite. După ce ter-

minară, apucară targa de mînere și se îndreptară spre ceilalți, tîrîndu-și picioarele.

— Aici e ?

— Da. Cine v-a anunțat ? vru să știe inspectorul.

— Un servitor, spuse polițistul.

— E cineva rănit ? întrebă unul dintre infirmieri scărpinîndu-și barba nerasă.

— Nu.

— Atunci de ce ne-au chemat ?

— E un mort. Urmați-ne, spuse inspectorul intrînd în vestibul.

Reîntoarcerea în Barcelona ne-a pus în fața unei realități uitate. Abia coborît din tren, sensibilizat de lunga absență, am perceput imediat o anume tensiune, datorită crizei economice. Gara era ticsită de cerșetori și de șomeri care își ofereau serviciile călătorilor. Copii zdrențăroși alergau pe peroane întinzînd mîinile, vînzători ambulanți își strigau mărfurile, garda civilă controla în vagoane și aduna în grupuri imigranții. Femei de caritate, urmate de slugi care purtau coșurile, împărțeau gogoși celor nevoiași. Pe pereți și pe garduri se citeau tot felul de inscripții, dintre care majoritatea incitau la violență și la revoltă. În drumul spre casă am întîlnit o mică manifestație de muncitori care cereau mărirea salariilor. Aruncau cu pietre într-un automobil din care cobora o doamnă cu fața plină de sînge, țipînd isteric, și refugiindu-se într-un gang.

Șederea mea în stațiune fusese un interludiu ; acum, din nou în Barcelona, tragedia se relua cu aceeași violență și cu aceeași ură, fără speranță și fără scop. După ani și ani de luptă continuă și crudă, toți luptătorii (muncitori și patroni, politicieni, teroriști și conspiratori) își pierduseră simțul proporției, uitînd scopul și renunțînd la victorie. Mai uniți de antagonisme și de suferințe decît separați de deosebiri ideologice, noi, spaniolii, coboram într-o gloată confuză o scară a lui Iacob inversată, ale cărei trepte erau răzbunări după răzbunări și al cărei schelet era un amestec confuz de alianțe, denunțuri, represalii și trădări care duceau la iadul in-

transigenței bazată pe teama și pe crima născută din disperare.

De cum am pus piciorul în noua locuință, María Coral s-a străduit să facă aranjamentele necesare ca să dea convieţuirii noastre libertatea și siguranța pe care ea le dorea. Nu fără supărare din partea mea — căci aranjamentele ei distrugeau distribuirea logică a mobilelor — trecu la mutarea patului meu (de ce nu al ei ?) din dormitorul comun, într-o cămăruță întunecoasă. Îmi cedă generoasă jumătate dintr-un dulap de două corpuri și-mi permise să iau un mic fotoliu, două scaune și o lampă cu picior. M-a iritat disprețul ei pentru unitatea armonioasă a casei, dar reflectînd am ajuns la concluzia că așa era mai bine. Relațiile noastre au continuat să fie liniștite. Acum ne vedeam mai puțin ; aproape deloc, ca să fiu drept, dar prezența ei în casă era pregnantă, în ciuda eforturilor pe care ea le făcea : un sunet, un parfum, o lumină strecurată prin crăpătura ușii, un cîntec ce străbătea prin perete, un oftat, o tuse.

Mi-am reluat munca la micul birou pe care Leprince îl instalase într-un apartament în Ensanche, nu prea departe de biroul lui Cortabanyes. Munca era monotonă, metodică, și de multe ori plictisitoare. Aveam drept companie o dactilografă fată bătrînă, care bătea la mașină într-o timidă tăcere fișele pe care i le dădeam eu scrise de mînă, și un băietan care cutreiera orașul aducînd pe înserate ziare, reviste, pamflete și foi volante, pe care le obținea Dumnezeu știe pe unde.

Astfel se scurgeau orele de lucru. Celelalte, la fel ca înainte, cu mici variații. Într-o seară am ajuns acasă și am auzit-o pe María Coral strigîndu-mă din camera ei. Am cerut voie să intru și vocea ei plîngăreață m-a poftit înăuntru.

Era în pat, transpirată și tremura. Se îmbolnăvise și aspectul ei mi-a amintit de noaptea în care am întîlnit-o pe jumătate moartă.

— Ce ai ?

— Nu știu, mă simt prost. Din cauza căldurii cred că am dormit dezvelită și am răcit.

— O să chem un doctor.

— Nu, nu chema. Du-te și cumpără niște ierburi și fă-mi o infuzie.

— Ce fel de ierburi ?

— Orice fel. Toate sînt bune. Dar nu chema doctorul. Nu vreau să aud de doctori.

— Nu fi ignorantă. Ierburile și leacurile nu sînt bune de nimic.

María Coral închise ochii și strînse pumnii.

— Dacă vrei să-mi faci serviciul pe care ți-l cer, mi-l faci, spuse printre dinți, dar dacă îmi vii cu insulte și sfaturi, poți să te duci învîrtindu-te.

— Bine, nu te-aprinde ! O să-ți aduc ierburile tale.

M-am dus la un magazin de plante medicinale, am cerut patroanei o infuzie eficace pentru răceli și mi-a dat o grămăjoară de frunzulițe tocate și uscate care miroseau bine, dar care nu-mi inspirau nici o încredere. La întoarcere, le-am pus să fiarbă și i-am dat infuzia Mariei Coral care, după ce a terminat de băut, a căzut într-un somn agitat și a început să transpire atît de tare, încît m-am temut că se topește. Am acoperit-o cu două pături și am rămas lîngă patul ei, citind, pînă ce și-a recăpătat respirația normală și un somn liniștit. Către miezul nopții s-a trezit printr-o mișcare bruscă, care a făcut să-mi sară cartea din mînă și era cît pe ce să cad. A început să geamă și să dea din mîini și cu toate că avea ochii larg deschiși nu vedea nimic, după cum am putut constata agitînd o mînă prin fața pupilelor ei dilatate. M-am așezat pe marginea patului și am ținut-o de umeri. María Coral și-a lăsat capul pe umărul meu și a început să plîngă. A plîns îndelung, apoi s-a liniștit și a adormit din nou. I-am vegheat somnul pînă în zori, cînd am adormit și eu. Cînd m-am trezit, am văzut că María Coral nu era în pat. Am căutat-o în toată casa și am găsit-o în bucătărie. Așezată pe o băncuță, mînca o felie de pîine cu o bucată de brînză.

— Ce faci aici ? am întrebat-o foarte surprins.

— Mi-era foame cînd m-am trezit și am venit să ciugulesc ceva. Dormeai ca un sfînt, în fotoliu. Ai stat acolo toată noaptea ?

Am încuviințat.

— Ai fost foarte amabil, mulțumesc. Acum mă simt bine.

— Poate, dar ar fi mai bine să te întorci în pat și să te învelești. Chiar nu vrei să chem un doctor ?

— Nu. Du-te la treaba ta, o să mă îngrijesc singură.

Am plecat la birou. Cînd m-am întors, María Coral nu era acasă. A venit tîrziu, m-a salutat rece și s-a închis în camera ei fără să-mi dea nici o explicație. N-am vrut să o întreb nimic. La urma urmelor, oricum nu mi-ar fi putut răspunde la ceea ce mă intriga pe mine : motivul plînsului ei. Un coșmar ? O descărcare naturală provocată de infuzie ? Am preferat să uit incidentul ; cu toate acestea, multă vreme după aceea, mi-am amintit imaginea Maríei Coral plîngînd pe umărul meu.

Nemesio Cabra Gómez părăsi cărarea și se adînci printre arbuști și mărăcini. Locul nu era prea plăcut, dar noaptea îi conferea un plus de mister și de grandoare, pe care lumina zilei îl banaliza. Nemesio cădea și se ridica lăsînd fîșii din și așa destul de zdrențuitele lui haine, printre crengi și tufișuri. Terenul urca o coastă pronunțată și improvizatul cățărător începu să gîfîie și să tușească, dar nu se opri. Noaptea, foarte rece și umedă, acoperea complet luna. Cu ajutorul mîinilor și a genunchilor, Nemesio se cățără pe pantă și ajunse la o esplanadă unde se opri. Se ghemui printre tufe și aștepta astfel, tremurînd de frig și de teamă, pînă ce ochii lui înroșiți percepură la orizont o lumină neclară. Atunci se ridică, străbătu esplanada și se lipi de peretele de piatră roșiatică fără să fie văzut de sentinele. Cetatea dormea. Se lumina repede. Lipindu-se de peretele exterior, ajunse la o poartă secretă, încuiată și străjuită de creneluri, în care siluetele a doi bărbați încotoșmănați în mantale începeau să se profileze în cenușiul dimineții. Traversă tîrîș spațiul deschis și se ridică abia cînd ajunse la adăpostul zidului. La cîțiva metri depărtare se aflau groaznicele șanțuri de la Montjuïc. Pe cărarea care ducea la poarta secretă a cetății înainta un capelan călărind femeiește pe un măgar. Se legitimă și sentinelele îi deschiseră poarta. Nemesio, din ascunzătoarea lui, văzu venind două trăsuri cu cai : una tran-

sporta civili ; cealaltă, militari. Se luminase bine și Nemesio putu vedea orașul. În fața lui erau cheiurile portului, la dreapta se întindea cartierul industrial Hospitalet, înecat în fumul coșurilor ; la stînga, Ramblas, cartierul chinezesc, zona veche și, mai sus, aproape în spatele lui, cartierul Ensanche, burghez și seniorial. În interior, cetatea se anima : se auzeau ordine răstite, sunet de goarne și răpăit de tobe, alergătură, zornăit de zăvoare, de lacăte, de lanțuri, de zăbrele. O ușiță laterală se deschise și cortegiul își făcu apariția. În față defila trupa ; urmau, în șir, condamnații, și la sfîrșit mergeau capelanul și autoritățile. Bărbatul cu cicatrice înainta cu aer grav, cu ochii în pămînt, adîncit în gîndurile lui. Julián îl urma, foarte palid, cu ochii înfundați și mersul nesigur, de parcă gardienii lui, cunoscîndu-i apropiatul și inexorabilul sfîrșit, nu i-ar mai fi îngrijit rana. Tinerelul pe care Nemesio îl văzuse plîngînd la comisariat acum nu mai plîngea : s-ar fi putut spune că nu mai era un om în carne și oase : mergea ca un robot și ochii lui, ieșiți din orbite, păreau că sorb aerul albastru al dimineții. Nemesio nu se putu stăpîni, se ridică în picioare părăsindu-și ascunzătoarea și răcni. Nimeni nu-i dădu atenție și țipătul lui fu înghițit de sumbrul răpăit de tobe. Îi legară pe condamnați la ochi, capelanul trecu pe lîngă ei bolborosind o rugăciune, plutonul se formă. Un ofițer dădu ordinele de rigoare, se auzi o descărcătură seacă și Nemesio leșină.

Cînd își veni în fire, soarele era foarte sus. Printre mărăcini, fără să le simtă înțepăturile, ajunse la cărare. Se așeză pe o piatră. Așa îl găsi noaptea, un căruțaș care urca provizii pentru garnizoana din cetate. Văzîndu-l pe jumătate dezbrăcat și plin de sînge, cu privirea pierdută în gol și gura atîrnîndu-i, îl crezu bolnav. Anunță la garnizoană și un pichet veni să-l caute. Medicul diagnostică demență și Nemesio Cabra Gómez fu condus, fără să fi putut scoate un singur cuvînt inteligibil, la Sanatoriul San Baudilio din Llobregat. Avea să petreacă acolo mai bine de un an, ros de remușcări și de imaginile la care asistase. Avea să treacă mai bine de un an pînă ce comisarul Vázquez, revizuind dosarul cazului Savolta și stabilind ciudate legături, care aveau să-l

ducă mai apoi la exil, să-şi amintească de acel bizar personaj şi să se ducă să-l viziteze.

María Rosa Savolta scoase un ţipăt şi scăpă ceaşca de cafea pe covor. Fără să se tulbure, Lepprince apăsă pe buton de mai multe ori. Curînd apăru majordomul îmbrăcat într-un halat şi luptînd să-şi scoată apărătoarea de mustăţi care i se încurcase după urechi.

— Domnul m-a chemat ?

— Adună asta, spuse Lepprince prefăcîndu-se că nu vede apărătoarea de mustăţi.

Majordomul strînse ceaşca, linguriţa şi farfurioara şi acoperi cu un şervetel pata fumegîndă şi întunecoasă. Ieşi şi reveni cu un nou serviciu de cafea, făcu o reverenţă şi ieşi din nou.

— Iartă-mă, cît sînt de neîndemînatecă ! Nu ştiu ce e cu mine, cîteodată îmi pierd capul. Sînt dezolată.

— Nu ai de ce să te scuzi, draga mea, o întrerupse Lepprince. Aşa ceva i se poate întîmpla oricui.

Spunînd asta, îmi aruncă o privire furişă şi eu, amintindu-mi cuvintele lui, am deviat conversaţia. Ne aflam în splendidul palat pe care Lepprince îl cumpărase la o margine din Tibidabo. Invitaţia ne-a sosit într-o seară prin poştă şi ne-a produs, Mariei Coral şi mie, o explicabilă surpriză. Dar nu era nici o îndoială : domnul şi doamna Lepprince aveau onoarea de a invita pe domnul şi doamna Miranda, miercurea viitoare, să cineze împreună în casa lor etc. María Coral a declarat că nu va merge.

— Nu sînt dispusă să joc comedia asta. Bună seara, doamnă, ce minunată cină, doamnă, îngînă plimbîndu-se prin săliţă şi dînd exagerat şi vulgar din şolduri. Dracul să-i ia !

— De ce te înfurii aşa ? Nu are nici un rost. Lepprince vrea să ne vadă şi ne invită, nimic mai mult. Nu mai ştie de noi de-un secol. Dacă ne gîndim bine, ne-am purtat cam urît cu el ; la urma urmelor, îi datorăm mult, nu crezi ?

— Nu începe să te tîrăşti ca un vierme. Îţi cîştigi leafa cinstit.

— Prostii, am replicat fără să ridic vocea, încercînd să fiu convingător. Prin propriile mele merite n-aş fi

ajuns niciodată în poziția în care ne aflăm acum. În plus, nu e vorba de cine știe ce lucru important, ci de a accepta o invitație, de a petrece o seară foarte liniștită, și asta-i tot.

— Eu nu merg, conchise María Coral.

Bineînțeles, ne-am dus la ora indicată. Eram puțin cam nervos și mă temeam de vreo ieșire din partea Măríei Coral. Cu toate acestea, temerile mele s-au dovedit neîntemeiate, pentru că nu s-a întîmplat nimic. Lepprince ne-a primit cu prietenie și María Rosa Savolta s-a arătat cordială și simplă. A sărutat-o pe María Coral pe amîndoi obrajii și mi-a spus în fața tuturor că am știut să-mi aleg o soție „încîntătoare, foarte frumoasă și foarte distinsă". Am privit terorizat spre María Coral crezînd că va profita de compliment pentru a profera vreo injurie, dar nu a fost așa. Țigăncușa a roșit, și-a plecat umil ochii și a fost absentă și timidă toată seara. Lepprince m-a luat deoparte și mi-a oferit o cupă de Jerez sec.

— Povestește-mi... sînt curios să aflu despre viața voastră.

Ne aflam într-o încăpere de proporții reduse, în care Lepprince își instalase biroul. Pe unul din pereți se afla un tablou pe care l-am recunoscut imediat : era reproducerea aceea liniștitoare care odinioară împodobise șemineul din apartamentul de pe Rambla de Cataluña. Același pod peste același rîu, și aceeași pace.

— Acum, cînd lucrezi pentru mine, continuă Lepprince, te văd mai puțin ca înainte, cînd lucrai pentru Cortabanyes.

— Vedeți, am spus eu, toate își urmează cursul, ca acest rîu. Am arătat către tablou. Viața curge liniștită prin albia ei.

— Nu pari prea entuziast.

— Ba da, sînt. Nu mă pot plînge de nimic. Și toate datorită dumneavoastră.

— Nu spune prostii.

— Nu sînt prostii. Nu voi uita niciodată cît vă datorăm, María Coral și cu mine.

— Nici nu vreau să aud de așa ceva. Și apoi, dacă îmi datorați ceva, aveți acum ocazia să-mi plătiți cu vîrf și-ndesat.

— Putem face ceva pentru dumneavoastră ? Contați pe noi.

Era vorba, pe scurt, despre soția lui. María Rosa Savolta, cu toate că avea o căsnicie fericită, nu putea uita necazurile recente : moartea dramatică a tatălui ei și pericolele prin care trecuse Lepprince lăsaseră urme în sufletul ei fraged. Suferea, din cînd în cînd, de depresiuni care o cufundau într-o stare de apatie ; coșmarurile îi tulburau odihna și temeri nejustificate o asaltau în orice clipă. Problema, pentru moment, nu era prea gravă, dar Lepprince, care veghea întotdeauna la fericirea soției sale, se temea că dacă continua în acea stare de agitație, simptomele se vor agrava și o vor duce pe María Rosa în pragul nebuniei.

— Cerule ! exclamai auzind acest cuvînt.

— Nu trebuie să ne alarmăm prematur. Poate fi ceva trecător, provocat de o acumulare de împrejurări nefericite.

— Sper din toată inima. Ce-a spus medicul ?

— N-am vrut s-o vadă, pentru moment. Ar fi pentru ea un supliciu să fie supusă unei analize reci din partea unui doctor. În orice caz, nu prea am încredere în terapeutica modernă : să-i spui bolnavului de ce suferă, ce cruzime ! Nu e de-o mie de ori mai uman să-i ascunzi adevărul și să lași ca blîndețea și liniștea să producă efectul lor binefăcător ?

Am convenit că așa era.

— Dar, am adăugat, ce rol avem noi în asta ?

— Un rol de importanță vitală. Sînteți tineri, proaspăt căsătoriți, o pereche care inspiră doar veselie și dragoste de viață. În plus, aparțineți unui cerc îndepărtat de întreprindere, de toți Savolta și de înalta societate barceloneză care a fost scenariul suferințelor ei. Sînteți un aer proaspăt, purificator. De aceea cred în voi ca în cel mai bun medicament. Pot conta pe tine ?

— Contați pe amîndoi în orice situație.

— Mulțumesc, eram convins. Ah, o ultimă rugăminte : ea nu trebuie să observe nimic, nici măcar să

bănuiască că tu eşti la curent cu tot ce ţi-am spus. Nu-i spune nimic Maríei Coral ; ştii doar cum sînt femeile : incapabile să păstreze un secret. Atitudinea voastră trebuie să fie întotdeauna afectuoasă, dar niciodată compasivă.

Majordomul ne chemă la masă. María Rosa şi María Coral ajunseră în sufragerie mult după noi. María Rosa Savolta se scuză :

— I-am arătat invitatei noastre casa. Aşa sîntem noi, femeile.

— E o casă foarte frumoasă, spuse María Coral, şi e aranjată cu un gust extraordinar.

„La naiba, mi-am zis, de unde-o fi scos copila asta maniere atît de alese ?“ Şi rîdeam în sinea mea, imaginîndu-mi figura pe care ar fi făcut-o María Rosa Savolta dacă ar fi asistat la scena pe care a provocat-o invitaţia ei. Dar astea sînt amănunte nesemnificative.

Lepprince îşi recăpătase înfăţişarea obişnuită, voioasă, glumea şi purta cu uşurinţă greul conversaţiei. După cină, expedie servitorii şi, într-un salonaş alăturat, ne servi chiar el cafeaua cu o neîndemînare puţin cam exagerată, ca să provoace hazul celor prezenţi. Soţia lui insista să-l ajute, dar el refuza cu prefăcută demnitate, îmi făcea cu ochiul, rîdea pe sub mustaţă şi dădea frîu liber veseliei pe care obligaţiile lui profesionale îl obligau să şi-o înfrîneze. După ce îşi termină obligaţia de amfitrion, îşi aprinse un trabuc, scoase o exclamaţie de mulţumire şi reluă conversaţia, voind să afle cîteva detalii din activitatea mea. I-am explicat, şi el a spus :

— Să nu crezi că faci o muncă inutilă, Javier. În noiembrie, după cum ştii, vor fi alegeri municipale, şi e foarte probabil să candidez.

— Vai, asta ar fi extraordinar ! am exclamat.

— S-ar putea chiar să trebuiască să facem o călătorie la Paris, tu şi cu mine, ca să adunăm nişte hîrtii în legătură cu obîrşia mea.

Am crezut să leşin. La Paris ! Femeile protestară în faţa unei astfel de discriminări şi Lepprince, prins între două focuri, pînă la urmă rîse şi ceru îndurare. Nu îl lăsară în pace pînă ce nu promise să studieze posibilita-

tea de a face călătoria toți patru. Amîndouă femeile aplaudară entuziasmate.

Se făcuse tîrziu. María Rosa Savolta dădu semne de oboseală, scăpă din mînă ceașca de cafea, se sperie, ne rugă să-o iertăm și după ce-și luă rămas bun prietenește de la mine o sărută din nou pe María Coral, apoi se retrase în camera ei însoțită de grijuliul soț. Rămași singuri, i-am spus Maríei Coral :

— Sînt o pereche încîntătoare, nu ți se pare ?

— Ei aș, replică ea.

— Ce-i cu tine ? Am crezut că-ți făcea plăcere conversația.

— Omul ăsta îmi crispează nervii. Cine crede că e ? Știe tot, contestă tot. Nu e decît un țăran, crede-mă. Un țăran plin de bani care vrea să impresioneze. Iar nevastă-sa, să fim serioși, n-o să-mi spui că nu e insuportabilă. Atît de vulgară...

— María Coral ! Nu vorbi așa...

Întoarcerea lui Lepprince întrerupse disputa noastră. Venea zîmbind și ceru iertare în numele soției lui pentru acea plecare bruscă.

— María Rosa e cam plăpîndă și trebuie să se odihnească. Vă roagă s-o scuzați și m-a rugat să vă salut în numele ei.

Am schimbat politeți și Lepprince ne-a însoțit în coridor. În grădină ne aștepta limuzina neagră cu șoferul adormit la volan. Pe drumul spre casă, i-am spus Maríei Coral :

— Ciudat, nu l-am văzut pe Max toată seara. L-o fi concediat ?

Poate a fost doar o impresie falsă, dar mi s-a părut că șoferul acordă o atenție ironică vorbelor mele.

Pe palier întîlniră alt polițist care luă poziție la fel ca cel ce stătea de strajă pe stradă. Dintre cele două uși de pe palier, una era închisă, cealaltă larg deschisă. Inspectorul porni spre ușa deschisă și adulmecă un miros acru pe care îl identifică îndată. Reveni pe palier și-și consultă din nou ceasul.

— La ce oră s-a întîmplat ? îl întrebă pe polițist.

— Nu știu exact, domnule inspector. Pe moment nu ne-a venit ideea să ne uităm. Eram de patrulă cînd ni s-a părut că auzim o explozie. Am fugit încoace și am văzut ieșind fum pe fereastră și am auzit strigăte, niște strigăte îngrozitoare. Am chemat paznicul să ne deschidă poarta, dar cum acesta nu apărea, am folosit patul puștii ca să spargem zăvorul. Am urcat și am găsit asta. Era un mort. V-am chemat pe dumneavoastră și am anunțat ambulanța. Nu am idee de cîtă vreme să fi trecut, dar nu cred să fie mai mult de douăzeci sau treizeci de minute cu totul.

— De unde veneau strigătele ?

— Din casă, domnule inspector, din aceeași casă. Locuiesc doi bătrîni cu o servitoare. Servitoarea lipsește. Bătrîna e teafără și urlă.

— Femeia mai e acolo ?

— Nu, domnule. S-a dus la niște vecini, arătă spre ușa închisă. Am zis c-o putem lăsa pentru că părea foarte speriată. Vreți s-o aduc ?

— Nu, nu acum. S-a întors slujnica ?

— Nu, domnule inspector. Nu se întoarce decît peste cîteva zile. Se pare că s-a dus în satul ei încă de sîmbătă, la nu știu ce sărbătoare. La tăierea porcului, mi se pare.

— Bine. Rămîi de pază. Să intrăm.

În afară de mirosul lăsat de praful de pușcă, camera nu prezenta nici o urmă de violență. Vasele și celelalte podoabe care se aflau în salonaș și în hol erau intacte.

— A fost, fără îndoială, o bombă nu prea puternică, spuse bărbatul care îl însoțea pe inspector, altfel suflul ar fi spart porțelanurile.

Inspectorul încuviință. Ajunseră în fața unei uși solide, la capătul coridorului.

— Aici e ?

— Da, așa cred.

— Ușa e de stejar. A rezistat, spuse însoțitorul comisarului, pipăind balamalele cu admirație. Treabă sănătoasă. Nu se mai fac astfel de lucruri.

Inspectorul deschise ușa și cei doi bărbați intrară. Brancardierii rămaseră pe coridor. Încăperea, care tre-

buie să fi fost biroul, avea un aspect jalnic. Mobilele fusese răsturnate, tablourile căzuseră, covorul, ars la mijloc, avea marginile înnegrite ; tapetul de pe pereți, smuls de explozie și de mitralieră, atîrna în fîșii lăsînd descoperite limbi de zid. Sub masa de mahon, aproape acoperit de hîrtii, se afla corpul neînsufleţit al unui bărbat. Inspectorul se aplecă deasupra lui.

— Nu are sînge pe faţă și nici pe haine.

Bărbatul care îl însoţea, și care părea să fie expert în explozibile, făcea măsurători cu un metru.

— Precis a văzut bomba și s-a lăsat pe spate. Bomba a explodat pe podea, aici unde covorul aproape c-a dispărut. Unda de șoc a dărîmat masa și corpul a rămas dedesubt, protejat de tăblie.

— În condiţiile astea ar fi putut scăpa, nu ?

— După părerea mea, da. Înclin să cred că n-a murit din cauza bombei. Un atac de inimă mi se pare mai verosimil. Bomba nu era foarte mare. Uitaţi-vă la tavan : nici ornamentele și nici lampa nu au nimic.

Se auzi un glas pe coridor care întreba :

— Se poate ?

Doi bărbaţi își făcură intrarea fără să aștepte răspunsul : unul era de vîrstă mijlocie ; celălalt, bătrîn. Bătrînul, cu o barbă albă și încîlcită și cu ochelari groși de baga, ducea o geantă de medic. Cel de vîrstă mijlocie era îmbrăcat în negru. Acesta era procurorul, celălalt medicul legist.

— Bună ziua, domnilor, ce s-a întîmplat ? spuse procurorul, care era probabil nou în Barcelona.

Medicul legist îngenunche lîngă cadavru și-l pipăi. Apoi întrebă unde se afla o chiuvetă.

— N-a fost chip să-l găsim pe ofiţerul de la judecătorie, comentă procurorul. A ieșit acum două ore să bea o cafea și încă nu se întorsese cînd am pornit încoace. În ţara asta nu-i nici o disciplină !

— Doctore, de ce a murit ? îl întrebă inspectorul pe medic, cînd acesta se întoarse ștergîndu-și mîinile cu o batistă.

— Ce știu eu ? De-o bombă, presupun.

— Dar nu sînt urme de violenţă pe corp.

— A, nu ?

— Nu a venit fotograful ? În Anglia se fac întotdeauna fotografii la locul faptei, spunea procurorul.

— Nu, domnule, nu avem fotograf. Nu sîntem la nuntă.

— Ia, vă rog, aici eu hotărăsc ce-i de făcut. Sînt procurorul.

Unul dintre brancardieri băgă capul pe ușă.

— Ne putem lua salamul sau așteptăm să intre în putrefacție ?

— Domnule, mai mult respect ! îl certă procurorul.

— În ce mă privește, e gata, spuse medicul legist.

— Cel puțin faceți un desen, un crochiu, zise procurorul.

— Eu nu mă pricep, spuse inspectorul. Dar dumneata ? îl întrebă pe expertul în explozibile.

— Nu, nu, răspunse el distrat. Scosese niște tuburi din buzunar și le umplea cu praf de pușcă și schije cu ajutorul unei spatule mici.

— Nu se poate atinge nimic pînă nu vine ofițerul, protesta procurorul văzînd că brancardierii apucaseră cadavrul de brațe.

— Doar n-o să stăm aici toată dimineața, replicară brancardierii.

— Dacă spun eu, da, porunci procurorul. Trebuie să se întocmească un proces verbal.

Orchestra atacă „Marșul regal" și Majestatea sa don Alfonso XIII își făcu intrarea în salon însoțit de doña Victoria Eugenia, soția sa, de suită și de escortă. Regele era îmbrăcat în uniforma de cavalerie și lumina făcea să-i scînteieze galoanele. Invitații, în picioare, îl întîmpinară cu prelungite și calde aplauze. Lepprince se desprinse din mulțime și alergă să-și aducă omagiul. Regele, cu un zîmbet prietenos, îi strînse mîna și îl bătu pe umăr.

— Majestate...

— Ce casă frumoasă ai, băiatule, spuse don Alfonso XIII. Lepprince îi sărută mîna doñei Victoria Eugenia. María Rosa Savolta, paralizată de o bruscă timiditate, nu reuși să se desprindă dintre ceilalți invitați pînă ce

soțul ei nu-i făcu semne poruncitoare. Tînăra timorată înaintă și făcu reverențe în fața augustelor persoane. După care, cortegiul rupse rîndurile și regii cu însoțitorii lor se amestecară printre meseni.

— Vizita dumneavoastră în casa mea e o mare onoare spuse Lepprince adresîndu-se regelui cu acest familiar „dumneavoastră", care i se păru mai puțin umflat decît „înălțimea voastră", într-o conversație privată.

— Iubite prieten ! răspunse monarhul luîndu-l de braț, să nu crezi că nu știu că prin prezența mea te fac să cîștigi voturi la alegerile municipale din noiembrie. Dar și pe mine mă interesează influența ta, ca să-i atrag pe catalani. Nu știu cît e de mare popularitatea mea pe meleagurile astea — și amîndoi rîseră cu poftă.

— Sînteți căsătoriți de multă vreme ? întrebă doña Victoria Eugenia pe María Rosa Savolta. Nu aveți nici un copilaș ?

— Voi avea în curînd, Majestate, răspuse María Rosa Savolta sfioasă, și tocmai vroiam să vă rog să fiți nașii fiului nostru.

— Cum să nu ! exclamă regina. Voi vorbi cu Alfonso, dar poți să contezi de pe acum. Eu am doi copii.

— Știu, Majestate. Am văzut în reviste.

— Ah, desigur.

Se îndesiseră în vremea aceea vizitele noastre în casa Lepprince. Primăvara era în toi, dar căldurile verii nu începuseră încă. Eu mă simțeam fericit în compania lui Lepprince și a celor două femei atît de deosebite între ele și atît de frumoase. Cred că nu aș fi schimbat situația mea cu nimeni dacă mi-ar fi stat în puteri. Printre amintirile plăcute din acea perioadă, amalgamate acum într-o singură clipă fericită, există una care mi-a rămas întipărită cu o deosebită claritate. Lepprince, întotdeauna neliniștit, mereu în căutare de noi emoții și de noi peisaje, ne propusese într-o duminică să ieșim la cîmp. Urma să mergem, cum se spunea pe atunci, la un picnic.

— Stăm prea multă vreme închiși între patru pereți, argumentă pentru a învinge obiecțiunile soției sale, avem

nevoie de aer curat, de contact cu natura și de puțină mișcare.

Și așa a rămas stabilit. Ei aveau să aducă mîncare și aveau să treacă să ne ia de acasă la ora zece dimineața.

La ora convenită limuzina se afla în fața casei noastre, iar în ea, Lepprince și soția lui. Ne-am îmbarcat și automobilul a pornit. Puțin după ce am părăsit orașul am început să urcăm și iar să urcăm pante abrupte care făceau să scrîșnească roțile mașinii, dar nu îi alterau ritmul. Stăteam pe o banchetă rabatabilă, cu spatele la direcția de mers, și am văzut, prin geamul din spate al mașinii, că alt automobil ne urmărea. La început nu i-am dat nici o importanță, și nici n-am spus nimic celorlalți. Dar după o oră, în ciuda drumului complicat pe care l-am străbătut, urmăritorul nu renunțase la misiunea lui. Destul de alarmat, i-am spus lui Lepprince.

— Da, știu că ne urmărește o mașină. N-aveți nici un motiv să vă îngrijorați, dar vă rog să-mi permiteți să nu vă spun despre ce este vorba, pentru că este o surpriză pe care v-am pregătit-o.

N-am mai spus nimic și am privit peisajul. Străbăteam o pădure de pini și de stejari foarte deasă, iar printre frunzele copacilor abia pătrundeau razele soarelui. Cînd pădurea se mai rărea se putea vedea o vale întinsă, de un verde intens, străjuită de alți munți și alte păduri. Am început coborîșul și am ajuns în vale. Am tot mers pînă am găsit o poieniță acoperită cu iarbă, tufe și trifoi. Priveliștea ei ne-a încîntat : era lină întinsă, și, dintr-o parte, izvora un pîrîiaș cu apă ca gheața, limpede și gustoasă. Alergarăm să ne umplem cănițele de metal și să gustăm apa aceea care părea medicinală. În acest moment ne-a surprins mașina urmăritoare, și am înțeles la ce surpriză se referea Lepprince, pentru că misteriosul automobil nu era altul decît vechea cabrioletă roșie a lui Lepprince.

— Ah, deci asta era, am strigat entuziasmat, salutînd automobilul de parcă ar fi fost un vechi prieten. Și cine-i în el ?

— Nu ghicești ? spuse Lepprince.

Max.

Cele două automobile se odihneau la marginea poieniței. La cîțiva metri distanță, șoferul întinsese o față de masă și punea pe ea farfurii, tacîmuri, pahare, sticle și platouri. Max, așezat sub un pin, cu pălăria acoperindu-i fața, trăgea un pui de somn. Ceilalți ne plimbam prin poiană, căutînd trifoi cu patru foi, urmărind zborul păsărilor, descoperind tot felul de curiozități : o omidă, un cărăbuș. Cînta un greier printre frunze și pîrîiașul șopotea ; desișul, legănat de vîntul blînd, producea un murmur de simfonie sfîntă și îndepărtată. María Rosa Savolta spuse că era obosită și se așeză pe iarbă, nu înainte ca soțul ei să fi întins o batistă care s-o ferească de murdărie, de umezeală și de gîze.

— Ce tihnă ! exclamă Lepprince, în picioare lîngă soția lui, deschizînd larg brațele de parcă ar fi vrut să cuprindă cu ele acel miracol. María Rosa Savolta, de sub umbreluța de soare, ridică privirea ca să-și contemple soțul. Lumina diafană cernută prin filtrul ierbii dădea chipului ei un aer de extaz mistic.

— Adevărat, am afirmat. Cei care trăim la oraș am pierdut sensul plenitudinii pe care îl dă natura.

Dar Lepprince era schimbător și nu se oprea multă vreme asupra aceluiași lucru. Își scutură capul, plescăi din limbă și strigă :

— Ei, Javier, gata cu extazul. Nu ți-am spus că am o surpriză pentru tine ?

Spunînd asta, făcu un semn dinainte stabilit către șoferul ce terminase pregătirile de masă și care, acum, se urcă în mașina roșie, o porni și înaintă încet spre noi.

— Urcă, spuse Lepprince după ce șoferul a oprit mașina și s-a dat jos.

— Unde mergem ? l-am întrebat.

— Nicăieri. Surpriza e că vei conduce tu.

Am văzut o sclipire ghidușă în ochii lui, amestec de afecțiune și provocare insolentă. O expresie ce-i era caracteristică.

— Glumiți, am spus.

— Nu fi fricos ; în viață trebuie să le încerci pe toate. În special emoțiile tari.

Niciodată n-am putut refuza ce-mi cerea Lepprince. M-am așezat pe locul șoferului și am așteptat instrucți-

unile. María Rosa Savolta, care ne urmărea mișcările cu blîndă înțelegere, păru că realizează atunci natura intențiilor noastre.

— Ei ! Ce-aveți de gînd să faceți ?

— Nu te speria, draga mea, strigă soțul ei, vreau să-l învăț pe Javier să conducă mașinăria asta.

— Dar n-a mai făcut-o niciodată !

Am scos de unde-am putut un zîmbet de resemnare și am ridicat din umeri, lăsînd să se înțeleagă că nu acționam conform voinței mele.

— Să vedeți ce-o să ne distrăm ! spuse Lepprince.

— O să vă omorîți ! Asta o să faceți ! și se întoarse spre María Coral în căutare de ajutor. Spune-le ceva, poate pe tine te ascultă. Sînt niște încăpățînați.

— Lăsați-i, sînt destul de mari ca să gîndească singuri, răspunse María Coral, care părea excitată de perspectiva acelui improvizat spectacol de circ.

Între timp, Lepprince îmi dădea indicații, la fel și șoferul, contrazicîndu-se și convinși că eu înțelegeam limbajul lor ciudat. Văzînd că nu-și poate convinge soțul să renunțe, María Savolta hotărî să adopte o altă atitudine.

— Cel puțin, draga mea, îi spuse Maríei Coral, să ne rugăm ca Dumnezeu să-i ocrotească pe nebunii ăștia doi.

— Dumneavoastră, doamnă, rugați-vă, dacă vreți. Eu însă mă duc cu soțul meu, fu răspunsul ei.

Din doi pași ajunse lîngă mașină, se cuibări pe scaunul din spate și rămase acolo, ghemuită, pentru că acel loc era mai indicat pentru pus valize decît pentru călători. Lepprince, foarte vesel, învîrtea manivela de pornire, iar eu țineam volanul cu amîndouă mîinile. Ne scosesem hainele și la prima scuturătură a mașinii canotiera mea se rostogoli pe pămînt. Lepprince strigă „Urra !", își azvîrli în sus pălăria englezească și se agăță de scară în clipa în care automobilul începu să meargă. Șoferul îmi strigă ceva din urmă, dar n-am reușit să înțeleg ce spunea. Lepprince căzu în cap în interiorul mașinii și începu să dea din picioare cerînd ajutor, printre hohote de rîs. Eu mă străduiam să mențin direcția, dar mașina se învîrtea roată. Îi vedeam cînd pe María Rosa Savolta,

așezată pe batista ei, cu mîinile împreunate și ochii plecați, cînd pe șofer, gesticulînd și dîndu-mi sfaturi. Lepprince își reluase între timp poziția normală, mașina începu să meargă în zig-zag, urmărindu-l pe șofer, de parcă ar fi avut o inteligență proprie și, într-una din piruetele ei, trecu peste canotiera mea. Apoi, fără intervenția cuiva, scoase un oftat astmatic și se opri. Lepprince sări jos și o porni din nou. Îi tot spuneam :

— Vai, nu ! Vai, nu ! Ajunge pentru azi...

Dar el răspundea :

— Lasă, lasă, încă puțin...

Apoi mașina icni și se puse în mișcare, la început încet, apoi din ce în ce mai repede, cu María Coral și cu mine ca unici ocupanți.

— Fă ceva, Javier, cu rabla asta ! îmi striga María Coral ghemuită pe locul din spate.

— Asta aș vrea și eu ! îi răspundeam, și încercam să nu mă duc în direcția copacilor, sperînd ca mașina să se oprească de la sine. Lepprince și șoferul alergau cînd în spatele mașinii, cînd înaintea ei, împiedicîndu-se unul pe celălalt și strigînd în același timp. Doar Max, sub un pin, întins pe iarba fragedă, părea că dormitează, străin de tragedia care se desfășura în poiență.

În sfîrșit, spre marea mea surpriză, am reușit să fac ca vehicolul să urmeze itinerariul pe care eu, cît de cît, i-l fixam. Cînd s-a oprit, am sărit bucuros pe pămînt și am ajutat-o pe María Coral să coboare. Lepprince ne ajunse gîfîind.

— Am reușit ! i-am spus. Încercam să-mi ascund tremurul nervos.

El rîse.

— Ai început bine. Nici eu n-am fost mai grozav prima dată. Acum e doar chestiune de practică, și pe parcurs dispare și frica.

Am relatat cu lux de amănunte acest incident, în aparență neînsemnat, pentru că a avut mai tîrziu o deosebită importanță.

În timpul mesei și tot drumul de întoarcere fapta mea vitejească a constituit singura temă de conversație. Lepprince era foarte bine dispus, Mariei Rosa Savolta îi trecuse spaima și María Coral, după cum am observat

privind-o pe furiș, mă admira. De-a lungul acelor luni de primăvară, în desele noastre ieșiri la iarbă verde, am continuat să mă exersez în conducerea automobilului, pînă ce am ajuns să stăpînesc, dacă mi se permite lipsa de modestie, tainele șoferitului.

O bombă cu ceas ? întrebă procurorul.

Expertul emise un fluierat și-și frecă mîinile.

— Nu, asta nu. E prea devreme să tragem concluzii, dar înclin să cred că a fost o bombă Orsini, știți : niște sfere cu detonator care explodează cînd se izbesc de un corp solid. Se mînuiesc foarte ușor, fără fitil și fără mecanism ; orice amator le poate folosi. Sînt cele mai obișnuite. Nu dau niciodată greș, termină pe un ton propagandistic.

Inspectorul ieși pe balcon. Pe stradă nu se vedea nici o suflare în afară de polițistul care făcea de gardă în fața intrării. În depărtare se auzea glasul unui negustor de haine vechi.

— S-o fi aruncat din stradă ? Victima avea balconul deschis.

— De ce să-l fi avut ? E foarte frig dimineața, observă procurorul.

Inspectorul ridică din umeri și făcu loc procurorului care măsura distanța dintre balcon și stradă.

— E cam mare distanța, nu credeți ?

— Da, e adevărat, admise inspectorul. Doar dacă nu s-au folosit de o scară, lucru puțin probabil.

— Sau au aruncat-o urcați pe capota unei trăsuri, interveni expertul. O trăsură sau mai degrabă un automobil.

— De ce mai degrabă un automobil ? întrebă procurorul.

— Pentru că o trăsură nu e sigură. Caii s-ar putea mișca și omul și-ar putea pierde echilibrul, cu marele risc de a cădea cu bomba în mînă.

— E adevărat, bine zis, recunoscu procurorul cu entuziasm. Va trebui să reconstituim faptele. În ce privește motivele, ce părere aveți, domnule inspector ?

Inspectorul îl privi pe procuror pieziș.

— Naiba știe ! Dușmanii lui, moștenitorii, răzvrătiții... Sînt mii de posibilități, fir-ar să fie...

Ofițerul de la judecătorie care venise între timp făcea o schiță. Expertul își considera opera cu un zîmbet de superioritate. Brancardierii luaseră cadavrul victimei. Medicul legist își luă rămas bun promițînd să întocmească raportul în cît mai scurt timp. După terminarea schiței, procurorul și ofițerul se retraseră. Inspectorul și expertul rămaseră singuri.

— Ce zici de-o cafeluță ? propuse inspectorul.

— A'ntîia.

Ajunși în stradă, dădură peste doi indivizi care se certau cu polițistul de gardă.

— Acești doi domni insistă să urce în casă, domnule inspector. Spun că sînt prieteni cu mortul.

Inspectorul îi studie pe cei doi. Unul era tînăr, elegant și sigur de el. Celălalt, un om matur, gras și neîngrijit, tremura și se crucea întruna.

— Sînt avocatul Cortabanyes, spuse acesta din urmă, și acest domn este Paul-André Lepprince. Sîntem prieteni cu domnul Parells.

— Cum ați aflat de cele întîmplate ?

— Tocmai ne-a telefonat văduva lui și am venit în grabă. Vă rugăm să ne scuzați comportamentul și faptul că ne amestecăm în treburile dumneavoastră, dar vă puteți închipui cît de tare ne-a afectat această veste neașteptată. Bietul Pere ! Abia cu cîteva ore în urmă am vorbit cu el.

— Cîteva ore ?

— Domnul Parells a luat parte la o recepție acasă la mine, zise domnul Lepprince.

— Și nu v-a spus ceva sau nu ați observat nimic deosebit în comportamentul lui ?

— Nu știm, n-am ști să vă spunem, gemu Cortabanyes. Sîntem atît de consternați...

— Putem urca s-o vedem pe văduvă ? întrebă domnul Lepprince, care nu părea deloc consternat.

Inspectorul reflectă.

— Bine, urcați s-o vedeți pe văduvă, dar nu intrați în locuință. Văduva se află în apartamentul din față. E

acolo un polițist care vă va arăta. Eu lipsesc cîteva minute. La întoarcere, vom sta de vorbă. Așteptați-mă.

Polițistul care făcea de gardă pe palier protestă cînd îi văzu apărînd pe Lepprince și pe Cortabanyes. Avea instrucțiuni să nu lase pe nimeni fără autorizație specială din partea superiorilor lui, și le spuse acest lucru celor doi. Aceștia îi spuseră că fuseseră chemați de către inspector pentru a fi interogați. Erau ultimile persoane cu care vorbise victima. Văzînd nehotărîrea polițistului, îl dădură la o parte cu amabilitate, și se strecurară în apartamentul victimei. Ajunși în biroul bătrînului industriaș, Cortabanyes începu să tremure.

— Nu pot, nu pot, izbucni în plîns. E peste puterile mele.

— Potolește-te, Cortabanyes, îmi dau seama, dar nu putem să nu profităm de o ocazie ca asta. Ajută-mă să îndrept masa. Uite, nu sînt pete de sînge și nici altceva asemănător. Împinge, omule, că singur nu pot.

Împinseră tăblia mesei și aceasta își recăpătă poziția normală. Sertarele nu erau încuiate și Lepprince începu să le răvășească în timp ce avocatul îl privea ca paralizat, cu gura întredeschisă.

Bietul Parells ! Cine s-ar fi putut gîndi că aseară cînd ne-am luat rămas bun a fost pentru totdeauna ! Din motive pe care aveam să le înțeleg mult mai tîrziu, nu m-a simpatizat niciodată, dar asta nu m-a împiedicat să-l stimez foarte mult, nu numai pentru inteligența lui, ci și pentru personalitatea distinsă, comportamentul amabil, cultura lui... Nu mai există acum oameni ca el.

Ne-am întîlnit pentru ultima dată la petrecerea pe care a dat-o Lepprince, acea petrecere memorabilă la care a asistat regele. María Coral și cu mine fuseserăm invitați. Cînd am ajuns, intimidați, timorați și nerăbdători, nu știam că acel eveniment avea să marcheze sfîrșitul unei etape din viața noastră. După petrecere, nimic n-a mai fost ca înainte. Dar acolo, în luxoasele saloane ale casei, între parfumuri, mătăsuri și bijuterii, figuri cunoscute, industriași și bancheri, sordida realitate părea foarte îndepărtată și pericolele ei înlăturate.

— La Deauville ? Sînteți foarte amabil, domnule, dar va trebui să vorbiți cu soțul meu.

— Pentru Dumnezeu, María Coral, am certat-o într-una din clipele cînd ne-am văzut părăsiți de pisălogi, vrei să încetezi să te porți ca o cocotă ?

— O cocotă ? repetă ea, care își suplinea ignoranța printr-o deosebită perspicacitate. Vrei să spui o tîrfuliță fină ?

Am încuviințat fără să-mi descrețesc sprîncenele.

— Dar, Javier, doar asta și sînt ! răspunse vesel, răspunzînd cu un zîmbet ocheadei unui general bătrîn și cam crai.

Frumusețea exotică a soției mele n-a întîrziat să producă efect îndată ce am pus piciorul în casă. Chiar și cei mai bătrîni și decenți bărbați maimuțăreau în prezența ei, cu ridicolă extravaganță, gesturile dezinvolte ale crailor de operetă. Simțeam un amestec de vanitate și de gelozie, și asta mă scotea din sărite.

— Cum o mai duci, fiule ? Te văd foarte solicitat, spuse Cortabanyes care venea spre mine cu un client de care nu putea să scape.

— După cum vedeți, am spus eu arătînd spre María Coral, care în clipa aceea vorbea cu un prelat, îmi pierd timpul și demnitatea.

— Ei, cine poate să piardă înseamnă că are ce ! recită avocatul. Și cu slujba cum îți merge ?

— Lent dar inexorabil, răspunsei pe ton de glumă.

— E momentul să accelerezi, fiule. În noaptea asta se prevăd evenimente transcendentale.

— Cum adică ?

— Vei vedea în curînd, spuse coborînd vocea și ducîndu-și un deget la buze.

— Și ce părere aveți, interveni clientul care nu era dispus să-și întrerupă peroratia, de războiul din Maroc ?

Cortabanyes îmi făcu un semn și am intervenit ca să-l scap de povara care îi căzuse pe cap.

— Urîtă treabă, într-adevăr.

— Mie-mi spuneți, zise clientul agățîndu-se de noul interlocutor precum înecatul de scîndură. E intolerabil ! Patru negrotei să bată măr o țară care cu ani în urmă a cucerit America.

— Vremurile s-au schimbat, domnul meu.

— Nu vremurile, protestă pisălogul cu o vehemență care contrasta cu indiferența generală, ci oamenii. Nu mai există politicieni ca cei de pe vremuri. Ce s-a ales cu Sagasta și cu Cánovas del Castillo ?

Sosirea regelui ne-a întrerupt conversația. Invitații alergară să îngenuncheze la picioarele iluștrilor vizitatori și Cortabanyes profită de ocazie pentru a veni lîngă noi.

— Îi vezi ? Ca găinile cînd le arunci grăunțe, dădu din cap cu un aer dezolat. Așa n-o să ajungem nicăieri. Îți amintești cînd voiau să-l linșeze pe Cambó ?

I-am spus că da, îmi aminteam. Acum Cambó era ministru de finanțe în guvernul Maura.

Regele saluta cu amabilitate și asculta laude și petiții cu plictiseală și indiferență, plimbîndu-se prin salon cu pasul grav, umerii ușor plecați, îmbrătrînit în plină tinerețe, și cu o ușoară umbră de melancolie în zîmbetul lui blînd.

— Sînt niște hîrtii pe jos. Uită-te la ele, nu-ți pierde vremea. O să ai ocazia să te smiorcăi la funeralii.

Cortabanyes îngenunche și începu să cerceteze hîrtiile împrăștiate peste tot.

— Bietul Pere ! Ne cunoșteam de mai bine de treizeci de ani. Era un om bun, integru, incapabil de necredință. Îmi amintesc și acum de ziua în care a murit fiul lui. Mateo îl chema... Ce familie nefericită ! Pere vroia ca băiatul lui să fie un cavaler perfect și l-a trimis să studieze la Oxford. Economiseau și ultimul bănuț ca să facă față cheltuielilor pentru studiile lui Mateo. La Oxford s-a îmbolnăvit de pneumonie și asta l-a răpus. S-a întors să moară aici, în casa asta.

— La ce bun acum istoria asta lacrimogenă ? mormăi Lepprince.

— Uite, spuse Cortabanyes arătînd ca să se justifice hîrtiile împrăștiate pe jos. Asta citea bietul Pere cînd a fost omorît.

Lepprince luă ceea ce îi întindea avocatul : o foaie îngălbenită de ani și de uzură, și începu să citească :

„Iubiți părinți, primesc cu bucurie vestea că sînteți sănătoși. Nici eu nu mă pot plînge, cu toate că asprimea iernii, care pare că nu se mai termină, mă împiedică să mă vindec de guturaiul ăsta care mă supără foarte tare. Da, aici, ca în romane, plouă mereu..."

Scrisoarea purta data de 15 martie 1889. Lepprince o lăsă pe podea și citi începutul următoarei :

„Iubite tată, nu lăsa ca scrisoarea asta să ajungă în mîinile mamei, dar boala mea s-a înrăutățit și de o săptămînă am febră mare. Medicii spun că nu sînt motive de alarmare, că e din cauza climei foarte aspre. Din fericire, mai am puțin pînă la examene și în curînd voi fi lîngă voi. Nici nu vă închipuiți cît îmi e de dor. Singur și bolnav în această țară admirabilă, dar străină, nu fac decît să mă gîndesc la Barcelona..."

— La naiba ! exclamă Lepprince. Ajută-mă să pun masa cum era.

Răsturnară masa încercînd să nu facă zgomot. Cortabanyes plîngea în hohote.

— Să mergem, spuse Lepprince. Nu e aici. Bănuiesc că n-a existat niciodată blestemata aia de scrisoare.

VI

TRECU PRIMĂVARA ŞI VARA ORBITOARE, plumburie şi umedă, copleşi oraşul şi sufletul locuitorilor lui. Clima avu repercusiuni asupra constituţiei fragile a Maríei Rosa Savolta, a cărei avansată stare de graviditate o făcea mai sensibilă la căldurile verii. Zdruncinarea sănătăţii ei îi agrava hipertensiunea. Încetarăm să-i mai vizităm acasă şi ne întîlneam doar în excursiile duminicale. Curînd se terminară şi acestea şi pierdurăm legătura cu Lepprince. María Rosa Savolta nu ieşea deloc din casă şi arareori din camera ei. Din cînd în cînd speria servitorii cu apariţia ei spectrală, tăcută, îndurerată, cu figura inexpresivă şi ochii ficşi, stupefiaţi. Străbătea casa tîrîndu-şi picioarele, înfăşurată într-un capod lung, despletită şi palidă, cu fatalismul unui peşte care înoată lîngă pereţii acvariului. Noi, María Coral şi cu mine, departe de Lepprince, ne-am trezit desprinşi de societate, închişi în lumea noastră strîmtă de relaţii amabile şi legături intangibile şi ambigue. Astfel s-a născut în mine o ciudă clocotitoare împotriva situaţiei în care mă aflam, ciudă care pe atunci nu o puteam justifica şi care acum, cu perspectiva şi seninătatea pe care le dau anii parcurşi, a devenit clară : era rezultatul multor sentimente înăbuşite şi a multor iluzii uitate prea curînd. Zi cu zi exasperarea mea creştea. Începusem să devin grosolan cu María Coral şi de o ironie pe cît de dură pe atît de tăioasă. La început María Coral se prefăcea că mă ignoră ; apoi izbucni. Era ingenioasă şi replicile îi ţîşneau fără efort. Ne certam din nimic şi ne insultam pînă la extenuare. Într-o noapte de iunie, la sărbătoarea sfîntului Ion, evenimentele se precipitară.

Ne certam şi i-am aruncat în faţă toate reproşurile care mi-au venit în minte. Eram foarte excitat şi bătălia dialectică se înclina în favoarea mea : María Coral suspina, avea ochii umezi şi umerii plecaţi. Părea un boxer bătrîn. În sfîrşit, cu vocea frîntă, mă imploră să tac, să n-o mai chinui. Eu cred că aveam mintea înceţoşată, pentru că am reînceput cu şi mai mult elan. María Coral se ridică de pe scaun şi ieşi din salonaş. Am ur-

mat-o pe coridoare, a intrat în camera ei, a închis ușa și a tras zăvorul. Eram stăpînit de diavol : mi-am făcut vînt și am izbit ușa cu umărul. Ușa cedă, sărira aşchii și balamalele se desprinseră. María Coral era în picioare, lîngă pat, dînd evidente semne de frică. Am luat-o în braţe, am mîngîiat-o și am sărutat-o. Cu intenţia de a o umili ? Cine știe ! Ea nu se împotrivi, nu făcu nici o mișcare, de parcă era absentă sau moartă. Am îngenuncheat la picioarele ei și i-am îmbrăţișat mijlocul. Atunci mă lovi cu un genunchi de mă aruncă la podea. Dintr-un salt am fost din nou în picioare. María Coral se întinsese în pat, cu ochii închiși, respirația agitată. Dacă eu aș fi avut un minimum de luciditate aș fi plecat liniștit din cameră, pentru că toate atuurile erau în mîna mea, dar nu acționam cu inteligență. M-am apropiat de pat, m-am aplecat și am pus mîna pe trupul dorit. María Coral nu se mișca

— Ți-am spus că dacă ai să încerci n-o să mă opun, rosti printre dinți, dar știi ce urmează după aceea.

Mi-am retras mîna și am privit-o fix.

— Cum poţi să spui asta ? Oare nimic nu s-a schimbat din seara aceea ? Toate lunile astea de convieţuire nu au clintit cu nimic hotărîrea ta ?

— Eu nu m-am schimbat. Tu, da, după cît se pare. Hotărăște deci.

— Cum se poate atîta egoism ? Crezi că nu-mi datorezi nimic ?

— Încerci să-mi prezinți factura ?

— Nu. Vreau doar să vezi cît de nedrept te porţi cu mine. Eu m-am însurat cu tine, ți-am acceptat condiţiile și le-am respectat ; cînd ai fost bolnavă, te-am îngrijit ca un soţ devotat ; trăiești din leafa mea. Nu e suficient ?

María Coral se ridică, își strînse picioarele și se sprijini în mîini.

— Așa crezi tu ? Cum poate fi cineva atît de idiot ? Tot mai crezi că ești plătit pentru munca ta și că ești ajutat din prietenie ? Nu ți-ai dat încă seama de adevăr ?

— De ce adevăr ? Ce insinuezi ?

María Coral își ascunse fața pe genunchi și începu să plîngă cum n-o mai văzusem de cînd fusese bolnavă.

— Ce prost și ce orb și ce vulnerabil ești, măiculiță!

Apoi spuse cele ce urmează :

— Totul a început în hotelul din strada Princesa, unde eu mă refăceam după boala aceea care nu m-a costat viața datorită intervenției tale. Medicul mă declarase vindecată și era chestiune de ore ca eu să părăsesc hotelul și să-mi reiau activitatea la cabaret. Lepprince a apărut în cameră singur, împotriva obiceiului lui, și după o lungă introducere mi-a povestit o istorie stupidă despre singurătate, neînțelegere și eșec în legătură cu soția lui. O ura. S-a căsătorit cu ea pentru bani, pentru a conduce întreprinderea, ce credeai ? Apoi au urmat propunerile : să reluăm ce-a fost, să mă instaleze într-un apartament, să-mi dea o rentă. N-am acceptat la început. Ultimii ani au fost grei și am învățat să mă tocmesc. Oferta era generoasă dar nesigură : Lepprince este volubil și, pe cît sînt de nesigure vremurile, cine mă asigura că nu aveau să-l lichideze într-o lună sau un an ? De aceea am pus clauzele mele în contract : nu vroiam bani, nici apartament și nici măcar un mic magazin sau un pachet de acțiuni. Voiam un soț bine situat, decent și muncitor. Lepprince rîsese mult și spusese : „Dacă e doar asta, poți conta pe el". Cînd a pronunțat cuvintele astea cred că se gîndea deja la tine. Nu i-a ieșit rău socoteala : tu lucrezi pentru el și mă întreții pe mine, și în felul ăsta mă are aproape pe gratis. Cînd te-ai prezentat ca viitorul meu soț am simțit o adevărată curiozitate. Ce soi de om e cel ce acceptă o afacere atît de rușinoasă ? Prin cap mi-au trecut trei alternative : un cinic, un prost desăvîrșit sau un disperat, încolțit de datorii. Ceea ce nici nu mi-a trecut prin minte era că ești un idealist care crede în dragoste. Cînd mi-am dat seama de adevăr, mi-a fost milă de tine, ba chiar te-am respectat, și te mai respect și azi. În aceste condiții, cum vei înțelege foarte bine, nu puteam fi niciodată a ta. În toate lunile astea am încercat să nu-ți amărăsc existența și să-ți ascund adevărul. Acum nu mai are rost, pentru că știi cum sînt. Lista bărbaților care au trecut prin viața mea este fără sfîrșit. A trebuit să plec din satul meu natal ca să nu fiu lapidată. Am

dat peste namilele de la circ. Pentru mîncarea pe care mi-o dădeau trebuia să muncesc și să le fac pe voie la amîndoi. De multe ori veneau beți, adesea mă băteau. Apoi a urmat Lepprince și mulți alții. Cu unul singur, între toți, relațiile mele nu au fost murdare : cu tine. De aceea am stabilit condițiile pe care le cunoști și de aceea am plîns în grădina hotelului. Viața mea este un infern. Cînd ieși din casă spre slujbă iei cu tine liniștea mea. La cîteva minute vine Lepprince însoțit de Max. Cîteodată rămîne doar o oră ; altă dată mai multe : vorbește despre el, despre afacerile lui, despre aspirațiile lui politice și, în ultimul timp, despre fiul lui, pentru care își face multe vise. În aceste zile, obișnuiește să mănînce aici, își face siesta și citește sau scrie scrisori. Își aduce pînă și un secretar. Dacă se face tîrziu și se teme că vii, își cheamă oamenii și îi pune să-ți dea treburi suplimentare. Vezi ce simple sînt toate cînd ai bani și putere. Cred că dacă, în ciuda tuturor acestor precauții, ai fi apărut pe neașteptate, Max te-ar fi lichidat dintr-un singur foc. Oameni ca ei nu au inimă.

— Și tu, am întrebat, tu ai inimă ?

— Nu știu. Mă simt confuză.

M-am ridicat fără să spun un cuvînt și am ieșit din încăpere. Am deschis ușa și am ieșit în stradă. În fața casei ardea un foc de sărbătoare. Se auzeau explozii și pe cer străluceau artificiile ; cîntau fanfare, în toate părțile se vedeau oameni îmbrăcați de sărbătoare, cîțiva purtau măști. Complet stupefiat am străbătut orașul în hărmălaia generală și m-am trezit pe Ramblas, care părea o sală de bal, un circ sau un ospiciu. Peste tot vedeai grupuri gălăgioase de cetățeni, înarmați cu tot felul de instrumente zornăitoare, o mulțime de soldați care dansau, puzderie de capete acoperite cu pălăriuțe de carton. Pînă și polițiștii de serviciu cîntau și lansau petarde la trecerea femeilor ușoare. Mergeam privind acel spectacol vesel al orașului, năucit și furios, cînd o mînă se lăsă pe umărul meu cu atîta forță, că mi se îndoiră genunchii.

— Javier, tu pe-aici ! mi se strigă, pentru că gălăgia era asurzitoare.

La început nu l-am recunoscut pe individul care mă strivise sub apăsarea mîinii, pentru că se ascundea sub un grotesc nas de carton. Apoi l-am identificat.

— Perico Serramadriles !

— Care va să zică, sărbătorim ! avea ochii roșii și sticloși și respirația îi duhnea a vin.

— Ei, băiatule, dacă ți-aș povesti...

— Ce-i cu tine ? Ai o față de-nmormîntare. Povestește-mi.

— Nu vreau să-ți întrerup petrecerea. Ești însoțit ?

— Da ; niște modiste cu care sper să iasă ceva, ca să fiu sincer.

Arătă spre un grup de tineri care se îmbrînceau și țipau. Fetele, foarte vesele, cu aspect sănătos, durdulii, imitau un comic can-can, ridicîndu-și fustele pînă la genunchi și strîmbîndu-și buzele într-un gest vulgar și provocator.

— Du-te cu prietenii tăi, Perico, nu vreau să-ți stric petrecerea.

— Aș, lasă-i, îi găsesc eu mai tîrziu. Așteaptă să le spun și mă întorc într-o clipă.

Discută cu cel mai treaz dintre dansatori, aruncă o bezea tuturor fetelor și se întoarse la mine.

— Acum povestește-mi tot, Javier. Am fost întotdeauna prieteni, cu toate că în ultimul timp m-ai cam lăsat deoparte.

— E adevărat, dar să nu vorbim în stradă. Să mergem într-un loc mai liniștit, vrei ? Te invit la un păhărel.

Căutarăm un local mai puțin gălăgios și am găsit o tavernă tristă și pe jumătate goală, unde doar doi beți vi, îmbrăcați în ponositele uniforme din vremea războiului, vorbeau încet, strîns îmbrățișați ca să nu cadă, bălăngănindu-se printre mese. Ne-am așezat într-un colț și am cerut o sticlă cu vin și două pahare. Prima înghițitură mi-a produs ameteală, pentru că nu mîncasem nimic de la prînz, dar încet-încet vinul s-a așezat în stomac și am început să mă simt mai bine, mai sigur de mine și mai hotărît să înfrunt viața.

— Vai, Perico, azi, am început, mi s-a întîmplat ceva îngrozitor.

— Ce anume ?

— Am aflat că nevasta mea e încurcată cu altul.
— Nevasta ta ? Vrei să spui María Coral ?
— Bineînțeles.
— Lasă, omule, din cauza asta ești așa de trist ?
— Ți se pare puțin ?
Mă privi de parcă ar fi văzut o fantomă.
— Nu, omule, dar... eu credeam că știai.
— Că știam ce ?
— Asta... de nevastă-ta și de Lepprince.
— La naiba ! Tu știai ?
— Asta-i bună, Javier, știe toată Barcelona.
— Toată Barcelona ? Și de ce nu mi-ai spus ?
— Credeam că știai de cînd te-ai însurat. Vrei să spui că n-ai aflat decît azi ? Vorbești serios ?
— Îți jur pe maică-mea, Perico.
— Asta, zău, că-i bună ! Cîrciumar, mai adu vin.
Cîrciumarul aduse încă o sticlă. Am băut amîndoi pe nerăsuflate.
— Și nu știi nici povestea de la Cazino ? A apărut pînă și-n ziare. Fără nume, bineînțeles, dar cu aluzii foarte directe. Presa de stînga, desigur.
— De la Cazinou ?
— Deci nu știi. Lepprince și-a pălmuit ama... ți-a pălmuit soția la Cazinoul Tibidabo. Ea a încercat să-i împlînte un pumnal pe care-l avea ascuns în geantă. Poliția era cît pe ce s-o aresteze, dar a intervenit Cortabanyes.
— Cînd s-a întîmplat asta ? Dumnezeule ! Și de ce-a pălmuit-o Lepprince ? Ce făcuse ?
— Nu știu. Probabil din gelozie.
— Adică mai e și altul ?
— Așa cred... Că doar n-o fi gelos pe tine, iartă-mă.
— Lasă, poți să spui orice, ce-mi mai pasă dacă tot sînt batjocura tuturor..
— Nici chiar așa, Javier. Majoritatea te consideră un ticălos și nimeni nu bănuiește că nu știai adevărul.
— Cu-atît mai bine.
De o bună bucată de vreme cei doi beți sforăiau ghemuiți pe podea. Afară, pe stradă, hărmălaia continua. Perico mă apucă de braț.

— Te-am judecat greșit, Javier. Iartă-mă.

— N-ai de ce să te scuzi. La urma urmelor, îmi făceați cu toții o favoare : aș prefera să fiu un ticălos fără demnitate decît un prost desăvîrșit.

— Nu fi trist. Toate se rezolvă pînă la urmă.

— Se prea poate, dar nu văd cum se poate rezolva problema asta.

— O să te gîndești mîine. Știi ce-o să facem în noaptea asta ? O s-o facem latră. De-acord ?

— Da, mi se pare soluția cea mai bună.

— Gata cu discuția. Plătește și hai să ne distrăm. Mergem la prietenii mei. Să vezi tu ce bandă fenomenală... și ce puicuțe grozave.

Am plătit și am ieșit în stradă. Ne-am făcut loc cu coatele prin mulțime. Urmîndu-l pe Perico Serramadriles, care din cînd în cînd se întorcea și-mi făcea semne automate să merg mai repede, am ajuns în fața unei case întunecoase la Arco de Santa Eulalia. Ușa de la stradă era deschisă și Perico a intrat, iar eu după el. Am aprins un chibrit și am început să urcăm pe o scară cu trepte înalte, înguste și roase. Nu știu de cîte ori ne-am învîrtit, nici cît timp a durat, nici cîte chibrituri am consumat pînă am ajuns la o mansardă slab luminată, probabil cu lampioane japoneze, și împodobită cu ghirlande de hîrtie și în care se aflau prietenii lui Serramadriles. Erau vreo șapte bărbați și patru femei ; treisprezece în total, socotindu-ne și pe noi doi. Bărbații treceau prin faza somnolentă a beției dar femeile, în schimb, atinseseră punctul culminant al euforiei, așa că se năpustiră asupra noastră de cum ne văzură apărînd în mansardă și începură să ne tragă de mîini și de haine ca să dansăm cu ele.

— Fetelor, fetelor, spunea Perico printre hohote de rîs, cum o să dansăm dacă nu e muzică ?

— Cîntăm noi, ziceau fetele, și începură să cînte din tot sufletul, fiecare pe legea ei, sărind și alergînd și învîrtindu-l pe Serramadriles ca pe axa unei roți. Una dintre fete mă luă de mijloc și se lipi de mine, apropiindu-și gura de barba mea și privindu-mă în ochi cu o fixitate demență.

— Tu cine ești ? mă întreabă.
— Sînt cel mai mare încornorat din Barcelona.
— Ui, ce glumeț ! Cum te cheamă ?
— Javier, dar pe tine ?
— Graciela.

Graciela era foarte mămoasă : îmi dădea să beau cum se dă biberonul unui bebeluș și după fiecare înghițitură mă cufunda între sînii ei generoși. Unul dintre bețivii somnoroși se tîrî pînă la noi și-și băgă mîna pe sub fusta Gracielei, care mișcă din șolduri de parcă ar fi alungat mușteie cu coada. Nu încetă nici o clipă să rîdă și mă molipsii și eu de veselia ei. M-am întins spre bețiv și i-am scos masca sub care se ascundea : apăru un tip de patruzeci de ani, bolnăvicios și mizer, care își strîmbă gura știrbă într-un zîmbet forțat.

— Ce pulpe pietroase, nu ? i-am spus ca să zic ceva.
— Și-ncă cum !
— Mă numesc Andrés Puig, spuse bețivul.
— Iar eu Javier, i-am răspuns. Sînt cel mai mare încornorat din Barcelona.
— Oh, ce interesant !
— Nevastă-mea e un caz rar, știți ? Cu mine, nimic... Înțelegeți ? Nimic.
— Nimic, repetă bețivul.
— În schimb cu ceilalți.. Știți ce face cu ceilalți ?
— Nimic.
— Tot.
— Ce noroc ! Prezentați-mi-o și mie !
— Cum să nu ! Chiar acum !
— N-aș putea. Sînt atît de beat că n-aș putea...
— Lasă, omule, lasă ! Nevastă-mea e din alea care învie și morții.
— Adevărat ? Spune, spune !
— Să-ți spun cum am cunoscut-o : ea lucra într-un cabaret. Cel mai nenorocit cabaret din lume. Apărea goală, acoperită cu mari pene colorate. Două matahale o aruncau în aer și o prindeau și la fiecare zbor i se desprindea cîte o pană. La sfîrșitul numărului era complet goală.
— Complet goală ?
— Nu ți-am spus ? Complet.

— Măiculița mea ! Ce puicuță grozavă !
— Păi eu ce-ți spun...

Din noaptea aceea îmi amintesc că m-am încăierat cu Andres Puig, beţivanul, pentru drepturi exclusive asupra nurilor Gracielei, şi că am învins. Îmi amintesc de ezitările fetei la rugăminţile şi la asalturile mele („Pentru Dumnezeu, nu aici") urmate de o uimitoare hotărîre (Vino la mine acasă ; părinţii mei dorm"), la care, în mod ciudat, n-am dat nici o atenţie. Îmi amintesc că am băut tot ce mai rămăsese pe fundul sticlelor, că am vorbit întruna, după care m-am liniştit.

Se lumina cînd am ajuns acasă. Cînd plecasem avusesem intenţia să nu mă mai întorc niciodată, dar paşii m-au purtat inconştient spre casă. Eram foarte mulţumit, fluieram un cîntecel, cînd, deschizînd uşa, un miros îngrozitor mă făcu să dau înapoi pînă la celălalt capăt al coridoriului. Mai tîrziu am înţeles că doar faptul că aveam încă pe faţă masca din carton m-a salvat de la o moarte sigură prin intoxicaţie. Am coborît scările ca un disperat, dar dintr-o dată s-a făcut lumină în creierul meu, am urcat din nou, am inspirat profund şi am pătruns în casă. Am crezut că leşin. Mobilele abia se vedeau, atît de deasă era ceaţa. Nu mai aveam aer. Am ajuns la fereastră şi am spart geamul cu pumnul. Nu era de-ajuns : am alergat la cealaltă extremitate a coridorului şi am spart încă un geam ca să se facă curent. Apoi am închis gazul şi m-am năpustit în camera Mariei Coral. Zăcea în pat, cu părul ei lung răvăşit pe pernă. Avea aceeaşi cămaşă pe care o purtase în prima noapte în care am dormit împreună, la hotelul din staţiunea balneară, noapte atît de îndepărtată şi atît de dureroasă amintirii mele.

Dar nu era momentul să meditez. Am învelit-o pe María Coral într-o pătură şi am luat-o în braţele mele slăbite de beţie şi, cu un efort supraomenesc, am coborît scările şi am ieşit în stradă. Aerul proaspăt al dimineţii m-a înviorat. Am căutat o trăsură dar fără succes. Străzile erau pustii. La colţul străzii fumega jăratecul focului stins. Acolo străpungînd ceaţa dimineţii care şerpuia dinspre port spre munte, apăru o trăsură trasă de doi cai albi. I-am ieşit în întîmpinare şi s-a oprit. Am vorbit cu

vizitiul și i-am cerut să ne ducă cît mai repede la spital. E o chestiune de viață și de moarte, i-am spus sperînd că María Coral mai trăia încă. Vizitiul mi-a spus să urc. Înăuntru se afla un bărbat cu capă și joben, prăvălit pe canapea.

— Urcați-vă liniștit, nici n-o să bage de seamă, spuse omul de pe capră, arătînd cu biciușca spre stăpînul lui.

Am urcat și am așezat-o pe María Coral pe canapeaua din față, iar eu m-am așezat lîngă domnul adormit, pe care l-am împins fără prea multe menajamente : situația impunea hotărîre. Îndată ce m-am urcat, vizitiul dădu bice cailor și trăsura porni ca vîntul. Domnul deschise ochii și-mi văzu nasul de carton.

— Zaiafet pe cinste, eh ?

Eu am arătat spre corpul Maríei Coral învelit în pătură. Domnul cu capă și joben se uită îndelung spre ea, își crispă fața buhăită într-o expresie de înțelegere și-mi dădu un cot.

— Bună bucățică ! exclamă înainte de a adormi din nou.

VII

NU TRECUSERĂ NICI DOUĂ ORE DE CÎND MĂ despărțisem de Perico Serramadriles și iată că ne reîntîlnirăm la fel de întîmplător ca prima dată, dar mult mai șocant : eu așteptam pe culoarele spitalului diagnosticul medicului, pe care îl prevedeam fatal, iar el își spărsese capul căzînd pe o scară, în stare de ebrietate. Avea capul bandajat și fața de nerecunoscut din cauza vînătăilor. Tovărășia lui a fost pentru mine o alinare. Ne-am așezat pe o bancă, am fumat ultimele țigări care îi mai rămăseseră și am văzut prin ferestrele spitalului cum răsărea soarele și cum treceau orele și cum pe coridoarele spitalului se perindau toate formele pe care le îmbracă suferința umană.

— Într-o anumită măsură, te invidiez, Javier. Tu ai reușit să ajungi la acea intensitate emoțională care face ca viața să nu fie un lucru monoton și dezgustător.

— Intensitatea asta emoțională, cum o numești tu, nu mi-a adus decît neplăceri. Sincer vorbind, nu cred că sînt un personaj de invidiat.

— Cu toate astea, cu cîte știu eu despre tine, cred că aș fi bucuros să mă aflu în locul tău. Chiar dacă e o prostie, pentru că lucrurile sînt cum sînt și nimeni nu e mulțumit cu propria-i viață...

— Da, dar e singura pe care o poate trăi.

Trecu un medic tînăr, cu un halat alb plin de pete de sînge

— Dumneavoastră ce faceți aici ? ne întrebă.

— Mi-am spart capul, spuse Perico Serramadriles.

— Și ați fost îngrijit, nu ?

— Da, după cum vedeți.

— Atunci plecați acasă. Aici nu-i la cazinou.

— Bine, plec, spuse rănitul.

— Și dumneavoastră ce v-ați rupt ?

— Nimic. Soția mea a suferit un accident și aștept rezultatul intervenției.

— Bine, rămîneți, dar nu împiedicați trecerea tărgilor. Halal noapte !

Și se depărtă înjurînd și gesticulînd.

— Trebuie să plec, zise Perico Serramadriles. O să te sun mai tîrziu acasă ca să-mi spui cum a mers. Curaj!

— Nici nu știi cît îți sînt de recunoscător că mi-ai ținut companie.

— Lasă asta și vino într-o zi să ne vezi la birou.

— Iți dau cuvîntul meu. Ce mai face Cortabanyes ?

— Ca întotdeauna.

— Și Doloretas ?

— Ah, nu știi ? E foarte bolnavă.

— Ce are ?

— Nu știu. O îngrijește un medic centenar, care dacă o nimerește cu vreun medicament, e din pură întîmplare.

— Mă întreb din ce trăiește acum.

— Cortabanyes îi dă cîțiva bănuți din cînd în cînd. De ce nu-i faci o vizită ? I-ai face o mare bucurie. Știi că ținea la tine ca la copilul ei.

— O să mă duc precis.

— La revedere, Javier, și mult noroc. Știi unde mă găsești dacă ai nevoie.

— Mulțumesc, Perico. N-am să uit niciodată ce ai făcut pentru mine.

După plecarea lui Perico Serramadriles, timpul trecu mai încet. În sfîrșit, apăru un medic care mă invită într-un birou în care domnea dezordinea.

— Cum se simte, doctore ?

— A scăpat ca prin minune, dar este într-o stare extrem de gravă. Are nevoie de îngrijiri și de multă dragoste. Știți că există boli a căror vindecare depinde mai mult de voința pacientului decît de ajutorul științei. Acesta este un astfel de caz.

— Da, îmi dau seama.

— Spuneți-mi adevărul, sînteți sigur că e vorba despre un accident ?

— Absolut sigur.

— Viața ei sentimentală este.. absolut normală ? Nu există divergențe între dumneavoastră ?

— O, nu, doctore. Nu sîntem căsătoriți decît de un an.

— Cu toate astea, mi se pare că dumneavoastră petreceați în timp ce ea era singură, nu-i așa ?

— O durea capul și eu trebuia să merg la o petrecere din obligație. Ne-am despărțit cu greu, dar fără ceartă. Vă repet că a fost un accident. De neînțeles, trebuie să recunosc, dar așa sînt toate accidentele.

Doctorul fu chemat, pentru că valul de victime nu contenea. Pe la prînz apăru Max.

— Domnul Lepprince întreabă : cum se simte doamna ?

— Spune-i domnului Lepprince că soția mea se simte bine.

I-am fost recunoscător lui Lepprince pentru delicatețea de a nu fi venit personal la spital, dar m-am gîndit că ar fi fost mai indicat să trimită alt mesager.

— Domnul Lepprince comunică : el suportă cheltuielile.

— Spune-i domnului Lepprince că pentru moment nu doresc să discutăm această chestiune... Altceva ?

— Nimic.

— Atunci pleacă, te rog, și spune-i domnului Lepprince că dacă va interveni ceva nou, îl voi informa.

— Înțeleg.

În zilele următoare n-am mai știut nimic de Lepprince nici de oamenii lui, în afara unei scurte vizite a domnului Follater, care a adus o cutie de bomboane, ne-a povestit despre boala de care suferise cu ani în urmă soția lui și a declarat că toată întreprinderea se ruga pentru grabnica însănătoșire a soției mele. Dar toate astea s-au întîmplat mai tîrziu. În dimineața aceea, cînd soarele se înălțase bine pe cer, medicul m-a chemat din nou și m-a întrebat dacă doream s-o văd pe María Coral. Am spus că da. Doctorul a adăugat că nu trebuia să-i vorbesc nici s-o ating și m-a condus într-o sală prin alee cărei ferestre intrau razele de soare. Sala avea tavanul foarte înalt, era lungă și îngustă ca un vagon de tren și în ea se aflau două rînduri de paturi. În fiecare pat se afla un bolnav. Domnea o tăcere aparentă, pe care gemetele, ofurile și vaietele o accentuau. Am înaintat printre cele două șiruri de paturi și doctorul mi-a indicat unul dintre ele. M-am apropiat și am văzut-o pe María Coral : pielea îi era galbenă, aproape verzuie ;

mîinile care apăreau deasupra păturii semănau cu picioruşele unei vrăbiuţe moarte ; respiraţia îi era rară şi neregulată. Am simţit un nod în gît şi am făcut semn doctorului că doream să ies. Ajunşi pe coridor, mi-a spus :

— Ar fi mai bine să vă duceţi acasă şi să încercaţi să dormiţi. Convalescenţa va fi lungă şi veţi avea nevoie de toate forţele.

— Aş dori să rămîn aici. N-o să deranjez.

— Vă înţeleg neliniştea, dar trebuie să urmaţi sfatul meu. Faceţi-o pentru ea.

— Bine. Vă las telefonul meu. Chemaţi-mă oricînd.

— N-aveţi nici o grijă.

— Şi vă mulţumesc pentru tot, doctore.

— Nu mi-am făcut decît datoria.

În viaţa mea atît de plină de trădări şi minciuni, acel om mărinimos a fost ca un far pe o mare întunecoasă.

Mi s-a strîns inima cînd am ajuns în casa pustie. Am străbătut camerele, am mîngîiat mobilele şi mi-am întipărit în minte, unul cîte unul, minuscule obiecte care dădeau o notă aparte apartamentului nostru, asociindu-i fiecăruia cîte o amintire. Mă întrebam ce avea să se întîmple acum, ce cotitură neaşteptată aveau să capete vieţile noastre. Şi căutam cu durere cauzele care ar fi putut-o împinge pe María Coral la sinucidere. Curînd toate aveau să se clarifice. Chiar în după-amiaza aceea, după un somn scurt şi neliniştit, m-am spălat, m-am bărbierit şi m-am dus din nou la spital. Atmosfera nu mai era aceeaşi ; coridoarele erau pustii, medicii discutau calm, din cînd în cînd cîte o călugăriţă se prelingea în penumbra culoarelor ducînd o tavă cu eprubete şi instrumente. Spitalul îşi pierduse aspectul de piaţă şi revenise la atmosfera academică şi gravă a normalităţii. L-am întîlnit pe doctor în cabinetul lui. M-a informat despre starea satisfăcătoare a Maríei Coral, şi mi-a permis s-o vizitez rugîndu-mă să fiu prudent şi să încerc, cu orice preţ, să-i insuflu puţin optimism. Am intrat singur în salon şi cu pas temător m-am apropiat de patul soţiei mele. María Coral avea ochii închişi, dar nu dormea. Am chemat-o pe nume, m-a privit şi a schiţat un zîmbet.

— Cum te simți ? am întrebat foarte încet.

— Obosită și mă doare stomacul, răspunse.

— Medicul spune că în curînd te vei face bine.

— Știu. Și tu, ce faci ?

— Bine. Încă puțin speriat.

— Cred că a fost un șoc pentru tine, nu-i așa ?

Am plecat capul ca să nu vadă lacrimile care îmi curgeau încontinuu. Mi-am amintit că trebuia să-i dau curaj și m-am gîndit la o glumă.

— Luna asta o să ne coste o grămadă gazele.

— Nu-mi pomeni de gaz, pentru Dumnezeu ! Cum poți fi atît de brutal ?

— Iartă-mă, am vrut doar să fac o glumă.

— Ai și găsit momentul să faci glume !

— Medicul a spus...

— Lasă-i să spună. Habar n-au de nimic. Avem lucruri mai importante de discutat.

— A, da ?

María Coral recăzu într-o stare de leșin care mă sperie. Dar dură numai cîteva secunde. Mă privi cu fixitatea proprie muribunzilor.

— Javier, tu mă iubești ?

Spre marea mea uimire, căci credeam că mi-am păstrat intacte îndoielile de odinioară, acele îndoieli care îl scandalizaseră atît de mult pe Perico Serramadriles cînd îl anunțasem despre nunta mea, cuvintele îmi ieșiră singure.

— Da, am spus, te-am iubit mereu. Te-am iubit în prima clipă în care te-am văzut, acum te iubesc mai mult decît oricînd și te voi iubi întotdeauna, indiferent de cum te vei purta, pînă în ziua morții mele.

— Și eu te iubesc, Javier.

Ușa salonului se deschise și medicul se apropia de noi cu vizibila intenție de a mă avertiza că trebuia să plec. M-am grăbit să-mi iau rămas bun de la María Coral.

— La revedere. Vin mîine la prima oră. Vrei să-ți aduc ceva ?

— Nu, am tot ce-mi trebuie. Pleci așa repede ?

— Trebuie. Uite că vine doctorul.

Ajunsese lîngă noi și ne întrerupse despărțirea, lucru de care m-am bucurat, pentru că mă simțeam ca un vulcan.

— Bolnăvioara noastră are nevoie de odihnă, domnule Miranda. Și mîine e zi. Fiți bun și plecați.

— Nu vă faceți griji pentru mine, domnule doctor, spuse María Coral ridicînd glasul. Acum știu că mă voi însănătoși complet.

Ajuns în stradă am respirat adînc. Mărturisisem adevărul și asta îmi producea o mare ușurare, dar și o teribilă neliniște.

În zilele care urmară funestei sărbători, sănătatea Maríei Coral s-a îmbunătățit vizibil. Starea ei sufletească era excelentă și curînd i se permise să se dea jos din pat și să se plimbe prin grădina spitalului. Vremea era caldă și cerul de un albastru strălucitor, fără o umbră de nor. În timpul acelor plimbări liniștite, vorbeam despre lucruri neînsemnate, încercînd să nu atingem probleme intime, nici să facem aluzii la trecut sau la situația noastră. De la vizita lui Max nu mai știam nimic despre Lepprince. Perico Serramadriles suna din cînd în cînd acasă și se interesa de noi. Într-o zi, cînd tocmai ne începeam plimbarea, apăru medicul care ne spuse că starea Maríei Coral era satisfăcătoare și că a doua zi avea să i se dea drumul din spital.

— Bucurați-vă, doamnă, spuse doctorul cu cea mai bună intenție. Mîine vă veți întoarce acasă și vă veți relua viața *de mai înainte*.

După ce am rămas singuri, María Coral a început să se simtă prost și fața i se întunecă.

— Ce ne facem acum, Javier ? îmi spunea.

— Nu știu. Vedem noi. Ai încredere în mine, îi răspundeam ca s-o liniștesc, cu toate că împărtășeam temerile ei. De la sfîntul Ion nu mai pusesem piciorul pe la birou, se apropia ziua de salariu și nu mai aveam nici un ban. Ce era de făcut ? Am mers în tăcere pe aleile străjuite de gard viu și de flori. Bolnavii, în scaunele lor cu rotile, ne salutau cu blîndețe. Brusc, María Coral se opri în fața mea.

— Am o idee !

— S-auzim !

— Să emigrăm în Statele Unite.

— Să emigrăm ?

— Da, exact ; ne adunăm lucrurile și mergem să trăim în Statele Unite.

— Și de ce în Statele Unite ?

— Am auzit minuni despre Statele Unite. Întotdeauna am visat să merg acolo. Este o țară plină de posibilități. Se cîștigă bani mulți, poți face ce-ți poftește inima și nimeni nu te întrebă cine ești, ce gîndești sau de unde vii.

— Dar, draga mea, acolo se vorbește engleza și noi nu știm nici un cuvînt...

— Prostii ! E plin cu emigranți din toate țările. Doar n-o să ținem conferințe și, pe urmă, orice limbă se învață, nu ?

— Da, bineînțeles, dar ce să lucrez eu dacă nu știu să vorbesc ?

— Orice. Poți paște vitele.

— Ce nebunie ! Vitele ?

— Bine, există și alte posibilități în afară de vite. Să vezi ce idee mi-a venit : tu ai putea învăța engleza și pînă ce vei fi în stare să te descurci, eu aș putea lucra pentru amîndoi. Mi-aș putea relua numărul de circ.

— Asta în nici un caz !

— Ei, nu fi ridicol ! Fii atent ce idee nemaipomenită: am putea merge la Hollywood unde aș putea primi de lucru ca acrobată în filmele cu lupte și călăreți. Și tu ai putea lucra în cinematografie. Pentru asta nu-i nevoie să vorbești vreo limbă.

Nu mi-am putut stăpîni rîsul imaginîndu-mă transformat în artist, călărind prin deșert cu un sombrero cu boruri foarte mari.

— Sînt prea urît, am argumentat.

— Și Tom Mix e urît, mi-o tăie María Coral foarte serioasă.

Am văzut cît era de entuziasmată și n-am vrut s-o dezamăgesc. În noaptea aceea, singur în casă, m-am gîndit, am calculat, am făcut socoteli pînă ce zorii zilei m-au surprins fără să fi găsit vreo soluție. După-amiază

m-am dus după María Coral și am adus-o acasă într-o trăsură. Umplusem camera cu flori, dar povara amintirilor i-a produs un efect depresiv. S-a băgat în pat și, după ce a luat un sedativ recomandat de medic, s-a cufundat într-un somn odihnitor din care s-a trezit cînd ziua era pe sfîrșite.

Pe seară a venit Perico Serramadriles în vizită. Adusese un buchețel de garoafe și încercă prin orice mijloc să se arate natural și dezinvolt, dar conversația aluneca pe roți pătrate. Știam la ce se gîndea în clipele acelea prietenul meu și n-am făcut nimic ca să ușurez situația, considerînd că orice efort în sensul acesta era inutil. Mi-am amintit de impresia pe care mi-a produs-o María Coral cînd am văzut-o prima dată, la cabaret : aureola nemuritoare și misterioasă care o învăluia făceau din nefericita de ea o ființă considerată obiect de plăcere pentru bogătași și cutezători. Perico Serramadriles, prea simplu, lipsit de cinismul pe care îl conferă experiența, nu îndrăzni să rupă bariera aparențelor și timiditatea lui naturală se accentua în fața unei legende materializate. Vizita a fost scurtă și apăsătoare. Cînd ne-am despărțit, am știut că n-o să ne mai vedem nicodată. Întorcîndu-mă lîngă María Coral, încă sub influența impresiei lăsate de Perico, am privit-o ca pe un fruct oprit pentru un biet asistent de avocat, ca pe o mîncare rezervată banchetelor lui Lepprince. Eram nervos, iar María Coral iritată.

— Ce-i cu prietenul tău ? De ce mă privea ca pe un animal ciudat ? spuse ea.

— E timid, răspunsei ca să n-o rănesc.

— Știi bine că e altceva, urmă María Coral. Îi este frică de mine.

Am vrut să răspund : „Și mie", dar n-am făcut-o. În clipele acelea mă simțeam ca îmblînzitorul care pătrunde în cușca leilor, știind că nimeni nu vrea să intre cu el și conștient că într-o bună zi leii l-ar putea sfîșia într-o clipă. Zarurile fuseseră aruncate, cum ar spune Cortabanyes, dar oare cîtă vreme putea dura acea așteptare ?

Cîteva zile după vizita lui Perico Serramadriles, sătul de atîta stat în casă, am hotărît să-i fac o vizită lui

Doloretas. I-am spus Mariei Coral și ea nu avu nimic împotrivă.

— Eu am să rămîn acasă, dacă nu te deranjează. Sînt încă puțin slăbită. Să nu stai mult.

Doloretas locuia într-o casă tristă și întunecoasă pe strada Cambios Nuevos. Scara era îngustă și tenebroasă, pereții cojiți, balustrada ruginită, și întreaga clădire mirosea îngrozitor a tot felul de mîncăruri. Am bătut în ușă, am văzut că se deschidea vizorul și o voce ascuțită întrebă :

— Cine e ?

— Un prieten al lui Doloretas, Javier Miranda.

— O, vă deschid îndată.

Ușa fu deschisă și am pătruns într-un hol mohorît și nemobilat. Cea care mă poftise era o femeie tînără și obeză. Ținea cu o mînă șorțul în care avea cîțiva pumni de mazăre.

— Iertați-mă că vă primesc astfel, dar tocmai curățam niște mazăre.

— Nu vă scuzați, doamnă, îmi dau perfect de bine seama.

— Sînt o vecină a doamnei Doloretas, și din cînd în cînd îi țin de urît ; și-i și gătesc.

În timp ce vorbea, mă conducea printr-un coridor îngust la capătul căruia se afla o cameră pătrată, în mijlocul căreia se afla o masă și un fotoliu. Pe masă se aflau un castron plin cu mazăre și un ziar desfăcut, pe care se aflau păstăile. Doloretas zăcea în fotoliu, acoperită cu o pătură, cu toate că era foarte cald. Văzîndu-mă, ochii ei stinși își recăpătară lumina.

— Vai, domnule Javier, ce drăguț că v-ați amintit de mine.

Vorbea cu greutate, pentru că partea dreaptă a feței era paralizată.

— Ce mai faci, Doloretas ?

— Rău, fiule, sînt bolnavă. După cum se vede.

— Nu te descuraja ; curînd te vei război din nou cu hîrțoagele de la birou.

— Vai, domnule Javier, știu că vreți să mă încurajați. Dar n-o să mă mai întorc niciodată la birou. Vedeți cît sînt de bolnavă. N-am știut ce să răspund pen-

tru că, sincer vorbind, aspectul ei era cît se poate de rău. — Eu mă rog la Dumnezeu de un singur lucru : „Doamne, dă-mi multă sănătate... Dă-mi multă, pentru că altceva nu mi-ai dat.“ Dar se vede că Dumnezeu a vrut să mă mai pună la o încercare.

— Asta nu e drept, Doloretas. O să te faci bine, nu dispera.

— Nu, nu. Întotdeauna am avut ghinion. Știți, eu am rămas fără părinți de mică și am trecut prin toate nenorocirile...

Vecina curăța mașinal mazărea, legănîndu-și corpul imens. Se întuneca și, așa cum se întîmplă în orașele de pe coastă, vara, odată cu crepusculul, creștea presiunea atmosferică și se făcea o zăpușeală insuportabilă. Mazărea producea un zornăit ușor și îndepărtat, ca un bîzîit de insecte.

— Apoi totul păru că se aranjează : l-am cunoscut pe Andreu, care era cel mai bun dintre oameni și foarte muncitor, Dumnezeu să-l odihnească. Ne-am căsătorit și cum amîndoi eram tineri și frumoși, toată lumea ne privea... iertați-mă că vă povestesc lucrurile astea, o să credeți că sînt o bătrînă ramolită... Andreu, știți ? nu era de aici, din Barcelona. A venit să-și facă studiile și după ce m-a cunoscut și ne-am căsătorit a rămas să trăiască aici. Nu se speria de muncă, dar nu avea relații. Atunci s-a împrietenit cu unul de-i zicea Pep Puntxet. Andreu era foarte entuziasmat de prietenul lui și amîndoi s-au apucat să muncească ca animalele. Pep Puntxet avea multe cunoștințe și, ba cu una, ba cu alta cîștigau bani buni. Mie nu-mi plăcea omul ăla și-i spuneam soțului meu : „Fii cu băgare de seamă, Andreu, fii cu băgare de seamă, că mie nu-mi place omul ăsta“. Andreu, săracul, vroia doar să muncească și să cîștige bani ca să nu-mi lipsească nimic. Pînă la urmă, Pep Puntxet s-a dovedit un ticălos că l-a înșelat pe Andreu, l-a băgat în afaceri murdare și a fugit cu banii cîștigați astfel. Andreu a rămas singur cu o grămadă de dușmani care îl urmăreau. „Fii cu băgare de seamă, Andreu, fii cu băgare de seamă.“ „Nu-ți face griji, femeie, o să plătim datoriile și-o s-o luăm de la capăt.“ Andreu era cît se poate de bun, nici urmă de răutate.

Într-o noapte... într-o noapte îi pregătisem mîncarea lui preferată, pentru că știam că vine înfometat. Dar au trecut ceasurile și mîncarea s-a răcit. Apoi au venit niște domni care erau de la poliție. Mi-au pus întrebări și mi-au spus : „Veniți cu noi, doamnă, soțul dumneavoastră e la spital". Cînd am ajuns, bietul Andreu murise. Mi-au spus că avusese un accident, dar eu știu foarte bine că îl omorîseră dușmanii lui Pep Puntxet.

Plîngea. Vecina îi șterse lacrimile.

— Nu vă mai gîndiți, doamnă Doloretas, toate astea s-au întîmplat demult, tare demult.

Doloretas nu se oprea din plîns.

— Vai, măiculița Domnului ! Viața are așa de multe suferințe și așa de puține bucurii. Bucuriile trec imediat. Suferințele durează... spuse vecina.

— Știu, zise Doloretas, știu că v-ați căsătorit, domnule Javier, cu o domnișoară foarte bună și foarte distinsă. Rugați-vă la Dumnezeu să vă dea sănătate și viață lungă, pentru ca soția dumneavoastră să nu treacă prin ce-am trecut eu.

Cînd am ieșit din casă eram abătut și pînă și întunericul mă apăsa. M-am oprit la o berărie și am băut un coniac în timp ce meditam la cuvintele lui Doloretas. Povestea ei era povestea femeilor din Barcelona.

Cînd am intrat în casă, María Coral m-a privit de parcă aș fi mers în mîini.

— Ce-i cu tine, Javier ? Ai văzut o fantomă ?

— Da.

— Povestește-mi.

— O fantomă foarte deosebită : un spectru al viitorului. Propria noastră fantomă.

— Hai, termină ! Nu începe cu șmecheriile tale avocățești și vorbește clar.

— Nu sînt șmecherii avocățești, María Coral. Sînt tulburat și simt nevoia să reflectez.

Am lăsat-o la jumătatea conversației și m-am închis în camera mea (din cauza convalescenței ei continuam să dormim separat), din care n-am ieșit pînă la ora cinei. María Coral era îmbufnată din cauza purtării

mele nedelicate. I-am vorbit clar : trăiam pe o frînghie subțire, într-o lume de fiare, nu ne puteam încrede în propriile noastre forțe pentru a supraviețui. Criza era palpabilă ; împrejurările, critice ; locurile de muncă lipseau. Nu ne puteam aventura, nu ne puteam avînta în larg agățați de trunchiul alunecos al bunelor noastre intenții. Trebuia să gîndim cu capul, să ne învingem pornirile romantice, să nu facem un pas greșit. Siguranța, Maria Coral, siguranța era totul. O spuneam mai mult gîndindu-mă la ea decît la mine, trebuia să mă creadă. Eu știam despre viață lucruri pe care ea, fiind atît de tînără, nici nu și le putea imagina...

Nu mă lăsă să-mi termin perorația. Aruncă în aer farfuriile și tacîmurile, sări în picioare dărîmînd scaunul, cu fața roșie de indignare și corpul tremurînd. Nici chiar în noaptea de sfîntul Ion, cînd ne certaserăm, nu se înfuriase atît.

— Acum știu ce vrei să-mi spui, nu e nevoie să mai continui ! De ce-am crezut în tine ? De ce, o dată în viață, am crezut ce-mi spune un bărbat ?

Începu să plîngă și dădu să iasă din sufragerie. Am apucat-o de un braț.

— Stai liniștită, femeie, lasă-mă să termin.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie... înțeleg ce n-ai curajul să spui — șfichiuia cuvintele și mă privea cu ură. Ești la fel ca Lepprince... ești la fel ca Leppprince, cu deosebirea că el are bani și tu ești un biet coate-goale.

Se smulse din mîna mea, părăsi încăperea și trînti ușa de parcă explodase un obuz. Se închise în camera mea (ușa de la camera ei tot mai era stricată) și refuză să iasă în ciuda rugăminților mele.

A doua zi am plecat spre birou. Speram că explozia de furie a Mariei Coral avea să se calmeze cu timpul, și mă tot gîndeam cum să soluționăm definitiv problemele noastre, cînd am văzut că din față venea limuzina lui Lepprince. M-am întors și am urmărit cu privirea drumul ei : oprise la poarta casei noastre și din ea coborau două siluete pe care le-am recunoscut imediat, în ciuda depărtării. Erau Lepprince și Max. Limuzina s-a întors, condusă de șofer, și a trecut pe lîngă mine.

Deci problemele noastre nu mai existau, pentru că o problemă încetează de a mai fi ca atare dacă nu are soluție. În cazul de față, nu mai era o problemă ci o realitate ireversibilă. Cu inima sfîșiată, mi-am continuat drumul spre întreprindere.

Seara, cînd m-am întors, María Coral nu era. M-am întins în pat fără să cinez, fumînd țigară după țigară, pînă ce am auzit pași în vestibul. María Coral se lovea de mobile și mersul ei nesigur precum și cîte-un sughiț sporadic demonstrau că băuse peste măsură. Cu toate acestea, cu firava speranță de a recupera fragmentele fericirii pierdute, m-am ridicat și m-am dus în camera ei. Dar cineva reparase ușa și zăvorul rezistă asalturilor mele. Am chemat-o cu blîndețe :

— María Coral, ești aici ? Sînt eu, Javier.

— Nu încerca să intri, iubitule, îmi răspunse pe un ton glumeț amestecat cu rîsete, nu sînt singură.

M-am îngălbenit. Să fi fost adevărat sau era doar o fanfaronadă puerilă ? M-am aplecat și m-am uitat prin gaura cheii. În loc să-mi ating scopul, am simțit un pumn în spate. M-am întors și l-am văzut pe Max zîmbitor, înfipt în mijlocul coridorului, ațintindu-mă cu pistolul lui.

— Nu place copii curioși, spuse cu o ironie înțepătoare.

M-am întors în camera mea și am așteptat. Ore în șir am auzit pașii lui Max pe coridor, rîsete și jocuri în camera Mariei Coral, protestele vecinilor decenți. Apoi un zgomot confuz de oameni care ieșeau. Mi-am imaginat-o pe soția mea, goală, despărțindu-se de amantul ei pe palier... Am adormit, în sfîrșit, și am visat că eram în Valladolid și tatăl meu mă ducea pentru prima dată la școală.

Începînd de a doua zi, viața noastră a redevenit ceea ce fusese înainte de sfîntul Ion, cu deosebirea că acum trăiam ca într-un teatru fără scenă și ne comportam ca niște actori fără public, simțindu-ne ridicoli de a interpreta unul în fața celuilalt un rol a cărui falsitate era atît de evidentă. Rușinoasele scene se repetară cu o anumită frecvență în primele săptămîni, cu toate că

nu m-am mai ciocnit de Max. Atît ei cît și eu eram extrem de prudenți în acest sens. Apoi chefurile au scăzut în frecvență, timp și intensitate : doar o dată pe săptămînă ; Lepprince îmbătrînea. Eu o vizitam aproape în fiecare zi pe Doloretas și obișnuiam să rămîn cu ea pînă tîrziu, în parte pentru a fugi de caricatura tragică în care se transformase căminul meu, și în parte pentru că șirul nesfîrșit de nenorociri pe care mi le povestea mă consolau, prin contrast, de nefericirea mea. Situația s-a prelungit pe parcursul întregii veri, pînă într-o zi, pe la jumătatea lui septembrie, cînd totul s-a răsturnat.

Mă întorceam într-o noapte acasă cu presimțirea că mă aștepta o noutate, și așa era. Ușa nu era încuiată cu cheia. Am presupus că María Coral se întorsese mai devreme ca de obicei și am strigat-o din prag. N-a răspuns nimeni. În sufragerie era lumină și am pornit-o într-acolo. Surpriza mea a fost imensă, pentru că nu am găsit-o pe María Coral ci pe Lepprince. Părea obosit, chiar bolnav. Riduri adînci îi brăzdau fața și cearcăne îi înconjurau ochii.

— Intră, îmi spuse.

— O așteptați pe María Coral ?

Lepprince zîmbi cu amărăciune și mă privi cu acea privire profundă, încărcată de ironie și duioșie. Aceeași privire pe care mi-o adresase cu trei ani în urmă, cînd, foarte tînăr fiind și aproape fără să-l cunosc, l-am întrebat fără ocolișuri : „Domnule Lepprince, cine l-a omorît pe Pajarito de Soto ?"

— Doar nu crezi că sînt atît de lipsit de tact, Javier, fu răspunsul lui.

— Atunci cărui fapt datorez prezența dumneavoastră în această casă ?

— Îți poți închipui că nu aș fi venit dacă nu era vorba de ceva grav.

M-am temut de ce-i mai rău și m-am schimbat la față. Lepprince, băgînd asta de seamă, făcu un gest leneș.

— Nu-i ce crezi, liniștește-te.

— Ce s-a întîmplat ?

— María Coral a fugit.

Am tăcut, confuz, încercînd să înțeleg enormitatea știrii.

— Și de ce-mi spuneți mie toate astea ? am răspuns, dar răspunsul nu suna sincer ; un tremur al vocii mă trăda. O dată în plus, Lepprince alesese bine ținta focurilor lui și nu irosise glonțul.

— Ce doriți de la mine ?

Își scoase tabachera de argint și îmi oferi o țigară dintr-o marcă pe care nu o cunoșteam. Fumarăm în tăcere pînă ce vorbi din nou :

— Trebuie s-o găsești și s-o aduci înapoi.

Își stinse țigara abia începută, își împreună degetele și privi în podea.

— Cum vreți s-o aduc dacă nu știu unde e ?

— Eu știu.

— Atunci de ce apelați la mine ?

— Eu n-o pot opri.

— Și-atunci ?

— A fugit cu Max.

Am rămas trăsnit.

— De necrezut !

— Nu e momentul pentru explicații. Ascultă cu atenție ce-am să-ți spun și să nu pierdem vremea.

Ridică de pe podea servieta, o deschise și scoase un revolver, o cutie de gloanțe și o hîrtie împăturită. Puse revolverul și cutia de gloanțe pe un colț al mesei și apoi despături hîrtia, netezind-o cu latul palmei.

— Adu o lampă, hîrtie și creion.

M-am dus în camera mea și am adus în sufragerie lampadarul cu picior pe care îl foloseam la lecturile mele nocturne. Era cald. Lepprince își scoase haina și eu făcui la fel. Ne-am apropiat capetele sub lampă. Lepprince arăta un punct pe hartă.

— Asta e Barcelona, vezi ? Aici e Valencia și aici, de cealaltă parte, Franța. În direcția asta e Madridul. Înțelegi ? Nu, stai să întorc harta. Sau, și mai bine, vino aici, lîngă mine, să nu ne încurcăm.

VIII

ZGOMOTUL MOTORULUI ÎNCETĂ BRUSC LĂsîndu-mă cu un fel de gol în cap. Îl auzisem toată noaptea, de cînd plecasem din Barcelona, ca o fantomă în căutarea fugarilor. După calculele lui Lepprince, trebuia să-i ajung din urmă chiar în dimineaţa aceea. María Coral şi Max călătoreau fără mijloace de locomoţie proprii. Au plecat ori cu trenul, ori cu trăsura, de aceea era imposibil să fi coborît Cervera. Eu, în schimb, conduceam cabrioleta cu al cărui mecanism mă obişnuisem în excursiile din duminicile de primăvară.

„Cînd vei pătrunde în Cervera vei vedea un han din cărămidă roşie, al cărui nume nu mi-l amintesc. Max va trece pe-acolo. Dacă nu au ajuns încă, aşteaptă-i."

Cum de era atît de sigur Lepprince de itinerariul şi de etapele lui ? De multe ori l-am întrebat, şi tot de atîtea ori mi-a răspuns :

— Nu e momentul pentru explicaţii : notează şi taci.

Am consultat pentru a nu ştiu cîta oară carneţelul : să opresc la han şi să aştept. Prudenţă.

Am luat pistolul pe care mi-l dăduse Lepprince şi l-am băgat la centură, încercînd să-i acopăr scandaloasa prezenţă cu haina. Am pornit către hanul cărămiziu. Primii zori au făcut să apară înaintea mea enorma masă a oraşului săpat în piatră. Locul era liniştit iar cerul senin anunţa o zi călduroasă. Ajuns lîngă han, m-am oprit, lipit de zid, şi am privit printr-o ferestruică aburită de rouă. Se zărea o încăpere de mari proporţii, cu o tejghea lungă în fund. Scaunele erau puse cu picioarele în sus pe mese. La tejghea se vedea o siluetă ale cărei dimensiuni şi mişcări arătau că era imposibil să fie Max. Am împins uşa şi am intrat.

— Bună ziua, domnule. V-aţi sculat devreme, spuse omul de la tejghea.

— Nu m-am sculat ; nici nu m-am culcat încă, i-am răspuns.

Omul îşi continuă treburile : aranja pe tejghea două rînduri de farfurioare. Pe fiecare farfurioară punea cîte o ceaşcă şi o linguriţă.

— Să vă servesc cina sau micul dejun ?

— O gustare de orice fel și o cafea cu lapte.

— Va trebui să așteptați. Cafeaua nu e gata. Așezați-vă și odihniți-vă, păreți obosit, spuse bărbatul de la tejghea.

M-am așezat lîngă fereastră. De-acolo vedeam întreaga sală, iar pe fereastră drumul care șerpuia printre pomii fructiferi de pe Montserrat. Traversarea povîrnișurilor, noaptea, însemnase o adevărată vitejie, și nervii mei se resimțeau. Acum, relaxat, obiectele începură să danseze în jurul meu.

— Domnule... domnule ! Gustarea și cafeaua dumneavoastră.

M-am trezit speriat și am dus mîna la pistol. Omul de la tejghea punea în fața mea o farfurie și o ceașcă aburind. Adormisem prăbușit pe masă.

— Îmi pare rău că v-am speriat.

— Am adormit.

— Am văzut.

— Am dormit mult ?

— Cam un sfert de ceas. De ce nu urcați într-o cameră de la etaj să vă odihniți ? Abia vă țineți pe picioare.

— Imposibil. Trebuie să-mi continui drumul.

— Iertați-mă că mă amestec în treburile dumneavoastră, dar consider că-i o imprudență. Călătoriți cu mașina, nu-i așa ?

— Da.

— Nu trebuie să conduceți în condițiile astea.

Am băut cîteva înghițituri de cafea cu lapte. Lichidul fierbinte mă animă oarecum.

— Trebuie să merg mai departe.

Omul de la tejghea mă privi cu ironie.

— Vă avertizez că Max și fata au trecut pe-aici acum mai bine de trei ore.

— Ce-ați spus ?

— Că Max și fata sînt de-acum departe. Aveți de făcut cale lungă. Dormiți și-o să-i ajungeți mîine.

Se întoarse cu spatele și porni spre tejghea bodogănind încet.

— La ce atîta osteneală ? spunea.

— Auziți ! De unde știți de Max și de fată ?

— Sînteți trimisul domnului Lepprince, nu ?

— Și dumneavoastră cine sînteți ?

— Un prieten al domnului Lepprince. Nu-i nevoie să scoateți pistolul ; dacă aș fi vrut să vă fac vreun rău, mi-ar fi prisosit ocaziile.

Avea dreptate și, în plus, nu era momentul să dezleg mistere.

— Încotro au plecat ?

— Cum încotro au plecat ? N-aveți un carnețel cu traseul ?

— Ba da.

— Atunci de ce întrebați ? Terminați de mîncat și-o să vă pregătesc patul.

Mi se închideau ochii.

— Mașina... am șoptit.

— O voi pune eu la punct și-i voi umple rezervorul. Cînd vă veți trezi, veți putea reîncepe vînătoarea, e bine așa ?

— E bine... și mulțumesc.

— Nu-mi mulțumiți. Amîndoi lucrăm pentru același patron. Spuneți-i cînd vă întoarceți că m-am purtat bine.

— Fiți fără grijă.

Tîrîndu-mă, m-am urcat la primul etaj unde aveau paturi disponibile pentru călători. Într-una din încăperi am adormit adînc și am dormit cum nu o mai făcusem de luni de zile, pînă ce m-a trezit omul de la tejghea. M-am spălat, am plătit și am ieșit în drum. Soarele era spre apus. Automobilul străluce a în fața hanului. Am urcat, mi-am luat rămas bun de la omul de la tejghea și am pornit motorul. Am mers toată noaptea și am ajuns la Balaguer cînd soarele era sus pe cer.

„În Balaguer vei întreba de moș Burillas, la stația de trăsuri."

Stația de trăsuri era o piață acoperită cu bălegar, iar la o extremitate a ei se afla o clădire din chirpici. Într-acolo mi-am îndreptat pașii. Soarele lumina din plin piața iar eu constituiam probabil o țintă ușoară pentru orice trăgător fără pretenții, așa că am mărit

cît am putut pasul. Casa, care servea drept birou, staul și sală de așteptare pentru călători, era închisă. Pe un carton scria : ÎNCHIS. Am auzit sforăind un cal și am înconjurat casa. În staul cineva potcovea un cal. Afară se afla o trăsură fără cai, legată cu un lanț de un belciug fixat în perete. M-am apropiat de fierar, un bătrîn voinic și posac, care n-a catadicsit nici măcar să mă privească. Am așteptat să-și termine treaba.

— Moș Burillas ?

Bătrînul duse calul în staul și închise ușa. Ținea în mînă ciocanul pe care îl folosise la potcovit.

— Pe cine căutați ?

— Pe moș Burillas. Dumneavoastră sînteți ?

— Nu.

— Unde îl pot găsi ?

— Du-te dracului. Nu știu.

Porni spre birou. L-am urmat la o distanță mărișoară, încercînd să rămîn în afara bătăii ciocanului.

— Ați văzut venind trăsura de la Cervera ? am insistat.

— Nu mai sînt trăsuri, e tîrziu, arătă spre anunț. Nu știi să citești ? Închis.

— Știu că nu mai sînt trăsuri. Eu întrebam de cea care vine de la Cervera.

— Nu există trăsuri, nu există cai. Nu-nțelegi ?

Intră în birou și închise ușa. Anunțul se bălăngăni în fața ochilor mei. Am părăsit locul acela și am început să colind străzile din Balaguer temîndu-mă de o capcană a lui Max. După cîtva timp de căutări infructuoase am văzut venind spre mine un șir de copii în frunte cu un educator. Părea om serios și m-am adresat lui.

— Iertați-mă, nu-l cunoașteți cumva pe moș Burillas ?

Educatorul mă privi cu evidentă antipatie.

— N-am auzit niciodată un astfel de nume, domnule, spuse.

Porni mai departe iar după el cîrdul de copii. Un copil se desprinse rapid din grup.

— Întrebați la taverna lui Jordi.

Am găsit taverna și l-am întrebat pe stăpîn. Acesta strigă :

— Joan, un domn întreabă de tine !

Un bărbat mărunțel dar voinic, cu o bonetă catalană pe cap se ridică de la o masă și abandonă o zgomotoasă partidă de domino pe care o disputa cu alți trei jucători.

— Ce doriți ?

— M-a trimis Lepprince.

Bărbatul cu boneta se scărpină în barbă, mă privi îndelung, apoi privi în podea, se uită din nou la mine și întrebă :

— Cine ?

— Domnul Lepprince.

— Lepprince ?

— Da, Lepprince. Dumneavoastră sînteți moș Burillas, nu ?

— Bineînțeles, cine altul să fiu ?

— Și nu-l cunoașteți pe domnul Lepprince ?

— Ba da, lucrez pentru el.

— Atunci de ce mai întrebați ?

Repetă jocul cu privirile și izbucni în rîs, dîndu-și ochii peste cap.

— Veniți, domnule Lepprince, să ieșim în stradă.

L-am urmat. Ajuns în stradă mă privi iar cu neîncredere.

— Cum merge treaba cu cumnatul meu ? întrebă în sfîrșit.

— Merge bine am răspuns ca să nu mai lungesc discuția.

— De șase ani merge bine, rîse din nou. Nu știu ce s-ar întîmpla dacă-ar merge rău, să fiu al dracului.

— Lucrurile astea merg încet, dar voi încerca să le grăbesc la întoarcere. N-aveți nimic să-mi comunicați ?

Deveni foarte serios. Apoi rîse din nou o bucată de vreme pînă ce își recăpătă seriozitatea.

— Au fost aici, Max și fata aia. Au pierdut cîteva ore căutînd un mijloc de transport. Voiau să închirieze o trăsură, dar n-au reușit cu nici un chip.

— Deci mai sînt încă aici ?

— Nu, au plecat.

Rîsul ba îl apuca, ba îl lăsa, și cum vorbea sau asculta numai cînd era serios, discuția părea că avea să dureze ore în șir.

— Cu ce-au plecat ?
— Cu o mașină.
— O mașină ?
— Da.
— A cui ?
— A lui Productora.
— Cine e ?
— Nimeni. Nu e o persoană, rîse iar. E o întreprindere, cea de electricitate. Au plecat cu mașina inginerilor. S-or fi dus spre centrale.
— Spre Tremp ? am întrebat amintindu-mi indicația lui Lepprince.
— Și mai departe. Poate pînă la Viella. Mașina e mare, neagră. Fiți atent dacă vreți să mergeți într-acolo, domnule Lepprince, drumul e foarte periculos și dacă vă prăbușiți în prăpastie, muriți.
— Mulțumesc, o să fiu prudent.
— Faceți ce vreți, dar amintiți-vă de cumnatul meu.
— La ce oră au plecat ?
— Devreme, devreme.
— Seara sau dimineața ?
— Nu știu.

Am plecat ca să nu mă apuce o criză de nervi. După cîteva minute, mă aflam iar pe șosea. Curînd, cum mă avertizase moș Burillas, drumul deveni îngust și se adînci în jgheaburi săpate de rîu în stîncă. Drumul mergea pe o cornișă, la mare înălțime deasupra apelor negre și învolburate, descriind curbe neregulate, foarte periculoase, într-adevăr. După ora prînzului, obosit, înfometat și amorțit, am zărit mlaștina de la Tremp. Era cald. Am lăsat mașina la umbra unor copaci, m-am dezbrăcat și m-am scăldat în apa rece ca gheața. Mașina dăduse semne de încălzire, așa că am hotărît să-i acord cîteva ore de odihnă de care să profit și eu. M-am întins la umbra unei sălcii și am adormit. Cînd m-am trezit, soarele apusese. M-am îndreptat spre centrala electrică. Niște muncitori mă informară că trecuse pe acolo o mașină a companiei, dar că nu se oprise. Presupuneau că destinația ei era La Pobla de Segur, Sort sau poate Viella.

Am cinat și am pornit din nou. Noaptea era întunecoasă și era frig. Cînd pe cer a apărut luna am zărit zăpadă pe culmi. Cu toate că dîrdîiam, am preferat să nu mă opresc, pentru că din cauza frigului motorul nu s-ar mai fi încălzit. Mașina era în agonie : îi căzuseră aripile din față și roata de schimb, care se rostogolise pentru vecie în prăpastie ; claxonul i se mai ținea doar într-un șurub și izbea în parbriz ; frîna abia de răspundea presiunii exercitate asupra ei și mașina lăsa în urma ei o dîră negricioasă.

Dimineața am ajuns într-un sătuc necunoscut. La intrare se înălța o casă destul de mare, din piatră gri, înconjurată de un gard. Pe gard se afla o placă iar pe ea scria : P.F.M. Am dedus că era abrevierea numelui întreprinderii de electricitate de care aparțineau inginerii de care-mi vorbise moș Burillas. Am oprit, am coborît și am intrat în curte. Un bărbat uda florile din grădină. L-am întrebat dacă a trecut pe acolo o mașină neagră a companiei. Mi-a spus că mașina se oprise aici și că inginerii se odihneau. Am cerut să-i văd. Fu trezit unul dintre ingineri care veni în întîmpinarea mea. M-am prezentat, am amintit de Lepprince și am pus întrebările de rigoare.

— Da, am adus cu noi un neamț cu soția lui pînă în satul acesta. O pereche încîntătoare. Cum ? Nu, n-am sosit de prea multă vreme ; două ore, cel mult. Trebuie să mai fie încă pe-aici, sigur. Nu, nu cred să plece imediat. De aici nu există alt mijloc de transport decît o diligență care trece din an în paște sau posibilitatea de a închiria niște măgari. De aceea nu cred să-și continue drumul, pentru moment. Da, asta-i tot ce vă pot spune. Vă repet că am vorbit puțin cu ei. Vai, pentru puțin, n-a fost nici un deranj. Vă stau oricînd la dispoziție.

Am ascuns mașina pentru ca Max să nu o poată vedea și am intrat pe jos în sat ca să nu fiu observat. Sătucul era mic și pitoresc. Situat într-o vale mică, cu vegetație puțină din cauza aridității solului, și înconjurat de munți foarte înalți, în parte stîncoși, în parte împăduriți, acoperiți de zăpezi veșnice pe piscurile cele mai înalte.

Satul nu depășea o sută de locuitori, cu toate că emigrarea continuă spre oraș îngreuna recensământul. Casele nu aveau etaj și erau cenușii și cu ziduri groase, cu ferestre înguste și neregulate ca niște crăpături. Pe coșuri ieșea fum.

Intenția mea de a trece neobservat s-a dovedit în curînd deșartă. M-am trezit brusc înconjurat de curioși care leneveau la soare. M-am adresat lor dornic de noutăți. Mi-au spus că perechea de străini se afla la unchiul Virolet, care avea camere libere pentru că fiii lui plecaseră la Barcelona.

— Toți pleacă să lucreze pentru Companie. Rămîn în sat doar bătrînii. Compania plătește bine și tinerilor satul li se pare prea mic.

Am insistat să-mi vorbească despre perechea de străini.

— Doamna părea foarte bolnavă, fură cu toții de acord, de aceea au fost nevoiți să rămînă. Domnul blond vroia să plece cu orice preț, dar ea a refuzat categoric și cei care am văzut-o i-am dat dreptate și i-am sfătuit să se odihnească măcar două zile. Clima de aici e foarte sănătoasă.

Am întrebat dacă mai exista cineva în sat care să închirieze camere. M-au dus la doamna Clara, o bătrînă care creștea găini în sufrageria casei. Doamna Clara mi-a închiriat la un preț derizoriu o cameră cu tavanul înclinat în care aduse o sofa. Am cerut să mă spăl și mi-a adus un lighean, un ulcior cu apă și o oglindă spartă. Privindu-mă în oglindă am văzut că aveam obrajii trași, bărbia ascuțită, barba crescută și cearcăne vineții. Mă trecu un frison violent și am simțit că am febră. M-am culcat și mi-am petrecut după-amiaza și noaptea sub un maldăr de pături. Doamna Clara mi-a adus supă, ouă proaspete, biscuiți și pahărele cu vin. Somnul mi-a fost tulburat de coșmaruri. M-am trezit refăcut, dar întristat de viziunile care mă asaltaseră continuu și care profetizau moarte violentă.

Aventurile drumului și consecințele lui asupra sănătății mele mă împiedicaseră să-mi schițez un plan de acțiune sau să-mi închipui cum avea să se desfășoare în-

tîlnirea noastră. Cum nu doream să improvizez în legătură cu mersul evenimentelor, mi-am petrecut dimineața dedîndu-mă celor mai năstrușnice cabale, conștient, chiar dacă nu recunoșteam, că în clipa adevărului elucubrațiile mele s-ar fi prăbușit și n-aș fi știut nici ce să fac, nici ce să spun. Puțin după ora prînzului sosi un băietan zdrențăros și întrebă de mine. Fu lăsat să intre. Aducea un mesaj : doamna străină dorea să mă vadă. Am înțeles că mă ascunsesem nu de frica de a da ochii cu Max ci cu María Coral. M-am îmbrăcat, am verificat că aveam încă pistolul asupra mea și că erau gloanțe în încărcător, m-am asigurat că îmi aminteam cum funcționa arma și am pornit spre casa unchiului Virolet, condus de flăcăiandru și urmat de tot satul, care încă de pe atunci era probabil la curent cu problema și aștepta cu nerăbdare un conflict spectaculos și sîngeros.

Casa unchiului Virolet se afla pe o străduță îngustă și întunecoasă care pornea dintr-o piață în care se aflau biserica, primăria și cazarma Gărzii Civile. Curioșii se opriră în piețișoară și eu am înaintat singur pe strada pustie. Mergeam repede, lipit de pereți, aplecîndu-mă de cîte ori treceam pe sub o fereastră. Am ajuns astfel la destinație fără ca nimic să tulbure liniștea satului. M-am întors și am privit înapoi în ultima clipă, ispitit să cer ajutor sau s-o rup la fugă. Dar nu era posibil : problema trebuia rezolvată și trebuia să o fac eu singur, în felul meu și cu posibilitățile mele. Pe de altă parte, curioșii nu păreau prea dispuși să intervină cu-adevărat : se așezaseră sub galeriile din piață, își răsuceau țigări și trăgeau cîte o dușcă dintr-o butelcă imensă.

Ușa casei unchiului Virolet era deschisă ; am împins-o și am văzut un coridor lung și întunecos. M-am lipit de perete și am așteptat, ținîndu-mi cîteva secunde respirația. Nu s-a întîmplat nimic. M-am uitat cu atenție : coridorul era în continuare pustiu. În fund am zărit o rază de lumină. Am pătruns în casă și am străbătut distanța care mă despărțea de lumină cu extrem de mare grijă. Încă o ușă deschisă. Am împins-o și pe aceasta. M-am dat de o parte. Tăcere absolută. Am privit și n-am văzut altceva decît o cameră luminată și aparent goală.

— E cineva aici ? am întrebat.

— Javier, tu ești ?

Am recunoscut vocea Mariei Coral.

— Da, eu sînt. Max e cu tine ?

— Nu, a ieșit și se va întoarce tîrziu. Intră fără teamă.

Am intrat. Primul lucru pe care l-am simțit a fost un pistol lipit de tîmpla mea. Apoi o mînă mi-a smuls pistolul. Maria Coral plîngea într-un colț cu fața ascunsă în mîini.

— Bietul Javier... oh, bietul Javier, am auzit-o spunînd printre suspine.

Maria Coral ne lăsase singuri. Max se așează la masă și mă invită să mă așez pe celălalt scaun. Am făcut ce-mi poruncea și pistolarul își puse armele la brîu, așezînd pistolul meu pe masă, departe de mine. Apoi își scoase pălăria, își lărgi cravata și-mi ceru permisiunea să rămînă în cămașă. *„Il fait chaud, n'est-ce pas ?"* [1] I-am spus că da, că era foarte cald. În timp ce-și scotea haina l-am privit cu atenție : fața lui spînă și pielea rozalie nu trădau, spre deosebire de chipul meu, nici cea mai mică urmă de oboseală. Părea curat și odihnit, de parcă abia ieșise dintr-o baie cu săruri. Îmi surprinse privirea și zîmbi.

— *Etes-vous fatigué, monsieur Miranda ?* [2]

I-am mărturisit că da ; zîmbi din nou și arătă spre munții care se zăreau prin fereastră.

— *Qu-il fait du bient, le plein air !* [3] exclamă.

Apoi se lăsă o tăcere grea și, în sfîrșit, începu să vorbească astfel :

— Mă veți ierta, domnule Miranda că am recurs la acest mijloc prea puțin sportiv, dar care își are justificarea în ceea ce am să vă povestesc. În primul rînd, nu trebuie să-i reproșați Mariei Coral rușinoasa dumneavoastră capturare. A făcut-o ca să evite situații mai rele. Cum veți înțelege, eu nu aveam motive să recurg la această... hm... șmecherie rușinoasă. Aș fi putut să vă omor, dacă aș fi vrut, pe la spate sau față în față, în

[1] E cald, nu-i așa ? (în fr. în orig.).

[2] Sînteți obosit, domnule Miranda ? (în fr. în orig.).

[3] Face bine aerul curat (în fr. în orig.).

orice clipă. Aș fi putut s-o fac imediat ce-am fost informat, în Cervera, că dumneavoastră ați plecat în... *comme on dit? poursuite?* [1] Exact, da, în urmărirea noastră. De ce n-am făcut-o? Veți afla îndată. Înainte de toate, eu nu sînt ceea ce credeți dumneavoastră. Observați, de exemplu, că spaniola mea este corectă, lucru pe care pînă în prezent m-am forțat să-l ascund. Nu sînt clasicul *tueur à gages* [2]. Am o oarecare cultură, gîndesc cu propriul meu cap și cu destulă înțelepciune și sînt un om de omenie, de fapt. Împrejurări străine de voința mea m-au condus la exercitarea acestei triste profesii, lucru pe care îl regret, cu toate că recunosc că n-o fac rău. Cu toate acestea, în nici o clipă nu m-am simțit identificat cu misiunea de a ucide și în ceea ce vă privește, domnule Miranda, nu am nutrit pentru dumneavoastră nici un fel de animozitate, ba chiar am avut o oarecare simpatie. Asta în ce mă privește pe mine. Cît despre María Coral, credeți-mă, nu este decît o victimă nevinovată căreia dumneavoastră nu ați știut să-i faceți dreptate. Iertați-mă dacă mă amestec în *affaires du coeur* străine, lucru pe care nu am obiceiul să-l fac și promit să nu se mai repete pe parcursul conversației noastre. Și întorcîndu-ne la fapte am să vă spun că fuga noastră nu se datorează unor cauze emoționale, cum dumneavoastră fără îndoială ați presupus, ci unor motive mai reci, dar în același timp mai de înțeles.

Se întrerupse, își pieptănă cu degetele părul blond și moale și închise ochii ca și cum și-ar fi adunat firul invizibil al gîndurilor.

— Să știți, în primul rînd, că Lepprince nu v-a spus adevărul. Cel puțin nu v-a spus tot adevărul. Și acest aspect pe care a avut prudența să vi-l ascundă am să vi-l dezvălui eu acum: Lepprince este... *en faillite*, cum se spune în spaniolă? Faliment? Da, acesta este cuvîntul: faliment. Nu, nu e încă ceva oficial, dar se știe în toate cercurile financiare. Fabrica nu produce, mărfurile ruginesc în magazii, creditorii asaltează din toate părțile și băncile i-au întors spatele. Mai curînd

[1] Cum se zice, urmărire (în franc. în orig.).
[2] Ucigaș plătit (în fr. în orig.).

sau mai tîrziu situația va deveni publică și atunci Lepprince va fi pierdut. Fără bani, fără relații și, de ce să nu recunoaștem, fără mine, zilele îi sînt numărate. Cine l-a urît în tăcere ani întregi, nu va pierde prilejul să se arunce asupra rămășițelor lui. Și sînt mulți cei care stau la pîndă, fiți sigur. N-am să spun că îi admir, dar, într-o anumită măsură, îi înțeleg. Lui Lepprince i-a plăcut să se joace cu cei slabi și a făcut mult rău. E drept ca acum să plătească. Dar să nu ne îndepărtăm de la subiect.

Făcu iar o pauză. Afară, în piață, răsunară clopotele bisericii. Un cîine lătră în depărtare. Cerul devenise roșiatic și munții se profilau amenințători.

— În împrejurările amintite, *monsieur*, era logic ca atît María Coral cît și eu să încercăm să ne punem la adăpost, dat fiind că amîndoi eram, și mai sîntem încă, cele două persoane cel mai *etroitement*[1] legate de Lepprince. Această atitudine care, considerată obiectiv, ar putea fi calificată neloială nu este, dacă ținem seama de factorul esențial al legăturii noastre, *c'est à dire*, banul. Odată acesta lichidat, rezultă logic ca Lepprince să se descurce de unul singur (vorbesc de cazul meu) și să-și caute fericirea la soția lui legitimă (vorbesc pentru María Coral). María Coral, și nu-mi considerați cuvintele ca o judecată de valoare ci ca pe simplă constatare a unui fapt, nu se poate baza pe dumneavoastră. Fără Lepprince, după lichidarea întreprinderii, dumneavoastră rămîneți în aer ; așa stau lucrurile. De aceea am hotărît să fugim. Dacă n-ar fi fost brusca noutate, că María Coral e însărcinată, în clipa asta am fi trecut frontiera și dumneavoastră nu ne-ați mai fi ajuns. Acum lucrurile s-au schimbat : ea nu-și poate continua drumul călărind un cal. De aceea am recurs la soluția de a vă atrage într-o discuție. Nu ca să ne înfruntăm, ceea ce ar produce doar vărsare de sînge, ci pentru a obține colaborarea dumneavoastră, dat fiind că dușmănia, acum, *n'a pas du sens*[2].

Termină de vorbit și tăcerea domni îndelung. Mă străduiam să înțeleg ce se întîmplă, cîntărind motivele

---

[1] Strîns (în fr. în orig.).
[2] Nu are sens (în fr. în orig.).

pe care mi le expusese pistolarul. Ceea ce la început fusese o turbulentă aventură sentimentală, sfîrșea ca o tranzacție rece, în jurul unei mese.

— Ce fel de colaborare așteptați de la mine ? am întrebat.

— Să ne dați automobilul dumneavoastră.

— Nu v-ar fi mai comod să mi-l luați cu forța ?

— Presupun că ați opune rezistență și, poate... lucrurile s-ar termina prost.

— Să nu-mi spuneți că acum vă mai faceți și scrupule.

— O, nu, nu interpretați greșit. E vorba de o chestiune de înțelegere. Fiți sigur că n-o să vă omor. Și fiți sigur că Lepprince v-a trimis să ne căutați cu certitudinea că eu vă voi omorî. Dar nu e cel mai potrivit moment pentru explicații. Ne cedați sau nu automobilul ?

— Și de ce-aș face-o ? am întrebat.

— Pentru ea, răspunse Max, *si vous l'aimez encore* [1].

Cînd zgomotul automobilului se pierdu în depărtare și tăcerea puse din nou stăpînire peste sat, m-am ridicat și am ieșit din casa unchiului Virolet. Era aproape noapte. În mica piață mai rămăseseră doar cîțiva curioși, pentru că plictiseala îi împrăștiase pe ceilalți. Cei ce rezistaseră mă priviră trecînd, cu o liniște bovină, amestec de reproș pentru spectacolul ratat și milă pentru eșecul aventurii mele, pe care o intuiau.

Am ajuns la gazda mea, doamna Clara, și am petrecut multă vreme întins pe sofa, fumînd și gîndindu-mă la existența mea și la toate cotiturile pe care le făcuse pentru ca să se întoarcă iar de unde a pornit, dar cu mai mulți ani, cu mai puține iluzii și cu nici o perspectivă. Mi-am amintit de cuvintele lui Cortabanyes : „Viața e un carusel care se învîrte pînă te amețește și apoi te lasă în același loc în care te-ai urcat".

În aceste gînduri eram cufundat cînd mi-am dat seama că pe stradă se petrece ceva. În clipa următoare apăru flăcăiandrul zdrențăros care cu cîteva ore mai

[1] Dacă o mai iubiți și acum (în fr. în orig.).

devreme îmi adusese mesajul de la María Coral. Venea foarte agitat și după el se înghesuiau localnicii.

— Domnule, domnule, veniți !

— Ce s-a întîmplat ?

— Garda Civilă vă aduce automobilul ! Veniți !

Am alergat afară. Tot satul se adunase în drum, purtînd felinare. O umbră fără contur se apropia. Cînd a ajuns lîngă primele felinare, am văzut că erau două gărzi civile, cu tricornurile lor, cu mantalele și cu puștile în bandulieră, care ba împingeau ba frînau, după înclinația drumului, mașina lui Lepprince. M-am apropiat : așezat la volan se afla Max, cu figura lividă, trăsăturile descompuse, brațele atîrnînd, cămașa plină de sînge ; era mort.

— Garda l-a omorît pe străin, am auzit pe cineva.

Am însoțit grupul la garnizoană. Acolo, după o scurtă așteptare, șeful, un bărbat matur și uscățiv, cu mustăți răsucite, îmi relată ce se întîmplase.

— Cei doi gardieni patrulau prin vale cînd au văzut venind automobilul acesta de afară — arătă spre ușa deschisă care dădea înspre strada întunecoasă ca o gură de lup și în același timp pustie. I-au făcut semn și mașina a oprit. Cînd s-au apropiat au văzut că înăuntru se aflau două persoane : decedatul aci de față și o femeie.

— Ce s-a întîmplat cu femeia ? l-am întrerupt.

— Lăsați-mă să termin. Aceasta este o depoziție. Cum spuneam, li s-au cerut documentele, în conformitate cu dispozițiile legale, și care nu le fu mirarea văzînd că defunctul (ca să-i spunem astfel) scotea un revolver de la brîu, cu intenția de a trage asupra celor două gărzi. Desigur, aceștia au răspuns agresiunii cu puștile lor. Și l-au doborît.

Își scoase tricornul și-și șterse sudoarea cu o batistă. Un soldat își făcu apariția, respectuos.

— Codul penal pe care mi l-ați cerut.

Șeful puse tricornul pe masă și scoase din buzunar niște ochelari cu ramă de metal.

— Lasă-l aici, Jiménez. Domnul acesta este proprietarul automobilului. Îi iau declarația de rigoare. Apoi o să vă chem pe voi.

Soldatul își duse mîna la tricorn și se retrase cu spatele. Șeful își pusese ochelarii și răsfoia Codul.

— Vedeți, dumneavoastră, domnule Miranda, aici spune clar : Atentat și rezistență în fața Autorității. Ați văzut la fel de bine ca mine, de-acord ? Nu vreau încurcături.

— Da, îmi dau seama. Ceea ce nu-mi explic este cum de soldații dumneavoastră au scăpat nevătămați din agresiune.

Șeful închise Codul și-l folosi ca însoțitor al gesturilor sale.

— Să vedeți, străinul avea pistoale de calibru mic. A trebuit să ridice mult brațele ca să tragă *pe deasupra* ușii automobilului — ridică un deget peste Codul Penal. Agenții, în schimb, care umblă cu carabine, au tras de aproape *prin* caroserie. Asta le-a permis să tragă cu mai mare rapiditate și precizie — puse cărțulia lîngă tricorn și sfîrși. Acest străin era probabil un biet pistolar de oraș.

— Și femeia care îl însoțea ? am insistat.

— Asta e partea cea mai șocantă a întîmplării. Uitați, drumul are de o parte muntele și de cealaltă prăpastia, vedeți ? — Codul penal se transformase într-un drum. Ei bine, cînd agenții și-au încărcat armele, femeia a sărit din scaunul mașinii și s-a aruncat în gol.

— Cerule !

— Așteptați, că acum vine partea bună. Agenții s-au aplecat să vadă dacă se zdrobise, dar n-au văzut nici urmă de femeie. Se volatilizase.

— Slavă Domnului, am exclamat. Și am adăugat ca să-l lămuresc pe șef. E acrobată de circ.

— Da, cred că a sărit pe stînci ca o capră. Oricum, a fost un gest inutil. Curînd se va întoarce, dacă mai e în viață.

— De unde știți ?

— Era îmbrăcată subțire, pentru că e cald cît e soare, dar noaptea se face foarte frig. În plus, își scosese pantofii cînd a sărit, pentru că i-am găsit pe scaunul din spate al mașinii. Vedeți și dumneavoastră ce frig s-a făcut.

Am privit prin fereastra cu zăbrele a căzărmii. Bătea un vînt înghețat și am crezut că aud dinspre pădure urletul unui lup.

— Sînt lupi prin părțile astea ?

— Așa spun localnicii. Eu n-am văzut niciodată, răspunse șeful cu indiferență. Acum, dacă nu aveți nimic împotrivă, să trecem la întocmirea declarației.

M-am arătat cît mai evaziv cu putință. Ca să fiu sincer, n-a trebuit să exagerez prea mult răspunsurile mele ca să-l depistez pe șef. Nu cunoștea numele lui Max, nici vîrsta, nici locul nașterii, de fapt nici una din datele personale ale pistolarului. Am minții în legătură cu María Coral. M-am prefăcut că nu știam cine era ca să nu trebuiască să dau date despre ea și astfel s-o transform într-o țintă clară. Nici șeful nu s-a arătat prea insistent, am profitat de ocazie și i-am spus :

— Dacă o găsiți pe femeie, purtați-vă blînd cu ea. E minoră.

Șeful mă bătu ușor pe umăr.

— Dumneavoastră, cei din Barcelona, nu vă privați niciodată de nimic.

Mi-am petrecut noaptea în așteptarea Maríei Coral, așezat în poarta casei, dar se iviră zorile și ea nu apăruse. Am hotărît să telefonez la Barcelona și să am o discuție cu Lepprince. Așa cum presupusesem, nici o casă din sat nu avea telefon și am pornit spre birourile Companiei, unde speram să obțin ajutorul inginerilor.

Din păcate, intențiile mele erau sortite eșecului. Pe cărarea care ducea de la drum la clădirea Companiei, am întîlnit un grup de muncitori care îmi tăiară calea.

— Unde mergeți ? mă întrebă un muncitor.

— La birouri, să dau un telefon.

— Nu se poate. Birourile sînt închise.

— Închise ? Azi ? De ce ?

— E grevă.

— Dar e o problemă de viață și de moarte

— Ne pare rău. Greva e grevă.

— Lăsați-mă cel puțin să încerc.

— Bine, treceți.

Îmi eliberară drumul, dar a fost inutil. În fața gardului de fier se aflau pichete de oameni înarmați cu bare de fier, unelte și obiecte ascuțite. Cu toate acestea, atmosfera era calmă. Am așteptat pînă ce nimeni nu m-a mai băgat în seamă. După un timp vreo doisprezece oameni ieșiră din clădire. Cel puțin doi dintre ei aveau puști, și cu toții purtau basmale roșii la gît. Cei de afară deschiseră porțile de fier. După puțin am văzut apărînd automobilul negru al inginerilor. Era plin cu oameni ca un tramvai. Ieși pe poartă și se îndepărtă în direcția Barcelona. Muncitorii intrară atunci în clădire și închiseră ușile. Am alergat cîtva timp după mașină, făcîndu-i semn să oprească. Bineînțeles că nu mi-au dat nici o atenție.

M-am întors în sat și m-am dus la garnizoana Gărzii Civile. Șeful nu era. Am cerut să mi se permită să telegrafiez.

— Telegraful nu funcționează. Greviștii au întrerupt curentul electric, îmi spuse soldatul.

— Ați aflat ceva despre fata dispărută ?

— Nu.

— Veți pleca în urmărirea ei, presupun.

— Nici gînd. O să ne dea destulă bătaie de cap greva asta. Pînă acum par liniștiți, dar o să vedeți ce-o să se întîmple peste cîteva ore. Cînd s-or termina toate astea poate o să dăm o raită prin munți, să vedem.

— Și cît poate dura greva ?

Soldatul ridică din umeri.

— Nu se știe niciodată. Dacă n-o fi chiar revoluția.

La prînz l-am îngropat pe Max. Profitînd de dezinteresul autorităților locale pentru tot ce nu avea legătură cu greva, am reușit să fie îngropat cu armele lui. M-am gîndit că oriunde ar fi să ajungă morții, Max trebuia să-și aibă pistoalele. Cînd începuseră să acopere groapa, apărură mai mulți greviști cu un steag roșu și prezentară onorul lui Max. I-am întrebat de ce o făceau și mi-au spus că nu știau cine era, dar că fusese ucis de Garda Civilă și asta le era de-ajuns.

IX

TRECUSERĂ CINCI ZILE DE LA MOARTEA LUI Max și María Coral nu apărea. Pierzîndu-mi speranța de a obține colaborarea Gărzii Civile (preocupată de criza socială de moment) mi-am asigurat ajutorul interesat al unui localnic căpățînos și mojic și împreună am colindat munții. Pentru serviciile lui de ghid mi-a cerut „ceva aur" și eu i-am dat ceasul meu. Ca să fiu sincer, a fost un schimb de escrocherii, pentru că ceasul era de tablă aurită iar țăranul, dinspre partea lui, m-a făcut să mă învîrtesc în jurul satului, profitînd de dezorientarea mea, fără să se aventureze prin locuri mai sălbatice și mai periculoase. Între timp, fierarul satului repara automobilul. A făcut o cîrpăceală oribilă pentru care mi-a luat o sumă absurdă, pentru că „din cauza grevei putea să lucreze doar noaptea și punîndu-și în pericol viața". Așa că l-am plătit și în calitatea lui de spărgător de grevă și pentru că reușise să distrugă ceea ce fusese deja distrus.

Greva se făcea simțită prin detalii marginale, dat fiind că în afară de Companie, nu se mai desfășura în sat nici o activitate care ar fi putut fi paralizată. Pe clădirea Companiei fluturau steaguri și în piața satului fuseseră lipite afișe.

Muncitorii se întruneau zilnic și-și petreceau vremea stînd la soare în ușa cîrciumii, filozofînd și transmițînd zvonuri despre evenimente revoluționare petrecute în alte localități. La căderea serii se organizau mitinguri în care socialiștii și anarhiștii se insultau reciproc. La sfîrșitul mitingurilor, oratorii și ascultătorii lor se adunau în fața bisericii și-l apostrofau pe preot, acuzîndu-l că e cămătar, corupător de minori și turnător. Garda Civilă nu apărea în astfel de ocazii. După cum am constatat, urmărea evoluția grevei de la fereastra casei-cazarmă, luînd notă de persoane, discursuri și tendințe și întocmind un voluminos proces-verbal pe care îl dicta șeful și îl scriau soldații cu greșeli, ștersături și pete.

Despre toate aceste evenimente care fascinau populația, eu aflam seara, cînd mă întorceam din hălăduielile

mele pe munte, sătul de mers, înghețat de frig, cu hainele și pielea sfîșiate de mărăcini și gîtul uscat de atîta ce strigasem numele Mariei Coral, nereușind decît să sperii iepurii. În sfîrșit, sătul să tot caut acul în carul cu fîn, și profitînd că fierarul obosise să maltrateze automobilul, am hotărît să mă întorc la Barcelona, gîndind să revin în sat mai tîrziu, cînd lucrurile ar fi revenit la normal și o cercetare coerentă și organizată ar fi putut fi realizată cu garanții de succes.

Am părăsit satul dimineața, convins că voi ajunge la destinație în mai puțin de patruzeci și opt de ore. Am ajuns după o săptămînă

În prima zi am străbătut o bună bucată fără incidente, dar ajungînd în vîrful unui deal, automobilul s-a oprit, a nechezat, s-a cutremurat și a început să scoată niște flăcări roșii. Am mai avut timp să sar și să mă ascund după o stîncă înainte ca mașina să facă explozie. Am abandonat resturile carbonizate ale mașinii și am mers mai departe pe jos, pînă ce am ajuns la o localitate al cărui nume nu m-am străduit niciodată să-l aflu.

Satul părea în mare sărbătoare. În realitate, era tot grevă. Cum de reușeau acele localități ancestrale să-și sincronizeze declanșarea conflictului, este un mister. Cu toate acestea, după cum am aflat mai tîrziu din ziare sau după cum aveam să constat în peregrinările mele, întreaga Catalonie era cuprinsă de greva generală. Asta nu făcea decît să-mi îngreuieze planurile, pentru că mijloacele de transport, și așa destul de rare, încetaseră să funcționeze cu desăvîrșire. N-am putut folosi nici telefonul, nici telegraful, nici vreun alt mijloc de comunicație. Cînd m-am întors în Barcelona, trecuseră șaisprezece zile de la plecare și în tot acest timp izolarea mea fusese absolută.

Dar revenind la fapte, am ajuns la satul în sărbătoare și am pătruns în el fără să trezesc curiozitatea cuiva. Nu mai dădeau nici o atenție străinilor. Toți locuitorii se adunaseră în piața mare, în jurul chioșcului fanfarei și repetau în cor *Internaționala*. Cînd se termină repetiția, se împrăștiară. Am mers din grup în grup întrebînd cum se putea ajunge la Barcelona. Cei

mai mulți îmi arătau drumul și mă sfătuiau s-o pornesc pe jos. În sfîrșit, un bărbat mărunțel, care nu era de acord cu greva „pentru că dacă nu lucrezi o singură zi faci tuberculoză", îmi închirie o bicicletă. I-am plătit anticipat chiria pe două săptămîni și am semnat o hîrtie în care juram „pe onoarea mea de domn" că-i voi înapoia bicicleta.

Nu mai urcasem pe o bicicletă din copilărie și am plecat din sat mergînd în zigzag. Cu toate acestea, curînd mi-am recăpătat abilitatea de odinioară. Acest lucru mi-a ridicat moralul și m-a făcut să sper că în curînd se vor sfîrși rătăcirile mele. Dar nu era așa. Satul în care am închiriat bicicleta se afla într-un podiș, astfel că prima parte a călătoriei mele s-a desfășurat pe un drum cu pante line. Dar curînd începu să urce și după cîțiva kilometri panta deveni abruptă. Se terminase cu piruetele și începuse chinul. Picioarele nu mă mai ascultau, mi se tăia răsuflarea, transpiram din creștet pînă în tălpi și credeam că-mi dau duhul. Pînă la urmă, văzînd că nu am încotro, a trebuit să abandonez bicicleta și să-mi continui drumul pe jos. Am mers fără să mă opresc pînă am ajuns pe culme. De-acolo am văzut o vale dezolantă și întunecată și, mai departe, alți munți și alte văi.

M-am odihnit cît să-mi revin, dar partea cea mai rea urma de-abia de acum înainte : nu mă puteam mișca, mă durea tot corpul, chiar și să mă țin în picioare devenise un chin. Am mers vreo sută de metri și m-am prăbușit. Mi-a fost teamă că nu va trece nimeni (camioanele erau practic blocate din pricina grevei) și că voi muri de inaniție și de frig. Se însera și din pădurea apropiată ajungeau niște zgomote amenințătoare. M-am ghemuit și am așteptat, resemnat la gîndul că mă aștepta aceeași soartă pe care probabil o avusese Maria Coral.

Începusem să simt primele simptome (poate imaginare) ale paraliziei, cînd am perceput din depărtare zgomotul inconfundabil al unui motor. M-am ridicat dintr-un salt și m-am așezat în mijlocul drumului, hotărît să opresc pe oricine ar fi fost posesorul automobilului, indiferent dacă era diavolul în persoană.

Chiar dacă din cauza denivelării drumului nu-l vedeam, vehicolul se apropia. Mi-am ținut respirația și cred că și inima mi-a stat pe loc. În sfîrșit, l-am văzut apărînd pe culme : era o mașină bătrînă și rablagită, care înainta trosnind din toate încheieturile, printre nori de fum și pocnituri. Cu silueta conturată de soarele în apus, mi s-a părut enormă, cu toate că nu putea fi decît un automobil sau un camion din acelea care pe atunci se foloseau la transportul de mărfuri mici pe distanțe scurte. Avea două locuri acoperite pentru șofer și un însoțitor și, în spate, o ladă cu pereți verticali de care se putea lega o pînză cauciucată cu care să se protejeze mărfurile de intemperii.

Cînd camionul a ajuns destul de aproape, am observat că avea pe laturi niște pancarte pe care scria : TRĂIASCĂ AMORUL LIBER. În camion se aflau șapte femei, dintre care una foarte tînără, alta în vîrstă iar celelalte aveau între douăzeci și cinci și treizeci și cinci de ani. În afară de cea care conducea, celelalte se așezaseră în remorcă, jucau cărți, mîncau, beau și fumau țigări ieftine de foi. Erau îmbrăcate țărănește și nu se fereau să-și arate pulpele. Erau foarte vopsite și parfumate și purtau băsmăluțe roșii pe cap, la gît sau la brîu. Îmi amintesc că pe cea mai mică o chema Estrella și pe cea mai mare, Democracia.

Camionul se opri și mă invitară să mă urc în remorcă. M-am instalat cît am putut de bine pentru că nu prea era loc și camionul își reluă mersul poticnit. Am mulțumit femeilor pentru ospitalitatea lor și mi-a răspuns cea mai în vîrstă, în numele tuturor, că nu trebuia să mulțumesc nici să mă umilesc în fața nimănui, că sosise clipa eliberării, că toate lucrurile aparțineau tuturor și că toți oamenii erau frați și orcine rege.

— Dacă ți-e foame sau sete, spune-ne și te vom ajuta pe măsura posibilităților noastre. Și-apoi, dacă vrei, alege pe cea care-ți place dintre noi și potolește-ți focul.

Eu, trebuie să recunosc, eram puțin deconcertat. Am acceptat oricum o bucată de cîrnat și o înghițitură de vin dar am refuzat a doua parte a invitației sub pretextul, real, că mă aflam la limita forțelor.

— Să nu mi-o luați în nume de rău, vă rog, am adăugat, dar trebuie să vă spun că tocmai am pierdut o ființă foarte dragă.

Toate m-au compătimit și cea pe care o chema Democracia se aventură chiar să spună că ele ar fi reușit să-mi aline suferința. În fața refuzului meu categoric, n-au mai insistat și m-au lăsat în pace.

În timpul acesta, camionul mergea fără încetare, străbătînd cîmpii sălbatice și rîpe pline de mărăcini. Noaptea se năpusti asupra noastră și femeile care jucau cărți își întrerupseră jocul și începură să cînte. Cea mai în vîrstă și cea mai tînără (care nu putea avea mai mult de cincisprezece ani, după cum bănuiam) m-au pus la curent cu activitățile lor. Nu am fost prea lămurit cu explicațiile lor, dar am înțeles că au pornit la drum îndată după începerea grevei generale, cu scopul de a propaga amorul liber cu vorba și cu fapta. Străbătuseră o bună parte din regiune și-și făcuseră un mare număr de prozeliți. Îmi dădură o foaie grosolan tipărită în care se vedea o femeie goală, imitînd poziția unei statui grecești. Pe verso se putea citi :

„Omul sărac și muncitor este oprimat de cel bogat și care nu muncește ; dar acestui biet om îi rămîne consolarea, desigur tristă, de a oprima la rîndul lui pe femeia care i-a fost sortită ; acestei femei nu-i rămîne nici un mijloc de ușurare și trebuie să se resemneze suferind foamea, frigul și mizeria pe care le generează exploatarea burgheză și, ca și cum asta nu ar fi destul, se resemnează să sufere dominația bestială, nesăbuită și violentă a bărbatului. Și acestea sînt cele mai fericite, privilegiatele, fiicele alintate ale Naturii mame, pentru că există cam treizeci sau patruzeci la sută dintre femei care sînt încă și mai nefericite, căci organizarea noastră socială *le interzice pînă și dreptul la sex, la a fi femei, sau, ceea ce e același lucru, la a o demonstra că sînt.*
VAI, FEMEIA ! Iată adevărata victimă a infamiilor sociale ; iată adevăratul țel al misiunii apostolilor generoși."

— Este un text frumos și nobil, îmi spuse dulcea Estrella privindu-mă fix cu ochii ei profunzi și limpezi.

— Vrem să demonstrăm bărbaților prin atitudinea noastră că sîntem capabile și demne de înțelegere, egale în drepturi, declamă o alta.

Eu nu mai înțelegeam nimic. La început le-am luat drept niște femei ușoare care au hotărît să-și adapteze profesia la spiritul vremurilor. Mai tîrziu am putut constata că nu erau plătite pentru exercitarea apostolatului lor, chiar dacă acceptau mîncare, vin, tutun și vreun cadou fără valoare (o basma, un buchețel de flori de pădure). De-a lungul drumului le-am catalogat pe rînd drept nebune, escroace, trăsnite și sfinte, în felul lor.

Cele șase zile cît a durat drumul pînă la Barcelona au avut un conținut pe care aș îndrăzni să-l numesc bucolic. Călătoream în timpul zilei iar nopțile dormeam în grajdurile caselor ai căror stăpîni ne primeau cu frățească ospitalitate. Ne culcam în paie, ne acopeream cu pături pe care ni le împrumutau și încercam să dormim, lucru care nu întotdeauna era simplu, pentru că flăcăii aflaseră de morala vizitatoarelor și nu pregetau să viziteze dormitorul comun. O dată am fost trezit de niște mîini tremurătoare și am fost salutat astfel :

— Ei drăcie, ăsta-i bărbat !

Cu toate acestea, misionarele amorului liber se arătau neobosite. Dimineața, după ce mîncam o minunată bucată de slănină sau alte mezeluri și beam lapte abia muls cu pîine proaspătă, o porneam la drum. De obicei conduceam eu, ca răsplată pentru atențiile lor, căci împărțeau mîncarea și adăpostul cu mine fără ca eu să particip la activitățile lor. Dacă întîlneam vreun grup de greviști purtînd lozinci, îmi porunceau să apăs pe frînă și ocupantele camionului coborau, stăteau de vorbă, distribuiau textul cu femeia proletară și dispăreau printre copaci, lăsîndu-mă singur sau în compania celor mai bătrîni. În felul acesta am făcut multe prietenii și am primit o bună doză de îndoctrinare filozofică. Contrar supozițiilor mele inițiale, prozelitismul realizat printre bărbați (atît căsătoriți cît și burlaci) era sincer și cele șapte propagandiste ale amorului liber au fost întotdeauna tratate cu maximum de respect și deferență.

Astfel, am ajuns la Barcelona. Impresia pe care mi-a produs-o a fost dramatică. Ceea ce la țară era eliberare și bucurie, la oraș era violență și teamă. Întreruperea curentului electric cufundase conglomeratul urban într-un labirint tenebros unde orice trădare era acoperită și orice ură se putea exprima nepedepsită. Dacă ziua, pe lumină, străzile erau stăpînite de predicatorii egalității și frăției, nopțile se transformau în domeniul incontestabil al vagabonzilor, al hoților și al bandiților. Închiderea magazinelor și lipsa de alimente care proveneau din zonele rurale făcuseră ca escrocii să-și impună legile abuzive într-o bursă neagră unde cumpărarea unei pîini căpăta caracterul tragic al degradării.

La vederea acelui infern, le-am sfătuit pe predicatoarele amorului liber să renunțe la misiunea lor și să se întoarcă la țară.

— Locul nostru este alături de popor, spuseră.

— Acesta nu e popor, am replicat, e gloata, și nu știți de ce e în stare.

După o discuție aprinsă am reușit să le conving să-și petreacă noaptea la mine acasă. Cu toate acestea, ajungînd sub portal și văzînd aerul senioral al casei, se lipiră una de alta și refuzară să doarmă într-o casă burgheză. Le-am rugat (cu toate că știam la ce bîrfeli mă expuneam) să-mi permită să am grijă măcar de mezina Estrella, dar a fost absolut imposibil să le conving. Mă lăsară singur pe trotuar și dispărură în bezna străzilor fără lumină, în camionul lor, cu pancartele și visele lor. N-am mai aflat niciodată ceva despre ele.

Am petrecut două zile închis în casă, mîncînd ce s-au milostivit să-mi dea vecinii. În sfîrșit, a treia zi după înapoierea mea și a nouăsprezecea de la plecare, s-a dat drumul la curentul electric și orașul a intrat în normalitate. Pe pereți se mai vedeau încă afișe satirice pe care primele ploi ale toamnei nu le dezlipiseră încă. Pe străzi se îngrămădeau manifeste măturate de vînt, amestecate cu frunze uscate de platani care se desfunzeau și lăsau să se vadă un cer întunecat străbătut de fulgere. Trăsurile străluceau ca lăcuite de ploaie; felinarele

cu gaz se reflectau pe pavaj, ferestrele se acopereau cu perdele groase, din coşuri ieşea fum, drumeţii îşi grăbeau pasul molcom din timpul verii, înfăşuraţi în pelerine. Copiii se întorceau posomorîţi la şcoală. Maura era şef de guvern, şi Cambó, ministru de finanţe.

Am aflat din ziare despre moartea lui Lepprince.

Un incendiu distrusese în întregime fabrica Savolta. Din cauza grevei, întreg personalul lipsea din fabrică şi nu mai fusese altă victimă în afară de francez. De aici încolo, versiunile diferitelor ziare erau contradictorii. Unele afirmau că Lepprince se afla în fabrică cînd s-a declarat incendiul şi nu s-a mai putut salva ; altele, că încercase să stingă flăcările cu ajutorul cîtorva voluntari şi că l-a strivit o bîrnă sau un zid ; şi o a treia variantă îi atribuia moartea exploziei pulberei negre din magazii. Adevărul e că nici unul nu insista prea tare cu explicaţiile şi cu toţii evitau întrebarea cheie, adică : ce făcea Lepprince *singur* în fabrică ? A fost din propria lui voinţă sau era o crimă *inteligent* camuflată în accident ? Şi în cazul acesta, Lepprince a fost dus cu forţa la fabrică şi închis acolo ? Sau poate era deja mort cînd s-a declanşat incendiul ? *De ce* nu deschisese poliţia o anchetă ? Toate aceste întrebări nu şi-au găsit niciodată răspunsul.

În schimb, întreaga presă era unanimă în a reliefa „figura singulară a marelui financiar". Trecură sub tăcere faptul că întreprinderea era în pragul falimentului şi scriseseră hiperbolice elogii în memoria dispărutului. „Oraşele sînt făcute din locuitorii lor dar străinii le dau grandoare" *(La Vanguardia)* ; „era francez, dar a trăit şi a murit ca un catalan" *(El Brusi)* ; „a fost unul din creatorii marii industrii catalane, simbolul unei epoci, farul şi busola timpurilor moderne" *(El Mundo Gráfico)*. În rezumat, adevărate formule stereotipe. Doar *Glasul Justiţiei* îndrăzni să răscolească vechile vrajbe şi-şi intitula astfel un violent articol : „Cîinele a murit, dar turbarea continuă".

Chiar în după-amiaza acelei zile m-am dus la reşedinţa familiei Lepprince. Era o zi tristă de toamnă, rece şi ploioasă. Casa era cufundată în letargie ; ferestrele

erau închise ; grădina, mocirloasă ; copăceii se plecau sub bătaia vîntului. Am sunat și ușa s-a deschis cîțiva centimetri prin care apăru figura ascuțită a unei bătrîne servitoare.

— Ce doriți ?

— Bună ziua. Sînt Javier Miranda și aș dori s-o văd pe doamna, dacă e acasă.

— Este, dar nu primește pe nimeni.

— Sînt un vechi prieten al familiei. Mă mir că nu m-ați mai văzut pe-aici. Sînteți angajată de curînd ?

— Nu, domnule. Sînt de mai bine de treizeci de ani în serviciul doamnei Savolta și am fost doica Maríei Rosa.

— Înțeleg, am spus ca să-i cîștig simpatia, dumneavoastră lucrați în casa părinților doamnei, în vila din Sarriá, nu-i așa ?

Bătrîna servitoare mă privi cu neîncredere.

— Sînteți ziarist ?

— Nu. V-am spus cine sînt : un prieten al familiei. Vreți să-l chemați pe majordom ? El mă va recunoaște.

— Majordomul nu mai este. Au plecat cu toții cînd a murit domnișorul Paul-André.

O rafală de vînt ne aruncă stropii de ploaie în față. Aveam picioarele ude și doream să terminăm mai repede acea discuție.

— Spuneți-i doamnei că Javier Miranda dorește s-o vadă, fiți bună.

Ezită cîteva clipe. Apoi închise ușa și i-am auzit pașii din ce în ce mai slab, pînă se pierdură în interiorul vestibulului. Am așteptat în ploaie un timp care mi s-a părut foarte lung. În sfîrșit, se auziră din nou pașii bătrînei servitoare și ușa se deschise.

— Domnișoara María Rosa spune că puteți intra.

Vestibulul era în penumbră și cu toate acestea am observat că praful și dezordinea puseseră stăpînire pe casă. Pe jumătate bîjbîind am ajuns în micul birou al lui Lepprince. Rafturile bibliotecii erau goale, un scaun era răsturnat și pe perete se vedea un dreptunghi decolorat care indica locul ocupat odinioară de tabloul lui

Monet, pentru care Lepprince avea atîta admirație. Cînd mi-am aprins o țigară, am observat că nu mai erau nici scrumiere. Mica ușă dintre birou și salon se deschise și apăru din nou bătrîna servitoare.

— Poftiți, domnișorule, spuse șoptind abia perceptibil.

Am intrat în salonul în care de atîtea ori băusem cafea María Coral, María Rosa, Lepprince și cu mine. Aici dezordinea era impresionantă. Pe mese erau îngrămădite cești de cafea, multe dintre ele cu zațul gelatinos pe fund. Podeaua era plină de chiștoace, bețe de chibrituri și scrum. Aerul era greu. Obloanele ferestrelor, așa cum se putea vedea din afară, erau bine închise și doar o slabă lumină artificială lumina încăperea. Pe sofa stătea întinsă María Rosa Savolta, acoperită cu o pătură, și lîngă ea se balansa un legănaș în care dormea un copil abia născut. Am observat că María Rosa Savolta își recăpătase aspectul normal și am dedus că acel copil nu era altul decît fiul lui Lepprince.

— Îmi pare rău că v-am deranjat, doamnă, am spus apropiindu-mă de sofa.

— Nu te scuza, Javier, răspunse María Rosa Savolta fără să mă privească. Ia loc și iartă dezordinea asta. A venit foarte multă lume la funeralii, știi ?

Mi-am amintit că funeraliile avuseseră loc cu mai bine de o săptămînă în urmă, dar nu am făcut nici un comentariu.

— A venit toată lumea la funeralii, după cum mi-au povestit, continuă văduva lui Lepprince. Eu nu am putut asista, pentru că nășteam în casa mamei mele. Mi-au ascuns totul de teama de a nu pierde copilul. Abia acum două zile am aflat despre Paul-André. Mi-a părut foarte rău că nu am putut asista la funeralii. Mi-au spus că era mai multă lume decît la tatăl meu. Tu ai fost, Javier ?

Vorbea mașinal, ca oamenii aflați în stare hipnotică.

— Am lipsit din Barcelona și n-am aflat despre nenorocire din cauza grevei, am spus, și am adăugat, fără tranziție, ca să evit subiectul funeraliilor : slujnica mi-a spus că e de peste treizeci de ani în serviciul dumneavoastră.

— Serafina ? Da, slujea în casa părinților mei cînd m-am născut eu. Mi-a împrumutat-o mama... servitorii noștri au plecat fără să ne anunțe. Cred că au luat și obiecte de valoare.

— De ce nu ați rămas la mama dumneavoastră ?

— Am preferat să vin, provizoriu. Nu știam în ce stare se găsea casa. Am pus-o în vînzare pe cea din Sarria, înțelegi ? Da, au și apărut cîțiva cumpărători, dar asta presupune o agitație pe care nu m-am simțit în stare s-o suport : vizite, tocmeli, îți închipui. Acum, că ne știu la ananghie, toți încearcă să profite și să pună mîna pe lucrurile noastre pentru cîțiva bănuți. Aici, în schimb, nu vine nimeni. Casa are trei ipoteci și pînă ce vor cădea de acord să o vîndă la licitație, nu mă vor deranja. Cortabanyes zice că asta ar putea dura un an și mai bine. N-a mai rămas nimic de furat, ai văzut cum au curățat totul ?

În vocea ei nu era nici urmă de tristețe. Parcă era un bătrîn hoinar care își depăna aventurile îmbrăcîndu-le într-o confuză indiferență nivelatoare.

— Ziceau că au venit pentru funeralii, dar mințeau. Știu eu bine pentru ce au venit : să care tot. Ah, dacă ar trăi tata ! Ar fi avut el grijă, și încă cum ! Și nici ei n-ar fi îndrăznit, nemernicii ! Dar ce puteam face noi, două femei singure ? Cortabanyes a încercat să salveze cîte ceva, cel puțin așa spune, dar după cît se vede n-a prea reușit.

Tăcu și se cufundă într-o stare cataleptică, cu privirea fixă în tavan.

— În fond, e mai bine că Paul-André a murit. A evitat astfel spectacolul ingratitudinii. Doamne, să jefuiești casa unui mort... Și mai ales a unui om căruia îi datorezi pînă și hainele de pe tine. Cînd tata a preluat întreprinderea, majoritatea dintre ei erau niște muritori de foame : furnizori pe la ateliere de reparații sau altele de felul acesta. Tata și Paul-André i-au făcut să cîștige bani cu grămada... și acum cred că au dreptul să fure și să păteze memoria celor morți, pentru că știu eu că acum umblă peste tot și-l bîrfesc pe soțul meu : ba că a fost un administrator nepriceput, ba că n-a știut să se adapteze timpurilor noi sau mai știu eu ce. Mi-ar plă-

cea să văd ce s-ar fi ales de ei dacă Paul-André nu le-ar fi întins de atîtea ori mîna. Veneau ca într-o procesiune în casa asta și-i cereau cu lacrimi în ochi și aproape în genunchi vreun împrumut sau vreo favoare ; cum făcuseră mai înainte și cu tata. Iar acum ei sînt aceia care ar vrea să pună mîna pe casa din Sarriá, pe un preț de nimic. Amîndoi, și tata și Paul-André, au fost prea buni : dădeau tot ce aveau cu amîndouă mîinile. Cîteodată chiar și ce nu aveau, chiar și asta dădeau, doar ca să facă o favoare unui prieten ; din plăcerea de a ajuta, fără să ceară dobînzi și nici garanții, fără presiuni nici documente, crezînd în cuvîntul de onoare, așa cum fac adevărații cavaleri. Și ei plecau mergînd de-a-ndoaselea, cu spinările încovoiate, zîmbitori, servili... În schimb, acum, cînd nu mai avem în jurul nostru nici un bărbat care să ne apere, privește ce au făcut : au furat. Acesta-i cuvîntul, furat. Ah, Doamne, cît sînt de singură. Dacă cel puțin ar fi trăit unchiul Nicolás, sau bietul Pere Parells... Ei n-ar fi îngăduit ; ne iubeau cu-adevărat, erau ca din familie. Dar pe rînd s-au dus cu toții, fie-le țărîna ușoară.

Pentru prima dată ochii ei se fixară într-ai mei și am perceput o ușoară sclipire, străină de ură, de dispreț și de amărăciune, o sclipire care mă înspăimîntă, pentru că mi s-a părut că recunosc în ea semne de dezechilibru mintal. Am făcut o nouă încercare de a devia conversația.

— Și băiatul ce face ? Pare voinic.

— Nu e băiat. E fată. Nici cu asta nu am avut noroc. Dacă ar fi fost băiat, viața mea ar fi avut alt scop : să-l educ și să-l pregătesc să fie demn de memoria tatălui său și a bunicului său. Dar această nefericită, ce poate ea spera altceva decît să se resemneze să sufere ce am suferit mama și cu mine ?

Fetița începu să plîngă de parcă ar fi auzit cuvintele mamei sale și le-ar fi captat amarul înțeles profetic. Apăru Serafina, bătrîna servitoare, și luă fetița în brațe, legănînd-o blînd și îngînîndu-i un cîntecel monoton.

— Mă duc să-i dau biberonul, că e vremea, nu-i așa, domnișoară María Rosa ?

— Foarte bine, Serafina, răspunse María Rosa fără pic de interes.

— Dumneavoastră nu vreți să mîncați nimic, domnișoară ? Doctorul v-a recomandat insistent să vă alimentați bine.

— Știu, Serafina, nu mă plictisi.

— Domnișorule, spuneți-i să se îngrijească, mă rugă bătrîna servitoare.

— Așa e, am spus eu fără mare încredere în eficacitatea intervenției mele.

— Dacă n-o faceți pentru dumneavoastră, domnișoară, faceți-o cel puțin pentru acest îngeraș, care are nevoie de dumneavoastră mai mult decît orice pe lume.

— Destul, Serafina ; du-te și lasă-ne în pace.

După plecarea Serafinei, María Rosa Savolta făcu un efort să se ridice, dar căzu la loc, epuizată.

— Sînteți slăbită, nu vă mișcați, am spus eu.

— Vrei să-mi faci un serviciu ? Pe bufetul acela e o cutie din piele. Înăuntru sînt țigări, servește-te și dă-mi și mie una.

— Credeam că nu fumați.

— Nu fumam, dar acum fumez. Aprinde-o tu, fii bun.

Am găsit cutia și am aprins o țigară, în care am recunoscut, după forma ovală și culorile pestrițe, pe cele fumate de Lepprince, din care avea o bună provizie pentru că erau o marcă greu de procurat.

— Nu cred că vă face bine.

— Oh, mai lăsați-mă cu toții în pace să fac ce vreau eu. La ce bun să mă îngrijesc ? Aspiră fumul cu aviditate și lipsă de experiență, cu aere de femeie fatală, imitînd filmele melodramatice. Hai, spune-mi la ce bun să mă îngrijesc. Paul-André îmi repeta toată ziulica : ai grijă, nu face asta, nu face aia. Și uite-l acum, la ce i-ar fi folosit dacă n-ar fi fumat toată viața ? Ah, Doamne, ce nenorocire !

Tutunul părea să aibă un efect calmant asupra ei, pentru că fața i se relaxase și lacrimi mari i se rostogoleau pe obraji. Tuși și aruncă țigara pe podea, plină de dezgust.

— Lasă-mă singură, Javier. Îți mulțumesc mult pentru vizită, dar acum aș prefera să mă odihnesc, dacă nu te superi.

— Vă înțeleg foarte bine. Dacă vă pot fi în vreun fel de folos, nu aveți decît să mă chemați. Știți și adresa și telefonul meu.

— Mulțumesc. Apropo, ce mai face soția ta ? Acum că mă gîndesc, e ciudat că n-a venit cu tine.

— E puțin răcită... stă în casă... dar curînd se va face bine și va veni, fără îndoială, vă asigur.

Nu părea să asculte ceea ce spuneam. Făcu un gest ușor de salut și eu am pornit spre ușă încercînd să nu mă împiedic de obiectele împrăștiate peste tot.

Bătrîna slujnică mă însoți în vestibul ținînd în brațe fetița care părea să doarmă. Am întrebat-o pe bătrînă dacă mai era cineva în casă.

— Nu, domnule. Domnișoara María Rosa, fetița, eu... și dumneavoastră, bineînțeles.

— Mi s-a părut că merge cineva deasupra.

— Isuse ! exclamă slujnica în șoaptă.

Tăcurăm și auzirăm zgomotul inconfundabil al unor pași discreți deasupra capetelor noastre. Serafina începu să tremure și să se roage în șoaptă.

— Mă duc să văd ce este, am spus.

— Nu urcați, domnule ! Ar putea fi un hoț sau un răufăcător sau un grevist care se ascunde. Ar fi mai bine să chemăm poliția. Telefonul e în bibliotecă.

Era un sfat foarte înțelept, dar eu aveam anumite bănuieli care mă îndemnau să verific singur identitatea misteriosului vizitator. Fără să știu cine putea fi, aveam convingerea că nu era un necunoscut și nici un hoț de rînd. Pe de altă parte, situațiile riscante îmi deveniseră în ultimul timp foarte familiare.

— Nu vă mișcați de-aici. Dacă în zece minute nu am coborît, chemați poliția. Și, mai ales, nu-i spuneți nimic doamnei.

A promis că așa va face, am lăsat-o blestemînd și am urcat scările în vîrful picioarelor. Pe coridor era întuneric pentru că ferestrele și balcoanele erau ermetic închise. M-am aventurat pe orbecăite. Nu cunoșteam aranjamentul încăperilor nici al mobilelor, așa că mer-

geam cu mare grijă ca să nu mă împiedic și să fac vreun zgomot. La capătul coridorului am văzut o lumină slabă. Am bănuit că era o lanternă și am pornit-o într-acolo. Zgomotele încetaseră. Ajungînd la ușa camerei din care provenea lumina, m-am oprit. Am zărit o siluetă care răvășea niște hîrtii la un birou, cu ajutorul unei mici lanterne.

— Ce faceți dumneavoastră aici, m-am adresat bărbatului care cerceta biroul.

Silueta se întoarse și îndreptă spre mine conul de lumină al lanternei. Aproape în aceeași clipă un al doilea personaj, la care eu nu mă așteptasem, se năpusti asupra mea și începu să mă lovească cu pumnii. M-am retras apărîndu-mă cu brațele și încercînd să resping atacul. Omul cu lanterna începu să rîdă și spuse :

— Lasă-l, sergent, e vechiul nostru prieten Miranda.

Loviturile încetară și cel care vorbise aprinse lumina.

— E inutil să ne mai ascundem, dacă acum ne-a descoperit, exclamă, stingînd lanterna și punînd-o în buzunarul hainei.

Într-adevăr, nu era un necunoscut, ci comisarul Vázquez, a cărui prezență în Barcelona mă umplu de uimire.

— Credeați că e altcineva, nu-i așa ? spuse fără a înceta să rîdă pe-nfundate. Nu vă faceți iluzii, prietene Miranda. Lepprince e mort de-a binelea.

După ce am liniștit-o pe bătrîna servitoare, am părăsit casa, comisarul Vázquez, ajutorul lui, pe care Vázquez l-a prezentat ca sergent Totorno — un tip șters, ursuz și necioplit, ciung de mîna dreaptă în urma unui glonț primit cu ani în urmă în atentatul pus la cale de Lucas Chiorul împotriva lui Lepprince într-un teatru, și care s-a scuzat, mormăind, pentru purtarea lui exagerată, adăugînd că „era mai bine să te scuzi decît să te trezești cu un pumnal în spate“ —, și cu mine. Mai ploua încă și de aceea Vázquez m-a invitat în mașina lui. Am pornit spre centru și pe drum comisarul mi-a povestit că se afla de mai mult de o lună în Barcelona, rechemat pe vechiul lui post în urma ultimelor schim-

bări din minister, care îi permiseseră să facă apel la Madrid și să obțină revizuirea cazului său. De cum a pus piciorul în oraș, și în ciuda faptului că dosarul Savolta fusese clasat, comisarul Vázquez și-a dedicat timpul cercetării acestuia cu aceeași perseverență de odinioară. Percheziția din casa lui Lepprince făcea parte din investigațiile lui.

— Bineînțeles că nu am și nici n-aș fi putut obține un ordin judecătoresc, așa că am hotărît să acționez din proprie inițiativă și pe riscul meu. E vorba, fără îndoială de o ilegalitate, dar sper că dumneavoastră nu ne veți denunța, spuse pe un ton camaraderesc.

L-am liniștit în această privință și m-a invitat la o cafea cu lapte.

— Știu că a fost o vreme cînd noi doi nu ne înțelegeam prea bine, adăugă, dar asta e de domeniul istoriei. Acceptați invitația mea și să uităm trecutul.

Nu puteam refuza și, pe de altă parte, știam cît de dornic era comisarul să-și destăinuie descoperirile lui. De aceea am acceptat cu plăcere și am oprit în fața unei ceainării. Sergentul Totorno, care în mod vizibil nu mă simpatiza — desigur pentru că fusese obligat să-și ceară scuze pentru ceva ce el considera perfect normal —, ne salută și-și continuă drumul spre Comisariat. Comisarul și cu mine am intrat în ceainărie, am cerut două cafele cu lapte și am rămas multă vreme tăcuți, privind prin ferestre cum se cernea ploaia.

— Știați, prietene Miranda, începu să spună comisarul Vázquez după ce a sorbit din cafeaua cu lapte și și-a aprins o țigară, că multă vreme v-am considerat pe dumneavoastră principalul suspect? Nu, nu vă aprindeți; acum nu mai cred. Ba mai mult, cred că nici măcar nu erați la curent cu ceea ce se întîmpla. Dar trebuie să-mi iertați suspiciunea: toate pistele duceau spre dumneavoastră. Asta m-a derutat, dar în același timp mi-a și dat cheia misterului. Vă amintiți noaptea în care v-am luat cu asalt casa? V-ați înfuriat și acest lucru, atît de obișnuit, m-a făcut să văd limpede. Purtarea dumneavoastră nu era tipică pentru cineva care se simte vino-

vat. Eu căutam o destăinuire sau o prefăcătorie calculată, un alibi, în sfîrșit, care, dacă ar fi fost amănunțit pregătit, mi-ar fi confirmat bănuielile. Dar atitudinea dumneavoastră, atît de naivă, vecină cu temeritatea, m-a dezarmat. Apoi, după ce am meditat, am înțeles ce se întîmplase de fapt. Dumneavoastră nu aveați alibi pentru că dumneavoastră erați alibiul. Al lui Lepprince, veți întreba ? Da, desigur, al cui altcuiva ? Ei, la naiba, văd că nu știți nimic. Bine, o s-o iau de la început dacă aveți la dispoziție cîteva ore și dacă mă invitați să fumez. Mi s-au terminat țigările.

Nu aveam nimic de făcut și, cum e ușor de presupus, ardeam de dorința de a afla destăinuirile comisarului Vazquez. I-am spus asta și el adoptă obișnuita lui afectare, ceea ce îmi aminti fugar de discuțiile din casa lui Lepprince, cînd el și cu mine primeam vizita comisarului și ascultam, jumătate în glumă, jumătate în serios, lungile lui dizertații. Dar cum am spus, n-a fost decît o rememorare fugară, pentru că imediat cuvintele polițistului îmi captară atenția.

— Ați auzit vreodată vorbindu-se, spuse, despre un tip numit Nemesio Cabra Gómez ? Nu, bineînțeles. Și cu toate acestea deține un rol esențial în ceea ce am să vă povestesc. Pentru că, dintre toți cei care au luat parte la această afacere, cu excepția protagoniștilor, a fost primul și multă vreme singurul care a intuit adevărul — comisarul schiță un zîmbet adresat memoriei lui. Un tip ascuțit la minte, bietul Nemesio, și încă cum. Cu toate că, dacă mă gîndesc bine, nici chiar el însuși nu-și dădea seama de ceea ce știa. În orice caz, faptele, atît cît le cunosc eu, s-au petrecut astfel.

Istoria pe care mi-a povestit-o comisarul Vázquez începuse cu treizeci și ceva de ani mai înainte, cînd extravagantul și multimilionarul olandez Hugo Van der Vich venise în Spania, invitat de cîțiva aristocrați catalani, ca să ia parte la o partidă de vînătoare în pădurea Cadí. Din grup făcea parte un tînăr avocat numit Cortabanyes care, în cursul unei discuții avute într-o pauză, și în care, așa cum se obișnuiește, s-a vorbit despre tipuri și mărci de puști, l-a convins pe olandez de avantajele înființării unei fabrici de arme de vînătoare în

Barcelona. Poate că proiectul includea fabricarea unui exemplar mai sofisticat decît cele existente la acea dată pe piață ; poate alte considerații — de tip fiscal, de exemplu — l-au îndemnat pe Van der Vich să pună în practică o idee atît de extraordinară. În orice caz, tînărul Cortabanyes s-a dovedit deosebit de persuasiv. Era un avocat începător, de origină umilă, mijloace de trai modeste și fără relații, care lupta să-și croiască drumul fără alte mijloace decît inteligența, energia și propria putere de convingere. Nu doar dorința de cîștig și de prestigiu îl făceau să prospere : tînărul Cortabanyes vroia să se căsătorească cu o frumoasă fată dintr-o cunoscută familie barceloneză ai cărei părinți se opuneau la o căsătorie atît de puțin convenabilă. Oricum, Van der Vich se lăsă acaparat de cuvintele ambițiosului avocat și proiectul deveni realitate. Atunci Cortabanyes începu să-și pună în aplicare planul : adună de pe ultimile trepte ale bursei pe un necioplit negustor, încăpățînat și lacom, pe nume Eric Savolta, și-l prezentă olandezului ca pe un abil financiar catalan. Apoi făcu același lucru și cu alți indivizi de origini obscure, proveniți din diverse ramuri ale industriei : Nicolás Claudedeu, Pere Parells și alții, care nu au legătură cu acest caz. Van der Vich avea încredere în Cortabanyes și avu și în Savolta. Probabil că niciodată nu și-a dat seama de înșelăciunea care îl înconjura, pentru că puțin după aceea se întoarse în țara lui, nu se mai interesă de fabrica de arme de vînătoare și începu să-și piardă mințile concomitent și în același ritm în care arivиștii îi sustrăgeau acțiunile, astfel încît atunci cînd Van der Vich muri în împrejurări dramatice, Cortabanyes și Savolta își băgaseră în propriile buzunare aproape toate acțiunile și erau stăpînii incontestabili ai întreprinderii. Încetară să mai fabrice elegante puști de vînătoare și începură să producă armament de război, cîștigară bani și tînărul avocat putu în sfîrșit să se căsătorească cu frumoasa fată de familie bună. Totul părea că merge ca pe roate, cînd o întîmplare neprevăzută interveni în viața lui Cortabanyes : soția lui, la împlinirea unui an de la nuntă, muri la naștere. Fu o lovitură îngrozitoare pentru omul care se simțea sigur, fericit și îndrăgostit. Cortabanyes se cufundă într-o stare depre-

sivă din care nu mai ieșea, vîndu lui Savolta pachetul lui de acțiuni și-și deschise un cabinet, umil, hotărît să vegeteze și să-și uite visurile de grandoare.

— Aici există un punct obscur în povestire, spuse Vázquez făcînd o pauză ca să-și aprindă o țigară. Eu am în această privință propria mea teorie, dar dumneavoastră sînteți liber s-o considerați greșită. Mă refer, desigur, la fiul lui Cortabanyes : ce s-a întîmplat cu el ? A murit și el la naștere ? Sau a trăit, iar tatăl lui, considerîndu-l vinovat de moartea mamei, l-a îndepărtat de el ? Nu se știe nimic, iar Cortabanyes nu pare dispus să clarifice problema. Oricum ar fi, dacă a existat un fiu, acesta a dispărut.

După retragerea lui Cortabanyes, întreprinderea Savolta își continuă drumul ascendent. Trecură treizeci de ani fără să se fi petrecut vreo schimbare ; Savolta, Parells și Claudedeu îmbătrîniră ; izbucni războiul în Europa și întreprinderea stabili un acord exclusiv de aprovizionare cu guvernul francez. Cam în vremea aceea își făcu apariția în Barcolena un tînăr *dandy* provenind din Paris — de unde fugise, după cum îi plăcea lui să spună, pentru a evita neplăcerile conflagrației —, care spuse că se numea Paul-André Lepprince. Acest Lepprince se instală în cel mai bun hotel din oraș și începu să ducă o viață opulentă, ca a omului care nu știe ce să mai facă cu banii. Cine era în realitate acest misterios personaj ? Poliția franceză, cu care Vázquez intrase în contact, neagă că l-ar cunoaște ba, mai mult, averea de care făcea el paradă se dovedi a fi inexistentă. Era vorba deci de un escroc de rînd, de un aventurier internațional, de un trișor, de un vînător de zestre ? Comisarul Vázquez, așa cum spusese, avea propria lui ipoteză. În orice caz, reconstituind pașii francezului, se află că acesta luase legătura cu Cortabanyes îndată ce sosise în Barcelona și, prin intermediul avocatului, cu Savolta. Tot în zona ipotezelor, se pare că avocatul nu ignora personalitatea frauduloasă a individului și că s-a folosit de tot prestigiul lui și de vechea camaraderie pentru a risipi rezervele pe care fără îndoială le avea Savolta. Dar oare ce l-a putut îndemna pe avocat, bătrîn și obosit în vremea aceea, să se scuture de marasmul celor treizeci de

ani și să se îmbarce într-o aventură care nu putea fi calificată decît ca nesăbuită ? Enigmă.

Lepprince era inteligent și mai ales abil : curînd cîștigă încrederea lui Savolta, a cărui sănătate se înrăutățea cu pași repezi. Probabil că magnatul se lăsă impresionat, fără să-și dea seama, de eleganța, de manierele, de înfățișarea plăcută a francezului în care vedea, poate, un succesor pe potriva imperiului său comercial și al stirpei lui, căci, așa cum e știut, Savolta avea o fiică la vîrsta măritișului. În felul acesta, Lepprince se transformă în favoritul lui Savolta și obținu o putere nelimitată asupra tuturor sectoarelor întreprinderii. Dacă s-ar fi mulțumit să urmeze cursul evenimentelor, Lepprince s-ar fi căsătorit cu fiica lui Savolta și la momentul potrivit ar fi moștenit de la socrul lui întreprinderea. Dar Lepprince nu putea aștepta : ambiția lui era nemăsurată, și, timpul, dușmanul lui ; trebuia să acționeze rapid și nu vroia ca din întîmplare să se descopere înșelătoria cu falsa lui personalitate, și astfel să i se întrerupă ascensiunea. Războiul din Europa i-a oferit ocazia pe care o căuta. Intră în legătură cu un spion neamț, pe nume Victor Pratz, și contractă cu Imperiile Centrale furnizarea regulată de armament cu plata direct la el, prin intermediul lui Pratz. Nici Savolta și nici alt membru al întreprinderii nu trebuiau să afle despre această afacere, armele urmînd să fie scoase clandestin din magazii și transportate pe rute fixe printr-un lanț de contrabandiști angajați cu grijă. Poziția privilegiată a lui Lepprince în cadrul întreprinderii îi permitea să realizeze aceste sustrageri cu minimum de risc. Desigur, Lepprince intenționa să pună deoparte o mică avere pentru cazul în care adevărata lui personalitate va fi descoperită și de proiectele lui de viitor s-ar fi ales praful.

Afacerile mergeau ca pe roate, dar apăreau probleme la tot pasul. Muncitorii erau nemulțumiți : erau obligați să muncească în condiții extrem de proaste un număr mare de ore pentru a produce imensa cantitate de arme pe care o cereau acordurile secrete ale lui Lepprince, fără ca salariile lor să crească în mod corespunzător. Pe scurt : voiau ori să lucreze mai puțin ori să cîștige mai

mult. Au avut loc tentative de greve care, în împrejurări normale, nu ar fi avut prea mare importanță, pentru că Nicolás Claudedeu, care îndeplinea funcția de șef de personal cu o energie ce-l făcuse să merite porecla de „Omul cu Mîna de Fier", știa cum să rezolve astfel de situații. Dar Lepprince nu putea permite ca Nicolás Claudedeu să intervină, pentru că o cercetare ar fi scos la lumină activitățile lui secrete. Sfătuindu-se cu Cortabanyes și cu Victor Pratz, a hotărît s-o ia înaintea „Omului cu Mîna de Fier" și a angajat doi bătăuși care au semănat teroarea printre liderii muncitorilor.

Dar o acțiune de acest fel nu era lipsită de riscuri și Lepprince nu era dispus să le accepte, spuse comisarul Vázquez privindu-mă fix în ochi. Trebuia să găsească pe cineva de încredere, străin de escrocheriile lui Lepprince și ale lui Victor Pratz asupra căruia să arunce vina în cazul în care lucrurile ar fi mers prost. Un țap ispășitor, mă înțelegeți. Un intermediar.

— Vă referiți la mine ? am întrebat ghicind restul povestirii.

— Exact, spuse comisarul Vázquez.

Cu toate acestea, Lepprince a săvîrșit o eroare care avea să-l coste scump : s-a îndrăgostit de María Coral. O femeie nu-i putea împiedica planurile, dar a fost slab și a căzut în ispită. A făcut-o pe țigancă să-și părăsească tovarășii și a instalat-o în hotelul din strada Princesa unde cu trei ani mai tîrziu María Coral și-a petrecut convalescența și din care am scos-o eu pentru a o transforma în soția mea.

Pericolul fusese înlăturat, dar numai provizoriu. Trebuia să găsească o sluție definitivă și norocul i-a surîs lui Lepprince : într-o seară, cînd se întorcea pe jos acasă, absorbit de cabalele lui, un vagabond i-a vîndut un jurnal. L-a cumpărat automat și l-a citit din plictiseală. Era *Glasul Justiției* și în el apărea un articol al lui Domingo Pajarito de Soto despre întreprinderea Savolta. Ideile veniră una după alta. În mai puțin de o oră totul fusese programat și hotărît. Lepprince se consultă cu Victor Pratz și acesta consideră planul bun. Mai trebuia doar executat fără nici o eroare.

În mare, planul consta în următoarele : Pajarito de Soto era un om naiv și incoruptibil, fără nici un fel de afiliere la vreun partid. Era de aceea lipsit de proptele și deci ușor de controlat. I s-au creat facilități pentru a cerceta, și asta a și făcut. Nu trebuia decît să fie urmărit pentru a i se folosi rezultatele pe măsură ce le obținea. Cercetările, orientate în mod just, aveau un dublu scop. În primul rînd, să-i compromită pe muncitori ; în al doilea rînd, escrocheriile săvîrșite de Lepprince. Dacă Pajarito de Soto ar fi descoperit ceva, ar fi consemnat în raport, raportul ar fi ajuns direct în mîinile lui Lepprince și acesta ar fi avut prilejul să intervină.

— Prima parte a sarcinei lui, Pajarito de Soto și-a îndeplinit-o cum nu se putea mai bine. Urmărindu-l, au dat de urmele instigatorilor și conducătorilor muncitorilor, și au acționat în consecință. În ce privește a doua parte... ei bine, Pajarito de Soto era mai puțin naiv decît părea. Descoperi escrocheria dar tăcu ca un pește. Poate urmărea să-l șantajeze pe Lepprince în viitor, poate dorea să se răzbune pentru că fusese folosit. Gravă eroare care avea să-l coste viața pe el și pe mulți alții, suspină comisarul Vázquez.

Disperat de insuccesul acțiunii lui mediatoare în conflictul social și conștient de faptul că fusese folosit ca să atîțe prada, nefericitul jurnalist se apucă de băut și începu să vorbească mai mult decît trebuia. Un agent al lui Lepprince, căci era urmărit pas cu pas, îl auzi referindu-se la „un anume domn pe care l-ar fi putut pune în mare încurcătură dacă ar fi avut chef". Lepprince îl condamnă și Victor Pratz îl omorî într-o noapte de decembrie, pe cînd se întorcea acasă.

Dar Lepprince nu era singurul care îl urmărea pe Pajarito de Soto. Pere Parells începuse să aibă bănuieli în legătură cu Lepprince încă din zilele în care își făcuse spectaculoasa apariție. Pere Parells era un om inteligent și cu mult bun-simț. Nu avea încredere în venetici și respingea succesele facile. Convins că neașteptatul amestec al francezului în problemele de personal ale întreprinderii camuflau alte scopuri, hotărî să-l urmărească și să-l deascoasă pe Pajarito de Soto. În acest scop, an-

gajă un neînsemnat și pitoresc turnător folosit de poliție, un adevărat reziduu social, pe nume Nemesio Cabra Gómez. Nemesio își îndeplini sarcina, dar ajunse tîrziu : abia apucă să-l cunoască pe Pajarito de Soto, că acesta muri de mîna lui Pratz. Cu toate acestea, înainte de a muri și prevăzîndu-și iminentul sfîrșit, Pajarito de Soto scrisese o scrisoare în care, după cît se pare, explica tot ce descoperise în întreprinderea Savolta. Nemesio Cabra Gómez văzu scrisoarea, dar nu și destinatarul. Îl informă de existența ei pe Pere Parells și apoi pe comisarul Vázquez. Fie din indiscreția lui Nemesio sau poate chiar a lui Parells, fie prin intermediul agenților lui, Lepprince află și el despre scrisoare și înnebuni căutînd-o. Au fost clipe de coșmar pentru francez ; zilele treceau și scrisoarea nu apărea. Lepprince vedea pendulînd deasupra capului său sabia lui Damocles. Văzînd că lucrurile nu se rezolvau în nici un fel se hotărî să joace ultima carte și să-l omoare pe Savolta. Dacă scrisoarea era în posesia lui, atunci pericolul era înlăturat ; dacă nu, atunci Lepprince urma să ocupe funcția cea mai înaltă în întreprindere — nunta cu María Rosa Savolta era pregătită în cele mai mici amănunte — și în felul acesta se punea la adăpost de orice acuzație sau, cel puțin, putea para prima lovitură.

Pratz și oamenii lui îl lichidară pe Savolta în noaptea de Anul Nou, dar scrisoarea nu apăru. Pentru asasinarea lui Savolta au fost acuzați muncitorii și apoi executați.

— Da, știu că a fost vina mea, spuse comisarul Vázquez, dar nu îmi fac prea multe reproșuri. Indivizii aceia meritau plutonul de execuție pentru mult mai multe motive.

Muncitorii, la rîndul lor, au crezut că Nemesio Cabra Gómez trădase și că îl vînduse pe Pajarito de Soto și-i cerură trădătorului să le destăinuie adevărul în schimbul vieții lui. Nemesio alergă la Vázquez, dar comisarul nu-l ascultă, pentru că pe atunci nu-și dăduse încă seama că moartea ziaristului și cea a magnatului aveau legături mult mai profunde decît în aparență. Incapabil să suporte responsabilitatea atîtor morți — lumea îl considera vinovat de execuția teroriștilor —, Nemesio Cabra

Gómez își pierdu și puțina judecată pe care o avea și sfîrși la ospiciu. Apoi, fu asasinat Claudedeu. Fără Claudedeu, Pere Parells se trezi singur în fața unui Lepprince atotputernic și, fie din frică, fie din alte motive, chiar dacă știa ceva, tăcu. Siguri de poziția lor, Lepprince și Pratz ieșiră din umbră : primul, instalîndu-se pe tronul lui Savolta, iar neamțul, cu pseudonimul de Max, făcînd pe gorila francezului. Cu atentatul eșuat al lui Lucas Chiorul, primul act al tragediei luă sfîrșit.

— Și cine era destinatarul scrisorii ? întrebai.

Comisarul Vázquez oftă. Așteptase tot timpul întrebarea mea și era mulțumit că putea să-mi răspundă. Din buzunarul interior al hainei scoase un plic mototolit și mi-l întinse. Era scrisoarea lui Pajarito de Soto și îmi era adresată.

— Dumneavoastră, da, dar nu pe adresa de acasă. Priviți, o recunoașteți ? Sigur, e chiar adresa lui Pajarito de Soto. Nefericitul nu era chiar atît de bleg cum îl credeam cu toții. Dorea ca descoperirile lui compromițătoare să ajungă în mîinile dumneavoastră, dar numai în cazul în care el ar fi murit. Probabil că în noaptea aceea și-a presimțit apropiatul sfîrșit și a scris scrisoarea. Dacă ar fi murit, dumneavoastră v-ați fi dus la el acasă (i-a cerut lui Nemesio Cabra Gómez să vă găsească, lucru pe care acesta nu l-a făcut pentru că lucra pentru Parells și acesta îi interzisese) ; iar dacă trăia, și-ar fi putut recupera scrisoarea delatoare și ar fi continuat să dețină monopolul descoperirilor lui. Bine gîndit, nu-i așa ?

Zîmbetul lui Vázquez deveni malițios.

— Ceea ce nu știa Pajarito de Soto, continuă, era că dumneavoastră și Teresa, nevasta lui, îi puneați coarne. Să nu vă miraţi că știu, prietene Miranda. Teresa în persoană mi-a povestit totul. Da, am descoperit unde locuiește acum. Nu, n-o să vă spun. M-a rugat să n-o fac, iar eu, credeți-mă sînt un cavaler. De la Teresa am aflat despre aventura dumneavoastră și despre scrisoare. Citiți-o : vă este adresată, la urma urmelor. Eu, bineînțeles, am deschis-o. Sînt obligat să vă cer din nou scuze. Dar știți, profesiunea...

Am deschis plicul și am citit scrisoarea. Era foarte scurtă, doar cîteva note grăbite, scrise cu litere tremurate :

„Javier, Lepprince este vinovat de moartea mea. El și un spion pe nume Pratz vînd arme nemților fără știința lui Savolta. Ai grijă de Teresa și nu avea încredere în Cortabanyes."

Am împăturit hîrtia, am pus-o din nou în plic și i l-am înapoiat lui Vázquez.

— Remușcările provocate de adulter au făcut ca dumneavoastră și Teresa să hotărîți să nu vă mai vedeți. Teresa a fugit din Barcelona cu băiatul ei și a luat cu ea scrisoarea. Și în timp ce scrisoarea călătorea prin Spania printre scutece, aici oamenii se ucideau pentru a intra în posesia ei. Vedeți și dumneavoastră cît e de complicată viața, dragă Miranda, reflectă comisarul.

Cel de-al doilea act al tragediei începu cînd comisarul Vázquez, nemulțumit de întorsătura pe care o luaseră evenimentele, hotărî să redeschidă cazul și începu să facă legături între întîmplări izolate. Își aminti de Nemesio Cabra Gómez și hotărî să se ducă să-l vadă la ospiciu unde se afla de mai bine de un an, și să-l interogheze dacă starea lui i-ar fi permis-o. Nemesio îi pomeni din nou despre scrisoarea lui Pajarito de Soto și din nou menționă numele meu. Vázquez crezu că înțelege și alergă la mine acasă, dar stîngăcia mea mă salvă de bănuielile lui. Excluzîndu-mă pe mine, rămînea doar Lepprince. Acesta, care pusese să-l urmărească pe comisar, nu-și pierdu vremea. Poziția lui îi procurase prieteni influenți și obținu exilul comisarului.

— Poate s-a gîndit chiar să mă omoare, spuse Vázquez, dar nu e ușor să omori un comisar de brigadă socială.

Eliberat de Vázquez, Lepprince putu în sfîrșit să respire, dar un fapt neprevăzut îi schimbă viața. María Coral, pe care Lepprince continua s-o iubească, se întoarse în Barcelona. Pratz o descoperi — stăpîna localului îmi spusese, cînd m-am dus să aflu adresa țigăncii,

că alt bărbat mi-o luase înainte cu aceeași intenție — și, fără să-l înștiințeze pe Lepprince, hotărîse s-o omoare. E aproape sigur c-a otrăvit-o. María Coral ar fi murit fără providențiala mea indiscreție. Mai mult ca sigur că Lepprince și Pratz s-au certat. Neamțul insista să se debaraseze de un martor atît de periculos, dar Lepprince a reușit să-l convingă de contrariul. O căsători pe María Coral cu mine și-și reluă legătura amoroasă cu țiganca.

— Și acum urmează morala povestirii, spuse comisarul. Lepprince ucisese, furase și trădase pentru a pune stăpînire pe întreprinderea Savolta, dar atunci cînd o avu în mînă, întreprinderea era ruinată.

Sfîrșitul războiului pusese capăt afacerilor fabricii de arme. Lepprince nu era un comerciant abil cum fuseseră Parells și Savolta și n-a știut să se adapteze împrejurărilor, să acapareze noi piețe, să reducă cheltuielile... S-a afundat într-o mare de credite, garanții, ipoteci, înțelegeri. Cortabanyes îl sfătui să se debarasese de acțiuni și Lepprince făcu unele tentative în acest sens. Pere Parells află despre intențiile francezului, își pierdu răbdarea și provocă un scandal. Cam prin vremea aceea Lepprince încerca să pătrundă în viața politică pentru ca în eventualitatea că se va produce cataclismul, el să fie apărat. Intervenția furioasă a lui Parells nu putea fi mai inoportună și, pe de altă parte, dezgropă vechea problemă a scrisorii lui Pajarito de Soto — pe atunci Lepprince credea că ea se află la Parells —, așa că își puse oamenii să-l înlăture pe Parells. A fost o hotărîre inutilă : bătrînul bancher nu avea scrisoarea, iar moartea lui nu a putut opri un proces ireversibil. Publicitatea care s-a făcut curînd relațiilor dintre Lepprince și María Coral și tentativa de sinucidere a țigăncii — de care limbile rele îl făceau vinovat pe francez — a pus capăt carierei sale politice. Lepprince era la pămînt. Victor Pratz hotărî să fugă și o luă cu el și pe María Coral. Fără bani, fără prieteni, părăsit de Pratz și de iubita lui, Lepprince vedea cum i se deschide pămîntul sub picioare, dar nu era omul care să se predea fără luptă, așa că alergă la mine și mă puse pe urmele fugarilor. Știa ruta pe care aceștia urmau să o străbată, adică ruta

pe care odinioară o urmau convoaiele de arme ce treceau frontiera — Vitor Pratz, căutat de poliția franceză, nu avea altă alternativă — și se baza pe faptul că eu aveam să-i ajung din urmă datorită avantajului unei mașini. Francezul socotea că în această înfruntare eu aveam să-mi las pielea, iar el scăpa de un martor și o recăpăta pe María Coral, de a cărei afecțiune pentru mine își dăduse seama, și conta că astfel avea să-l părăsească pe Pratz. Dacă printr-o ironie a soartei eu aveam să-l lichidez pe Pratz, Lepprince nu se îndoia că aveam să mă întorc cu María Coral la Barcelona. Oricum, n-a ajuns niciodată să afle rezultatul manipulațiilor lui, pentru că a murit.

— Cum a murit Lepprince ? am vrut să știu.

Comisarul Vázquez se arătă evaziv.

— Nu cred că vom ști vreodată. Ar putea să fie vorba de o sinucidere sau de un accident.

Făcu o pauză, în care părea că lupta cu ispita de a mai adăuga ceva, iar apoi, coborînd vocea, spuse grăbit :

— Domnule Miranda, eu întotdeauna am gîndit că Lepprince nu era decît pionul cuiva... — arătă spre tavan — de foarte sus, cred că mă înțelegeți. Eu cred că l-au făcut să dispară, dar asta e doar o supoziție. Să nu spuneți nimănui că v-am spus-o eu.

Chemă chelnerul și plăti. Fața îi redevenise sumbră, ca și cum cuvintele lui ar fi fost o prevestire sigură a propriei lui morți care a avut loc în împrejurări misterioase acum cîteva zile. Cînd am ieșit în stradă ploaia se mai domolise. Ne-am despărțit cu prietenie și nu ne-am mai văzut niciodată.

În dimineața următoare m-am dus la Cortabanyes la birou cu speranța nemărturisită de a clarifica anumite îndoieli. Ploua și orașul era plin de noroi. Am găsit cu greu o mașină și am ajuns ud și prost dispus. Mi-a deschis un tînăr cu înfățișare de țăran, pe care nu-l cunoșteam.

— Ce dorește domnul ? mă întrebă el, timid.

— Vreau să-l văd pe domnul avocat Cortabanyes.

— Pe cine să anunț ?

— Pe domnul Miranda.

— Fiți bun și așteptați o clipă.

Dispăru în birou și după puțin ieși dîndu-se într-o parte. Cortabanyes apăru gîfîind și veni în întîmpinarea mea și mă îmbrățișă plin de afecțiune și de respect. Tinerelul ne privea uimit. Cortabanyes și cu mine intrarăm în birou și avocatul închise ușa în urma lui.

— Ce vînt te-aduce, Javier ?

— Avem de vorbit despre foarte multe lucruri, domnule Cortabanyes.

— Te ascult, fiule. Sper că nu e nimic rău... Dacă vii să-mi ceri bani...

Nu părea prea afectat de moartea lui Lepprince. M-am gîndit că Vázquez se lăsase purtat de imaginație făcînd anumite insinuări. Cu toate că era posibil ca avocatul să fie speriat și să se prefacă. Am hotărît să nu abordez chestiunea direct.

— Mi se pare că nu l-am văzut pe Serramadriles, am spus.

— A plecat acum vreo două luni, nu știai ? Și-a deschis un birou pe cont propriu. Eu îi plasez probleme... destul de mărunte, din cele care dau multă bătaie de cap, dar aduc puțini bani. În felul acesta, își formează o clientelă pentru ziua de mîine și se călește puțin pe drumul acesta atît de alunecos și de abrupt. Cred că intenționează să se căsătorească curînd, dar nu mi-a prezentat-o încă pe logodnica lui. Cu-atît mai bine, nu-i așa ? O să economisesc banii pentru cadoul de nuntă, ha, ha, ha...

— Și Doloretas ?

— Cum știi, biata femeie. Nu cred să-și mai revină vreodată. După cum vezi, în atît de scurtă vreme mi-am pierdut toți trei colaboratorii. Acum îl am pe băiatul ăsta. Cred că e bun, dar abia a venit la Barcelona și e puțin cam năucit. O să se dezgheațe el, ba bine că nu ! Ca toți ceilalți. Ba o să facă tot ce poate să mă smulgă din scaunul meu ca să-și așeze el fundul. Ca toți ceilalți, fiule, așa-i viața.

Cotcodăcea întruna, subliniindu-și fiecare frază. Am considerat că a sosit momentul să abordez subiectul Lepprince.

— O, fiule, eu nu știu nimic. Doar ce scriu ziarele, și nici pe-astea nu le-am citit prea bine. Îmi pierd vederea pe zi ce trece. Pe urmă mai sînt și bîrfele, bineînțeles. Cum ar fi putut lipsi ! Că era în prag de faliment și toate astea. Părerea mea personală e că într-adevăr lucrurile nu îi mergeau prea bine. Dar chiar de faliment nu cred să fi fost vorba. Am aflat că a umblat pe la bănci cu cerșitul, dar i-au închis ușile în nas. E logic. Războaiele s-au terminat, cum se vorbește acum la Paris și la Berlin și prin toate părțile ; conflictele le va rezolva această binecuvîntată Societate a Națiunilor și armele vor servi numai pentru defilări, muzee și vînătoare. Măcar de-ar fi așa, cu toate că mă cam îndoiesc. Cum ? Ah, da, revenind la subiect, nu cred că Lepprince și-ar fi incendiat propria fabrică doar ca să evite sechestrul și licitația. Lucrurile astea nu se fac. Da, bineînțeles că există posibilitatea, dar eu îți spun că nu cred. Nu, nu știu să fi avut vreo asigurare, în afară de cele obișnuite, știi tu : incendiu, furt și altele de felul acesta. Bineînțeles că asigurarea pentru incendiu se va încasa, dar nu cred să acopere nici a zecea parte din datorii. Desigur că nimeni nu are intenția să repună fabrica pe roate. Nu, acțiunile nu mai sînt cotate la bursă de cînd a murit Savolta. De fapt, cînd Lepprince a luat în primire fabrica, aceasta era deja moartă. Am vrut să-l avertizez, dar era imposibil să-l faci să înțeleagă. Da, avea idei fantastice și nu asculta de nimeni, ăsta era păcatul lui. Sinucidere ? Nici nu vreau să mă gîndesc, ferească Dumnezeu. Asasinat... s-ar putea. Nu văd mobilul, dar ca să fiu sincer, mobilul nu-l văd aproape în nimic. Acțiunile oamenilor mă surprind... poate pentru că sînt bătrîn, așa cred.

Cînd tăcu m-am ridicat, i-am mulțumit pentru tot și mă pregăteam să plec. Cortabanyes mă reținu.

— Ce intenționezi să faci acum ?

— Nu știu. Să-mi caut de lucru, și cît mai repede.

— Aici găsești oricînd un loc, cu toate că leafa nu e grozavă...

— Vă mulțumesc. Prefer să încep în altă parte.

— Te înțeleg, te înțeleg. Ah, era să uit ! Sfîntă Fecioară, cum poate fi cineva atît de năuc ? Cu două zile

înainte de a muri, Lepprince a venit să mă vadă. A lăsat ceva pentru tine.

— Ceva pentru mine ?

Cortabanyes probabil că a interpretat greșit exclamația mea, pentru că se grăbi să adauge :

— Nu-ți face iluzii. E un plic care conține hîrtii... manuscrise. Nu l-am deschis, îți dau cuvîntul meu de onoare. L-am privit în lumină, astă da ; iartă-mi curiozitatea. Bătrînii și copiii ne bucurăm de anumite privilegii, nu-i așa ? Ca să compensăm dezavantajele, zic eu. Dezavantajele...

Scotoci prin sertare și scoase un plic de mărime normală. Era sigilat, ceea ce explica de ce Cortabanyes nu îndrăznise să-l deschidă. Am recunoscut scrisul lui Lepprince. Era a doua scrisoare de pe lumea cealaltă pe care o primeam în mai puțin de douăzeci și patru de ore.

— Dacă scrie ceva interesant o să-mi spui, nu ? mă rugă Cortabanyes făcînd eforturi pentru a-și ascunde emoția.

Mă însoți pînă la ușă. Tînărul țăran se ridică în picioare cînd trecurăm pe lîngă el.

Afară continua să plouă. Am oprit o trăsură și am pornit spre casă. Îndată ce am intrat, am desfăcut plicul. Conținea o scrisoare și un document. În scrisoare Lepprince îmi spunea că fusese informat despre moartea lui Max și a Maríei Coral. „Acum, dragă Javier, nu-mi rămîne decît să-mi aștept sfîrșitul : am pierdut tot.“ Știa de întoarcerea comisarului Vázquez și comenta : „Vulpoiul ăsta bătrîn e pus să se răzbune și nu se va opri pînă nu mă vede mort“. Era o acuzație indirectă ? Lepprince nu insista asupra acestui punct. Îmi cerea iertare și mărturisea că nutrise pentru mine o afecțiune sinceră. Scrisoarea nu conținea, în general, nici o revelație, și sfîrșea astfel :

„Acum cîteva luni, prevăzînd catastrofa care se apropia, am încheiat o poliță de asigurări cu o companie americană. Nimeni nu știe de existența ei și toate documentele se află în custodia firmei Hinder, Maldjusted & Mangle, din New York, avocații mei. Trebuie să păstrezi secretul și să nu încerci să încasezi imediat asigurarea,

pentru că toți creditorii s-ar năpusti asupra banilor și n-ar mai lăsa o centimă. Așteaptă cîțiva ani, cît consideri tu suficient pentru ca apele să se liniștească. Atunci ia legătura cu avocații din New York și încasează asigurarea. Tu figurezi ca beneficiar, pentru a înlătura orice bănuială. După ce ai luat banii, caută-i pe soția și pe fiul meu și dă-le acești bani. Îi așteaptă vremuri grele și această sumă le va fi de ajutor cînd copilul va merge la școală. Dacă îi vei mai vedea în acea perioadă, fă tot ce-ți stă în putință pentru ca băiatul să nu afle adevărul despre tatăl lui și, dacă se poate, să nu se facă avocat. Și acum, Javier, adio. Dacă ai ajuns la sfîrșitul acestei scrisori, voi ști că murind am avut un prieten. Al tău, cu afecțiune,

Paul-André Lepprince."

X

CINCISPREZECE ZILE ÎN ȘIR MI-AM CĂUTAT de lucru dar fără nici un rezultat. Faptul că avusesem legături cu Lepprince îmi închidea toate ușile. Puținele economii pe care le făcusem se terminară și începui să-mi vînd lucrurile la prețuri de nimic. Mă gîndeam chiar să mă întorc la Valladolid și să apelez la vechile cunoștințe ale tatălui meu, cu toate că-mi dădeam seama că asta însemna să mă îngrop de viu. Adevărul este că îmi lipsea curajul de a lua vreo hotărîre și aș fi ajuns să cerșesc dacă cerul nu s-ar fi milostivit de mine. S-a întîmplat singurul lucru care m-ar mai fi putut scoate din marasmul în care mă cufundasem.

Într-o noapte în care mi-a trebuit mai mult de o oră pentru a mă decide să mă duc la culcare fără să fi cinat, am auzit niște bătăi ușoare în ușă. M-am dus să deschid fără nici o speranță, doar din curiozitate : nu prea aveam vizitatori. În prag stătea o mogîldeață într-o manta veche. Am crezut că leșin cînd am recunoscut în acea mogîldeață pe Maria Coral. Am lăsat-o să intre și, ajunsă la capătul puterilor, a căzut în brațele mele. Pe scurt, iată ce se întîmplase : a reușit să se salveze de frigul și de lupii din munți și a găsit adăpost în casa unor ciobani. Era foarte bolnavă, pentru că din cauza chinurilor prin care trecuse, pierduse copilul pe care îl aștepta. Multe zile s-a zbătut între viață și moarte. Pînă la urmă, natura ei a învins și încet-încet a început să se refacă. A stat la ciobani (doi bătrîni și un flăcăiandru) ajutîndu-i la treburile casnice, pînă cînd s-a simțit în stare să înfrunte drumul spre Barcelona. Călătoria a fost lungă și plină de mici incidente. Nu avea nici bani, nici mîncare și a supraviețuit din mila, nu întotdeauna dezinteresată, a oamenilor. S-a hotărît cu greu să apară în fața mea, de teama de a nu fi primită cu dispreț. Nu știa de moartea lui Lepprince și de ceea ce urmase.

Prezența ei mi-a dat aripi, pentru că o iubeam și chiar și azi (cînd scriu aceste rînduri) continui s-o iubesc. Am făcut să apară bani din te miri ce, e drept că

nu erau mulți, dar suficienți pentru a face față convalescenței ei. Cînd i-au revenit culorile în obraji și veselia în suflet, am început să ne gîndim la viitor.

— Nu-ți mai amintești de planurile noastre? Hotărîsem să mergem la Hollywood, Javier, ce mai așeptăm?

Și astfel am plecat din Barcelona fără să ne mai întoarcem vreodată. Banii de drum ni i-a împrumutat Cortabanyes, într-un neașteptat impuls de generozitate, sau poate pentru a scăpa de cineva care știa atîtea despre el.

Nu am ajuns la Hollywood. Am rămas la New York unde lucrurile nu au mers cum sperase María Coral. Luptînd împotriva sărăciei, a limbii și a posibilității de a-ți vedea refuzată prelungirea permisului de ședere și de muncă, au trecut cîțiva ani. Am făcut muncile cele mai diferite și am suferit umilințe de neimaginat. María Coral a lucrat ca figurantă într-un mic și mizerabil teatru de pe Broadway. Nu și-a pierdut niciodată speranța de a triumfa în filme și a ajuns chiar să obțină o întrevedere cu Douglas Fairbanks, la care acesta, fără măcar să se scuze, nu s-a prezentat. Doar dragostea sinceră pe care o nutream unul pentru celălalt ne-a ajutat să trecem peste încercările teribile din acei ani.

Îndată ce am reușit să adun ceva bani, i-am înapoiat lui Cortabanyes împrumutul. Mi-a răspuns cu o scrisoare scrisă de mîna lui în care mă informa despre tot ce se mai întîmplase în Barcelona după plecarea mea. Totul îmi apărea îngrozitor de străin, în afară de știrea morții lui Doloretas, care se stinsese în vara lui 1920.

În sfîșit, după ce am obținut cetățenia americană și am reușit să pătrund în lumea financiară din Wall Street ca agent comercial, dar cu o leafă respectabilă, și după ce María Coral s-a retras din lumea spectacolului, am hotărît să îndeplinesc misiunea lăsată de Lepprince. Compania de asigurări a rămas surprinsă de cererea mea, nu s-a învoit să plătească și avocații lui Lepprince m-au convins să aduc lucrurile în fața tribunalului. De la acest proces și din declarațiile mele au reînviat aceste amintiri.

Sînt singur în casă, procesul s-a terminat și mîine vom cunoaște rezultatul. Avocații spun că impresia e

pozitivă și că declarațiile mele au fost abile și prudente. María Coral e pe-afară. Nu avem copii deoarece după pierderea copilului lui Lepprince María Coral nu mai poate avea alții. Îmbătrînim, dar dragostea noastră s-a transformat într-o afecțiune și o înțelegere care ne luminează și ne justifică viețile.

Poștașul mi-a adus o scrisoare neașteptată de la María Rosa Savolta. Cred că transcrierea ei este cel mai bun mod de a încheia această istorisire :

„Stimate prieten,

Nu vă puteți imagina enorma bucurie pe care ne-a produs-o, Paulinei și mie, vestea că ne veți trimite bani din New York. Înainte de a ne scrie avocatul, nu știam nimic despre această asigurare pe care soțul meu (Odihnească-se în pace !) a făcut-o înainte de moarte. Avocatul ne-a explicat motivele întîrzierii plății acestei asigurări. Vă rog să mă credeți că înțeleg felul în care ați acționat și nu vă fac nici un reproș.

Anii aceștia au fost foarte grei pentru Paulina și pentru mine. Mama a murit de mult, după o lungă și grea suferință. La început trăiam din ce ne dădea Cortabanyes. S-a purtat ca un adevărat domn și ca un bun creștin. După moartea lui credeam că totul era pierdut. Din fericire, biroul lui a fost preluat de un tînăr avocat de prestigiu, domnul Pedro Serramadriles, care a binevoit să-mi dea lucrări sporadice din care am putut trăi. Închipuiți-vă ce a însemnat pentru mine, care nu muncisem niciodată, să lucrez ca dactilografă. Domnul Serramadriles a fost tot timpul foarte respectuos, amabil și înțelegător cu mine.

Singura mea dorință în tot acest timp a fost ca Paulina să nu ducă lipsă de nimic. Din nefericire, cred că educația ei lasă oarecum de dorit. Cum a trebuit să-mi vînd bijuteriile, biata copilă a crescut într-un mediu foarte deosebit de cel ce i se cuvenea prin naștere. Cu toate acestea, fetița nu-și trădează originea și ați fi surprins să vedeți cît e de distinsă și de manierată. Cu toată obiectivitatea vă pot asigura că este foarte frumoasă și că seamănă enorm cu bietul ei tată, a cărei memorie o venerează.

Banii pe care ni-i veți trimite vin cum nu se poate mai bine și în momentul cel mai potrivit. Îmi pun mari speranțe într-o căsătorie bună, cînd Paulinei îi va sosi momentul, lucru foarte greu de realizat fără un minimum de mijloace. Și cu toate că snît convinsă că mulți bărbați de valoare o vor admira, nici unul nu se va hotărî să facă pasul definitiv din considerații de ordin social. Vă dați deci seama cît de mare nevoie aveam de acești bani pe care ni-i veți trimite curînd.

Știți doar că vă stăm întotdeauna la dispoziție și că recunoștința noastră pentru ajutorul dumneavoastră dezinteresat nu cunoaște limite. Ați reușit să limpeziți puțin orizontul negru al vieților noastre și să reabilitați memoria acelui om mare care a fost Paul-André Lepprince.

A dumneavoastră, cu afecțiune,

MARÍA ROSA SAVOLTA"

Lector : MIHAELA CIUNCAN
Tehnoredactor : ION ANTONESCU

Bun de tipar : 22.07.1985.
Coli tipar : 22,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 273 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918".
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București,
Republica Socialistă România

Eduardo Mendoza

ADEVĂRUL despre cazul SAVOLTA

Coperta de DAN STANCIU

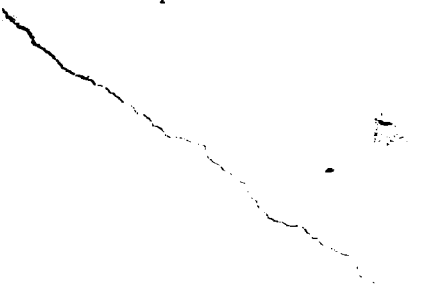

Eduardo Mendoza

LA VERDAD SOBRE EL CASO SAVOLTA

Editorial Seix Barral, Barcelona, 1980
(C) 1975 și 1980 : Eduardo Mendoza

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii UNIVERS

Eduardo Mendoza

ADEVĂRUL despre cazul SAVOLTA

Încununat cu Premiul Criticii pe anul 1975, romanul *Adevărul despre cazul Savolta* îl situează pe Eduardo Mendoza (n. 1943) printre cei mai apreciați prozatori ai literaturii spaniole.

Preocupat de reconstituirea epică a unor momente de istorie autentică, construindu-și romanul pe rigorile literaturii de factură polițistă, Eduardo Mendoza recreează tensiunea revoluționară din Barcelona anilor 1917–1919.

Lei 17,50

Editura Univers